

*0: EK
*1: 2012-2013
*2: 12
*3: WordXP
*4: 12de vergadering
*5: Maandag 17 en dinsdag 18 december 2012
*6: 18.00 uur

**

Voorzitter: Putters

Tegenwoordig zijn 75 leden, te weten:

Backer, Barth, Beckers, Van Beek, Beuving, Van Bijsterveld, De Boer, Van Boxtel, Brinkman, Bröcker, Broekers-Knol, Bruijn, Van Dijk, Dupuis, Duthler, Elzinga, Engels, Essers, Ester, Faber-van de Klashorst, Flierman, Franken, Frijters-Klijnen, Ganzevoort, Fred de Graaf, Thom de Graaf, Marcel de Graaff, De Grave, Hermans, Hoekstra, Holdijk, Ter Horst, Huijbregts-Schiedon, Van Kappen, Kneppers-Heijnert, Knip, Koffeman, Kok, Koole, Kox, Kuiper, De Lange, Van der Linden, Linthorst, Lokin-Sassen, Martens, Meurs, Nagel, Noten, Popken, Postema, Putters, Quik-Schuijt, Reuten, Reynaers, Ruers, Schaap, Scholten, Schouwenaar, Schrijver, Sent, Slagter-Roukema, Smaling, Sörensen, Van Strien, Strik, Swagerman, Sylvester, Terpstra, Thissen, Vliegthart, Vlietstra, Vos, De Vries en De Vries-Leggedoor,

en de heer Asscher, minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de heer Blok, minister voor Wonen en Rijksdienst, de heer Kamp, minister van Economische Zaken, de heer Opstelten, minister van Veiligheid en Justitie en de heer Weekers, staatssecretaris van Financiën,

alsmede de heren Van Gerven en Recourt, initiatiefnemers, en de heer Scheltema, regeringscommissaris.

**

*N

De voorzitter: Ik deel aan de Kamer mede dat is ingekomen bericht van verhindering van het lid Nagel wegens ziekte. De heer Nagel hoopt er morgen weer te zijn.

**

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

*B

!Socialezekerheidswetten!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van enkele socialezekerheidswetten in verband met een andere vormgeving van de exportbeperking in de Algemene Kinderbijslagwet en het regelen van overgangsrecht voor de situatie van opzegging of wijziging van een verdrag dan wel een daarmee gelijk te stellen situatie (33162).

De beraadslaging wordt geopend.

De voorzitter: Ik heet de minister van Sociale Zekerheid en Werkgelegenheid van harte welkom in de Eerste Kamer.

**

*N

De heer Hoekstra (CDA): Voorzitter. Wie leest hoeveel dit wetsvoorstel moet opbrengen, kan een licht gevoel van teleurstelling toch niet onderdrukken. De minister heeft een begroting van vele tientallen miljarden euro's en wij praten hier vandaag over een paar miljoen; als het meezit uiteindelijk. Daarvoor moet er immers nog het een en ander gebeuren. Zo moet er een aantal verdragen worden opgezegd. Een aantal verdragen moet ook kunnen worden opgezegd. Het is dan misschien ook wel aardig om te memoreren dat dit bepaald niet een voorstel is dat in de volle breedte van het politieke spectrum op steun kon rekenen.

Ik geloof dat het de oud-fractievoorzitter van de Partij van de Arbeid van de overkant is geweest die zo'n negen maanden geleden heeft gezegd dat dit wetsvoorstel een principiële wijziging betrof en dat de Partij van de Arbeid daar onmogelijk mee kon instemmen. Volgens mij is dat ook de lijn geweest van de PvdA-fractie in de Eerste Kamer. Zoals men in het verslag kan lezen, heeft zij steeds gesproken over "een voorstel waar zij met bezorgdheid kennis van heeft genomen". Ik ben nog nooit een fractie tegengekomen die in de schriftelijke behandeling ergens met grote zorg kennis van neemt om vervolgens met het wetsvoorstel in te stemmen. Ik heb altijd geleerd dat "met bezorgdheid kennisnemen" codetaal is voor "weg ermee!".

Waarom memoreer ik beide dingen? Ik doe dat omdat wij het hebben over een voorstel dat kennelijk niet zo veel oplevert en waarover ook enige verdeeldheid bestond. Wij hadden ons dan ook kunnen voorstellen dat het kabinet dit voorstel had ingetrokken. Het kabinet doet dat niet, en dat is interessant. Het moet dus wel een voorstel zijn waar het kabinet, en in het bijzonder de minister, uitermate enthousiast over is. Mijn eerste vraag is: waarom? Waarom vindt de heer Asscher het van groot belang dat een voorziening die er in principe voor iedereen is, niet meer geldt voor ouders in Nederland wier kinderen toevallig in Amerika, Marokko of Turkije verkeren? Waarom is hij daar zo enthousiast over?

Dat brengt mij bij mijn tweede, meer principiële vraag. Het is nog maar zo'n negen maanden geleden dat wij hier gesproken hebben over het woonlandbeginsel. Mijn fractie vond, alles afwegende, dat er voor het woonlandbeginsel wel het een en ander te zeggen was. Wij dachten: dat is een redelijk idee van het vorige kabinet en bovendien sluit Nederland hiermee aan bij Duitsland en een aantal andere West-Europese landen. Het gaat mij nu echter niet zozeer om de inhoud van het woonlandbeginsel maar om de termijn. Immers, het voorstel dateert van nog maar negen maanden geleden. Het is ingegaan op 1 juli. Er is dus nog nauwelijks een halfjaar verstreken. Je

zou kunnen zeggen: de brief van de SVB is nog nauwelijks opengemaakt of opnieuw wordt gevraagd, ook aan de Eerste Kamer, om de koers te verleggen. Een aantal maanden geleden is de heer Kamp langs geweest met mededeling: het spijt me erg, maar u krijgt minder. Nu komt de heer Asscher met de mededeling: het spijt mij ook, u krijgt namelijk helemaal niets meer.

Nu ben ik mij er van bewust dat politici nog wel eens van mening veranderen. Dat is op zichzelf ook niet zo erg. Laat ik het voorzichtig zeggen: de leden van het huidige kabinet zijn daar nog geen uitzondering op. En toch moet de burger kunnen rekenen op een betrouwbare, en dus ook consistente overheid. Er moet sprake zijn van rechtszekerheid. Mijn fractie vindt dat problematisch in het geval van dit wetsvoorstel. Wij horen dan ook graag van de minister of en, zo ja, hoe hij dit voorstel denkt aan te passen, dan wel uit te stellen.

Dat brengt mij bij mijn derde en laatste vraag. Deze Kamer toetst wetgeving behalve op legitimiteit en handhaafbaarheid ook op uitvoerbaarheid. De minister geeft aan dat hij, om deze wet in werking te kunnen laten treden, twintig bilaterale verdragen moet opzeggen. Dat is een fors aantal. De vraag ligt dan ook voor de hand of dat lukt. Als dat bij een groot aantal of bij in ieder geval de belangrijkste niet lukt, dan is het voorstel daarmee niet of in ieder niet goed uitvoerbaar. Precies die vraag is ook door een aantal collega's gesteld. En nu komt het. De minister schrijft in de memorie van antwoord: "De regering verwacht inderdaad dat er verdragspartijen zijn die instemmen met de door Nederland voorgestelde aanpassing." Hij weet het dus niet zeker maar hij verwacht het. Die verwachting geldt overduidelijk niet voor alle twintig, ook niet voor een meerderheid en zelfs niet voor een grote minderheid. Waarschijnlijk verwacht hij: meer dan één, een paar. Hoeveel precies is niet duidelijk. Dat is bescheidener dan bescheiden. Helaas wordt het er met nadere memorie van antwoord niet beter op, mogelijk wel verwarrender. De minister geeft hierin aan dat vier landen hebben gereageerd. Die waren, zo schrijft de minister, "niet onwelwillend". Daarna schrijft hij: "Ook het merendeel van de overige landen die een voorstel tot wijziging van het verdrag hebben ontvangen, heeft op voorhand niet afwijzend gereageerd." Laat ik die zin herhalen, want taal is belangrijk hier: "Ook het merendeel van de overige landen die een voorstel tot wijziging van het verdrag hebben ontvangen, heeft op voorhand niet afwijzend gereageerd." Wie snel leest denkt: de meerderheid is dus akkoord. Maar wie goed leest concludeert: het is maar de vraag of de meerderheid van de landen überhaupt heeft gereageerd, en een aantal landen is expliciet tegen. Om verwarring te voorkomen hoort mijn fractie hoort graag heel specifiek en precies van de heer Asscher: a) van hoeveel landen Nederland een inhoudelijke reactie heeft gekregen; b) met hoeveel landen Nederland op ambtelijk of diplomatiek niveau tot een akkoord is gekomen; c) met hoeveel landen Nederland dat verwacht te doen voor het

einde van 2013; d) hoeveel landen nu al afwijzend gereageerd hebben, en e) wat de positie is van de top drie van landen waarnaar de meeste kinderbijslag wordt geëxporteerd.

Wij kijken zeer uit naar de antwoorden van de minister. Afhankelijk van de kwaliteit van die antwoorden zullen wij besluiten of wij voor of tegen dit wetsvoorstel zullen stemmen.

Mevrouw Strik (GroenLinks): Ik begrijp dat ik misschien inderdaad geen antwoord krijg, maar het is heel interessant dat de heer Hoekstra verwijst naar de schriftelijke ronde en de standpunten van de PvdA. Ik kan mij herinneren dat de CDA-fractie in de schriftelijke ronde aangaf, de strekking van het voorstel te kunnen onderschrijven. Dit voorstel komt natuurlijk ook uit de pen van het kabinet waarvan zijn partij deel uitmaakte. Gelukkig sloot hij niet uit dat politici van mening kunnen veranderen. Zijn verhaal klonk mij als muziek in de oren. Is de CDA-fractie nu ook van plan om, als de antwoorden onbevredigend zijn, inderdaad van mening te veranderen en dit wetsvoorstel te verwerpen?

De heer Hoekstra (CDA): In dat geval zou er geen sprake zijn van verandering van mening, want ook in dit opzicht is taal belangrijk. In de schriftelijke ronde heeft mijn fractie twee dingen aangegeven. Het eerste is dat de strekking van het wetsvoorstel op zichzelf genomen wordt gesteund. Ik heb echter ook precies de vragen gesteld die hierover gaan, bijvoorbeeld over het woonlandbeginsel. Ik vind het legitiem dat de regering zegt: wij willen een andere maatregel. Onze problemen zitten echter precies op de assen die ik zo-even heb beschreven, namelijk de uitvoerbaarheid en de voorspelbaarheid van de overheid. Mevrouw Strik heeft waarschijnlijk ook wel het laatste gehoord wat ik heb gezegd toen zij naar de interruptiemicrofoon liep, namelijk dat wij een conclusie zullen trekken afhankelijk van de antwoorden van de minister.

De heer Elzinga (SP): Ook mijn fractie is verheugd om te horen dat het CDA althans tot nu toe in deze plenaire bijdrage kritischer lijkt te zijn dan in de schriftelijke bijdrage, hoewel er een aantal kritische vragen tussen zat. De heer Hoekstra zegt dat hij de strekking van het voorstel in principe steunt, maar in het begin van zijn betoog gaf hij ook met veel woorden aan dat hij de strekking van het woonlandbeginsel had omarmd en dat hij vond dat dit eerst zijn uitwerking moest hebben. Nu is de strekking van dit wetsvoorstel toch echt een beetje anders dan de strekking van het woonlandbeginsel.

De heer Hoekstra (CDA): Daarin heeft de heer Elzinga natuurlijk helemaal gelijk. Ik denk dat de regering idealiter voor het een of het ander kiest. In maart van dit jaar hebben wij hierover gesproken. Toen heeft de CDA-fractie gezegd: alles afwegende vinden wij het woonlandbeginsel verdedigbaar. Als je daarop je kaarten hebt ingezet en je het krijgt aangenomen, is het merkwaardig om zo snel van

mening te veranderen. Daar moeten dan goede redenen voor zijn, en die horen wij dan ook graag van de minister.

De heer Elzinga (SP): De strekking van dit voorstel vindt u dus verdedigbaar, maar de timing vindt u ongelukkig. Begrijp ik het zo goed?

De heer Hoekstra (CDA): Ik vind het op zichzelf genomen verdedigbaar dat een regering kiest voor het woonlandbeginsel. Ik vind het ook verdedigbaar om te kiezen voor de methodiek die nu wordt gekozen, zoals dat ook gold voor de methodiek die wij hadden voor het woonlandbeginsel. Het is voor ons echter wat kort door de bocht om daarover zo snel van mening te veranderen, met grote gevolgen voor de mensen op wie een en ander betrekking heeft. Daarom zijn wij zeer benieuwd naar de reactie van de minister hierop.

*N

De heer Schrijver (PvdA): Voorzitter. Wij hebben als leden van de Eerste Kamer al heel wat stukken over dit wetsontwerp met de regering gewisseld en het is niet mijn bedoeling de daarin gebezigde argumenten allemaal nog eens de revue te laten passeren. Ik prijs mijzelf gelukkig met de aandacht van het CDA voor de opvattingen van de Partij van de Arbeid, maar met het CDA behoren wij tot de school van degenen die de dag niet prijzen alvorens de avond is gevallen. Wij zullen dus zien wat ons beider stemgedrag zal blijken te zijn.

In mijn bijdrage namens de PvdA-fractie in eerste termijn wil ik graag drie onderwerpen aan de orde stellen. Het eerste is: mogen in Nederland werkzame en verzekerde werknemers van buitenlandse afkomst met kinderen buiten het gebied van de Europese Unie al dan niet een gerechtvaardigde verwachting hebben dat aan hen via de kinderbijslag een bijdrage voor het onderhoud van deze kinderen wordt verstrekt? In de tweede plaats wil ik ingaan op de pogingen van de Nederlandse regering om de bilaterale sociale zekerheidsverdragen met een twintigtal landen te herzien. Ten derde wil ik speciale aandacht wijden aan de positie van Turkije.

Wij hebben goed begrepen dat de Nederlandse regering via de Wet Beperking Export Uitkeringen, de zogenaamde Wet BEU, het personaliteitsbeginsel, waarbij de verblijfsstaat van de verzekerde als uitgangspunt geldt, heeft verruild voor het territorialiteitsbeginsel, waarbij de verblijfsstaat van het kind als uitgangspunt wordt genomen. Wij spreken in dit debat echter niet over de Wet BEU en ook niet over sociale uitkeringen in het algemeen, maar specifiek over kinderbijslag en kindgebonden budget. Op het moment van invoering van de Wet BEU in 1999 waren er nog belangrijke redenen om de export van kinderbijslag niet te beperken of te beëindigen. Zoals GroenLinks in het schriftelijk verslag naar voren heeft gebracht, is het ook nog maar kort geleden dat minister Donner als de verantwoordelijke bewindspersoon in het kabinet-Rutte I stelde het stoppen van de export van kinderbijslag onwenselijk te achten.

Wat is er eigenlijk mis mee om kinderbijslag te koppelen aan de persoon van de werknemer en verzekerde en zijn gezin, kortom om het personaliteitsbeginsel specifiek bij de kinderbijslag te blijven toepassen? Evenals collega Hoekstra wil mijn fractie bovendien in herinnering brengen dat het nog maar enkele maanden geleden is dat het woonlandbeginsel is ingevoerd voor het berekenen van de hoogte van de kinderbijslag, namelijk juli 2012. De Partij van de Arbeid heeft zich niet principieel tegen de invoering van dit woonlandbeginsel uitgesproken.

Ik vraag de regering, welke argumenten zij heeft om plotseling op dit dossier een zo andere koers te gaan varen door te streven naar een volledig einde aan de export van de kinderbijslag buiten de Europese Unie. Wij lezen in de stukken herhaaldelijk de mededeling dat 13 van de 27 EU-lidstaten geen kinderbijslag buiten de EU exporteren. Dat heeft de PvdA-fractie ertoe gebracht het telraam erbij te pakken. En ja, als 13 EU-lidstaten het niet of niet meer doen, dan doen dus 14 van de 27 -- een meerderheid -- dat wel. Ik hoef de minister niet te vragen de uitkomst van deze rekensom te bevestigen. Interessanter vind ik de samenstelling van deze groep van 14. Ik ben de regering dankbaar dat zij gehoor heeft willen geven aan het verzoek van de Partij van de Arbeid om nadere gegevens over de samenstelling van deze groep EU-landen te verstrekken en daarbij ook de geschatte aantallen buitenlandse werknemers uit niet-EU-landen te vermelden. Voor Nederland blijken dat er naar schatting van de OESO 467.000 te zijn.

Ik kreeg de smaak van het tellen aan mijn telraam te pakken en ben verder gaan tellen. Als ik als maatstaf neem die landen die, zeg 100.000 of meer buitenlandse werknemers uit niet-EU-landen ontvangen, dan tel ik tien landen. Met als koplopers het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Duitsland en met Nederland in grootte als het vijfde ontvangende land van buitenlandse werknemers van buiten de EU.

Ik kijk dan op mijn telraam en vraag: hoeveel van die tien landen kennen geen verbod op export van kinderbijslag? De uitkomst is: acht van de tien, waaronder vooralsnog Nederland. In deze top tien kennen alleen Griekenland en Zweden een dergelijk verbod. De minister mag best zeggen dat dit hem allemaal niet zoveel boeit, maar -- zeg ik dan op mijn beurt -- dat geldt dan toch ook voor het omgekeerde, dat wil zeggen die vaak herhaalde mededeling dat 13 EU-lidstaten -- de kleinere dus -- wel een dergelijk verbod kennen. Intussen is het een feit dat het aantal kinderen buiten de EU waarvoor kinderbijslag wordt uitgekeerd drastisch is teruggelopen en alles wijst erop dat deze trend zich doorzet.

Ik vraag de regering bovendien of het niet juist past bij de open economie en de open rechtsorde in Nederland dat buitenlandse werknemers van buiten de Europese Unie, die een wezenlijke bijdrage hebben geleverd aan de groei en bloei van Nederland en afkomstig zijn uit landen waarmee Nederland een speciale verdragsrelatie onderhoudt, recht hebben, net zoals iedere andere

werknemer en verzekerde, op een bijdrage aan het onderhoud van hun kinderen, ook indien deze in bijvoorbeeld hun thuisland verblijven? Daar kunnen gegronde redenen voor zijn. Zoals vaak in dit huis besproken, moeten wij erkennen dat gezinshereniging in Nederland geen sinecure is.

Ik kom toe aan mijn tweede punt, de herziening of zelfs opzegging van een twintigtal sociale zekerheidsverdragen. Juist vanwege onze open economie heeft Nederland, meer dan het gemiddelde EU-land, veel bilaterale verdragen gesloten, onder meer inzake de bevordering en bescherming van buitenlandse investeringen, de sociale zekerheid en het voorkomen van dubbele belasting. Daarnaast zijn er verdragen gesloten op het terrein van de culturele betrekkingen. Ik kan mij geen ander voorbeeld voor de geest halen van een situatie waarin in een of twee jaren tijd zoveel bilaterale verdragen overhoop gehaald worden en waarin Nederland zelfs moet dreigen met beëindiging van de verdragsrelatie als niet aan de Nederlandse eisen tegemoet wordt gekomen, zoals naar verluidt bij Marokko is gebeurd.

Ik vraag de regering dringend of dit sop de kool wel waard is. Wat betekent dit voor de algemene diplomatieke betrekkingen met de betrokken landen? Heeft de minister met de nieuwe ambtsgenoot van Buitenlandse Zaken contact over de wijze waarop de diplomatieke schade die kan ontstaan, zo veel mogelijk kan worden beperkt? In welke mate is voor de regering het wijze adagium van toepassing dat in het wederzijdse belang de verplichtingen onder een verdrag te goeder trouw moeten worden nagekomen?

Ten slotte, nauw op het vorige punt aansluitend, maak ik een opmerking over de speciale positie van Turkije. De Nederlandse regering heeft zich op het standpunt gesteld dat Turkije niet ingedeeld behoeft te worden bij de landen waarmee Nederland het sociale zekerheidsverdrag wil wijzigen of desnoods beëindigen, omdat naar de opvatting van de regering het bilaterale verdrag en ook het Europese en internationale recht de beëindiging van de export van kinderbijslag niet in de weg staan. Naar het oordeel van mijn fractie schaatst de regering hier op heel dun ijs. Volgens de regering is Nederland slechts gehouden Turkse werknemers in Nederland van wie kinderen in hun thuisland verblijven op voet van gelijkheid te behandelen met Nederlandse werknemers van wie de kinderen ook in Turkije verblijven. Het gaat in dit geval, als ik goed heb geteld -- men merkt dat ik de smaak van het werken met het telraam weer te pakken heb gekregen -- om ongeveer 3000 Turkse en 40 Nederlandse werknemers.

De interpretatie die de regering geeft aan artikel 33 van het desbetreffende, in 1966 gesloten sociale zekerheidsverdrag, is wel een heel bijzondere. Ik lees de tekst van lid 1 van het artikel voor: "Turkse werknemers die werkzaam zijn in Nederland en waarvan de kinderen in Turkije verblijven of worden opgevoed, hebben recht op kinderbijslag op dezelfde voorwaarden als Nederlandse werknemers". De regering leest er iets bij wat er niet staat, namelijk Nederlandse

werknemers die werkzaam zijn in Nederland en van wie de kinderen in Turkije verblijven of worden opgevoed. Dat staat er niet. Het internationale recht verplicht partijen verdragsbepalingen op basis van de gewone betekenis van deze woorden naar normaal spraakgebruik uit te leggen en toe te passen. Daarmee strookt de interpretatie van de regering niet. Als dat wel bedoeld is, dan zou dat misschien nog uit andere documenten, bijvoorbeeld de memories van toelichting, kunnen blijken. Onderzoek leert ons echter dat daar niets over gezegd is: niet in de toelichtende nota van minister Luns uit 1966, toen het verdrag werd gesloten, en ook niet bij latere verdragswijzigingen in 1980, toen minister Van der Klaauw een toelichtende nota schreef, en in 2000, toen minister Van Aartsen een toelichtende nota schreef. De door de regering gekozen interpretatie mag dan wel ingenieus zijn, zij is ook hoogst curieus. Het roept bij onze fractie de vraag op of de interpretatie van de regering niet in strijd is met het beginsel van de goede trouw en of deze interpretatie wel in rechte houdbaar zal zijn. Dit is altijd een punt van speciale zorg in deze Kamer. Graag ontvangen wij een reactie van de regering hierop.

Het wekt geen verbazing dat Turkije zich verzet tegen dit door Nederland beoogde einde van de export van kinderbijslag. Ook vanuit Europeesrechtelijk perspectief zijn daar grote vraagtekens bij te zetten. In het economische verkeer hebben Turkse werknemers grosso modo dezelfde status als EU-werknemers gekregen en gelden de beginselen van vrij verkeer en non-discriminatie. Deelt de minister de opvatting dat het wetsvoorstel het risico in zich draagt van strijd met het Europese recht, nu er, in weerwil van de standstill-verplichting, nieuwe discriminatoire regels worden geïntroduceerd ten opzichte van buitenlandse werknemers, afkomstig uit Turkije, met wie wij een speciale verdragsrelatie hebben? Ik ben ervan overtuigd dat mijn collega's van D66 en GroenLinks op dit punt nog nader zullen ingaan.

De voorgaande drie punten leggen wij in onze bijdrage in eerste termijn aan de regering voor. Wij wachten de beantwoording van de vragen en het debat met veel belangstelling af.

De heer Hoekstra (CDA): Als ik mijn eigen bijdrage als gematigd kritisch omschrijf, dan zijn de woorden van de heer Schrijver misschien het best te classificeren als een frontale aanval op het wetsvoorstel. Hij is zo kritisch en het lijken mij ook zulke principiële punten, dat die bijna niet goed meer kunnen worden weerlegd. Ik vraag mij af of de heer Schrijver kan aangeven hoe hij verwacht te gaan stemmen.

De heer Schrijver (PvdA): Ik vind het buitengewoon verheugend dat wij zo veel belangstelling van de CDA-fractie bij onze standpunten mogen ondervinden. Eigenlijk heb ik niet veel anders gezegd dan hetgeen wij ook in de diverse schriftelijke rondes naar voren gebracht hebben, dus dat kan toch geen verrassing zijn voor de heer Hoekstra. Ik beschouw mijn bijdrage helemaal niet als een frontale aanval; ik meen dat ik mij heel

mild, maar kritisch heb uitgedrukt. Ik heb, hopelijk onderbouwd, een aantal indringende vragen aan de regering gesteld. Wij zijn hier om te luisteren en om het debat te voeren. Zeker staan wij open voor de argumenten van de regering, dus met een frontale aanval ben ik totaal niet bezig. Overigens is dat zelden het geval, zoals de heer Hoekstra weet.

De heer Hoekstra (CDA): Dat is natuurlijk helemaal juist. De woordvoerder van de PvdA-fractie heeft zich inderdaad uitermate mild uitgedrukt, maar "uiterst curieus" en "op zeer dun ijs schaatsen" zijn twee dingen die bij mij zijn blijven hangen.

De heer Schrijver (PvdA): Dat had betrekking op Turkije.

De heer Hoekstra (CDA): Dat had betrekking op Turkije. Ik onderschrijf dat wat de heer Schrijver zegt, geheel in lijn is met zijn schriftelijke inbreng. Daarin sprak hij zijn aanhoudende zorg uit.

*N

Mevrouw Strik (GroenLinks): Voorzitter. Binnen een zeer korte periode debatteren wij opnieuw over een aanpassing van de systematiek van de export van diverse uitkeringen, waaronder de kinderbijslag. Volgens dit kabinet kunnen we niet volstaan met de toepassing van het woonlandbeginsel, maar dienen wij ouders die hier verzekerd zijn, helemaal niet meer tegemoet te komen bij de financiering van hun kosten voor al dan niet tijdelijk in het buitenland wonende kinderen.

De regering wil hierbij zover gaan, dat zij zo nodig enkele tientallen verdragen wil opzeggen als Nederland geen overeenstemming weet te bereiken met de verdragspartners over een aanpassing. Dit voorstel impliceert een vergaand besluit; vergaand inzake de inhoud, namelijk het stopzetten van een uitkering, en vergaand omdat het opzeggen van verdragen kan ingrijpen in de rechtsbescherming en diensten van onze burgers in het buitenland, maar ook in de diplomatieke verhoudingen met de betreffende landen.

In de schriftelijke rondes heeft mijn fractie gerefereerd aan de nota "Internationale arbeidsmobiliteit en sociale zekerheid" van september 2009, waarin de toenmalige minister van Sociale Zaken het standpunt innam dat hij stopzetting van de export van de kinderbijslag onwenselijk achtte. Volgens de toenmalige minister zijn er goede gronden om kinderbijslag uit te keren voor kinderen die buiten de EU wonen maar van wie de ouders in Nederland verzekerd zijn. Deze regering geeft een weinig bevredigende reden voor haar radicale positiewijziging, namelijk dat 13 van de 27 EU-lidstaten ook geen kinderbijslag naar buiten de EU exporteren. Wij woonden aan de Maas en mijn moeder hield me altijd voor: als iedereen in de Maas springt, is dat nog geen reden om datzelfde te doen.

Nederland bevindt zich nu bij de meerderheid van de lidstaten, dus getalsmatig acht mijn fractie het argument niet overtuigend. Veel belangrijker is echter dat wij inhoudelijke

argumenten missen voor de wijziging. Als mensen hier verzekerd zijn, waarom zou de regering hen niet tegemoetkomen in de uitgaven die zij maken voor de verzorging van hun kind? De uitgaven zijn voor hen en zij wonen in Nederland. Ze kunnen goede redenen hebben om hun kind tijdelijk in het buitenland te laten wonen. Denk bijvoorbeeld aan de ouders van wie het kind een of enkele jaren naar een school in het buitenland gaat; aan kinderen die op die manier een andere taal of cultuur willen leren kennen, of een opleiding in het buitenland willen volgen die daar goed bekend staat. De toenemende globalisering maakt dergelijke praktijken alleen maar logischer. Met een uitwonend kind zijn de uitgaven van deze ouders eerder hoger dan lager. Of denk aan onze uitgezonden militairen en aan Nederlanders die voor hun werk gestationeerd zijn in het buitenland. Zij behoren wel tot de kring van verzekerden, maar hebben vanwege hun werkzaamheden in het buitenland geen recht op kinderbijslag als zij hun gezin meegenomen hebben. Hoe kan de minister deze keuze tegenover hen verantwoorden? Welke probleemstelling ligt ten grondslag aan de voorliggende wijziging? Ik heb deze niet kunnen ontdekken.

Ook de keuze om eerst over te gaan op het woonlandbeginsel en vervolgens de stappen te zetten naar afschaffing, getuigt niet van een consistente visie. Voor het woonlandbeginsel werden écht andere argumenten aangevoerd dan nu voor de afschaffing. Het ging immers louter om de andere levensstandaard in het buitenland, waardoor de kosten voor het financiële onderhoud van het kind lager zouden uitvallen. Of wil de minister het puur betitelen als een eerste stap op weg naar afschaffing en nu met terugwerkende kracht? Waarom is dat destijds bij de behandeling niet gewoon gezegd?

Verwacht de regering dat de andere verdragspartijen zullen instemmen met een verdragswijziging? Wat stelt de regering tegenover haar wens tot wijziging van het verdrag? Met andere woorden: wat is het de regering eigenlijk waard? Als een wijziging alleen nadelen heeft, ligt een weigering voor de hand, zo lijkt mijn fractie. De regering schuwt niet een twintigtal verdragen op te zeggen om deze wet te kunnen uitvoeren. Mijn fractie is er niet van overtuigd dat zij alle onwenselijke effecten daarvan voldoende in kaart heeft gebracht. Nederlanders zullen bijvoorbeeld ook problemen ondervinden bij de export van andere uitkeringen, of door het wegvallen van andersoortige bilaterale samenwerking. Waarom is de regering bereid zoveel bilaterale samenwerking op te zeggen, terwijl onze burgers alleen maar meer grensoverschrijdend werken en leven? Onze landsgrenzen zijn in toenemende mate niet meer bepalend voor keuzes die we maken, dus hebben we steeds meer belang bij samenwerkende overheden. Is dit wetsvoorstel verslechtering van diplomatieke verhoudingen met een aantal landen echt waard?

Opzegging met Marokko lijkt nu al de intentie, toch hebben wij bij onze relatie met Marokko heel wat meer belangen, simpelweg omdat

veel van onze burgers zowel de Nederlandse als de Marokkaanse nationaliteit bezitten. Hoe zijn of worden deze belangen tegen elkaar afgewogen? En wanneer is de regering van plan de eerste stappen tot opzegging te zetten? Mag ik de minister eraan herinneren dat ruim tien jaar geleden ook al een poging is ondernomen om het socialezekerheidsverdrag met Marokko op te zeggen? Destijds was de Raad van State uitermate kritisch over dat voorstel. Ik wil graag een reactie van de minister op de argumenten die destijds zo indringend naar voren zijn gebracht.

Kortom, de regering is dus bereid tot ramkoers als landen niet ingaan op haar wens om de bilaterale verdragen aan te passen. Mijn fractie ontgaat nog steeds het waarom daarvan. Een financiële reden is er in elk geval niet. Als het aantal uitkeringen dat de komende jaren alleen maar verder zal dalen door natuurlijk verloop, wordt afgezet tegen het budget dat gemoeid is met dit wetsvoorstel, de jarenlange onderhandelingen met de landen en straks de vele gerechtelijke procedures, moeten we per saldo voor deze wetswijziging misschien zelfs in de buidel tasten. Erkent de regering dit? Ook in verband met de verlaging van de uitkeringen door het woonlandbeginsel is de bezuiniging te verwaarlozen. Wat is nu het ultieme doel van dit wetsvoorstel?

Stopzetting van de export van kinderbijslag en de andere uitkeringen stond hoog in het vaandel van de PVV en maakte daarom ook deel uit van het gedoogakkoord van het kabinet-Rutte I. We weten inmiddels dat de VVD op asiel- en migratiegebied zo min mogelijk wil onderdoen voor de PVV, maar de PvdA ken ik als een partij die zowel het internationale recht als het solidariteitsbeginsel hoog acht. Daarom wil ik ook graag een inhoudelijke onderbouwing van deze minister, wiens partij in de Tweede Kamer dit wetsvoorstel om principiële redenen heeft afgewezen.

Er zijn al veel juridische argumenten gewisseld en ook daarover blijken wij geen overeenstemming te kunnen vinden. Ik ga kort in op enkele argumenten die de regering in de tweede ronde naar voren gebracht heeft. Volgens de regering zijn besluit 3/80 en het associatierecht niet van toepassing op deze situaties, omdat de gezinsleden niet binnen de Unie wonen. Ik sluit aan bij de woorden van de heer Schrijver dat het gaat om de verzekerden. Zij wonen in de Europese Unie. De kinderen mogen wel degelijk buiten de Unie wonen om in aanmerking te kunnen komen voor toepassing van het associatierecht. Ik heb hierop graag een reactie van de minister.

Het is wel zo dat als de gezinsleden buiten de EU wonen, artikel 3 van besluit 3/80 -- de discriminatiebepaling -- niet van toepassing is. Maar dan staat het verbod van discriminatie op grond van nationaliteit van art. 9 van de Associatieovereenkomst nog altijd de beëindiging van de export in de weg. Artikel 9 treedt immers in werking als een andere bepaling zoals artikel 3, niet van toepassing is. Zoals mijn fractie in de schriftelijke inbreng heeft beargumenteerd, is er sprake van ongelijke behandeling. Immers, een

Turkse werknemer of zelfstandige in Nederland met kinderen in het thuisland, wordt ongunstiger behandeld dan een EU-werknemer of /zelfstandige in Nederland met kinderen in de thuislandstaat. Voor zover de beëindiging van de export onder de reikwijdte van het Unierecht valt, wat het geval is bij het associatierecht, dient de regering ook te toetsen aan het verbod op discriminatie naar nationaliteit, zoals vastgelegd in artikel 21 lid 2 van het Handvest voor de Grondrechten. Ik heb graag een reactie van de minister op deze stellingen.

Volgens de regering zijn de standstillbepalingen hier niet van toepassing, omdat de afschaffing van de export niet kan worden beschouwd als een beperking van de toegang voor Turkse werknemers en hun gezinsleden tot de arbeidsmarkt of van de vrijheid van vestiging. Dat lijkt onze fractie wel heel lichtvaardig geconcludeerd. Waarom zou het ontzeggen van kinderbijslag aan deze groep het vrij verkeer van Turkse werknemers c.q. zelfstandigen niet kunnen ontmoedigen? Het is niet aan de regering om aan de hand van een inschatting te bepalen of een maatregel als een beperking moet worden beschouwd. Feit is dat de afschaffing van de export tot gevolg heeft dat aan de gebruikmaking door een Turks staatsburger van het vrij verkeer van werknemers, strengere voorwaarden worden gesteld dan die welke golden bij de inwerkingtreding van besluit 1/80 voor de betrokken lidstaat. Het betreft dus wel degelijk een verslechtering die een Turkse werknemer ervan zou kunnen weerhouden om gebruik te maken van het vrij verkeer.

Ook de juridische argumenten die buiten het Unierecht vallen, meent de minister te kunnen weerleggen. Volgens hem is artikel 14 EVRM evenmin van toepassing, omdat dit artikel niet de indirecte discriminatie omvat. Mijn fractie meent dat dit nog niet zo'n duidelijk uitgemaakte zaak is, maar wil in elk geval ook wijzen op het twaalfde protocol bij het EVRM. Op welke wijze meent de minister dat het exportverbod, dat burgers met een bepaalde nationaliteit harder treft, daarmee in overeenstemming is? Wat is de objectieve rechtvaardiging die hiervoor nodig is? Ik verwijs dan ook naar artikel 26 van het IVBPR dat eenzelfde strekking hanteert. Het valt mijn fractie op dat de regering bij onze vragen naar een objectieve rechtvaardiging van het onderscheid stil blijft, wellicht om zo veel mogelijk afstand te houden van de toetsingsvragen aan de discriminatiebepalingen. Mijn fractie acht dat kortzichtig. Mocht de senaat deze rechtvaardiging niet hier eisen, dan zal de regering er in de rechtszaal in elk geval niet aan ontkomen. Mijn fractie gaat ervan uit dat deze regering het niet wil laten aankomen op rechtszaken, maar zelf oprecht een inhoudelijke en volledige toets wil maken aan onze internationale verplichtingen. Wat dat betreft ga ik vooralsnog uit van de gemeenschapstrouw. Ik heb net al gerefereerd aan een wijze les van mijn eigen moeder, wellicht moet deze minister met betrekking tot dit wetsvoorstel ook eens goed naar

zijn eigen moeder luisteren. Wellicht valt de toetsing dan toch anders uit.

Dan ga ik nu in op het punt overgangsrecht. De regering heeft een uiterst korte overgangstermijn in het wetsvoorstel verwerkt, namelijk een halfjaar. Dat vindt de regering voldoende omdat ze al veel langer mensen erop wijst dat dit wetsvoorstel mogelijk wordt aangenomen. Onze fractie acht dat een onhoudbaar uitgangspunt. Mensen kunnen natuurlijk pas worden voorgelicht als een wetsvoorstel hier daadwerkelijk is aangenomen en de wet van kracht is geworden. Pas dan kunnen ze zich instellen op een veranderende situatie. De redenering van de regering doet me sterk denken aan de afschaffing van de kunstenaarsregeling, de WIKK. Ook toen beriep de minister zich op de website die mensen bewust maakte van een lopend wetsvoorstel. Toch achtte de rechter dit onvoldoende om een krappe of gebrek aan overgangstermijn te rechtvaardigen. Ook het met terugwerkende kracht legaliseren van de toepassing van het overgangsrecht is mijn fractie enkele bruggen te ver. Het beëindigen van uitkeringen als anticipatie op het aannemen van een wetsvoorstel die daarvoor de rechtsgrondslag biedt, tart niet alleen de rechtszekerheid en het legaliteitsbeginsel, maar ook nog eens het gezag van de Nederlandse medewetgever, waaronder deze Kamer.

Kortom, mijn fractie blijft onverminderd kritisch, maar ziet uit naar de antwoorden van de minister.

*N

Mevrouw Scholten (D66): Voorzitter. Ik heb met belangstelling geluisterd naar de inbreng van de vorige sprekers. Als vierde spreker loop je natuurlijk altijd het risico dat je enigszins in herhalingen gaat vervallen, maar dan sluit ik me maar aan bij het adagium *frappez, frappez toujours*. Misschien is de herhaling zelfs ook van grote betekenis.

Het lijkt allemaal heel simpel. Voor het jaar 2000 kreeg de rechthebbende op een uitkering in beginsel elke Nederlandse sociale verzekeringsuitkering waar ook ter wereld uitbetaald. Met de introductie van het territorialiteitsbeginsel worden uitkeringen slechts toegekend binnen de Nederlandse rechtssfeer. Daarmee is de export van sociale uitkeringen ruim aan banden gelegd. Voor de uitkering van kinderbijslag aan verzekerden die daarop op grond van een verdrag aanspraak hebben, is destijds een uitzondering gemaakt. Overigens versta ik onder kinderbijslag ook meteen het kindgebonden budget, maar omdat mijn inbreng anders te lang wordt, neem ik het hierbij mee. Ook de rechten van verzekerden en kinderen woonachtig in een EU-land zijn bij Europese verordening gehandhaafd.

Op 1 juli 2012 is de Wet woonlandbeginsel in de sociale zekerheid in werking getreden. Met die wet wordt de uitkering verlaagd naar het kostenniveau van het woonland van het kind. Het huidige wetsvoorstel behandelen we nu en daarin wordt de export van kinderbijslag verder ingeperkt. Dit wetsvoorstel komt uit de koker van de voorbije

regering/gedoogcoalitie-Rutte I. De achterliggende gedachte daarvan is om de Nederlandse uitkeringen binnen de Nederlandse rechtssfeer te houden, om het maar even kort samen te vatten.

De export van sociale uitkeringen lijkt op een grote taart waar telkens een punt door de wetgever van wordt afgesnoept. Het opeten van een taart lijkt simpel, maar het gaat hier niet over een taart. Het gaat om sociale cohesie. Het gaat om wetgeving waaraan mensen op grond van verdragsbepalingen rechten ontleen. Een betrouwbare overheid wil en zal dit zorgvuldig doen, met eerbiediging van verkregen rechten. Het uitvoeringstraject moet met voldoende waarborgen omgeven zijn. Over die zorgvuldigheid en waarborgen wil ik vanavond graag het debat met de minister aangaan. Want is het zo simpel als het lijkt?

De eerste vraag is waarom het kabinet deze wet wil. Ik heb geredeneerd dat je de verdragen die de regering kennelijk *coûte que coûte* wil opzeggen, ook kunt opzeggen zonder dat je de wet wijzigt. Ook dan geldt artikel 7 van de Algemene Kinderbijslagwet onverkort en zal er geen export meer zijn van kinderbijslag, want er is dan geen verdragsland meer. Daar is geen wetswijziging voor nodig. De export naar landen waarmee nog geen verdrag was gesloten, is moeiteloos stopgezet, zo lees ik in de nadere memorie van antwoord. Stopzetting van export naar die verdragslanden die met een wijziging zullen instemmen, is ook waarschijnlijk, zo lees ik dat tenminste in de nadere memorie van antwoord. De minister verwacht met een aantal landen geen onoverkomelijke problemen. Deze pragmatische benadering levert dus al besparingen op, als het het kabinet ook daarom te doen is geweest. Ik heb deze inbreng in de nadere memorie van antwoord duidelijk positiever gelezen dan mijn collega Hoekstra, maar ik ben erg benieuwd naar de antwoorden van de minister op zijn specifieke vragen over dit onderwerp. De minister is zo eerlijk om in de nadere memorie van antwoord te zeggen dat hij wel problemen verwacht met Turkije en Marokko. Kan de minister daarover in dit debat ook iets zeggen?

Als de minister dan toch voor opzegging van de verdragen kiest, dan lijkt dat mijn fractie, gezien de goede en lange banden van 400 jaar met beide landen, een *ultimum remedium*, met de nadruk op *ultimum*, en ik bedoel het dan ook eufemistisch. Want welke afwegingen maakt de minister en hoe kijkt de minister aan tegen het risico van reputatieschade? En hoe kijkt de minister aan tegen het schaden van de andere belangen?

De volgende vraag is waarom het kabinet deze wet nu wil. We hebben vanavond al meerdere malen gehoord dat de export van de kinderbijslag al beperkt is op grond van de Wet woonlandbeginsel in de sociale zekerheid. Uit de nadere memorie van antwoord weten we dat in die wet de bezuiniging op de kinderbijslag en het kindgebonden budget is begroot op ongeveer 4 miljoen op jaarbasis. De SVB is druk bezig om de communicatie hierover in goede banen te leiden. Ik zou niet graag in de schoenen van de SVB staan als

ik denk aan de brieven die men moet schrijven aan de burger die het aangaat om dit duidelijk te maken.

Mijn vraag is dan ook waarom het kabinet zo'n haast heeft. Waarom wacht de minister niet met dit wetsvoorstel tot de effecten van de Wet woonlandbeginsel in de sociale zekerheid zijn uitgevoerd en doorgerekend? Want het is toch te verwachten dat de export van kinderbijslag naar de verdragslanden navenant lager zal worden? En met de wijziging van de verdragen op vrijwillige basis wordt ook al een bezuiniging gerealiseerd. De vraag is dan wat er nog te besparen overblijft. Welk bedrag aan kinderbijslag wordt nog geëxporteerd naar landen als Turkije en Marokko, als ze niet meewerken? Het is even een rekensom, maar die kan op basis van de aantallen in de bijlage bij de memorie van antwoord worden gemaakt. Ik mis helaas het telraam van mijn collega Schrijver, dus ik laat het graag aan de minister over om die rekensom te maken.

Want dan gaat het ten eerste om de besparing op basis van het woonlandbeginsel en ten tweede om de besparing op grond van de landen die al vrijwillig instemmen met stopzetting van de export. Dat schijnen er in de ogen van de minister toch een aantal te worden. Wat resteert is de export van uitkeringen naar landen die nog steeds verdragslanden blijven, met Turkije en Marokko als grootste afnemers. Die aantallen staan in de bijlage bij de memorie van antwoord. Ik kan de rekensom zelf niet maken omdat ik niet weet wat het kostenniveau van het land is op grond van het woonlandbeginsel. Ik hoop dat ik het goed heb uitgelegd, volgens mij is het simpel.

Dan wil ik nog met de minister spreken over de rechtmatigheid. Vergeef mij, voorzitter, dat ik iets te lang spreek. Het is toch een veel belangrijker onderwerp dan ik vorige week dacht.

De voorzitter:

**Hoeveel tijd denkt u nog nodig te hebben, want u bent inderdaad door uw tijd heen.

Mevrouw Scholten (D66): Twee minuten, voorzitter, twee minuten, twee minuten.

In Nederland wonende burgers met kinderen wonende in de EU blijven onaangeraakt. Maar moet dat niet ook gelden voor in Nederland wonende Turkse werknemers of zelfstandigen? Ook de Marokkaanse gemeenschap wees ons op discriminatiebepalingen in het verdrag met Marokko. In de schriftelijke voorbereiding zijn over deze verdragsrechtelijke aspecten diverse vragen gesteld. De minister houdt voet bij stuk, maar na het lezen van de memorie van antwoord en de nadere memorie van antwoord werd bij mijn fractie de verwarring over de rechtmatigheid alleen maar groter.

Mijn fractie vindt het lastig mee te werken aan wetgeving waarvan de kans bestaat dat de rechter de wet onverbindend zal verklaren. In dat geval hebben wij het met z'n allen hier fout gedaan. En het is onze taak daarvoor te waken. Mijn fractie ziet een oplossing om daarvoor mogelijkheden te

bieden. Mijn fractie zou het liefst een toezegging van de minister tegemoet zien op het punt van de rechtmatigheid van de stopzetting van die uitkeringen.

Met de fractie van GroenLinks discussieerde de minister over de aspecten van internationaal sociaal verzekeringsrecht op grond van diverse verdragen en over de desbetreffende Europese jurisprudentie. Met de fractie van de PvdA discussieerde de minister uitvoerig over een mogelijke uitleg in drieën gekleed van artikel 33 in het verdrag tussen Nederland en Turkije, waarover ook collega Schrijver heeft uitgelegd dat alleen de tekst geldt en niet de uitleg. Ik ben het hiermee eens. Ook moet worden gekeken naar Europese jurisprudentie, die is gebaseerd op het EU-associatieverdrag met Turkije. Mijn vraag is of de minister in de discussie daarmee voldoende rekening heeft gehouden en wil houden. Het associatieverdrag geeft Turken gelijke rechten als EU-burgers. Het daarin opgenomen discriminatieverbod zou daarom van toepassing kunnen zijn in situaties waarin de gezinsleden niet binnen de EU wonen, maar bijvoorbeeld wel de betrokken werknemers. Een Turkse werknemer in Nederland met kinderen in zijn thuisland kan dan ongunstiger worden behandeld dan een EU werknemer in Nederland met kinderen in zijn thuislandstaat.

En dan de standstillbepaling in Besluit 1/80 en het aanvullend protocol van dat associatieverdrag. Nogal technisch maar wel van belang. Volgens vaste rechtspraak verbieden deze bepalingen de invoering van nationale maatregelen die aan de uitoefening van de vrije verkeersrechten van Turkse werknemers strengere voorwaarden stelt dan golden bij inwerkingtreding van deze bepalingen. Vrij vertaald komt het erop neer dat je de spelregels niet mag veranderen tijdens de wedstrijd.

Het zijn nogal grote rechtsvragen en mijn fractie constateert dat een aantal fracties waaronder die van mij, het lastig vindt om de mening van de minister te volgen, dat het internationale sociale verzekeringsrecht aan dit wetsvoorstel niet in de weg staat.

Om uit deze impasse te geraken, vraag ik de minister om een toezegging. Het gaat over de vraag of dit wetsvoorstel op grond van het internationale sociale verzekeringsrecht indirecte discriminatie oplevert en over de vraag of de standstillbepaling dit wetsvoorstel in de weg staat. Kan de minister toezeggen dat over deze vragen een deskundige opinie wordt gevraagd en dat in afwachting daarvan stemming over het wetsvoorstel wordt aangehouden?

Mijn fractie zou een dergelijke oplossing zeer toejuichen. Welke deskundige wordt geraadpleegd en hoe de vraagstelling zal luiden, kan in de vaste Kamercommissie voor SZW in overleg met de minister worden besproken.

Mijn fractie wil weten of dit wetsvoorstel nodig is, zeker met het oog op de aanzienlijke besparing die met het wetsvoorstel woonlandbeginsel wordt behaald, en -- last but not least -- of dit wetsvoorstel de rechtmatigheidstoets kan doorstaan.

Ik heb daarvoor de minister een oplossing aangereikt. Mijn fractie ziet de antwoorden van de minister met belangstelling tegemoet.

*N

De heer Beckers (VVD): Voorzitter. Het beleid dat ons land voert inzake de export van uitkeringen naar landen buiten de Europese Unie is thans ruimer dan men in andere landen kent. Dit wetsvoorstel heeft als doel om die export te beperken en dan met name door de betaling van kinderbijslag en kindgebonden budget stop te zetten voor kinderen die buiten de Europese Unie, de EER en Zwitserland woonachtig zijn. Met betrekking tot uitkeringen uit de sociale zekerheidswetgeving kenden we tot de jaren negentig van de vorige eeuw het personaliteitsbeginsel. Daarbij kreeg de rechthebbende in beginsel de uitkering op grond van de sociale verzekering uitgekeerd, alsof hij in Nederland zijn woonplaats had, ongeacht waar hij in de wereld woonde. Dat beginsel is vanwege toegenomen internationale arbeidsmobiliteit aan het einde van de vorige eeuw verlaten. Ook Nederland heeft toen aansluiting gezocht bij het in Europa steeds meer gangbare territorialiteitsbeginsel. Dat beginsel geldt in de huidige AKW met als aanvulling daarop de afwijking die geldt voor landen waarmee Nederland een verdrag over het wél exporteren van kinderbijslag heeft gesloten.

Tot zover zijn de regelingen duidelijk en eenduidig. Een half jaar geleden is met de invoering van het woonlandbeginsel een vervolgstap gezet in de beperking van de export van kinderbijslag naar landen buiten de EU, de EER en Zwitserland. Daarbij wordt de hoogte van de uitkering gerelateerd aan het kostenniveau van het land waarin de gerechtigde op de uitkering woont. Die regeling is niet overal in dank en met het vereiste begrip aanvaard. Het voorliggende wetsvoorstel gaat nog een stap verder en stelt de woonplaats van het kind binnen het territorialiteitsbeginsel centraal. Dit komt er op neer dat -- na aanpassing van de verdragen -- export van kinderbijslag en kindgebonden budget wordt beëindigd. De leden van mijn fractie willen weten of deze volgorde van stappen -- het territorialiteitsbeginsel, de wet BEU, de uitzonderingen op grond van verdragen, het woonlandbeginsel en nu de algehele afschaffing van export van uitkeringen -- niet hier en daar tot verwarring en onbegrip leidt en of met deze stappen in een relatief kort tijdsbestek wel de vereiste zorgvuldigheid betracht wordt, zeker als wij ons realiseren dat het woonlandbeginsel pas een half jaar geleden werd ingevoerd. Die onduidelijkheid en dat onbegrip kunnen zich voordoen bij de huidige uitkeringsgerechtigden, maar ook bij de staten waarmee deze verdragen gesloten zijn. Hij verzoekt de minister hierop te reageren.

Haar fractie vraagt de minister aan te geven wat de huidige stand van zaken is ten aanzien van de verdragsbesprekingen die met de twintig

verdragstaten plaatsvinden. Uit eerdere rapportage weten we dat met een zestal landen op begripvolle wijze gesproken wordt. Wij zijn inmiddels weer een paar maanden verder en vernemen graag de laatste stand van zaken omtrent de voortgang en de inhoudelijke problemen die bij de mogelijke verdragswijzigingen aan de orde zijn.

Turkije neemt een speciale positie in bij de verdragen. Dit verdrag met Turkije bevat geen exportverplichting, maar wel een gelijke behandelingsverplichting.

Bij eerdere schriftelijke vragenronde heeft mijn fractie de vraag gesteld of bij de uitleg van de verdragsteksten - nu die niet eenduidig begrepen worden - niet nadrukkelijk gekeken moet worden naar de bedoeling van partijen zoals die gold bij het opmaken van het verdrag.

Artikel 33, lid 1 luidt als volgt: "Turkse werknemers die werkzaam zijn in Nederland en waarvan de kinderen in Turkije verblijven of worden opgevoed, hebben recht op kinderbijslag op dezelfde voorwaarden als Nederlandse werknemers." Wat is daar nou de bedoeling van? Meer specifiek vragen wij de minister of bij deze gelijkstelling niet bedoeld is dat kinderen van Turkse ouders die in Nederland werken en die zelf in Turkije verblijven gelijkgesteld moeten worden met kinderen van Nederlandse ouders die in Nederland werken en die zelf ook in Nederland verblijven.

Deze gedachte komt te meer op omdat in de toelichting op het verdrag tussen Turkije en Nederland staat dat aan dat verdrag onder andere het gelijkstellingsbeginsel ten grondslag ligt. Dit houdt een gelijkstelling van elkaars onderdanen in ten aanzien van elk -- met nadruk op het woordje elk -- der betrokken nationale wetgevingen. Hierop hoor ik graag het antwoord van de minister.

De voorzitter: Het woord is nu aan de heer Kok, die zijn maidenspeech houdt. De mores in deze Kamer leert dat hij in zijn eerste termijn geen interrupties krijgt. Dit zijn dus uw tien minuten.

*N

De heer Kok (PVV): Voorzitter. Het doet ons genoeg dat ook de nieuwe regering voortvarend te werk gaat en dat ze het voorliggende wetsvoorstel nog dit jaar wil afronden. Hopelijk gebeurt dat ook. Dan kan volgend jaar al begonnen worden met de feitelijke stopzetting van export van kinderbijslag en kindgebonden budget naar niet-EU-landen. Het is een vorm van export die wat ons betreft al te lang heeft geduurd. Van een minister die getypeerd wordt als een man met een sociaal hart en een rechts verstand verwachten wij op dit dossier een daadkrachtige aanpak, al moet later nog blijken of hij deze spagaat op het complexe beleidsterrein van de sociale zekerheid weet te overbruggen. De regering heeft zich immers een aantal forse uitdagingen gesteld. De komende hoogtepunten zijn de herziening van het ontslagrecht, de inperking van de WW en het oplossen van de pensioenproblematiek.

Dat de minister zich realiseert dat het niet gemakkelijk zal gaan, blijkt uit zijn opmerkingen bij de kennismaking met deze Kamer. Daarin stelde hij dat er over alle voorstellen te praten valt. De plannen uit het regeerakkoord zullen dan ook eerst met de sociale partners worden "voorgepolderd". Kennelijk is er ruimte voor bijstelling. Althans, die suggestie wordt door hem gewekt. De minister geeft daarbij desgevraagd echter aan dat de budgettaire taakstelling een harde randvoorwaarde is. Dat is ook af te leiden uit de recente discussie over de WW-plannen. De boodschap daarbij is dat je de WW op het huidige niveau mag houden, als je als werknemer zelf maar betaalt. Over koopkracht gesproken! Dit is nog minder dan een sigaar uit eigen doos.

Het gepretendeerde adagium dat dit regeerakkoord niet in beton gegoten is, doet vreemd aan als de rekening bij één partij wordt neergelegd. Is dit een loze handreiking? De komende periode wordt voor de minister en voor deze regering een tour de force.

Het aangeboden wetsvoorstel tot beperking van de export van kinderbijslag naar niet-EU-landen is niet alleen een belangrijk punt voor de PVV, maar ook een mooie proeve om te zien of deze minister de bekende kloof tussen voornemen en daadwerkelijke uitvoering kan overbruggen. Of blijft het bij de bekende stippen op de horizon? Per slot van rekening is er nog een hele weg af te leggen naar volledige stopzetting.

Mijn fractie hecht aan een snelle afbouw van export van dit soort uitkeringen. Die moet in principe mogelijk zijn, mits de wil er is. Het mag duidelijk zijn dat onze fractie dit wetsvoorstel van harte ondersteunt. Daarover bestaat geen misverstand. Wel hebben we een aantal fundamentele vragen, waarover later meer.

In onze optiek is er alle reden tot snelle beëindiging van export van dit soort uitkeringen. Al in 2010 werd in de nota Internationale arbeidsmobiliteit en sociale zekerheid met een zeker eufemisme opgemerkt dat het Nederlandse beleid al ruimer en genereuzer was dan in menig ander land. Sinterklaas bestaat dus nog steeds. Hij deelt niet alleen in de EU uit, maar ook nog daarbuiten.

Dit beeld van ruimhartigheid werd verder versterkt door de opmerking van de regering over de Wet beperking export uitkeringen van 1999, de wet BEU. Daarbij merkte ze op dat de bevoegdheden en feitelijke mogelijkheden van de Nederlandse uitvoeringsorganen tot controle en verificatie bij export beperkter zijn dan in Nederland. Dit is een manier om te zeggen dat het voor de Sociale Verzekeringsbank moeilijk zo niet onmogelijk was om in het buitenland te controleren op rechtmatigheid, en dat fraude op grote schaal zeker niet uit te sluiten viel.

Het vermoeden van fraude met kinderbijslag was voor de Tweede Kamer dermate evident dat een meerderheid uitkeringen naar Marokko en Turkije wilde stopzetten. Dat bleek uit het debat op 17 maart 2009 met, inderdaad, staatssecretaris Klijnsma van Sociale Zaken. Ruim 41.000 kinderen bleken helemaal niet in Nederland

te wonen. Bovendien was onduidelijk of het om eigen kinderen ging en of ze überhaupt wel bestonden. Saillant detail is dat een latere vermindering van de aantallen mede te danken was aan uitbreiding van de Europese Unie met als gevolg een verlaging van de te bereiken besparing. Waar uitbreiding van de EU allemaal niet goed voor is!

De toenmalige regering zag in ieder geval aanleiding om de Wet beperking export uitkeringen met al zijn exportverdragen eens goed tegen het licht te houden. De stelling dat verdragen nog geen garantie bieden voor adequate handhaving is daarbij een understatement. In dit verband is het goed om te wijzen op het beleidsuitgangspunt in de begroting van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 2013, waarin letterlijk wordt gesteld dat "misbruik en oneigenlijk gebruik van sociale zekerheid hard moeten worden bestreden als we het draagvlak voor het stelsel willen behouden". Ook staat daarin: "Fraude is diefstal van gemeenschapsgeld en vraagt om een scherpe aanpak". Mag ik de minister hieraan houden, niet alleen voor binnenlands gebruik, maar ook in dit kader?

De regering is duidelijk in haar stelling dat tegemoetkomingen in kosten voor kinderen die worden gefinancierd uit collectieve middelen primair bestemd zijn voor kinderen die in Nederland wonen. Wij onderschrijven die stelling volledig. Het zijn tenslotte de ouders die zelf beslissen waar het kind woont. De consequenties van die keuze zijn dan ook voor eigen rekening. Tot zover de leer en het voortschrijdend inzicht in de loop der jaren. Nu kom ik op de praktijk, die wat weerbarstiger lijkt.

Laat ik vooropstellen dat stopzetting van export bij aanvaarding van dit wetsvoorstel direct al te realiseren is. Dat geldt althans voor nieuwe gevallen en voor de dertien landen waarbij aanpassing van het verdrag niet nodig is, waaronder Turkije. Het simpelweg schrappen van de uitzonderingsbepaling in de Algemene Kinderbijslagwet is daarvoor voldoende. Mijn fractie gaat ervan uit dat de export in deze gevallen wordt beëindigd op de dag van inwerkingtreding van deze wet. Voor zeven andere landen is eerder besloten, de verdragen niet te ratificeren en de voorlopige toepassing al per 2012 te beëindigen. Ik mag ervan uitgaan dat dit ook daadwerkelijk gebeurd is. Kan de minister dit bevestigen?

Er blijven twintig landen over waarvoor verdragsaanpassing noodzakelijk is. Wat dat betreft biedt de nadere memorie van antwoord een zorgelijk beeld over een snelle effectuering.

Ons land is in gesprek en naast enkele positieve reacties is wel duidelijk dat er nog een aantal harde noten te kraken valt. Zo blijkt Marokko niet eens te reageren op herhaalde verzoeken, en Turkije is negatief. Mijn fractie vraagt zich af hoever de minister nog zal gaan alvorens de regering een wetsvoorstel tot goedkeuring van opzegging mag ontvangen. Kan de minister op voorhand aangeven of dit een stilzwijgende dan wel uitdrukkelijke goedkeuringsprocedure impliceert? Ik heb begrepen dat deze minister onlangs zou hebben gezegd dat hij overweegt om het verdrag

met Marokko "gewoon maar op te zeggen". Op welke termijn kan het parlement het voorstel ontvangen?

Daarnaast bevreemdt het mijn fractie dat de regering aangeeft dat ingeval opzegging "een brede en zorgvuldige afweging vereist is". Blijkens nadere reactie moeten ook "de gevolgen voor de bilaterale relatie en de Nederlandse belangen in aanmerking worden genomen". Alsof opzegging al niet direct voor de hand ligt, zonder dat andere niet-direct relevante overwegingen daarbij worden betrokken c.q. nodig zijn. De regering geeft aan zelf te bepalen wanneer ze tot een afweging overgaat en realiseert zich dat niet alle verdragswijzigingen voor 2014 zullen zijn gerealiseerd. Het simpele feit dat de structurele opbrengsten circa 10 miljoen per jaar zijn, is op zich nog geen reden om het rustig aan te doen. Ik ga er bovendien van uit dat een principiële stellingname niet wordt opgeofferd aan een relatief lage structurele besparing. Mijn fractie is van oordeel dat een al te vrijblijvende opstelling zich niet goed verdraagt met de urgentie van een snelle uitvoering. Is de regering nog niet overtuigd van de noodzaak of zoekt ze onnodig de ruimte? En waarom per geval een afweging maken als een akkoord uitblijft? Enige consistentie in beleid mag wel worden verwacht. Graag verneem ik de visie van de minister. Wat zijn de specifieke bijkomende overwegingen die opzegging zouden kunnen vertragen? En hoe gaat de minister om met landen die totaal niet ingaan op welk verzoek dan ook? En hoeveel tijd mag de eigen besluitvorming in de verdragslanden duren voordat hij gewoon zelf opzegt? Gelukkig zijn er geen andere factoren die een prompte invoering in de weg kunnen staan. Er is immers geen strijdigheid met het Europees Verdrag inzake sociale zekerheid (EVSZ) en evenmin met de Associatieovereenkomst. Ook hoeft op voorhand geen rekening te worden gehouden met de voorgenomen EU-associatiebesluiten inzake coördinatieafspraken sociale zekerheid.

Verder is het goed te vernemen dat in ieder geval de Sociale Verzekeringsbank al direct per 1 januari aanstaande in staat is de wet toe te passen op nieuwe uitkeringen ingeval verdragswijziging niet nodig is.

Wat betreft de overgangstermijn van zes maanden merk ik het volgende op. In algemene zin is het zo dat in een aantal gevallen bilaterale verdragen een opzegtermijn kennen van een half tot een heel jaar en soms bevatten de verdragen overgangsbepalingen. Het wetsvoorstel kent echter in alle gevallen een overgangstermijn van zes maanden. Mijn fractie is van mening dat een overgangsregeling beperkt zou moeten worden tot verdragen waarin deze zijn opgenomen. Indien op grond van algemene rechtsbeginselen een overgangsregeling onvermijdelijk is, dient deze in te gaan op het moment van opzegging en niet na ommekomst van de opzegtermijn. Deelt de minister deze opvatting?

Voorzitter. Ik rond af. Alhoewel mijn fractie in beginsel positief staat tegenover dit wetsvoorstel, zijn wij niettemin benieuwd naar de antwoorden van de minister.

De voorzitter: Dank u wel. Allereerst mijn hartelijke gelukwensen met uw maidenspeech in deze laatste vergadering die nog vrij lang tot morgen zal duren.

Op 2 oktober jongstleden bent u samen met uw fractiegenoot de heer Van Beek beëdigd als lid van deze Kamer. U bent lid van de commissie voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat/Algemene Zaken en Huis der Koningin, de commissie voor Financiën en de commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De keuze van deze commissies is bepaald niet willekeurig; de drie commissies sluiten nauw aan op ervaringen uit uw loopbaan tot nu toe. Daar wil ik toch een paar dingen over memoreren. Overigens is het altijd toch wel knap hoe onze Griffie, de Griffier en met hem zijn medewerkers al die gegevens weten te achterhalen.

Na afronding van de studies privaatrecht en notarieel recht in Utrecht was u een aantal jaren werkzaam als kandidaat-notaris te Andel, Noord-Brabant. In 1982 maakte u de oversteek naar Den Haag alwaar u Inspecteur Rijksfinanciën was voor het ministerie van Financiën. Hierna werkte u enige jaren als beleidsadviseur Bestuur bij het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en later als projectleider bij de Uitvoeringsorganisatie Sociale Zekerheid Onderwijs. Sedert 1996 bent u adviseur bij de Algemene Pensioen Groep, waar u zich richt op de terreinen pensioenuitvoeringsorganisatie, vermogensbeheer en vastgoed. Daarnaast bent u sinds 24 maart 2011 lid van Provinciale Staten van Flevoland.

Uw verscheidenheid aan maatschappelijke en politieke ervaringen voorspelt een stevige inhoudelijke bijdrage aan het werk van deze

Kamer en dat bleek ook vanavond in uw inbreng al. Wij wensen u daarmee veel succes.

Ik feliciteer u van harte en ik schors de beraadslaging en de vergadering voor enkele minuten om ook onze collega's de gelegenheid te geven om u geluk te wensen met uw maidenspeech.

**

De vergadering wordt enige ogenblikken geschorst.

*N

De heer Elzinga (SP): Voorzitter. Allereerst ook namens de SP-fractie hartelijke gelukwensen voor de heer Kok met zijn maidenspeech. Wij zullen waarschijnlijk nog vaak over sociale zaken en arbeidsmarktbeleid debatteren.

Het voorliggende wetsvoorstel beoogt een einde te maken aan de export van de kinderbijslag, althans naar landen buiten het EU-verdragsgebied. Materieel gaat het dan vooral om het staken van de kinderbijslag aan kinderen in Turkije en Marokko. Mijn partijgenoot die bij de behandeling in de Tweede Kamer het voorstel besprak, noemde dit een voorbeeld van schieten met een kanon op een mug. Het maatschappelijk probleem, voor zover je daarvan kunt spreken, belooft immers maar een paar miljoen euro per jaar. Op individueel niveau is het echter wel een grote schadepost aangezien de

doelgroep waarop deze bezuiniging neerslaat, tamelijk beperkt is.

Ik plaats het voorstel eerst kort in een historische en politieke context. Daarna loop ik het langs op enkele, vooral juridische bezwaren. In 1999 werd de Wet beperking export uitkeringen aangenomen. Het doel van die wet was vooral de handhaafbaarheid te vergroten en de export van onder andere de kinderbijslag naar landen buiten de EU en de Europese Economische Ruimte alleen nog toe te staan indien er een handhavingverdrag met deze landen was gesloten. Tijdens de behandeling van die wet in deze Kamer moest de regering toezeggen het recht te doen herleven indien er alsnog een handhavingverdrag werd gesloten. Mede door dit wetsvoorstel heeft Nederland veel handhavingverdragen met derde landen over sociale zekerheid. Wij waren destijds geen voorstander van het voorstel omdat de goeden onder de kwaden moesten lijden, maar de handhaafbaarheid was er zeker mee gediend.

Afgelopen voorjaar bespraken wij in deze Kamer ook de introductie van een woonlandbeginsel in onder meer de kinderbijslag en het kindgebonden budget. Dat voorstel was niet bedoeld om de export van kinderbijslag en kindgebonden budget naar landen buiten de EU te beëindigen, maar alleen om het niveau aan te passen aan de kosten in het woonland. Dat voorstel was afkomstig van de minister van Sociale Zaken van het vorige kabinet. Dat was een VVD/CDA-kabinet dat met gedoogsteun van de PVV, en in deze Kamer van de SGP, zijn werk deed. Dit voorstel kon in deze Kamer niet op de steun van de Partij van de Arbeid rekenen.

Nu verdedigt een PvdA-minister een nog veel verdergaand voorstel dat overigens ook nog uit het oude regeer- en gedoogakkoord stamt. Ik moet constateren dat de politieke context kennelijk flink is gewijzigd. Alle genoemde wijzigingen waren niet nodig geweest indien de export direct conform het huidige voorstel was gestaakt, maar daarvoor was toentertijd geen enkel draagvlak en zeker niet bij de coalitiepartij Partij van de Arbeid. Is de minister het eens met de constatering dat de politieke context zeer is gewijzigd sinds de late jaren negentig? Is dat de reden dat hij dit voorstel, dat verdergaat dan de eerdere voorstellen die zijn partij hier niet wenste te steunen, voor zijn rekening neemt en hier wil verdedigen? Is die context ook veranderd sinds eerder dit jaar de fractie van de Partij van de Arbeid in de Tweede Kamer voorliggend wetsvoorstel eveneens niet wenste te steunen? Wat is er materieel nu precies veranderd?

De eerste spreker, namens het CDA, wees er ook al op dat er kennelijk een principe is waarom deze regering het voorstel van de vorige regering heeft omarmd en blijft steunen aangezien het budgettaire effect van dit voorstel zeer klein is. Ook ik hoor graag de principiële beweegredenen van deze minister om dit voorstel door te zetten.

Ook mijn fractie heeft bezwaar tegen de snelle opvolging van de veranderingen. Ik wijs erop dat de introductie van een woonlandbeginsel in de Wet op het kindgebonden budget zelfs nog moet worden ingevoerd. Dit gaat pas op 1 januari

aanstaande in. Dit wetsvoorstel doet de consistentie van wetgeving geen goed.

Behalve inconsistentie ziet mijn fractie nog enkele problemen. Zij deelt de meer principiële bezwaren van de fractie van de Partij van de Arbeid in de Tweede Kamer, namelijk dat het onwenselijk is om de financiële verantwoordelijkheid door de Staat waar de werknemer is verzekerd over te hevelen naar de woonstaat van de kinderen. Mijn fractie vreest bovendien dat handhavingverdragen zullen worden opgezegd. Deelt de minister de opvatting dat daarmee het paard achter de wagen wordt gespannen? Deelt hij de vrees dat er mogelijk tientallen, er werd gesproken over twintig, verdragsrelaties zullen worden beëindigd? Of deelt hij die vrees niet? Hoe beoordeelt hij dan de waarde van dergelijke handhavingverdragen?

De SP-fractie deelt ook de zorgen die de woordvoerder van de Partij van de Arbeid in deze zaal heeft geuit over de speciale positie van Turkije. Ziet de minister dit wetsvoorstel als een mooie bekroning van 400 jaar betrekkingen met Turkije? Ook voor andere landen zijn er mogelijk spanningen met betrekking tot het internationale recht. De woordvoerder van de fractie van GroenLinks verwees al naar het EVRM en het Twaalfde Protocol.

Wij kunnen opnieuw mogelijk rechtszaken verwachten over het overgangsrecht. Gezien de brede bezwaren die al in eerste termijn zijn geuit over dit voorstel, geef ik de minister in overweging het maar terug te trekken. Beter ten halve gekeerd ... Dit voorstel komt onverwacht, overhaast en ondoordacht.

De beraadslaging wordt geschorst.

De voorzitter: Ik schors de vergadering voor een enkel moment in afwachting van de staatssecretaris van Financiën en de minister voor Wonen en Rijksdienst.

**

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

*B

!Belastingplan 2013!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Belastingplan 2013) (33402);
- het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Overige fiscale maatregelen 2013);
- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet inkomstenbelasting 2001 en enige andere wetten in verband met de herziening van de fiscale behandeling van de eigen woning (Wet herziening fiscale behandeling eigen woning) (33405);
- het wetsvoorstel Invoering van een verhuurderheffing (Wet verhuurderheffing) (33407).

De voorzitter: Ik heet de staatssecretaris van Financiën en de minister voor Wonen en Rijksdienst van harte welkom in de Eerste Kamer. Voor de

minister voor Wonen en Rijksdienst is dit de eerste keer dat hij hier als minister een wetsvoorstel verdedigt, de algemene politieke beschouwingen niet meegerekend. Wij wensen hem veel wijsheid toe.

**

De beraadslaging wordt geopend.

*N

De heer Essers (CDA): Voorzitter. Nog voor de aanvang van het zomerreces heeft deze Kamer al een aanzienlijk belastingpakket behandeld. Dit pakket was een uitvloeisel van het Lenteakkoord. Degenen die dachten dat dit zou betekenen dat we dit jaar snel klaar zouden zijn met de behandeling van het Belastingpakket 2013, komen bedrogen uit. Het nu voorliggende pakket is niet alleen erg complex maar raakt bovendien vele burgers; niet in het minst de huidige en toekomstige eigenwoningbezitters. Overigens hechten we er wel aan te onderstrepen dat we nog steeds spreken van een belastingpakket. Soms lijkt wel alsof het gebruik van de term "belasting" besmet is. De verhuurderheffing weigert het kabinet bijvoorbeeld aan te merken als een belasting, terwijl het dat toch wel degelijk is. Ook de inmiddels weer afgedankte inkomensafhankelijke zorgpremie zag het kabinet aanvankelijk niet als een belasting. Op dat standpunt kwam het razendsnel terug toen bleek dat de uitwerking van die inkomensafhankelijke zorgpremie zeer nivellerend werkte omdat het in feite een progressieve inkomstenbelasting was. In dit verband is het trekken van een vergelijking met de Verenigde Staten verleidelijk. President Obama zag zijn Obamacare door het US Supreme Court op het nippertje gered worden omdat er sprake was van een belasting, terwijl het kabinet-Rutte II bijna meteen na zijn aantreden al in grote problemen kwam toen bleek dat de inkomensafhankelijke zorgpremie een belasting was. Het kan verkeren!

Hoe dan ook, wij verwelkomen van harte de staatssecretaris van Financiën en kijken uit naar een voortzetting van de al onder het vorige kabinet bestaande prima samenwerking. Ook verwelkomen wij hartelijk de nieuwe minister voor Wonen en Rijksdienst, van wie wij evenzeer grote verwachtingen hebben. Het feit dat wij een minister voor Wonen en Rijksdienst hebben en een staatssecretaris van Financiën, primair verantwoordelijk voor de belastingen, brengt mij overigens wel op de vraag waarom wij eigenlijk geen minister van Belastingen hebben. Aan de zwaarte van de portefeuille kan het in ieder geval niet liggen.

Omdat de meeste technische details zijn toegelicht in de antwoorden van de regering op onze vragen -- waarvoor onze dank -- beperk ik mij in deze inbreng voornamelijk tot een weging van de politieke keuzes die het kabinet heeft gemaakt in dit belastingpakket. Onvermijdelijk zal ik daarbij ook vooruitblikken op enkele in het regeerakkoord aangekondigde toekomstige fiscale maatregelen

van dit kabinet. Het centrale thema in mijn bijdrage zal "vertrouwen" zijn.

De voor de burgers meest ingrijpende maatregel die onderdeel uitmaakt van het belastingpakket is de Wet herziening fiscale behandeling eigen woning. In deze wet is een aantal principiële keuzes gemaakt. De eerste is dat de eigenwoningschuld, dat wil zeggen de lening waarvan de rente fiscaal aftrekbaar is, per 1 januari 2013 binnen 30 jaar minimaal annuïtair moet worden afgelost. De tweede principiële keuze is dat er voor bestaande hypotheek na 1 januari 2013 grosso modo niets verandert, ook niet als de eigenwoningbezitter verhuist of zijn huidige hypotheek oversluit.

Wat de eerste keuze betreft, de verplichte annuïtaire aflossing, is mijn fractie altijd een sterke voorstander geweest van het stimuleren van de aflossing van hypotheekschulden. Uit een oogpunt van bevordering van het eigenwoningbezit, zijn wij altijd een voorstander geweest van de hypotheekrenteafrek. Wel hebben wij steeds bezwaren geuit tegen de uitwassen van deze regeling. Daarbij doel ik in het bijzonder op de ingebouwde fiscale prikkels om de aanschaf van een eigen woning zo veel mogelijk met vreemd vermogen te financieren. Ook al had de aspirant-koper voldoende eigen vermogen om althans een gedeelte van de aankoop van de eigen woning daarmee te financieren, het fiscale regime verleidde hem om de gehele aankoopprijs -- en liefst nog iets meer -- met een hypotheek te financieren. Zo kon immers het fiscale voordeel als gevolg van de renteafrek worden geoptimaliseerd. Dit leidde onder meer tot het fenomeen van de aflossingsvrije hypotheek. Meerdere malen hebben wij vanaf deze plaats voorstellen gedaan om aflossen fiscaal te stimuleren, bijvoorbeeld door het uitbreiden van de Hillenregeling, het uitsluiten van aflossingen van de bijleenregeling of het tijdelijk toestaan van renteafrek over het vervroegd afgeloste gedeelte van de hypotheekschuld. Het kabinet kiest er nu voor om aflossen niet zozeer te stimuleren, maar om dat voor nieuwe gevallen verplicht op te leggen, wil de burger althans gebruik kunnen maken van de hypotheekrenteafrek. Ofschoon wij de verbetering van de eigenvermogenspositie van de burgers toejuichen, vragen wij ons toch af of dit van bovenaf opgelegd aflossingsstramien niet te weinig flexibel is. Waarom moet bijvoorbeeld in 30 jaren de gehele schuld worden afgelost? Waarom zou, behalve het voor de hand liggende budgettaire argument, aflossen tot bijvoorbeeld minimaal de helft ook niet kunnen? Slaan we met deze maatregel niet door, in die zin dat het fiscale stelsel vóór 1 januari 2013 reële financiering met eigen vermogen belemmerde en dat het na 1 januari 2013 gezonde financiering met vreemd vermogen belemmert? Onze vraag aan de regering is dan ook hoe zij aankijkt tegen het mogelijk verstorende effect van dit wetsvoorstel op de keuze die de burgers hebben voor de financiering van hun eigen woning en daarmee op het goed functioneren van de geld- en kapitaalmarkt en de woningmarkt. Wij verzoeken het kabinet dan ook om in de komende maanden hierover nog eens goed na te denken en

hierover ook in overleg te treden met de sectoren die hierbij direct van doen hebben. In het bijzonder vragen wij het kabinet de voors en tegens van de variant van aflossen tot 50% nog eens goed te bekijken en over pakweg drie maanden bij de Eerste en Tweede Kamer verslag uit te brengen van het resultaat van die heroverweging. Indien nodig, overwegen wij hierover in tweede termijn een motie in te dienen.

De tweede principiële keuze in dit wetsvoorstel, het sauveren van de bestaande gevallen, spreekt ons zeer aan vanuit een oogpunt van het bieden van rechtszekerheid aan de burgers, zeker als het gaat om verwachtingen gekoppeld aan het aangaan van langjarige financiële verbintenissen. Die rechtszekerheid en het vertrouwen van de burger in de overheid worden echter weer geschaad doordat het kabinet in het regeerakkoord heeft afgesproken dat per 1 januari 2014 het maximale percentage waartegen de hypotheekrente in aftrek kan worden gebracht in 28 jaar wordt verlaagd van 52 naar 38. Deze voorgenomen maatregel tast niet alleen de positie van veel bestaande eigenwoningbezitters aan, maar leidt ook tot een verdere beperking van de voordelen van de renteaftrek voor veel nieuwe gevallen, naast de beperkingen die al voortvloeien uit de verplichte annuïtaire aflossing. Hoe kijkt de regering aan tegen het cumulatieve effect van deze beide maatregelen voor de nieuwe gevallen?

Een andere vraag is of de regering voor de bestaande eigenwoningbezitters de invoering van de hiervoor genoemde aflossingstimulerende maatregelen wil overwegen. Ook voor deze categorie is een zekere afbouw van de hypotheekschulden immers gewenst. Een andere vraag is hoe de regering aankijkt tegen de mogelijk verstorende werking op de woningmarkt indien per 1 januari 2013 een zo groot onderscheid wordt gemaakt tussen bestaande en nieuwe gevallen, oftewel tussen eigenaren met oude en met nieuwe hypotheek. Omdat een bestaande hypotheek zonder aflossingsverplichting kan worden meegenomen naar een nieuwe woning, zijn starters in het nadeel bij de aankoop van een nieuwe woning ten opzichte van potentiële kopers die al een woning hebben. Omdat starters vanwege de aflossingsverplichting netto minder te besteden hebben dan diegenen die al een eigen woning hebben, kunnen zij, ceteris paribus, immers minder voor de nieuwe woning bieden. Aan de andere kant zullen de bestaande eigenwoningbezitters die hun bestaande aflossingsvrije hypotheek niet op tijd hebben omgezet in een spaarhypotheek, zich mogelijk in de toekomst verplicht voelen om deze financieringsvorm te blijven aanhouden omdat ze anders tegen een verplichte annuïtaire aflossing oplopen. Zou voor deze categorie het overgangsrecht niet verder moeten worden opgerekt?

Velen hebben erop gewezen dat een van de belangrijkste oorzaken van de aanhoudende malaise in de woningmarkt de onzekerheid over de hypotheekrenteaftrek is. Wat dat betreft spant het afgelopen jaar wel de kroon. Het ene voorstel om

iets te doen aan de hypotheekrenteaftrek was nog niet gelanceerd of het andere diende zich al weer aan. Zonder de pretentie van volledigheid, noem ik: het zesstappenplan van een aantal economen, het conceptakkoord uit het Catshuisoverleg, het Lenteakkoord, de verschillende verkiezingsprogramma's, het interim-rapport van de commissie-Van Dijkhuizen, het regeerakkoord en het na de commotie rond de inkomensafhankelijke zorgpremie weer aangepaste regeerakkoord.

Daarnaast moet ook niet worden onderschat hoeveel onrust en onzekerheid de recente aanpassingen van de invoeringsdatum van bepaalde onderdelen van het wetsvoorstel herziening fiscale behandeling eigen woning tijdens de parlementaire behandeling bij burgers veroorzaken, hoezeer deze aanpassingen ook voortvloeien uit goede bedoelingen. Keer op keer worden burgers geconfronteerd met nieuwe plannen rondom de eigen woning. Het lijkt dan ook een illusie te zijn dat per 1 januari 2013 rust en vertrouwen op de woningmarkt zullen terugkeren. Wie geeft, na alles wat er is gebeurd, eigenwoningbezitters de garantie dat er in de komende pakweg tien jaren niets meer met de hypotheekrenteaftrek zal gebeuren? Wie garandeert bestaande eigenwoningbezitters dat hun positie blijvend zal worden gerespecteerd? Alleen al de zeer grote mate van complexiteit van de nu voorgestelde regeling zal de twijfel blijven voeden dat dit niet de laatste regeling zal zijn.

De commotie rondom de inkomensafhankelijke zorgpremie bewees dat al heel snel na het sluiten van het regeerakkoord er weer een bijstelling nodig was van de hypotheekrenteaftrek. Wie geeft de burger bovendien de garantie dat een nieuwe regering met een andere politieke samenstelling niet toch weer gaat sleutelen aan de hypotheekrenteaftrek? Zeker op dit terrein is het van het grootste belang dat er een zeer brede politieke consensus wordt gezocht. Wat gaat het kabinet doen om dat te realiseren en het vertrouwen van de burger te winnen, opdat die rust op de woningmarkt eindelijk weer terugkomt?

De heer Reuten (SP): Ik heb met belangstelling geluisterd naar senator Essers. In zijn woorden bespeurde ik wel behoorlijk wat scepsis. Kan hij mij misschien zeggen hoe de afweging van de CDA-fractie uitvalt? Ik begrijp dat hij ook nog wil horen wat de ministers te zeggen hebben, maar hij heeft hen niet duidelijk gezegd "als dat, dan dit". Mij dunkt dat het dan ook wel eens zo zou kunnen zijn dat de CDA-fractie haar afweging al heeft gemaakt.

De heer Essers (CDA): Dat is niet het geval. Ik ben dit debat met open vizier ingegaan. Ik wacht ook echt de beantwoording door de regering af. Deed ik dat niet, dan had ik geen 25 minuten spreektijd aangevraagd. Ik was dan meteen klaar geweest met mijn eerste termijn.

De heer Reuten (SP): U weet wel aan welke condities moet worden voldaan om u te bewegen voor het wetsvoorstel te stemmen?

De heer Essers (CDA): Elke goede debater weet wat zijn randvoorwaarden zijn.

Voorzitter. Een ander in de woningmarkt veel onrust veroorzakend wetsvoorstel is de Wet verhuurderheffing. Naar onze mening gaat dit wetsvoorstel gebukt onder de tweeledige en deels tegenstrijdige rechtvaardigingen voor deze heffing: enerzijds het genereren van extra inkomsten voor de overheid, anderzijds het wegnemen bij de woningcorporaties van de extra voordelen die zij behalen als gevolg van de beoogde maatregelen tegen het scheefwonen. Wij hebben verschillende bezwaren tegen dit wetsvoorstel. In de eerste plaats zijn de maatregelen die huurverhogingen mogelijk maken voor huurders die scheefwonen, nog niet aangenomen door het parlement. Met de invoering van de verhuurderheffing wordt dus eigenlijk vooruitgelopen op deze wetgeving.

In de tweede plaats hebben verhuurders die onder de verhuurderheffing gaan vallen geen garantie dat de extra inkomsten uit de huurverhogingen voor scheefwoners voldoende zullen zijn om de verhuurderheffing te kunnen opbrengen. Wij maken ons dan ook ernstige zorgen of de beoogde budgettaire doelstelling van het kabinet met deze maatregel -- dat is een nog redelijk overzichtelijke 50 miljoen in 2013 en maar liefst 800 miljoen vanaf 2014 -- in samenhang met de in het regeerakkoord afgesproken verdere verhoging tot 2 miljard niet leidt tot een onaanvaardbare aantasting van de solvabiliteit van de woningcorporaties en hun bereidheid om te investeren. Ik verwijs naar de alarmerende rapportage van het Centraal Fonds Volkshuisvesting en van het Waarborgfonds Sociale Woningbouw.

Hiermee hangt nauw samen dat de koppeling van de belastinggrondslag van de verhuurderheffing aan de WOZ-waarde geen garantie biedt dat er voldoende ruimte zal zijn om de huurverhogingen te effectueren. De suggestie van de minister dat rijkere woningcorporaties eventueel maar moeten bijspringen om de armere corporaties te helpen, zien wij niet als een bijdrage aan een solide oplossing van de problemen in de woningsector. Het leidt alleen maar tot nog meer onzekerheid en voorzichtig gedrag. Het zal ook zeker niet bijdragen aan een stimulans voor de bereidheid tot meer investeringen in nieuwbouw, woningverbetering en energiebesparing. Ten slotte vinden wij het ook een bezwaar dat niet alleen woningcorporaties in deze heffing worden betrokken, maar ook niet gesubsidieerde particuliere verhuurders van woningen.

Voordat wij met de thans voorgestelde verhuurderheffing kunnen instemmen, zullen deze zorgen moeten worden weggenomen door het kabinet. Op korte termijn zal de onrust moeten worden weggenomen en de investeringsruimte van corporaties worden vergroot. Hoe kijkt de regering in dit verband aan tegen het op zo kort mogelijke termijn mogelijk maken van een huursombenadering voor de periode juli 2013 tot en met juni 2014 van een bepaald percentage boven de inflatie, een percentage dat afhankelijk is van de hoogte van het inkomen? Op deze wijze zouden woningcorporaties voor de nabije toekomst

duidelijkheid hebben over het huurbeleid en over de ruimte voor investeringsbeslissingen.

Verder vragen wij het kabinet om een reactie op het voorstel om als alternatief voor de in het regeerakkoord voorgenomen maximering van de huurprijs op 4,5% van de WOZ-waarde over te gaan tot invoering van een huurprijsbeleid waarin de huurprijs is gebaseerd op 100% van de maximaal redelijke huur op grond van een vereenvoudigd puntensysteem, waarin de WOZ-waarde een belangrijke rol inneemt. De betaalbaarheid voor de huurders kan worden gegarandeerd door uitbreiding van de huurtoeslag via de Belastingdienst. Bijkomend voordeel van dit stelsel is dat dit niet op privacybezwaren stuit omdat er geen inkomensgegevens aan de corporaties hoeven te worden verstrekt.

Verder verzoeken wij de regering haar mening te geven over het voorstel om de verhuurderheffing alleen van toepassing te verklaren op partijen die kerntaken verrichten die DAEB-activiteiten zijn en niet op partijen die zich hoofdzakelijk met niet-DAEB-activiteiten bezighouden. DAEB zijn diensten van algemeen economische belang.

Ten slotte verzoeken wij de regering de onbeperkte belastingplicht voor de vennootschapsbelasting van woningcorporaties te heroverwegen. Ik roep in dit verband in herinnering de zeer kritische behandeling in deze Kamer van de invoering van een onbeperkte belastingplicht voor de vennootschapsbelasting van woningcorporaties in 2008. Mijn fractie is geenszins overtuigd door het in de memorie van antwoord door de regering gehanteerde argument dat omzetting van de onbeperkte belastingplicht in een beperkte belastingplicht -- alleen belastingplicht indien en voor zover commerciële activiteiten worden verricht -- zou leiden tot ongeoorloofde staatssteun. Daarvan zou naar onze mening alleen sprake zijn als ook de commerciële activiteiten zouden worden vrijgesteld van vennootschapsbelasting.

Het heeft er alle schijn van dat het vooral budgettaire motieven zijn geweest die de regering er destijds toe hebben gebracht om de woningcorporaties in 2008 integraal belastingplichtig te maken. De invoering van de verhuurderheffing in combinatie met een versterkte rol van gemeenten bij de aansturing van woningcorporaties zijn extra argumenten om de onbeperkte vennootschapsbelastingplicht voor woningcorporaties te wijzigen in een beperkte belastingplicht.

Daar waar we het hebben over een versterkte rol van de gemeenten, hecht de CDA-fractie eraan om het bestaande instrument van prestatieafspraken tussen gemeenten en woningcorporaties een verplichtend karakter te geven. Vaak worden deze afspraken ofwel te vrijblijvend gehanteerd, of niet nageleefd. Indien nodig, overwegen wij in tweede termijn hierover een aantal moties in te dienen.

Behalve op de woningmarkt ervaart de burger ook veel onrust en onzekerheid op het pensioenfront. Ook op dit terrein buitelen de voorstellen over elkaar heen. Net als bij de woningmarkt speelt de fiscaliteit in dit verband een

cruciale schakelfunctie door de toepassing van de omkeerregel. Hier komen we ongetwijfeld nog over te praten in de nabije toekomst. Als schot voor de boeg wil ik nu reeds de vraag aan de orde stellen waarom de regering in het regeerakkoord als bovengrens voor het toepassen van de omkeerregel voor pensioenen een inkomen van €100.000 heeft gekozen en niet aansluiting heeft gezocht bij bijvoorbeeld de balkenendenorm.

In het Belastingplan is verder een regeling opgenomen voor het afstampelen van pensioenen van directeuren-grootaandeelhouders in eigen beheer. Hier speelt vooral parten dat de voorgeschreven fiscale waardering van de pensioenverplichtingen in sterke mate afwijkt van de commerciële waardering. In de memorie van antwoord schrijft de regering dat op korte termijn geen oplossingen voorhanden zijn voor de uit die verschillende waarderingen voortvloeiende problemen. Dat is voor de praktijk natuurlijk geen bevredigend antwoord. Kan de staatssecretaris aangeven welke stappen hij gaat zetten om dit thans zeer actuele probleem uit de weg te ruimen?

Van rust en vertrouwen is evenmin sprake op het terrein van de vennootschapsbelasting, met name als het gaat om de renteaftrekbepurende maatregelen. Jaar in jaar uit praten we in het parlement over uitermate complexe nieuwe maatregelen die het overmatig financieren met vreemd vermogen in concernverband bestrijden, maar telkens moeten we tot de conclusie komen dat deze maatregelen tekortschieten. Tekenend is dat de regering in de memorie van antwoord schrijft dat zij "op dit moment" de soliditeit van de vennootschapsbelasting voldoende acht. In diezelfde memorie van antwoord schrijft de regering terecht dat het grote probleem in dezen is dat een belangrijk deel van de vennootschapsbelastingplichtigen multinationale ondernemingen zijn met omvangrijke, grensoverschrijdende concern- en financieringsstructuren. Enerzijds moet Nederland fiscaal aantrekkelijk blijven, anderzijds moet worden gewaakt tegen uitholling van de Nederlandse belastinggrondslag als gevolg van onwenselijke fiscale constructies. Structurele oplossingen in deze sfeer kunnen niet eenzijdig op nationaal niveau worden gevonden, maar zullen internationaal moeten worden gezocht. Welke initiatieven gaat de regering ondernemen om tot deze oplossingen te komen?

Een veelgehoorde suggestie in dit verband is ook dat Nederland zou moeten streven naar een splitsing van de huidige vennootschapsbelasting in een vennootschapsbelasting voor het mkb, een "vbp light", en een vennootschapsbelasting voor grote multinationale ondernemingen. Wat is de mening van de regering over deze suggestie?

Naarmate regeringen steeds meer moeten bezuinigen, neemt de aandacht voor het aanpakken van belastingbesparende constructies toe. Burgers die worden getroffen in hun portemonnee door de bezuinigingen moeten erop kunnen vertrouwen dat misbruik en oneigenlijk gebruik van de fiscale regelgeving wordt aangepakt. Dit Belastingplan is daar een voorbeeld van door de voorstellen ter

bestrijding van constructies met het bodemvoorrecht. In de schriftelijke voorbereiding in zowel de Tweede als Eerste Kamer is hieraan uitgebreid aandacht besteed. Daar kom ik nu niet op terug, maar ik wil wel onze zorg herhalen over de effecten van deze regeling voor de mate van kredietverlening aan bedrijven. Moeten met deze aanpak de goeden niet onder de kwaden lijden? Is de timing van dit voorstel niet buitengewoon ongelukkig gekozen?

Verder viel ons in de memorie van antwoord een passage op waar ik nader aandacht voor zou willen vragen. Op een vraag van de SP-fractie antwoordt de regering dat fiscale constructies naar haar mening legitiem zijn en dat ook niet alle constructies bestreden moeten of hoeven worden. Naar de mening van de regering brengt het hebben van staatssteun niet mee dat deze belastingplichtigen langs een andere fiscale meetlat gelegd zouden moeten worden. Dit standpunt is niet vanzelfsprekend. In het verleden heeft de minister van BZK, bijvoorbeeld naar aanleiding van het voorbeeld van de gemeente Tilburg die via de Verenigde Staten een leaseconstructie was aangegaan bij de aanschaf van een rioleringsstelsel om daarmee fiscale voordelen te verkrijgen, gezegd dat het niet wenselijk was dat lagere overheidslichamen zich inlieten met dit soort constructies. Kennelijk vond het toenmalige kabinet dat dit op gespannen voet stond met de voorbeeldfunctie die dergelijke lichamen hebben. In hoeverre denkt het kabinet hier nog zo over? In welke mate verschillen naar het oordeel van de regering banken die door staatssteun overeind worden gehouden, van dergelijke overheidslichamen? En hoe verhoudt zich deze passage in de memorie van antwoord tot de onlangs door de minister van Financiën in een brief aan de Tweede Kamer gedane uitspraak dat staatsbedrijven zich niet alleen moeten houden aan de Belastingwet, maar dat ze ook niet actief op zoek mogen gaan naar, dan wel profiteren van lacunes in de internationale fiscale regelgeving? Verschillen de minister en de staatssecretaris van Financiën hierover van mening?

Verder wil ik aandacht vragen voor het fenomeen van het horizontaal toezicht, op grond waarvan de fiscus en de belastingplichtige meer vertrouwen in elkaar dienen te krijgen. Onlangs is dit in 2005 gestarte alternatief voor verticaal toezicht geëvalueerd door de commissie-Stevens. In deze evaluatie viel op dat het de commissie niet mogelijk was om de effectiviteit en efficiency van horizontaal toezicht te evalueren omdat de Belastingdienst de daartoe benodigde gegevens niet kon leveren. Van een nulmeting was opmerkelijk genoeg geen sprake geweest. Kennelijk is er ook geen gebruikgemaakt van de mogelijkheid dat de commissie die gegevens dan maar zelf zou achterhalen door een steekproefsgewijs onderzoek naar de dossiers van de Belastingdienst, uiteraard onder waarborging van de geheimhoudingsplicht. In de memorie van antwoord wordt aangegeven dat de Belastingdienst nu bezig is met een samenhangende set van indicatoren waarmee de input, de output en het effect op de naleving

inzichtelijk wordt gemaakt. Ook op OESO-gebied is Nederland actief. Kan de staatssecretaris hierover meer informatie geven? En in hoeverre is de Belastingdienst bereid om in de nabije toekomst inzage te geven in zijn bedrijfsprocessen teneinde objectief te kunnen toetsen of de beoogde doelstellingen ook worden bereikt? Bij een op vertrouwen gebaseerd proces als horizontaal toezicht hoort immers ook een Belastingdienst die zich kwetsbaar durft op te stellen.

Tot slot een meer technische vraag. In de memorie van antwoord verwijst de regering naar rechtsoverweging 3.3.3 van het arrest van 10 maart 2006, BNB 2007/15, voor het antwoord op de vraag wie van de in huwelijksgoederengemeenschap gehuwde echtgenoten bij een vervreemding van de woning bij echtscheiding als eigenaar van de eigen woning heeft te gelden. Volgens de regering is op grond van die rechtsoverweging van de Hoge Raad elke echtgenoot daartoe voor de helft economisch gerechtigd. Die rechtsoverweging gaat echter niet over de eigen woning, maar over het aanmerkelijk belang. Van belang voor de onderhavige kwestie is rechtsoverweging 3.3.2 van dat arrest, waar het ging om de rente op een schuldvordering. Daarvan oordeelde de Hoge Raad dat dan de civielrechtelijke bestuursregeling bepalend is. Aangezien onder de Wet IB 1964 rente op schuldvorderingen evenals de eigen woning onder de bron inkomsten uit eigen vermogen viel, kan hieruit worden afgeleid dat voor de Wet IB 2001 ook bij de eigen woning als hoofdregel heeft te gelden dat de civielrechtelijke bestuursregeling van artikel 1:97 BW bepalend is voor de fiscale vraag wie van de echtgenoten de genietter is van de inkomsten. Ik verzoek de regering dan ook het antwoord op onze vraag te heroverwegen. Hetzelfde geldt voor onze vraag over de invloed van artikel 1:87 BW. Zou de regering in dit verband alsnog aandacht willen geven aan het door ons vermelde artikel van de heer Arends in NTFR Beschouwingen 2012/29? Wij krijgen ook veel berichten over problemen met het overgangsrecht voor ouders die in een echtscheidingsprocedure zitten die eind 2012 nog niet is afgerond. Zij dreigen in de problemen te komen. Ik ontvang hierop graag een antwoord. Overigens ben ik van mening dat de minimumdrempel voor aftrekbaarheid van giften moet worden afgeschaft, evenals het onderscheid tussen anbi's en sbbi's.

Wij kijken met vertrouwen uit naar het antwoord van de regering.

De heer Ruers (SP): Het betoog van de heer Essers was heel interessant. Over één aspect ervan heb ik een vraag. Op een gegeven moment zei u: moeten wij met de waardering van de huurprijs van de WOZ-waarde af en moeten wij terug naar het puntensysteem? Toen zei u op een gegeven moment over de betaalbaarheid voor de huurders: als de huur van het pand toch omhoog gaat, zou dat gegarandeerd moet worden met een uitbreiding van de huurtoeslag. Heeft de heer Essers enig idee over welke bedragen wij dan praten, als wij het hebben over de uitbreiding van de huurtoeslag?

De heer Essers (CDA): Daar heb ik wel een idee van, maar ik zou heel graag van de regering willen weten hoe zich dit precies verhoudt tot de budgettaire doelstelling die het kabinet zich heeft gesteld. Ik heb daar de instrumenten niet voor.

*N

De heer Reuten (SP): Voorzitter. Het belastingpakket dat we vandaag en morgen behandelen beslaat 3,5 miljard in 2013, oplopend tot €9,5 miljard in later jaren. Dit laatste is voornamelijk het effect van de aan wonen gerelateerde voorstellen. Mijn fractiegenoot Ruers heeft het wetsvoorstel verhuurderheffing op zich genomen en ik de andere. Ik dank de bewindslieden en degenen die hen bijstonden voor de rappe beantwoording van de vragen van de Commissie Financiën in de afgelopen twee weken. Mede daardoor kan ik mij nu beperken tot hoofdlijnen.

De inkomensverdeling is altijd een economisch-politiek belangrijk punt, maar bij een kwijnende economische groei des te pregnanter. De belastingen vormen het belangrijkste instrument van de inkomenshervreiding, en in Nederland is deze gestoeld op het draagkrachtbeginsel. De wijziging van die herverdeling plegen we in Nederland te meten via de koopkrachtmutatie, dat wil zeggen de wijziging van het beschikbare inkomen. Ongeacht hoe het kabinet zijn taken onderling verdeeld heeft over bewindspersonen, is de hoofdzaak van die herverdeling een fiscale aangelegenheid en daarom hoort deze mijns inziens in hoofdzaak thuis bij de behandeling van belastingwetten zoals de voorliggende. Ik ga eerst in op de herverdelingsplannen van het kabinet voor de periode 2013-2017 en daarna op die voor 2013 in het bijzonder.

Voorafgaande daaraan kan ik niet nalaten bij de bewindslieden navraag te doen over hun nivelleringsverstandhouding. In verband met de relatie tussen hard werken en salarisverschillen vertrouwde de minister van Financiën ons bij de algemene financiële beschouwingen toe dat hij en de staatssecretaris besloten hadden tot nivellering omdat hun dat rechtvaardig leek. Nu lijkt de minister voor Wonen en Rijksdienst, weliswaar niet formeel doch ten dele wel inhoudelijk, inwoning te hebben gevonden bij de fiscale afdeling van Financiën. Hoe dan ook, ik ben benieuwd of VVD-bewindslieden onderling ook dit rechtvaardigheidsprincipe effectueren. Ik sluit mij overigens aan bij hetgeen senator Essers zojuist zei. Ook ik heb mij erover verbaasd dat de verantwoordelijkheid voor de staatsinkomsten en voor de hele fiscaliteit is toebedeeld aan een staatssecretaris. Bovendien is de persoon politiek verantwoordelijk voor de qua personeelsomvang op vier na grootste instelling c.q. bedrijf in Nederland. Ik laat het aan de staatssecretaris over om dit in een functioneringsgesprek met de minister-president aan de orde te stellen, maar wij steunen hem.

Ik maak eerst opmerkingen bij de koopkrachtwijziging 2013-2017 zoals neergelegd in

het regeerakkoord. Ik begin met het kabinet te bedanken voor de informatie die mijn fractie vanaf 8 november herhaaldelijk vroeg en die wij afgelopen vrijdag eindelijk kregen, namelijk Tabel 1 uit de nota naar aanleiding van het verslag met informatie over niet slechts de mediane maar ook de gemiddelde koopkrachtmutatie voor een aantal hoofdgroepen. Pas in de combinatie van die twee maatstaven is onzes inziens een adequate beoordeling mogelijk. Laat ik eerst het kabinet daarover citeren: "Zoals de tabel laat zien zijn de verschillen tussen mediaan en gemiddelde verwaarloosbaar. Voor zover er verschillen bestaan, gaat het vaak om relatief geringe verschillen in de afronding." Het blijkt dan te gaan om een tweetal verwaarloosbare verschillen van 0,25% per jaar. Tegelijkertijd is het nivelleringsrelevante koopkrachtmutatieverschil tussen het eerste en het vierde kwartiel, dat wil zeggen de onderste en bovenste 25% van de inkomensverdeling, eveneens 0,25% dat we dan, neem ik aan, eveneens als verwaarloosbaar kunnen aanmerken. Het hoogste kwartiel als geheel levert in de voorziene kabinetsperiode tot en met 2017 niets in, doch de hoogste inkomens daarbinnen gaan er 0,5% op achteruit. Gerekend in de mediaan van de kwartielen, levert de gehele top 50% niet in. Bovendien is er een geringe herverdeling tussen het 1e en 2e kwartiel, de onderste 50% dus.

Als ik het goed begrijp wordt er over de voorziene kabinetsperiode dus nauwelijks genivelleerd. Ik vraag de staatssecretaris of dit ook het oordeel van het kabinet is. Het lijkt erop dat de fracties van VVD, D66 en CDA -- en als ik het goed zie ook de PVV -- content kunnen zijn. Maar ik zou graag willen weten of de PvdA-fractie ook content is dat er nauwelijks over verwaarloosbaar genivelleerd wordt. De PvdA-fractie in deze Kamer is niet gebonden aan het regeerakkoord, maar qua inkomenspolitiek lijkt het kabinet de PvdA-fractie in deze Kamer niet nodig te hebben. Dat geeft de PvdA uiteraard behoorlijk wat vrijheid. Tot zover mijn politieke duiding op dit punt.

De heer Bröcker (VVD): Ik wil de geachte collega Reuten allereerst complimenteren met de vasthoudendheid waarmee hij in de Commissie Financiën vasthoudt aan het krijgen van inzicht in koopkrachtplaatjes. Wij hebben de discussie gevolgd rond medianen en gemiddelden. Mijn fractie heeft daarbij de vraag gesteld wat de context is en wat de oogmerken daarbij zijn. Tijdens de algemene financiële beschouwingen heeft mijn collega De Grave gesproken over Eurostat en de Gini-coëfficiënt. Ik heb mij een beetje in het onderwerp verdiept. Daaruit blijkt toch weer dat Nederland in Europa na Luxemburg het hoogste gemiddelde inkomen heeft per hoofd van de bevolking. Wat nivellering betreft zitten wij aan de onderkant, als je kijkt naar de inkomensverhoudingen. Wij hebben in Nederland een redelijk genivelleerd stelsel. Ik kan mij herinneren dat de heer Reuten destijds de opmerking maakte dat hij niet geïnteresseerd is in gemiddeld inkomen, maar in gemiddeld beschikbaar inkomen.

Ik heb zelf de gegevens van het CBS over 2002 erbij gehaald over de welvaart in Nederland. Ik heb het nu over pagina 109 en 110. Daarin wordt gekeken naar draagkracht, heffing naar draagkracht, naar de vier schijven die wij in Nederland hebben en naar de inkomens in die schijven. Verder worden er vergelijkingen gemaakt tussen de bruto belastingdruk en de netto belastingdruk. Ook betreffen deze gegevens de aftrek van vrijstellingen, de kortingsheffingen en wat dies meer zij. Dit alles levert een buitengewoon genuanceerd plaatje op. In de debatten die wij soms in de commissie, maar ook hier voeren -- vorig jaar, maar ook dit jaar hebben wij dat gedaan -- kan ik mij niet aan de indruk kan onttrekken dat er af en toe wat selectief wordt gewinkeld door de heer Reuten. Ik stel hem de algemene vraag hoe hij de context van dit soort discussies in deze Kamer ziet.

De heer Reuten (SP): Ik kan mij niet helemaal vinden in hetgeen de heer Bröcker zegt. Ik ben geïnteresseerd in zowel het bruto-inkomen als het beschikbare inkomen. Daartussen zit voornamelijk de belasting. Wat het bruto-inkomen betreft, staat de Nederlandse inkomensverdeling in progressiviteit vooraan, maar wat de verdeling van de beschikbare inkomens betreft, komt Nederland volgens de OECD op de veertiende plaats. Wij nivelleren dus relatief minder via de belastingen dan een aantal andere landen.

De mediaan en het gemiddelde komen overeen als wij een normale verdeling hebben. Zodra die echter afwijkend is, ligt dat anders. Als wij het verschil tussen de mediaan en het gemiddelde weten, dan weten wij ook dat de verdeling waarschijnlijk ongeveer normaal is. Daarom hebben wij beide cijfers nodig, ook voor het meten van de verdeling van de bruto-inkomens en het meten van de verdeling van de beschikbare inkomens. De koopkracht is de mutilatie van de zichtbare inkomensverdeling.

De heer Bröcker (VVD): Als wij kijken naar de brutobelastingdruk en de nettobelastingdruk voor de gemiddelde inkomens in de verschillende schijven, dan zien wij wederom een plaatje ontstaan waarin de zaken redelijk genivelleerd zijn. Dat wordt ook onderbouwd door de berichten van de Eurostat. Nogmaals, ik wil hier geen uitvoerige discussie voeren. Ik wil vooral aangeven dat ik mij niet aan de indruk kan onttrekken dat wij soms appels met peren vergelijken -- terecht zegt de heer Reuten dat de afweging over draagkracht politiek is -- en dat daarin soms een stukje opportunisme zit.

De heer Reuten (SP): Ik begrijp echt niet waar de heer Bröcker op doelt met zijn opmerking over opportunisme. Ik bedrijf politiek op basis van feiten. Ik wil eerst gewoon weten hoe het zit en vervolgens tot een politiek oordeel komen.

De heer Bröcker (VVD): Daar heb ik altijd respect voor gehad. Ook in de commissie heb ik altijd respect gehad voor de inzet van de heer Reuten om

de feiten boven tafel te krijgen. Alleen vraag ik mij soms af wat er met die feiten gebeurt en of alle feiten, ook de feiten die afkomstig zijn uit andere bronnen, evenredig meegenomen worden in de inbreng van de heer Reuten.

De voorzitter: Ik stel voor dat de heer Reuten zijn betoog vervolgt.

**

De heer Reuten (SP): Ik heb nog een paar vragen. Graag wil ik van de staatssecretaris weten of er in tabel 1 inkomensondergrenzen en inkomensbovengrenzen zijn gehanteerd en, zo ja, welke. Het CPB laat in zijn notitie van 10 december jongstleden over marginale druk weten dat het inkomens boven de €150.000 niet meeneemt. Als ik het goed zie, gebruikt het CPB hetzelfde bestand als het ministerie van SZW, maar dat weet ik niet zeker. Welk topprocentage van de door het CBS gepubliceerde inkomensverdeling is in tabel 1 niet meegenomen? Ik realiseer mij dat dit een lastige vraag is, omdat in het bestand huishoudens een aantal categorieën, waaronder zelfstandigen, niet is meegenomen.

Voorts heb ik een wat meer technische vraag, die wat mij betreft ook schriftelijk beantwoord kan worden, morgen of anders in januari. Statistisch is zowel de mediaan als het gemiddelde relevant, ieder met zijn eigen beperkingen. Het kabinet stelt dat het gemiddelde behept is met uitschieters en dat daarom de presentatie van uitsluitend de mediaan te prefereren is. Dit volg ik niet. Ervan uitgaande dat de zuivere mediaan uit de steekproef getrokken wordt, kan juist die behept zijn met een uitschieter. Het gemiddelde daarentegen geeft, zoals de naam zegt, het gemiddelde, inclusief de middeling van de uitschieters naar boven en beneden. Graag ontvang ik daar morgen of een andere keer een toelichting op. Dat mag ook schriftelijk.

Ik vraag het kabinet om jaarlijks, ten tijde van de publicatie van de Miljoenennota, een brief aan de Eerste Kamer te sturen met daarin voor het desbetreffende begrotingsjaar de mediane en de gemiddelde koopkrachtcijfers voor de groepen uit de eerdergenoemde tabel 1. Mijn fractie zou dit bijzonder waarderen.

Ik maak nu een aantal opmerkingen over de plannen voor 2013. Afgezien van de twee woongerelateerde wetsvoorstellen, de verhoging assurantiebelaasting en het niet-invoeren van vitaliteitssparen beslaat het Belastingplanpakket hoofdzakelijk wijzigingen van belastingtarieven, belastingschijfgrenzen en belastingkortingen. Deze wijzigingen zijn per saldo denivellerend, zoals ook blijkt uit de grafiek bij tabel 2 uit de memorie van antwoord. Het kabinet erkent deze denivellering uit hoofde van de fiscale wijzigingen. Grofweg gaan huishoudens van minimum tot modaal er doorgaans 0,5 tot 1,5% op achteruit. Die achteruitgang vermindert naarmate het inkomen oploopt. Bij inkomens boven €100.000 is de achteruitgang doorgaans beperkt tot 0,5%. Uiteraard loopt dit effect structureel door naar volgende jaren. Dat vormt een reden om ons er druk over te maken.

Een achteruitgang van 2% voor mensen aan de onderkant betekent gemiddeld een week per jaar vasten. Als ik ook de vaste lasten meeneem, betekent het twee weken vasten voor die mensen. Wij moeten ons dus toch druk maken om die kleine percentages, die voortdurend doorlopen. Dat hoeven wij niet te doen als het één keer gebeurt, maar wel als het een aantal achtereenvolgende jaren gebeurt.

De staatssecretaris stelt in de nota naar aanleiding van het verslag dat de verdeling, inclusief de overige maatregelen, redelijk gelijkmatig over de verschillende inkomensgroepen verspreid is. Ik vertrouw daarop, maar liever zie ik de precieze cijfers voor de categorieën uit tabel 1 van de nota. Dat maakt ook het optellen en aftrekken over de gehele kabinetsperiode mogelijk. Ik voeg daaraan toe dat in de nota ook verwezen wordt naar de begroting van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Daarin zie ik bijvoorbeeld dat de sociale minima er dit jaar als gevolg van de belastingmaatregelen, inclusief overige maatregelen, ongeveer 1,25% op achteruitgaan. Ook dat loopt structureel door.

Ik maak nu enkele opmerkingen over de belastingdruk. De relatie tussen belasting- en premiedruk en het aanbod van arbeid speelt een belangrijke rol in de fiscale politiek van het kabinet. Ik dank de staatssecretaris voor het feit dat hij naar aanleiding van onze vraag daaromtrent bij de algemene financiële beschouwingen het CPB inmiddels heeft gevraagd een notitie uit te brengen over de gedragseffecten van de marginale belastingdruk bij hogere inkomens. In de eerdergenoemde notitie van 10 december jongstleden van het CPB over marginale druk wordt gesteld dat verhoging van de marginale druk betekent dat werk minder lonend wordt, waardoor meer personen in deeltijd gaan werken en de werkgelegenheid in arbeidsjaren daalt. Het eerste gedeelte van deze zin, over geringer aanbod van arbeid, kan ik volgen. De te beantwoorden vraag is of en in welke mate zich dit empirisch voordoet. Wij zullen dit in de toegezegde notitie zien. Het laatste gedeelte van de zin, namelijk de gevolgtrekking dat door de eventuele daling van het arbeidsaanbod "de werkgelegenheid daalt", kan ik niet volgen. Of er zou een markante evenwichtstoestand achter moeten steken, maar empirisch doet die zich naar mijn weten niet voor. Deze connectie komt steeds weer terug in de langetermijns scenario's van het CPB. Ik vraag de staatssecretaris het CPB te verzoeken in de betreffende notitie ook opheldering te geven waarom het CPB het arbeidsaanbod vertaalt in werkgelegenheid.

Mijn laatste onderwerp betreft de fiscale behandeling van de eigen woning. Met deze staatssecretaris kan ik het aardig vinden. Wij hebben hoofdzakelijk twee meningsverschillen: de hoogte van het toptarief in de inkomstenbelasting en inkomstenbelastingen versus omzetbelastingen. Wij kunnen het aardig vinden omdat wij beiden niet gecharmeerd zijn van allerlei belastingsubsidies, of hoe we het ook noemen. Ja, nu deze minister nog!

De hypotheekrenteaftrek bevoordeelt eigenwoningbezitters ten opzichte van de 45% huurders. Dit is mijn hoofdkritiek. Doch binnen de groep eigenwoningbezitter bevoordeelt de hypotheekrenteaftrek ook nog eens de hogere inkomensgroepen ten opzichte van de lagere inkomensgroepen. Bij de koopwoningmarkt resulteert dit in het feit dat de overheid voor eenzelfde woning van bijvoorbeeld €250.000, per saldo een subsidie legt op de aanschafprijs en dat die subsidie hoger is naarmate het inkomen hoger is. Mij dunkt dat dit toch ook voor een VVD-minister wat moet wringen. Ik vraag hem morgen zijn visie hierop te geven. Mensen met een hoog inkomen betalen ook geen lagere prijs voor een auto of voor een suikerspin!

De heer Essers (CDA): Voorzitter. Het is opmerkelijk dat de heer Reuten de eigen woning vergelijkt met een auto en zelfs met een suikerspin. Hij zegt eigenlijk dat de eigen woning geen bron van inkomen is, maar een consumptiegoed. Dan begrijp ik niet waarom het bezit van een woning wel leidt tot een eigenwoningbijtelling. Naarmate het inkomen hoger is, betaalt men een hoger tarief over die eigenwoningbijtelling. Dan is het toch eerlijk en reëel dat je de kosten voor die woning kunt aftrekken?

De heer Reuten (SP): Bedoelt de heer Essers het forfait?

De heer Essers (CDA): Ja. Die is bij een suikerspin niet aan de orde.

De heer Reuten (SP): Ik ken de geschiedenis niet precies, maar volgens mij is het forfait pas later binnen komen zwemmen. Eerst was er de hypotheekrenteaftrek en later pas het forfait. Klopt dat, mijnheer Essers? Voorzitter, mag ik via u tot de heer Essers spreken?

De voorzitter: Dat moet u zelfs!
**

De heer Essers (CDA): Die koppeling is er vanaf het begin geweest. Enerzijds zit in een woning een beleggingsaspect en dat moet je lasten, anderzijds moet je de kosten kunnen aftrekken. Het eigenlijke bezwaar van de heer Reuten is niet de hypotheekrenteaftrek maar het feit dat wij een te lage eigenwoningbijtelling hebben.

De heer Reuten (SP): Dat kan ook. Ik constateer dat er netto sprake is van 9 miljard subsidie, hoe je dat ook herijkt. Sinds 2001 is het allemaal een beetje raarder geworden: box 1 versus box 3.

De heer Essers (CDA): Mag ik dan nog een voorstel doen? Niet dat ik daar voor ben, maar als de heer Reuten consequent is, moet hij pleiten voor defiscalisering van de eigen woning; dus niet overhevelen naar box 3 maar geen eigenwoningbijtelling meer en ook geen aftrek van de hypotheekrente. Dat is consequent.

De heer Reuten (SP): Dat vind ik geen slecht voorstel. Misschien kunnen wij daarover straks een motie maken?

In het onderhavige geval brengt de onderste 30% van de inkomensverdeling 7% van de totale hypotheekrenteaftrek in mindering. De top 30% brengt 60% van het totaal in mindering en bovendien tegen een hoger tarief. Ik leid deze cijfers af van de nota van de minister. Wij bepleiten om, met in achtneming van een redelijke overgangstermijn, een grens te leggen bij zowel de voor renteaftrek in aanmerking komende leninghoogte als bij het tarief.

Het wetsvoorstel fiscale behandeling eigen woning beperkt de hypotheekrenteaftrek en verdient voor dit aspect de steun van mijn fractie. Er zijn echter ook twee zwaarwegende negatieve zijden. Die betreffen de vorm van de beperking.

Ten eerste discrimineert dit nieuwkomers ten opzichte van bestaande gevallen. Globaal genomen wordt voor de nieuwkomers de hypotheekrenteaftrek in een periode van 30 jaar tot de helft beperkt. Het kabinet formuleert die onevenredigheid andersom, namelijk in termen van eerbiediging van bestaande gevallen. In de memorie van antwoord erkent de minister dat "als uitgangspunt bij het invoeren van belastingmaatregelen geldt dat deze onmiddellijke werking hebben". De overwegingen die hij vervolgens noemt tegen onmiddellijke werking in dit geval, staan volgens ons echter een geleidelijke werking voor bestaande gevallen niet in de weg. Dan zou voor nieuwkomers onder de huidige condities (die van 2012) het belastingvoordeel eveneens geleidelijk afgebouwd kunnen worden. Graag hoor ik van de minister, of hij onderschrijft dat er in dit opzicht een andere redelijke keuze had kunnen worden gemaakt dan die hij tot nog toe heeft gemaakt.

De voorzitter: Mag ik vragen hoeveel tijd u nog nodig hebt, mijnheer Reuten, want u zit aan uw tijd?
**

De heer Reuten (SP): Nog anderhalve minuut, voorzitter.

Ons tweede bezwaar is dat zowel voor de oude als voor de nieuwe gevallen de belastingsubsidie in de vorm van een hypotheekrenteaftrek de hoge inkomens blijft bevoordelen. Wij stellen de minister voor bij zijn verdere plannen voor de hypotheekrenteaftrek de volgende drie zaken te betrekken.

Ten eerste de eigen woning overbrengen naar box 3 en daarop ook het afrekkertarief te stoelen. Dat zou het systeem iets zuiverder maken.

Ten tweede een versnelde afbouw van de huidige topaftrekkertarieven naar het tarief van box 3, aanzienlijk sneller dan de 28 stappen die de minister in het verschieft stelt.

Ten derde een spoedige invoering van een compenserende huuraftrekkeregeling voor woninghuurders. De WRR bepleit ook iets in die zin.

Wanneer dit derde punt gerealiseerd is, zal waarschijnlijk iedereen inzien dat afbouw van het

gehele stelsel redelijk is. Graag hoor ik op deze punten het commentaar van de minister.

Ten slotte een zijdelingse kwestie, namelijk de hoogte van de hypotheekrente in het algemeen. De hoogte van de hypotheekrente is van belang voor de woninghypothekgever, maar uiteraard ook voor de staatsfinanciën omdat de rentehoogte mede de aftrek bepaalt. De Nederlandse hypotheekrente is hoger dan die in de ons omringende landen. Kan de minister dit bevestigen en kan hij aangeven wat de marges ongeveer zijn? In de memorie van antwoord stelt de minister dat de NMa heeft geconcludeerd -- ik citeer -- "dat de hypotheekmarkt kenmerken heeft waardoor deze gevoelig is voor prijsafspraken." Wij vragen de regering om hierover opnieuw een feitenonderzoek te doen uitvoeren en de Kamer daarover te rapporteren. Zo nodig overwegen wij om op dit punt samen met andere fracties een motie in te dienen.

Ik zie uit naar de antwoorden van de bewindlieden.

*N

De heer Ruers (SP): Voorzitter. De memorie van toelichting zegt het zo droog, namelijk dat de primaire doelstelling van de verhuurderheffing het realiseren van een budgettaire opbrengst is. We weten inmiddels wat dat betekent. De woningcorporaties, en indirect de huurders van deze corporaties, moeten op termijn een extra belasting ophoesten van 2 miljard euro per jaar. Zelden is een zo forse en diep ingrijpende belasting met zo weinig omhaal van woorden aangekondigd. Deze belasting wordt door de regering gemotiveerd met de stelling dat iedereen een bijdrage moet leveren aan het op orde brengen van de overheidsfinanciën. Maar wat verstaat de regering daaronder? Welke criteria hanteert de regering daarbij? Dragen de sterkste schouders de zwaarste lasten of is het het omgekeerde? En wat zijn de gevolgen van deze omvangrijke extra belasting voor de meer dan 2 miljoen huurders en de woningcorporaties?

Laten we de plannen op een rij zetten. De verhuurdersbelasting van 800 miljoen euro, die oploopt naar 2 miljard euro per jaar, trekt een zware wissel op de corporaties. Zij kunnen en zullen die last voor een belangrijk deel doorschuiven naar hun huurders. Per huurder, zo is uitgerekend, betekent dit per saldo een extra huurverhoging van €75 per maand, ofwel €900 per jaar. De gevolgen voor de corporaties zijn enorm. De regering heeft niet kunnen weerleggen dat veel corporaties door deze belasting het loodje zullen leggen. Daarmee verergert de malaise voor de andere corporaties en hun huurders. De investeringen van de corporaties zullen met sprongen naar beneden gaan. Op dit moment, nog voordat de wet is ingevoerd, hebben de corporaties al 1,2 miljard euro aan investeringen geschrapt. Dit betekent dat er volgend jaar ruim 7.000 woningen minder gebouwd zullen worden, terwijl er in grote delen van ons land een enorme vraag bestaat naar fatsoenlijke en betaalbare woningen. Men hoeft daarvoor maar te kijken naar

de jarenlange wachtlijsten in veel steden voor dergelijke woningen.

Maar er is meer. Een ander diep ingrijpend effect van de verhuurdersbelasting is de aanslag op de bouwsector. Deze branche heeft het al heel hard te verduren door de crisis en vooral door de crisisverlengende en -bevorderende opstelling van de vorige en de huidige regering. Het wordt van kwaad tot erger. Op dit moment kosten de bezuinigingsplannen van de corporaties al ruim 10.000 bouwvakkers hun baan. Dat aantal zal, als de regering haar zin krijgt, snel oplopen naar 50.000 en zelfs meer. Uit de bouwwereld hebben ons al veel alarmsignalen bereikt. Ik noem zomaar een voorbeeld, te weten de brief van Bouwend Nederland, afdeling Brabant Noord Oost van 21 november, namens de regionale corporaties. De brief spreekt over teleurstelling, zorg en boosheid. Men wijst op de schadelijke effecten van de verhuurdersbelasting voor corporaties, huurders, bouwondernemingen en bouwvakkers. "Wat er vanuit Den Haag staat te gebeuren, is desastreus voor onze regionale woningbouwconomie", aldus hun noodkreet.

De regering doet de zorgen van de corporaties heel gemakkelijk af. De verhuurders kunnen de belasting toch gewoon doorberekenen aan hun huurders. Daarbij maakt de regering echter een grote vergissing. De financiële positie van veel corporaties is nu al alles behalve rooskleurig. Zij kunnen de belasting niet opbrengen en vallen dus om. Het verweer van de regering dat dan de andere corporaties maar moeten bijspringen, is kortzichtig. In dat geval wordt de crisis alleen maar verbreed en zullen de sterkere corporaties worden meegesleept door de zwakkere. Ook de opmerking van de regering dat de corporaties de extra belasting kunnen doorschuiven, slaat de plank mis. Veel huurders zitten immers al tegen de maximale huurgrens aan. De verhuurder kan hen geen extra huurverhoging meer opleggen. Zelfs als de regering de maximale huurgrens verhoogt of helemaal opheft, loopt de verhuurder de kans dat deze dure huurwoningen leeg blijven staan omdat de huur voor de huurders in kwestie niet meer op te brengen is. Kortom, er zit een grens aan. Hetzelfde effect heeft de door de regering beoogde "marktconforme" huur. Men praat dan al gauw over huurprijzen van €1.000 per maand. De regeringspartijen zijn blijkbaar kort van memorie en schijnen te vergeten dat de noodzaak van sociale woningbouw nu juist voor een belangrijk deel veroorzaakt wordt doordat het loon van veel mensen eenvoudigweg te laag is om marktconforme huren te kunnen betalen. Dat was 100 jaar geleden een van de belangrijkste redenen voor de start met sociale woningbouw.

Een andere opmerkelijke reactie van de regering is haar stelling dat de corporaties niet zo zielig moeten doen. Als ze geld nodig hebben, kunnen zij gewoon hun woningen verkopen. Ik denk dat we vanuit Engeland wel weten wat dat dan oplevert. Maar zelfs als corporaties nu, al dan niet gedwongen, hun huizen zouden willen verkopen, zullen ze tegen het probleem aanlopen dat de opbrengst in de huidige markt zwaar

tegenvalt. Ze zullen hun prijzen moeten verlagen, waardoor de toch al beroerde koopmarkt nog verder onder druk komt te staan. Tel uit je winst, zou ik zeggen.

Al met al is het wetsvoorstel een ordinaire aanslag op de financiën en de investeringscapaciteit van de corporaties, en op de portemonnee van de huurders. Daarnaast betekent het een zware klap voor de bouwsector en werkloosheid voor tienduizenden bouwvakkers. Daarmee is het crisisversterkend voor de nationale economie.

Hoe zou het anders kunnen? Het beleid zou naar onze mening precies andersom moeten zijn: geen verhuurdersbelasting, maar per jaar 10 miljard euro investeren in de volkshuisvesting. Dat voorkomt grote sociale problemen en levert de broodnodige stimulans voor de volkshuisvesting en de bouwnijverheid, en zo ook aanzienlijke inverdieneffecten. Wij horen graag hoe de regering daar tegenaan kijkt.

*N

De heer Van Strien (PVV): Voorzitter. Wij behandelen vandaag het Belastingplan 2013, te weten het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (het eigenlijke Belastingplan 2013), de overige fiscale maatregelen 2013 (33.403), de Wet herziening fiscale behandeling eigen woning (33.405) en de Wet verhuurderheffing (33.407). De laatste is ook een belastingwet, maar die mag om onduidelijke redenen geen belastingwet heten. Een heffing klinkt kennelijk minder ernstig dan een belasting, maar evengoed behandelen wij deze wet vandaag als een belastingwet.

Eén wetsvoorstel uit het pakket, te weten de Wet elektronische registratie notariële akten (33406) behandelen wij niet. Althans, wij behandelen dat als hamerstuk, omdat daarover in de commissie voor Financiën al overeenstemming is bereikt. Ik zeg dat om aan te geven dat we het ook weleens, zelfs over belastingwetten, gemakkelijk eens kunnen worden. Wat overblijft, is echter nog steeds een bonte verzameling van lastenverzwaringen waaraan we vandaag en morgen een hele kluit zullen hebben. Dit pakket draagt ook het bonte van de regeringscombinatie in zich.

Ik wil evenwel graag beginnen met positief nieuws dat ik vorige maand las. Wij vonden dat nieuws ook terug in de brief van de staatssecretaris van 23 november. Mijn fractie las dat de staatssecretaris van Financiën met de bestuurders van Bonaire, Sint Eustatius en Saba een akkoord heeft bereikt over te nemen maatregelen die de economie op de BES-eilanden een impuls moeten geven. Die impuls bestaat uit belastingverlagingen. Deze wijzigingen moeten ervoor zorgen dat de koopkracht van de burgers op de BES-eilanden erop vooruitgaat. Zo wordt het nultarief van de eerste levensbehoeften uitgebreid om de koopkracht te verhogen. De accijns op benzine gaat met tien cent omlaag. Daarnaast wordt geprobeerd een impuls aan de economie van de eilanden te geven door het

tarief van de vastgoedbelasting te verlagen van 1% naar 0,8%. De AOW-leeftijd wordt daar 65 jaar. Hoewel wij dit goed nieuws vinden, roept dit bij mijn fractie ook een aantal vragen op. Begrijpen wij goed dat belastingverlaging een probaat middel is om de economie te stimuleren? Zo ja, waarom gebeurt dit dan niet in Nederland? Heeft mijn fractie het misschien mis dat er ook op de BES-eilanden tekorten zijn die, zelfs gemeten per hoofd van de bevolking, onze staatsschuld doen verbleken? Of gelden in de Cariben andere economische wetten? Ook de accijns op autobrandstof wordt in de Cariben fors verlaagd. Is de staatssecretaris bang dat die auto's anders misschien op naburige eilanden gaan tanken? In ons land bestaat die angst voor grenseffecten kennelijk niet.

De heer Van Boxtel (D66): De heer Van Strien heeft het steeds over de Cariben en nu vraag ik mij af ...

De heer Van Strien (PVV): De BES-eilanden.

De heer Van Boxtel (D66): De heer Van Strien spreekt over de BES-eilanden, okay.

De heer Van Strien (PVV): Ja, een deel van de Cariben.

In ons land bestaat die angst voor grenseffecten kennelijk niet. Recent heb ik gelezen dat de btw-verhoging per 1 oktober jl. in ons land voor de hoogste inflatie van de afgelopen vier jaar zorgt, althans daar in hoge mate aan bijdraagt. Voorts zien wij in het voorliggende pakket een drastische verhoging van de assurantiebelasting. Als ik die combineer met de verhoogde accijnzen op diesel, kan ik niet anders dan constateren dat de transportsector in Nederland het nog veel en veel zwaarder gaat krijgen dan hij het al heeft; dit terwijl de transportsector in Nederland economisch gezien tot de verbeelding spreekt, of misschien moet ik zeggen: sprak. Daarnaast zien wij dat de verhoging en de introductie van energiebelasting c.q. kolenbelasting de tuinbouwsector in het nauw gaat brengen, ook dit in combinatie met de drastische verhoging van de assurantiebelasting. Ook de tuinbouwsector spreekt of sprak in de Nederlandse economie tot de verbeelding. Wij zien verder dat de accijnzen op tabak en alcohol drastisch stijgen, wat de nodige grenseffecten heeft voor de detailhandel. Maar in de Cariben -- de BES-eilanden voor de heer Van Boxtel -- zijn die grenseffecten kennelijk ernstiger, want daar wordt tot belastingverlagingen overgegaan.

Ik vervolg met de Wet herziening fiscale behandeling eigen woning. Een van de redenen die tegenstanders van de hypotheekrenteaftrek op de eigen woning in het verleden vaak hebben aangevoerd, is het feit dat hypotheeklenkers de laatste jaren vaker niet meer werden afgelost: de aflossingsvrije hypotheek. De redenering van de huiseigenaar was hierbij dat na 30 jaar door inflatie de hypotheek in ieder geval veel minder waard zou zijn dan de waarde van de eigen woning. Ik denk dat deze redenering, ondanks de huidige impasse in de woningmarkt, op lange termijn nog steeds geldt.

Het huidige kabinetsplan houdt in dat juist deze aflossingsvrije hypotheek voor starters op de woningmarkt de nek wordt omgedraaid. Hoewel mijn fractie hier een groot tegenstander van is, vermoed ik dat door de draai die de VVD in dit opzicht na de verkiezingen heeft gemaakt, dit voorstel het toch gaat halen.

Ik begrijp echter absoluut niet waarom woningbezitters die vrijwillig hun aflossingsvrije hypotheek zouden willen omzetten in een (bank)spaarhypotheek, het leven zo moeilijk gemaakt wordt. Vanzelfsprekend heb ik kennis genomen van het antwoord van de regering waarin nu een overgangstermijn tot 1 april 2013 genoemd wordt. Het gaat hier over grote bedragen en belangrijke beslissingen die de huiseigenaar moet nemen. Daarbij kost het de overheid geen geld. Ik wil daarom weten waarom de huiseigenaar niet een half jaar tot een jaar de tijd krijgt om dit probleem af te wegen en uit te werken.

Deze regering probeert extra geld binnen te halen door beperking van de hypotheekrenteaftrek. De gevolgen zijn de totale ineenstorting van de woningmarkt, hierdoor de ineenstorting van de bouw en mede daardoor van de gehele economie. Het gevolg zal minder belastinginkomsten zijn, om nog maar te zwijgen van de toename van de werkloosheid en de slechtere huisvesting van jongeren.

In dit verband is het buitengewoon merkwaardig dat geen acht wordt geslagen op het forse deel aan belastinginkomsten dat gemist wordt doordat de hypotheektarieven hoger zijn dan in de ons omringende landen. Dit feit is vandaag ook door de heer Reuten al genoemd. Hoge hypotheektarieven betekenen immers ook een hogere belastingaftrek en een lagere mobiliteit. In 2011 heeft de NMa de hypotheekmarkt onderzocht en niets kunnen vinden, daarmee is het probleem echter niet de wereld uit. De verklaring is gewoon niet gevonden, althans kon niet bewezen worden. Het renteverskil in combinatie met het geringe aantal aanbieders op de hypotheekmarkt blijft echter een verdachte situatie.

Is dit geen aanleiding voor een diepgravender onderzoek naar de hypotheekrentetarieven? Als het kabinet zijn zin krijgt kan die werknemer als hij de vijftig gepasseerd is een nieuwe baan met een grote mate van zekerheid vergeten. Hij komt na een jaar in de bijstand of in een vergelijkbare situatie, kan zijn hypotheek niet meer betalen, maar ook zijn huis niet verkopen wegens de gedaalde prijzen. Als hij nu 58 of jonger is dan moet hij ook nog tot zijn 67e wachten voor hij AOW krijgt.

Om te zien wat de overheid de afgelopen jaren, onder andere op fiscaal gebied, nu precies gedaan heeft voor de oudere werknemer, en wat de overheid daar nu voor doet, is het interessant een blik te werpen in het Sociaal Cultureel Rapport 2012. Dit rapport draagt als ondertitel: Een beroep op de burger, minder verzorgingsstaat, meer eigen verantwoordelijkheid. Ik las daarin in hoofdstuk 6 over het nabestaandenpensioen en de vervroegde uittreding, dat in 1976 voor het eerst met een VUT-regeling werd geëxperimenteerd. Het experiment

bleek in een behoefte te voorzien. Deze VUT-regelingen werden als een goed instrument gezien om de werkloosheid te bestrijden. Zo ging het CPB er van uit dat de helft van de vutters zou worden vervangen door jongere werknemers.

Nadeel was dat de kosten geleidelijk aan de pan uit rezen. Om de kosten in de hand te houden, werden de VUT-regelingen daarom in de jaren negentig omgezet in prepensioenregelingen. Werknemers moesten nu zelf voor hun vervroegde pensionering gaan sparen. Deze regelingen waren dus kapitaalgedekt.

Een verschil met de VUT was dat ouderen zelf mochten kiezen of ze het extra opgebouwde kapitaal wilden gebruiken voor verhoging van hun pensioen of om vervroegd uit te treden. Via een actuariële berekening werd het opgebouwde kapitaal omgezet naar de ene of de andere keuze. De volgende stap kwam toen het kabinet Balkenende II opperde om alle prepensioenregelingen af te schaffen. Dat plan bracht op 2 oktober 2004 300.000 mensen op de been om hier tegen te demonstreren. Desondanks werd met ingang van januari 2005 de Wet aanpassing fiscale behandeling VUT en prepensioen en de introductie levensloopregeling van kracht.

De heer De Lange (OSF): De heer Van Strien geeft aan dat de VUT destijds inderdaad geïntroduceerd is om ouderen op de arbeidsmarkt plaats te laten aken voor jongeren. Hij refereert aan voorspellingen van ik meen het Sociaal Cultureel Planbureau, dat voor elke twee ouderen die de markt zouden verlaten er één jongere zou terugkomen. Hij heeft niet vermeld hoe de werkelijkheid van die regeling eruitziet, dat van de vier ouderen die t gingen mamaal 1 jongere is teruggekomen. De cijfers zijn dus buitengewoon nadelig ten aanzien van de ouderen en de hele perspectief van de VUT-regeling is eigenlijk een totale mislukking geweest. Ik vind het toch belangrijk dat even te vermelden.

De heer Van Strien (PVV): Ik constateer dat de heer De Lange een andere lezing heeft van het effect van de VUT-regelingen. In mijn betoog ben ik al een stukje verder, want ik ben bij de overige prepensioenregelingen die op het kapitaalstelsel gebaseerd zijn.

De bestaande regelingen voor vervroegde uittreding werden toen in 2005 niet meer fiscaal toegestaan. Het kabinet deed evenwel twee concessies. Allereerst mochten werknemers meer ouderdomspensioen opbouwen en een deel daarvan kon men gebruiken om eerder te stoppen met werken. Ook de levensloopregeling mocht worden gebruikt voor vervroegd pensioen.

Dit was voor mij het moment om eens wat aan archiefonderzoek te doen. Ik vond precies wat ik zocht in een tijdschrift van ons grootste pensioenfonds, het ABP-magazine van oktober 2005. Daarin staat een interview met toenmalig verantwoordelijk minister De Geus, die zelf aan de levensloopregeling gaat meedoen en verklaart dat iedereen dat eigenlijk moet doen. Je kunt dan

geheel naar eigen keuze eerder stoppen met werken of iets anders doen met het geld, zegt hij.

In datzelfde blad staat een interview met een medewerker van het ABP van 53 jaar oud. Hij is dus geboren in 1952. Hij werkt voltijds, is getrouwd en heeft twee kinderen. Uit het interview blijkt dat hij al heel vroeg met werken is begonnen. Daarnaast heeft hij zijn leven perfect gepland. Kortom, een man die het CDA in die tijd de hoeksteen van de samenleving zou noemen. Deze man verklaart: "Ik heb altijd gedacht op mijn 55ste te stoppen met werken. Daar heb ik zaken op afgestemd. Mijn hypotheek is dan afbetaald en ik heb wat gespaard om de periode tussen mijn 55ste en 65ste te overbruggen." De kurk waar dit plan op zou drijven is de FPU-regeling. Die is dan net afgeschaft. Deze man verklaart daarom te gaan sparen volgens de levensloopregeling. Hij kan dan toch nog voor zijn 60ste ophouden met werken, ten laste van het zelfgespaarde levensloopgeld. Op zijn 60ste kan hij met keuzepensioen. Het geld dat hij gespaard heeft, heeft hij daarbij hard nodig. Als hij op zijn 60ste met keuzepensioen gaat, betekent dit dat hij voor de rest van zijn leven minder dan de helft van zijn laatstverdiende salaris ontvangt. Hij heeft becijferd dat dit het minimum is om van te kunnen leven. Met die spaarcentjes gaat dat echter helemaal lukken.

Op zijn 65ste wordt zijn keuzepensioen verminderd met het bedrag van de AOW. Hij zou dan dus hetzelfde inkomen behouden, dacht hij toen. Deze man rekende op een betrouwbare overheid. Minister De Geus doet er ook alles aan om in hetzelfde blad die indruk van betrouwbaarheid te bevestigen. Deze man wordt op zijn 65ste echter gekort met het bedrag van de AOW, maar hij krijgt die AOW onder dit kabinet pas negen maanden later.

Ik ben niet nagegaan of deze man inderdaad gebruik heeft gemaakt van de levensloopregeling en vervolgens met keuzepensioen is gegaan. Gezien zijn geplande bestaan is er echter geen reden om daaraan te twijfelen. Dit betekent dat hij ergens in 2008 stopte met werken door gebruik te maken van de levensloopregeling. Er was toen nog geen vuiltje aan de lucht. Inmiddels is hij met keuzepensioen gegaan.

Deze man wordt door dit kabinet voor minimaal 6.800 euro te grazen genomen. Het kabinet roept daarop dat er een overgangsregeling is. Tja, bij een voorschot van drie maanden moet je het geld daarbij binnen anderhalf jaar terugbetalen. Zou deze man de enige zijn? Het Sociaal en Cultureel Planbureau zegt dat er in 2008, op een totaal van 270.000 mensen die gebruikmaken van de levensloopregeling, meer dan 140.000 mensen zijn die de regeling gebruiken om eerder te kunnen stoppen met werken. Deze mensen vertrouwden ooit hun overheid.

Ik maak nu even een uitstapje naar de hypotheekrenteaftrek, die in de memorie van antwoord werd genoemd. Daarin staat, en ik citeer: "Ook is expliciet in het regeerakkoord opgenomen dat de hypotheekrenteaftrek blijft bestaan. Op die manier wil dit kabinet een einde maken aan de

heersende onzekerheid." Ik zou graag van de regering willen horen hoe zij denkt het vertrouwen van de Nederlandse burger te kunnen winnen om daarmee een herstel van de huizenmarkt te kunnen bewerkstelligen. In dezelfde memorie van antwoord waarin zij daartoe oproept, stelt ze zich een paar bladzijden verder namelijk notoir onbetrouwbaar op.

Het hele eens beroemde Nederlandse pensioenstelsel wordt met dit Belastingplan gemarginaliseerd. Tijdens de algemene financiële beschouwingen heb ik al opgemerkt dat in de Miljoenennota op bladzijde 45 een belachelijke tabel staat. Daarin kunnen we zien hoe de Nederlandse pensioenen zich ontwikkelen: van 75% van het gemiddelde loon in 2007 naar 80% in 2060. Is de staatssecretaris het met mij eens dat die 80% niet eerder 40% van het laatstverdiende loon zal zijn? Vervolgens wil ik vragen of het niet de hoogste tijd is om de Nederlandse bevolking voor te lichten over de dreigende neergang die door dit kabinet is veroorzaakt.

Tot slot wil ik het kabinet oproepen om de dreigende afbraak van de prepensioen-, levensloopen spaarregelingen in het komende halfjaar nog eens te herzien. Als het wil volharden in die afbraak -- wat mijn fractie niet hoopt -- wil ik het eveneens oproepen om ten minste fatsoenlijke overgangs- en afbouwregelingen te introduceren. Wij hebben in de laatste maanden al genoeg ongelukken gezien die een direct gevolg waren van overhaaste dadendrang van dit kabinet.

*N

De heer Ester (ChristenUnie): Voorzitter. Het Belastingplan 2013 bevat een mengelmoes aan fiscale maatregelen die uit drie wel zeer verschillende politieke kokers komen: het kabinet-Rutte I, het Lenteakkoord en het kabinet-Rutte II. Deze complexe wordingsgeschiedenis vertroebelt het zicht op een eenduidige achterliggende visie. Het is van alles wat. Het Belastingplan zoals wij dat vandaag en morgen bespreken, maakt daardoor een verbrokkelde indruk. Visie is geloof ik niet het sterkste punt van dit kabinet.

Dat wil niet zeggen dat het voorliggende plan politiek en maatschappelijk tandeloos is. Met name in het dossier over de hypotheekrente worden stevige stappen gezet. Dat doet mijn fractie deugd. Wij herinneren ons nog heel goed het intensieve debat dat wij vorig jaar rond de Miljoenennota 2012 hadden met de staatssecretaris en zijn voormalige minister over de motie-Kuiper. Daarin werd de regering gevraagd, een toekomstbestendig systeem voor de hypotheekrenteaftrek te ontwerpen. Deze motie werd toen nog zeer terughoudend door het kabinet ontvangen. Nu blijkt dat ze een belangrijke versnelling in het beleid heeft gemarkeerd. Er kan in een jaar veel veranderen.

Het bevorderen van een ook internationaal gunstig belastingklimaat is een belangrijke doelstelling van de Nederlandse fiscale politiek. We willen immers ook voor buitenlandse bedrijven een interessant vestigingsland zijn. Uit de laatste peiling

van de gezaghebbende benchmarkstudie van PwC, de World Bank en IFC blijkt dat Nederland op de 29ste plaats staat. Graag hoort mijn fractie van de staatssecretaris hoe hij deze positie van Nederland beoordeelt en welke ambities hij hieraan verbindt.

In dit kader wil ik de staatssecretaris vragen hoe hij de enorme omvang van schaduwbanken in Nederland beoordeelt. Dit zijn financiële instellingen die bestaan bij de gratie van fiscale vriendelijkheid. De Financial Stability Board raamt het aandeel van Nederland op ruim 6% van het balanstotaal van schaduwbanken, hetgeen zou neerkomen op zo'n 4.000 miljard dollar. Nederland is een grotere speler dan Duitsland of Frankrijk. Nu kan men het eens zijn met de lagere schattingen die de Nederlandsche Bank hanteert, maar dan nog gaat het om enorme bedragen. Welke relatie ziet de staatssecretaris tussen schaduwbanken en ons fiscaal vriendelijke klimaat voor internationale financieringsmaatschappijen, hedgefondsen en geldmarktfondsen? Nu gaat het zeker niet in alle gevallen om onoorbare praktijken; laat mij dat onderstrepen. Niettemin bestaat het gevaar van besmetting van het formele financiële systeem. Is de regering voornemens het fiscale instrumentarium rond schaduwbanken aan te scherpen? Hoe beoordeelt het kabinet het actieplan van de Europese Commissie rond deze problematiek, dat eerder deze maand gepresenteerd werd?

De versnelde verhoging van de AOW-leeftijd heeft de instemming van mijn fractie. Het Lenteakkoord heeft ook hier het fundament voor gelegd. Mijn fractie wil de staatssecretaris vragen of alle fiscale consequenties van de versnelde verhoging inderdaad per 1 januari aanstaande kunnen worden geïmplementeerd. Is de automatische doorrekening en verrekening over minder dan twee weken op orde?

Ik heb vervolgens een vraag over de versobering van het Witteveenkader. De beperking van de aftrekbaarheid van pensioenpremies leidt op korte termijn tot een stijging van de belastingopbrengsten. Op lange termijn gaan deze opbrengsten omlaag doordat de belastbare pensioenuitkeringen lager worden. Kan de staatssecretaris beide fiscale plussen en minnen nader kwantitatief duiden voor de komende jaren? Hoe beoordeelt hij de verhouding tussen de korte en de lange termijn vanuit fiscaal oogpunt?

We hebben kunnen lezen dat het vitaliteitssparen is komen te vervallen. In plaats daarvan kiest de regering voor een werkbonus voor werknemers tot het 65ste levensjaar. De verhoging van de AOW-leeftijd richt zich juist op langer doorwerken na de leeftijd van 65 jaar. De eerstgenoemde maatregel bevordert stoppen met werken; de tweede doorwerken. De arbeidsparticipatieagenda voor oudere werknemers krijgt hierdoor een verwarrend karakter. Mijn fractie begrijpt overigens de politieke achtergrond van de eerste keuze, maar zij vraagt de regering of de combinatie van beide maatregelen niet een ambigu signaal uitstraalt. Kan de staatssecretaris hierover zijn mening met ons delen?

De verhoging van de assurantiebelaasting tot 21% per 1 januari aanstaande heeft ongetwijfeld tot anticipatie-effecten geleid. Het kabinet overwoog om bij een fors toenemend aantal oversluitingen een klein KB per 1 oktober jongstleden in te stellen. Betekent het feit dat dit niet is gebeurd dat anticipatie-effecten binnen een aanvaardbare bandbreedte zijn gebleven? Dat geldt ook voor de vraag van mijn fractie of de glastuinbouw in ons land niet disproportioneel wordt getroffen door de verhoging van de assurantiebelaasting. Heeft de regering de effecten van de verhoging voor het mkb in brede zin doorgerekend?

Ik gaf al aan dat dit Belastingplan rond sommige dossiers een paar grote stappen zet. Dat geldt zeker voor de fiscale behandeling van de eigen woning. Sterker, het Belastingplan 2013 zal de geschiedenis ingaan als het document waarin de hypotheekrenteaf trek werd begrensd en een aflossingseis werd ingevoerd. Het Lenteakkoord heeft hiervoor politieke sisyfusarbeid verricht. Mijn fractie is zeer verheugd met deze fiscale doorbraak. Daar was ook alle reden toe met een collectieve hypotheekschuld van 670 miljard die de woningmarkt in een wurggreep hield. EU-commissaris Rehn heeft Nederland nog onlangs de rode kaart gegeven voor de torenhoge private schulden in ons land. Mijn fractie hoopt dat met de nieuwe aflossingsregeling het tij nog kan worden gekeerd. Maar het is laat, erg laat. Het toont nog eens hoe belangrijk tijdig hervormen is. In ieder geval is er nu duidelijkheid en hopelijk leidt dat tot herstel van vertrouwen in de woningmarkt.

Mijn fractie schaart zich achter het idee dat rente op hypothecaire leningen alleen aftrekbaar is indien de leningen in maximaal 360 maanden tenminste annuïtair worden afgelost. Daarbij is overgangsrecht voorzien. Collega Essers heeft overigens op een aantal problemen daarbij gewezen. Ook de geleidelijke neerwaartse bijstelling van de "loan-to-value ratio" heeft onze instemming. Wel moet het mijn fractie van het hart, dat de nieuwe regelingen erg complex zijn geworden. Kan de staatssecretaris aangeven hoe de regelingen scoren op de uitvoeringstoetsen die tegenwoordig deel uit maken van het Integraal Afwegingskader bij de voorbereiding van wet- en regelgeving?

Tijdens de algemene politieke beschouwingen in dit Huis twee weken geleden heeft mijn fractie per motie aan het kabinet om coulance gevraagd voor woningbezitters die nog dit jaar hun aflossingsvrije hypotheek willen omzetten in een annuïtaire hypotheek maar die stuiten op een work overload bij hun bank. Kan de staatssecretaris ons op dit punt bijpraten? Wordt deze categorie woningbezitters soelaas geboden?

Ik wil nog twee kwesties in deze beschouwing over de woningmarkt aan de orde stellen. De eerste is welke inschattingen de regering heeft over de impact van de nieuwe regeling op het cohort starters dat nu de woningmarkt betreedt. Zijn koopwoningen überhaupt nog wel voor hen weggelegd? Zij hebben immers een moeilijker positie dan de groep

bestaande huizenbezitters, ook wat betreft hun positie op de arbeidsmarkt.

De tweede kwestie betreft het stimuleren van bouwsparen. In de meeste landen is het vanzelfsprekend dat je eerst spaart voordat je een huis koopt. Dat is eigenlijk een heel gezond standpunt. In Nederland gold dat ook in het eerste driekwart van de vorige eeuw. Ouderen onder ons kennen nog wel de grote populariteit van de zilvervlootspaarrekening die jongeren spaarzin bijbracht. Heeft de regering ook overwogen om sparen onder jongeren als groep van potentiële huizenkopers fiscaal te stimuleren? Dat zou hun startpositie kunnen verbeteren.

Dan nu de invoering van een verhuurderheffing, ofwel de corporatietaks, maar zo mag die geloof ik niet heten. Deze heeft de gemoederen de afgelopen weken behoorlijk beziggehouden. En terecht. De heffing maakt een niet goed doordachte indruk en heeft te weinig oog voor de onbedoelde effecten ervan. De primaire doelstelling van de verhuurderheffing is, zoals de memorie van toelichting onomwonden stelt, het genereren van structurele inkomsten voor de Staat. De beoogde opbrengst is 800 miljoen euro per jaar, oplopend tot 2 miljard euro in 2017. De discussie rond deze verhuurderheffing speelt volop. Maar liefst vier onderzoeksrapportages wijzen op de negatieve effecten van deze belasting. Zo becijfert het Centraal Fonds Volkshuisvesting dat de verhuurderheffing de corporaties 22 miljard gaat kosten, terwijl het huurbeleid per saldo 5 miljard extra oplevert. We hebben het dus over een afname van zo'n 17 miljard euro van het volkshuisvestelijk vermogen. Meer dan een kwart van de corporaties krijgt een solvabiliteit die onder de 15% ligt; deze corporaties bezitten de helft van alle corporatiewoningen. Het kan niet anders dan dat dit hun maatschappelijke doelstelling in gevaar brengt om ook voor lagere inkomens een aantrekkelijk aanbod van huurwoningen te realiseren, vooral ook in zwakkere economische regio's. Woningcorporaties met een zwakke vermogenspositie zullen het loodje leggen. Het behoeft weinig fantasie dat de verhuurderheffing een remmend effect zal hebben op de investeringsbereidheid van corporaties en het onderhoud van hun woningaanbod. Het heeft een verlamdende werking op de bouwsector. Het CPB komt met meer geruystellende cijfers, maar het CPB-model is slecht bruikbaar voor het schatten van kortetermijnontwikkelingen op de huurmarkt, het beschikt niet over recente WOZ-waarden en het model hanteert té optimistische schattingen van de gemiddelde prijsstijgingen van koopwoningen in de komende vier jaar. Hoe beoordeelt de minister, die mijn fractie overigens van harte welkom heet in dit huis, de effecten van de verhuurderheffing op huurders, de sociale woningbouw, het vermogen van woningcorporaties, de nieuwbouw van huurwoningen en het onderhoud van huurwoningen in ons land? Maken we hier Nederland sterker en socialer mee? Wat is de rol van de verhuurderheffing in het bredere woningmarktbeleid van het kabinet als zodanig?

Graag een antwoord van de minister op deze voor mijn fractie wezenlijke vragen.

De vooronderstelling van de verhuurderheffing is dat woningcorporaties de heffing kunnen compenseren door het verhogen van de huren met een maximum van 4,5% van de WOZ-waarde van een woning. Het probleem van deze vooronderstelling zit in het generieke karakter ervan. De WOZ-waarde is een weerspiegeling van de marktwaarde en zeker in krimpregio's zitten de huren al op een maximum en kunnen derhalve in de logica van het wetsvoorstel niet verhoogd worden. Bovendien zitten we nu al meer dan twee jaar in een neerwaartse trend van de huizenprijzen. Ook dit blokkeert dat door de voorgestelde koppeling aan de WOZ-waarde de huren omhoog kunnen bij woningcorporaties. Hebben we met de verhuurderheffing wel de juiste balans tussen urgentie en zorgvuldigheid? Zijn de negatieve maatschappelijke effecten niet te groot? De empirische basis van de verhuurderheffing is zwak. Welke vrijheidsgraden heeft de minister nog om zijn beleid bij te stellen? Het is niet denkbeeldig dat zonder aanpassingen de verhuurderheffing eenzelfde lot beschoren zal zijn als de inkomensafhankelijke zorgpremie. Alleen komt de politieke reuring nu niet van rechts maar van links.

Voor 2013, het jaar waar we het nu over hebben in het kader van het Belastingplan, vallen de effecten nog wel mee, maar vanaf 2014 is dat geheel anders. Dan praten we over 800 miljoen euro per jaar. In de Tweede Kamer heeft de minister aangegeven in het komend voorjaar met een nadere analyse te komen rond de verdere verhoging van de verhuurderheffing vanaf 2014. Kan de minister aangeven door welke criteria hij zich bij deze analyse zal laten leiden? Essentiële criteria voor mijn fractie zijn in ieder geval de mate waarin de heffing de maatschappelijke doelstellingen en de solvabiliteit van woningcorporaties aantast, de effecten op het sociale huurbeleid in verschillende regio's en de effecten op onderhoud en nieuwbouw. Kan de minister toezeggen dat deze criteria een rol in zijn voorjaarsanalyse zullen spelen?

Mevrouw De Boer (GroenLinks): Ik hoor de heer Ester een aantal criteria noemen voor de verdere verhoging van de verhuurderheffing vanaf 2014. Bedoelt hij dat dan inclusief de 800 miljoen die in dit wetsvoorstel zijn opgenomen of doelt hij op de verdere verhoging?

De heer Ester (ChristenUnie): Ik zei al dat het voor 2013 nog wel meevalt. Uit mijn hoofd gaat het dan om 50 miljoen. Dat kunnen we nog wel hebben. Daar zitten ook niet die drastische effecten in. Het gaat met name om 2014 en verder. Dan hebben we het over enorme bedragen. Daar gaat mijn interventie over.

Mevrouw De Boer (GroenLinks): Voor zover ik weet heeft de minister dit alleen toegezegd voor het nog in te dienen wetsvoorstel voor de verdere verhoging, maar de heer Ester vraagt dus om eenzelfde analyse voor die 800 miljoen?

De heer Ester (ChristenUnie): Ja, en ik ga ervan uit dat de minister hier morgen op zal ingaan.

Innovatie is van levensbelang voor een concurrerende en duurzame Nederlandse economie. Het fiscaal faciliteren van research and development via de S&O-afdrachtvermindering is daarvoor een goed middel. Het verlengen van de eerste schijf biedt betere mogelijkheden voor het mkb. Mijn fractie verneemt graag of er sprake is van selectiviteit naar bedrijfsgrootte en omzet en wat het trendmatig gebruik van de regeling door het mkb is. Heeft de regering daarbij streefcijfers voor ogen? Daarenboven vraag ik of versoepeling van de regeling geen verder opwaarts bestedingseffect zal hebben, terwijl er nu al sprake is van overbesteding.

Mijn fractie heeft kennisgenomen van het pakket fiscale maatregelen voor Caraïbisch Nederland. Het gaat daarbij om verbetering van zowel economische ontwikkelingen als de koopkracht op de eilanden. Daarvoor is, zo heb ik begrepen, overleg gevoerd met de bestuurders van Bonaire, Sint-Eustatius en Saba. De vastgoedbelasting wordt verlaagd, met name voor de hotelsector, de algemene bestedingsbelastingvrijstellingen (ABB) worden verruimd voor goederen die voorzien in primaire levensbehoeften, en de accijns op benzine wordt verlaagd. Welke garanties zijn er dat de verlaging van belasting op eerste levensbehoeften ook werkelijk door de detailhandel aan de burgers van de BES-eilanden wordt doorgegeven? Dat is niet per definitie vanzelfsprekend. Hoe ziet het sanctiebeleid er uit?

Mijn fractie vindt het van groot belang om ons fiscaal systeem ook in functie te zien van de broodnodige vergroening van onze economie. Door een juiste mix van positieve en negatieve financiële stimuli kan ons belastingstelsel bijdragen aan een meer duurzame samenleving. We zien echter dat in dit belastingplan verder vaart wordt gemaakt met het afschaffen van de verpakkingbelasting en de belasting op leidingwater. Dit zijn vanuit milieuoptiek verwarrende signalen voor de consument. Die opmerking hebben wij vorig jaar bij de behandeling van het vorige belastingplan ook al gemaakt. Daarnaast constateren we dat door de opslag duurzame energie, gezien het degressieve karakter van de tariefstructuur, de besparingsprikkel vooral bij kleine verbruikers en minder bij grotere energieverbruikers wordt gelegd. Het duurzaamheidspakket uit het Lenteakkoord is goeddeels geschrapt. De heffingskorting op groene en sociaalethische beleggingen wordt afgebouwd. Zeker, daar komen ook zaken voor terug, maar al met al kan niet gesproken worden van een hoog ambitieniveau voor de fiscale bevordering van een duurzame economie. Wil de staatssecretaris met de senaat delen welke visie het kabinet heeft op de relatie tussen fiscaliteit en duurzaamheid? Waar liggen de prioriteiten en hoe hoog wordt de lat gelegd?

Vereenvoudiging is al sinds jaar en dag een basisdoelstelling van ons fiscaal systeem. Als ik goed tel, komt dit belastingplan met drie voorstellen: de vereenvoudiging van

scholingsuitgaven, de afschaffing van de thincapregeling en de elektronische registratie van notariële akten. Is dit niet een wat schamele opbrengst? Heeft het kabinet hier niet wat meer in petto? Welke verdere vereenvoudigingvoorstellen kunnen we verwachten?

Ik sluit af. Het Belastingplan 2013 kan uiteraard niet los gezien worden van de financiële crisis in Europa. Een crisis die zijn vijfde jaar is ingegaan. De crisis heeft directe en indirecte invloed op de belastinginkomsten die de regering kan verwachten. Ook volgend jaar zit het economisch tij fors tegen. De Nederlandse Bank verwacht zelfs negatieve economische groei. Inzicht in de bandbreedte van de belastinginkomsten is dan ook cruciaal. Mijn fractie verneemt daarom graag de verwachtingen van de regering over de hoogte van de belastinginkomsten voor 2013, maar ook voor de iets langere termijn. De startnota van het kabinet voorspelt een groei van de belastinginkomsten en sociale premies van 30 miljard tussen 2013 en 2018. Hoe reëel is deze verwachting? Waar liggen de grootste risico's en hoe anticipeert de regering hierop? Hoe beoordeelt de staatssecretaris in dit licht de soliditeit van ons nationale huishoudboekje en de houdbaarheid van onze overheidsfinanciën?

Mijn fractie ziet uit naar de beantwoording van onze vragen door de staatssecretaris en de minister.

*N

De heer Van Boxtel (D66): Voorzitter. Ik heet namens mijn fractie de minister welkom in de senaat, uiteraard na de algemene beschouwingen waarbij hij volgens mij ook aanwezig was.

Het voorliggende belastingplan bevat de laatste fiscale uitwerkingen van de vele akkoorden die er dit jaar gesloten zijn. Ik zal er niet om heen draaien, dit grote aantal akkoorden heeft de politiek voor burgers in dit land, maar ook voor politici, niet altijd even doorzichtig gemaakt. Andere woordvoerders hebben hier ook al op gewezen. Het resultaat is gelukkig wel een degelijke begroting voor 2013 en dat is D66 veel waard. Een goede begroting was ook mede onze inzet voor het Herfstakkoord. Op dit moment wil ik vooral de ambtenaren bedanken die zich al die maanden gewillig en gedurende vele nachtelijke uren hebben ingespannen om alle veranderingen om te zetten in wetgeving. Ook de beantwoording van de schriftelijke vragen verliep snel en helder. Ik spreek daar mijn oprechte waardering voor uit.

Voordat ik de algemene lijn van D66 over belastingheffing uiteenzet, wil ik met de staatssecretaris een zorg delen. Vorige week maakte de Nederlandsche Bank haar halfjaarlijkse ramingen bekend en daaruit blijkt dat de economie in 2013 niet zal groeien met 1,5% maar zal krimpen met 0,6%. Mijn fractie maakt zich in het algemeen zorgen over de stand van de Nederlandse economie. Veel hervormingen zijn veel te laat ingezet. Wij maken ons nu in het bijzonder echter ook zorgen over de geraamde belastingopbrengsten. Een economische krimp

heeft onherroepelijk consequenties voor deze inkomstenramingen. Inkomsten uit een belasting op consumptie, zoals de btw, komen direct onder druk te staan en de geraamde opbrengst van 4 miljard voortvloeiend uit de btw-verhoging, wordt misschien niet gehaald. Kan de staatssecretaris aangeven welke belastinginkomsten nog meer onder druk staan en welke acties hij hieromtrent eventueel zal nemen?

Mijn fractie hecht bij het heffen van belastingen aan enkele principes: werken moet lonen, het belastingstelsel moet eenvoudiger, duurzaamheid moet fiscaal gestimuleerd worden en fiscale prikkels die het opbouwen van schulden stimuleren, moeten zo veel mogelijk verdwijnen. D66 is geen voorstander van enorme nivelleringen. De commissie-Dijkhuizen heeft onderzoek gedaan naar ons belastingstelsel en aanbevelingen gedaan om de inkomstenbelasting te verlagen. Wij zien echt uit naar de antwoorden hierop.

De lijn van D66 is dat prestatie moet worden beloond en dat welvaart moet worden gedeeld. Dat adagium staat hoog in het vaandel van mijn partij. Het CPB heeft uitgerekend dat volledige implementatie van de aanbevelingen van de commissie-Dijkhuizen slechts geringe koopkrachteffecten heeft en dat zij zullen leiden tot 140.000 extra banen. Het is belangrijk dat de belasting op inkomsten uit werk over de hele linie naar beneden wordt gebracht, maar ik vraag specifieke aandacht voor de belastingdruk bij de laagste inkomens. De marginale belastingdruk voor een alleenstaande die van uitkering naar werk gaat nadert de 100%. Het lijkt mij wenselijk dat iemand die vanuit een uitkering gaat werken er ook werkelijk op vooruitgaat. Welke acties zal de staatssecretaris ondernemen om werken echt te laten lonen en welke prioriteit heeft dit in zijn beleid?

Het belastingstelsel moet eenvoudiger en de commissie-Dijkhuizen heeft geconcludeerd dat dit kan. In het huidige belastingstelsel is met 54 inkomensafhankelijke regelingen geprobeerd fiscaal maatwerk te leveren, terwijl het economisch efficiënter is de belasting zo veel mogelijk voor iedereen gelijk te houden. Uiteraard ligt hier een politieke afweging aan ten grondslag en is de roep, ook vanuit D66, om bepaalde groepen te ontzien, soms krachtig en begrijpelijk. Mijn fractie hoopt toch dat bij de aangekondigde "nivelleringsoperatie" niet voor elk puntje in de wolk een nieuwe regeling in het leven wordt geroepen. Graag een reactie hierop van de staatssecretaris.

Over duurzaamheid en de circulaire economie ben ik vorig jaar bij de algemene politieke beschouwingen en het Belastingplan begonnen. Ik moet zeggen dat wij toch weer teleurgesteld zijn over de inzet van dit kabinet. Ik noem in dit kader de energiebelasting: hierbij betaalt de grootverbruiker het laagste tarief, terwijl door kleinschalige corporaties opgewekte energie belast wordt. Tot genoegen van mijn fractie gaat de regering dat laatste oplossen door voor de corporaties een verlaagd tarief aan de eerste schijf van de energiebelasting toe te voegen. Het regeerakkoord vermeldt tevens dat de regering

streeft naar een circulaire economie door het stimuleren van duurzame grondstoffen en het hergebruik van schaarse materialen. Mijn fractie is echt benieuwd hoe dit op het terrein van de fiscaliteit wordt aangepakt. Is de staatssecretaris bijvoorbeeld voornemens om een heffing te introduceren op het storten of verbranden van stoffen die kunnen worden hergebruikt?

De algemene lijn van D66 met betrekking tot de belastingen is daarmee afgerond, maar ik wil nog wel mijn zorgen uiten over de uitbreiding van het bodemrecht, artikel 9. Het ontduiken of ontwijken van belastingen wordt door de staatssecretaris als onwenselijk ervaren, omdat dit de uitholling van het maatschappelijke draagvlak voor belastingheffing tot gevolg heeft. D66 plaatst vraagtekens bij de timing van dit doel en van de voorgenomen maatregelen. De economie hapert al enige tijd, en mijn fractie meent dat efficiënte kredietverlening aan de wieg staat van economisch herstel. Daar wringt de schoen, een credit crunch ligt op de loer. Het afgelopen jaar zijn er verschillende maatregelen met een effect op de kredietverlening ingevoerd. Mijn fractie heeft steeds met deze, op zichzelf te billijken, maatregelen ingestemd, maar ook steeds aangegeven dat deze de kredietverlening negatief beïnvloeden. Mijn fractie constateert nu dat het op dit moment onduidelijk is welke effecten de gestapelde maatregelen op de kredietverlening hebben gehad. Wij komen dit pas medio 2013 te weten; pas dan wordt de evaluatie naar aanleiding van de, mede door mijn fractie ondertekende, motie-Sent naar deze Kamer gestuurd. Ook de nu voorgestelde maatregelen zullen mogelijk negatieve gevolgen hebben voor de kredietverlening. De voorspellingen uit het veld daaromtrent baren mijn fractie zorgen. Ik wil de staatssecretaris dan ook vragen om de voorgestelde uitbreiding van het bodemvoorrecht uit te stellen totdat voornoemde evaluatie is uitgevoerd. Ik roep de staatssecretaris op om hiervoor additionele dekking te zoeken.

De heer Reuten (SP): Voorzitter. Het gaat volgens mij niet om een uitbreiding van het bodemrecht.

De heer Van Boxtel (D66): U hebt gelijk.

De heer Reuten (SP): Afgezien daarvan, zou ik mijn collega graag de volgende principiële vraag willen stellen. Stelt D66 het ter discussie dat de ontvanger prioriteit heeft bij, bijvoorbeeld, de loonbelastingen, die eigenlijk zijn voorgeïnd door de werkgever? Betwist mijn collega de prioriteit van de fiscus in dezen?

De heer Van Boxtel (D66): De fiscus heeft altijd prioriteit. Alleen zie je hier een nadere invulling van het bodemrecht waarmee die positie eigenlijk nog meer wordt versterkt. Dat komt vrij onverhoeds en kan een aantal bedrijven, bijvoorbeeld leasemaatschappijen, voor enorme problemen stellen.

De heer Reuten (SP): Volgens mij is dat helemaal niet het geval. Volgens mij is het juist andersom:

dit bodemrecht is er altijd geweest, maar door constructies is het uitgehold. De staatssecretaris moet dat morgen maar zeggen. Ik wilde even principieel aan de orde stellen dat u de prioriteit van de fiscus niet betwist.

De heer Van Boxtel (D66): Nee, maar in dit belastingplan wordt nu wel heel snel één artikel aangepast, waardoor het instrumentarium van de Belastingdienst in feite enorm wordt versterkt. Dat is natuurlijk lastig voor degenen die bekijken waar zij hun gelijk kunnen halen, ook gezien vanuit de wetgever.

De heer Reuten (SP): Volgens mij is dat de bedoeling van de wetgever op dit punt. Ik vind de gevonden oplossing fenomenaal en eenvoudig.

De heer Van Boxtel (D66): Als het kabinet zo'n goedkeuring van u krijgt, durf ik al bijna geen twijfel meer te zaaien. Maar ik ben het met u eens; laten we het antwoord van de staatssecretaris van morgen afwachten.

Ik heb een ander punt van zorg. Ik kom daar vaak op terug, omdat het voor de afgelopen kabinetten een ondergeschoven kindje is geweest: de culturele sector. Vorig jaar hebben we het ook met staatssecretaris Weekers gehad over mogelijkheden om aan bepaalde groepen tegemoet te komen. De D66-fractie in de senaat blijft roepen dat er met zo ongelooflijk veel geweld is ingehakt op de culturele sector, dat wij heel veel ongelukken zien gebeuren. Ik zie talloze instellingen omvallen. Ik hoorde staatssecretaris Bussemaker eergisteren zeggen dat zij overall was geweest en dat het zal worden bijgesteld. De facto wordt er niks bijgesteld, er wordt gewoon mega bezuinigd. Eigenlijk is het tragisch dat het tempo waarin we deze metamorfose moeten doorvoeren, veel te hoog is. Ik vraag het kabinet om het instrument van de btw-heffing te hanteren om aan instellingen die nu over de rand vallen, tegemoet te komen.

De heer Van Strien (PVV): Voorzitter. Graag vraag ik aan de heer Van Boxtel of die bezuinigingen ernstiger zijn dan die onder het vorige gedoogkabinet.

De heer Van Boxtel (D66): Nee, het gaat gewoon door op dat spoor. Ook uw fractie, die onderdeel uitmaakte van de gedoogconstructie ...

De heer Van Strien (PVV): Onder het vorige kabinet, dat door de PVV werd gedoogd, is ongeveer 50 miljoen bezuinigd. Over welk bedrag praten we nu ongeveer?

De heer Van Boxtel (D66): We praten over 200 miljoen van het vorige kabinet.

De heer Van Strien (PVV): Dat wilde ik even vaststellen, dat we praten over 200 miljoen. Onder het vorige gedoogkabinet, met die 50 miljoen, kregen wij van alles naar ons hoofd geslingerd, terwijl onder dit kabinet over 200 miljoen wordt gepraat. Ik wilde dat even vastgesteld hebben.

De heer Van Boxtel (D66): U mag dat vaststellen. In het Lenteakkoord heeft D66 met een paar andere fracties alles uit de kast gehaald om een deel van die bezuinigingen terug te draaien. Het moet mij van het hart dat er op dit moment meer kapot wordt gemaakt dan we in deze tijd kunnen opbouwen. Dat doet pijn. Daarom blijf ik vragen, zonder dat ik onmiddellijk een alternatieve dekking heb, of dit kabinet niet bereid is om te bekijken of de btw-vrijstelling kan worden gehanteerd om instellingen te redden van een faillissement.

Zoiets geldt ook voor de Nederlandse film. In de afgelopen weken hebben we weer volop kunnen horen dat deze in een bijna onmogelijke concurrentiepositie is terechtgekomen, omdat in talloze landen, ook binnen de Europese Unie, tax shelters worden geboden. Nederland kan daar niet tegenop, waardoor de Nederlandse film echt in de problemen komt. Ik vraag de staatssecretaris om nog eens te kijken naar alternatieven, mogelijk in overleg met de minister van Cultuur. Misschien kunnen zij samen optrekken. Zijn wij niet bezig om een heel kostbaar bezit -- alles van waarde is immers weerloos -- in een hoog tempo kapot te maken? Ik zeg dit nog een keer uitdrukkelijk, omdat de transitietijd die de culturele sector nodig heeft om middelen in de particuliere markt te vinden, te kort is. Ik ben daar helemaal niet afkerig van, maar dit kan niet in anderhalf à twee jaar tijd. De sector kan dat niet aan. Ik vind dit eigenlijk niet kunnen.

Over de btw-vrijstelling voor CAM-artsen wil ik ook nog iets zeggen. Ik begrijp de redenering van het kabinet om alternatieve geneeswijzen niet meer vrij te stellen, maar nu is voor een methode gekozen die niet werkt en waarvan dat niet valt aan te tonen. Wij zijn overspoeld met brieven daarover. Dit is een onuitvoerbare maatregel. Ik vraag de regering of het niet beter is om in plaats van de handelingen vrij te stellen van omzetbelasting, alle geneesheren met een inschrijving in het BIG-register een dergelijke vrijstelling te verlenen. Graag een reactie van de staatssecretaris.

Ik ga nu naar de minister en de woningmarkt. Daarin spelen de herziening van de hypotheekrenteaf trek en de verhuurderheffing. Beide wetsontwerpen bevatten de uitwerking van de afspraken die in het Lenteakkoord zijn gemaakt over de woningmarkt. Het zal dan ook niet verbazen dat mijn fractie in beginsel positief tegenover deze voorstellen staat, daar de noodzaak om de woningmarkt te hervormen al enige jaren evident is. Op het herzien van de hypotheekrenteaf trek heeft jarenlang een taboe gerust. Het is fascinerend om te zien dat nu twee VVD-bewindslieden zich sterk gaan maken voor deze maatregel. De grootste winst van dit wetsvoorstel is dat dit taboe is geslecht. Aflossen gaat weer de norm worden en dat kan steun vinden bij mijn fractie. D66 meent dat fiscale prikkels die schulden stimuleren, moeten verdwijnen.

Niettemin heeft mijn fractie heeft wel enkele zorgen over de effecten van dit wetsvoorstel. Die zorgen betreffen de doorstroming op de huizenmarkt en de positie van starters; collega Ester had het daar al over. In antwoord op

schriftelijke vragen van mijn fractie meldde de minister dat voor oude gevallen de doorstroming niet wordt belemmerd. Is dat wel zo? Veel bestaande gevallen staan immers onder water en ook de kredietverlening hapert.

En als een huishouden dan besluit om groter te gaan wonen, moet het over het hypotheekbedrag groter dan de bestaande hypotheek minimaal annuïtair aflossen. Dat leidt tot hogere maandlasten en dus tot minder leencapaciteit. Het CBS meldde in oktober dat de huizenprijzen nu terug zijn op het niveau van 2004. Daarom wil mijn fractie van de minister weten hoeveel huishoudens er daadwerkelijk onder water staan en voor welk percentage van hun hypotheek. Ook wil mijn fractie graag weten hoe de minister tegen de doorstromingsproblematiek aankijkt en welke oplossingen hij voor dit probleem ziet.

De huizenmarkt is een treintje, wordt vaak terecht gezegd. Het oudere echtpaar verlaat de gezinswoning en gaat kleiner wonen; het gezin dat een tweede kind krijgt, verhuist van de starterswoning naar een gezinswoning en de starterswoning komt vrij. Niet alleen wordt zo een economie, een woningmarkt gecreëerd, maar het garandeert ook het woningaanbod voor starters. Mijn fractie vreest dat veel gezinnen die onder water staan, vastzitten in hun huis en dus niet plaats kunnen maken voor starters. Dat de minister zich hier zelf ook zorgen over maakt, blijkt uit de berichten dat er gezocht wordt naar mogelijkheden om de toegang tot de huizenmarkt voor starters te verbeteren.

De restschuldfaciliteit die de minister in het leven heeft geroepen, vinden ook wij een stap in de goede richting, zowel voor starters als voor huizenbezitters. Wel wil mijn fractie van de minister weten hoe genegen de banken zijn deze restschuld daadwerkelijk te financieren. Ook is de vraag gerechtvaardigd of mensen bereid zijn hun verlies te nemen. Of deze bereidheid er is, hangt nauw samen met het vertrouwen in de economie en dit vertrouwen is gebaat bij duidelijkheid en heldere regelgeving. In elk geval lijkt de schoen voor starters te wringen bij de financiering: de "loan to value"-ratio neemt af, terwijl de maandlasten toenemen. Beide hebben tot gevolg dat de leencapaciteit afneemt. Graag een reactie van de minister.

De aangekondigde maatregelen voor de hypotheekrenteaftrek hebben burgers doen inzien dat de volledig aflossingsvrije hypotheek de verkeerde weg is, blijkens de grote vraag om de bestaande hypotheek om te zetten naar een spaarhypotheek. D66 meent dan ook dat de minister er goed aan gedaan heeft het overgangsrecht op dit punt te verruimen. Mijn fractie wil van de minister weten of de aangekondigde herziening van de hypotheekrenteaftrek ertoe heeft geleid dat er dit jaar meer is afgelost en of dien ten gevolge de totale Nederlandse hypotheek schuld is afgenomen.

Mijn fractie ziet geen probleem in de verhuurderheffing zoals deze nu voorligt, maar zij kan dit voorstel tegelijkertijd niet los zien van de in het regeerakkoord aangekondigde uitbreiding van

deze heffing. In dat licht vond mijn fractie het ook tamelijk flauw van de minister dat hij tijdens het schriftelijke overleg wees op de voorbarigheid van de vragen van de fractie van D66 waarin de verhoging van deze heffing in het regeerakkoord aan de orde werd gesteld, temeer daar hij zich vorige week genoodzaakt voelde een brief over dit onderwerp naar de Tweede Kamer te sturen.

De verhuurderheffing is in het leven geroepen om de extra inkomsten die voorvloeien uit de hervormingen op de huurmarkt, af te romen naar de schatkist. In principe staat D66 hierachter, maar de verhoogde heffing uit het regeerakkoord lijkt zijn doel voorbij te schieten. De grootste zorg van mijn fractie is dat de in het regeerakkoord ingeboekte opbrengst van 2 miljard, niet wordt opgebracht door de verhuurders. Als ik de brief van de minister aan de Tweede Kamer goed lees, lijkt de minister dat met ons eens te zijn. Hij schrijft namelijk dat de berekeningen van het CFV berusten op meer reële cijfers dan de CPB-berekeningen. Maar kan de minister dit bevestigen? Ook gaat het CFV-model uit van een daling van de WOZ-waardes in plaats van de in de CPB-berekeningen aangenomen stijging. Belangrijk is te weten welke aanname in de ogen van de minister het meest reëel is.

In de brief wordt vermeld dat de WOZ-waarde als grondslag voor een nieuw waarderingssysteem wellicht wordt aangepast, maar er wordt met geen woord gerept over het loslaten van de 2 miljard. De minister sluit de brief aan de Tweede Kamer af met te stellen dat de verhuurderheffing niet alleen hoeft te worden opgebracht uit de verhoogde huren, maar ook kan worden opgebracht door betere bedrijfsvoering, minder onderhoud en beheer en een uitbreiding van de verkoop van huurwoningen. Zodoende zouden de investeringen op peil kunnen blijven. Allereerst roept dit de vraag op of de verhuurderheffing haar doel, het afkomen van extra huurinkomsten, op deze wijze niet voorbijschiet en of de heffing nu niet gewoon een extra belasting is geworden. Ik kijk hierbij ook naar de fractie van de PvdA die altijd in de bres is gesprongen voor de woningcorporaties. Tevens betwijfelt mijn fractie of het verkopen van huurwoningen in de huidige markt wel zo makkelijk is als de minister lijkt te denken. Mijn fractie voorziet dat de in het regeerakkoord opgenomen opbrengst niet gehaald wordt en dat het straks dus weer nodig kan blijken om het regeerakkoord opnieuw aan te passen. Ik hoor graag een reactie van de minister op dit toch wel heikele punt in de afspraken.

Mevrouw De Boer (GroenLinks): Ziet de heer Van Boxtel de 800 miljoen waartegen hij geen bezwaar heeft, wel als het afkomen van heffingen?

De heer Van Boxtel (D66): Mevrouw De Boer legt de vinger op de zere plek, maar dat geldt ook voor GroenLinks. In het Lenteakkoord hebben wij immers beiden die 800 miljoen omarmd. Mevrouw De Boer stelt mij een moeilijke vraag, maar die vraag krijgt zij gewoon terug. Mijn partij heeft voor die 800 miljoen getekend, maar in het

regeerakkoord is er nog eens een wijziging bijgekomen. Bij die wijziging is men uitgegaan van nog hogere opbrengsten en daar leg ik de vinger bij.

De voorzitter: Mevrouw De Boer, ik stel voor dat u doorloopt en het vanaf het spreekgestoelte uitlegt!

**

*N

Mevrouw De Boer (GroenLinks): Voorzitter, daarom had ik mijn papieren al meegenomen.

Vandaag en morgen bespreken we het Belastingplan 2013 en enkele aanverwante wetten. Laat ik beginnen met de opmerking dat mijn fractie er zeer over te spreken is dat een aantal onderdelen, bijvoorbeeld de fiscale behandeling eigen woning en de verhuurderheffing, in afzonderlijke wetsvoorstellen zijn opgenomen. Dat biedt de Eerste Kamer namelijk de mogelijkheid om deze voorstellen afzonderlijk op hun merites te beoordelen. Ook ik bedank verder de bewindslieden voor de snelle beantwoording van de schriftelijke vragen. Met de inhoud van de antwoorden zijn wij overigens niet helemaal tevreden, maar daarover straks meer.

In mijn bijdrage zal ik uitgebreid ingaan op de verhuurderheffing, een naar ons oordeel onvoldoende doordacht wetsvoorstel met desastreuze gevolgen. Enkele andere onderwerpen zal ik kort aanstippen. In mijn inbreng heb ik overigens geen volledigheid nagestreefd. Ik zal dus niet overal op ingaan.

Vorig jaar ben ik bij de behandeling van het Belastingplan uitgebreid ingegaan op het begrip "vestigingsklimaat" met als centraal thema "waar houdt een gunstig vestigingsklimaat op en waar begint het belastingparadijs?" Deze vraag is nog steeds actueel. Het is ook een vraag die niet eenvoudig te beantwoorden is. Er is geen objectieve grens. Het is naar mijn oordeel wel een vraag die constant gesteld moet worden. Vandaar dat ik er ook dit jaar, zij het kort, op terugkom. Mijn fractie is blij met de rol die de Tweede Kamer op dit punt heeft gepakt en met de toezegging die de staatssecretaris aan de overkant heeft gedaan. Naar wij hebben begrepen, zal de staatssecretaris in januari de Tweede Kamer informeren over mogelijke belastingontwijking met internationale structuren via Nederland naar aanleiding van de motie-Klaver en over de belastingdruk van bedrijven en werknemers naar aanleiding van vragen van Neppéus. De staatssecretaris heeft toegezegd, beide brieven ook naar de Eerste Kamer te sturen, waarvoor dank. Zou de staatssecretaris thans een korte beschouwing kunnen geven over de huidige verhouding tussen gunstig vestigingsklimaat en belastingparadijs in Nederland? Zo ja, zou hij dan ook kunnen aangeven welke initiatieven er zijn of komen, zowel in Nederland als in Europa, om belastingontwijking tegen te gaan en hoe de Nederlandse regering zich daarbij opstelt?

Voor ik overga tot de bespreking van de voorstellen waarover wij morgen zullen stemmen, maak ik een opmerking over een maatregel die het

niet tot wetsvoorstel heeft geschopt, namelijk de afschaffing van de vrijstelling van de reiskostenvergoeding woon-werkverkeer. Mijn fractie betreurt het dat dit onderdeel van het begrotingsakkoord niet ten minste voor het autoverkeer is overgenomen. Naar ons oordeel is het op termijn onhoudbaar, zowel financieel als vanuit milieuoverwegingen, om woon-werkverkeer vanuit de overheid te blijven subsidiëren.

Op mijn schriftelijke vraag of de regering deze inschatting deelt, kwam slechts het antwoord dat het kabinet niet overweegt, deze maatregel alsnog in te voeren. Dat is duidelijk en wellicht verstandig gezien het ontbreken van maatschappelijk draagvlak. Mijn vraag ging echter niet over het voornemen om maatregelen in te voeren, maar over de overtuiging dat de aftrekbaarheid op termijn niet houdbaar is. Maatschappelijk draagvlak kan namelijk ook groeien. En naar ons oordeel zou het zeer verstandig zijn om ook, of misschien wel juist, zonder dat er concrete maatregelen op de rol staan het maatschappelijk debat over het beperken van het woon-werkverkeer aan te gaan.

Voor het overige wil ik mij voor wat betreft de fiscale duurzaamheidsagenda graag aansluiten bij de vragen en opmerkingen die gemaakt zijn door de collega's Ester en Van Boxtel.

In de schriftelijke voorbereiding van het Belastingplan zijn de mogelijke discriminatoire gevolgen van de wijze waarop de werkbonus is vormgegeven, aan de orde geweest. De werkbonus wordt uitgekeerd aan werknemers van 61 tot 65 jaar met een laag inkomen.

De doorwerkbonus geldt voor werknemers met een inkomen vanaf 90% van het wettelijk minimumloon, is maximaal bij 100% tot 120% en stopt bij een inkomen van 175% van het minimumloon. De schriftelijke discussie hierover was tamelijk verwarrend, mag ik wel zeggen.

Waar de staatssecretaris in eerste instantie aangaf dat er van discriminatie in het geheel geen sprake kon zijn omdat de maatregel niet bedoeld was om vrouwen uit te sluiten maar integendeel juist om het stereotype te bestrijden dat vrouwen minder uren werken en minder verdienen, werd in tweede instantie erkend dat mogelijk sprake was van indirecte discriminatie, nu het minimumvereiste door vrouwen gezien hun gemiddelde lagere arbeidsuren en hun lagere uurloon waarschijnlijk minder makkelijk gehaald kan worden. De staatssecretaris vervolgt zijn betoog dat met voor deze indirecte discriminatie een rechtvaardigingsgrond bestaat, namelijk de verhoogde arbeidsparticipatie. Maar nog geen halve pagina verder betoogt hij dat het stimuleren van werkenden om meer te gaan werken geen doel is van de werkbonus. Mij duizelt het dan al enigszins.

Omdat er een rechtvaardigheidsgrond zou bestaan, is er volgens de staatssecretaris geen reden een emancipatie-effectrapportage te laten uitvoeren. Mij lijkt het juist des te meer reden om zo'n rapportage te laten uitvoeren. Immers, als het blijven participeren van ouderen op de arbeidsmarkt het doel van de maatregel is -- maar dan zonder dat ze meer uren gaan werken, denk ik

-- dan is het toch ook noodzakelijk om te bezien of dat doel ook voor vrouwen gehaald wordt en gehaald kan worden? En als de maatregel beoogt om met name een regeling te bieden voor de lagere inkomensgroepen, is het toch relevant om te bezien of vanuit het oogpunt van de optimale arbeidsparticipatie van vrouwen en mannen de juiste ondergrens is gekozen? Was een grens van bijvoorbeeld 70% van het wettelijk minimumloon niet veel logischer geweest?

Als er een emancipatie-effectrapportage wordt uitgevoerd, kan en passent ook de stelling van de staatssecretaris meegenomen worden dat aan de bovenkant van de regeling vrouwen meer profiteren omdat ze door hun lagere uurloon en kortere werkweek minder snel 175% van het minimumloon halen. Ik heb zo mijn twijfels bij de juistheid van deze stelling die ervan lijkt uit te gaan dat er veel meer vrouwen dan mannen zijn met een inkomen net onder 175% van het wettelijk minimumloon.

Mijn concrete vraag is derhalve of de minister bereid is om met spoed alsnog een emancipatie-effectrapportage ten aanzien van de werkbonus te laten uitvoeren en/of een advies te vragen over het mogelijk discriminatoire karakter van de maatregel. Dat lijkt mij eerlijk gezegd een mooie vraag voor ons nieuwe College voor de Rechten van de Mens.

Binnen een aantal vrouwenorganisaties is het punt van de mogelijke discriminatoire effecten van de werkbonus gesignaleerd. Het zou mij niet verbazen als vrouwen die niet voor de bonus in aanmerking komen, bijvoorbeeld vanwege het feit dat zij in deeltijd werken, hierover gaan procederen en zich daarbij beroepen op EU-discriminatiewetgeving en het VN-Vrouwenverdrag. Gezien de argumentatie van de regering tot nu toe dicht ik ze daarbij een goede kans toe.

Ik kom op het punt van de verhuurderheffing, wat ons betreft het pièce de resistance van vandaag. Noemt het CDA de fiscale behandeling eigen woning de meest ingrijpende maatregel voor de burgers, voor ons is dat de verhuurderheffing. Blijkbaar hebben wij een wat andere groep burgers voor ogen. Mijn bijdrage hierover begin ik graag met een aantal citaten uit het debat dat wij enkele weken geleden hadden over de algemene politieke beschouwingen. Ik begin met een citaat van mevrouw Barth. Mijn excuses, ik heb de citaten van de website gebruikt, het ongecorrigeerde verslag dus. Eigenlijk mag dat niet, maar een beter verslag was nog niet voorhanden. Mevrouw Barth: "Wat dit pakket van bezuinigingen en lastenverzwaringen boven alles nodig heeft, is maatschappelijk draagvlak. Dat twee partijen dit akkoord steunen, volstaat niet. Als twee Kamers van de Staten-Generaal het beleid van het kabinet kunnen steunen, is dat heel mooi, maar niet genoeg. Politiek bestuur staat of valt met maatschappelijke steun." Ze zei ook: "Gelukkig zit er in de Nederlandse samenleving een enorme hoeveelheid slimheid, creativiteit, ondernemingslust en doorzettingsvermogen. Wij roepen het kabinet daarom op dit regeerakkoord niet te zien als een spoorboekje dat volgens dienstregeling moet

worden uitgevoerd, maar als basis van dialoog met de samenleving." En: "Wij vinden dat het goede niet de vijand van het betere mag worden. Snelheid is belangrijk, maar zorgvuldigheid is ook heel erg belangrijk."

Minister-president Rutte zei onder meer: "Wij komen met plannen en een stelselwijziging waarvoor draagvlak nodig is in de samenleving en in de Tweede en Eerste Kamer. Het gaat om meer dan een simpele optelsom van zetels, om meer dan de helft plus één. Daarvoor zijn de problemen te groot en de gekozen oplossingen te ingrijpend." Verder: "Dat betekent dat dit kabinet de samenwerking en de dialoog heel bewust zal opzoeken. Dat zullen wij doen binnen en buiten de politieke arena. Dat zullen wij doen in de Tweede en Eerste Kamer, maar ook met de organisaties op alle terreinen waarop het kabinet voornemens is tot grote stelselwijzigingen te komen. De enige manier om de problemen van dit land aan te pakken, is om het samen te doen." Toen mijn collega Tineke Strik vervolgens vroeg of zij daaruit kon concluderen dat de plannen in het akkoord niet in beton gegoten zijn en dat het kabinet echt openstaat voor aanpassingen als die het draagvlak kunnen vergroten, antwoordde Rutte: "Ja, wij kijken naar de financiële opbrengst van de plannen. Wij hebben afspraken gemaakt over het op orde brengen van de overheidsfinanciën en daar horen de financiële opbrengsten bij. En daarnaast hebben wij afspraken gemaakt over de gewenste maatschappelijke effecten. Daar hebben wij ideeën over. Maar ja, de plannen zijn niet in beton gegoten."

Behartigenswaardige woorden, zowel van de premier als van de fractievoorzitter van de Partij van de Arbeid. Woorden die in dit debat en bij de beoordeling van dit wetsvoorstel handen en voeten zouden kunnen krijgen. Ik roep zowel het kabinet als de Partij van de Arbeid dan ook op om het niet bij mooie woorden alleen te laten. Draagvlak en maatschappelijke effecten, daar gaat het om. Op beide punten kan dit wetsvoorstel naar het oordeel van de GroenLinks-fractie de toets der kritiek niet doorstaan. Vriend en vijand lopen te hoop tegen dit voorstel voor een verhuurderheffing, van Woonbond tot huiseigenaren, van woningcorporaties tot bouwondernemingen. Ik heb het idee dat er buiten dit kabinet in heel Nederland niemand meer te vinden is die deze verhuurderheffing een goed idee vindt. Daarom vraag ik de staatssecretaris en de minister: waar in de samenleving ligt precies het draagvlak voor dit wetsvoorstel? Wat hebt u gedaan om draagvlak te zoeken? Met wie bent u de dialoog aangegaan? Hoe is uw opstelling daarin geweest? Bent u bereid geweest om, zoals premier Rutte aangaf, de maatregelen ter discussie te stellen binnen het kader van de beoogde maatschappelijke en budgettaire doelen? Welke opties zijn in dat verband met de betrokken partijen besproken? Welke rol heeft het wel breed gedragen akkoord Wonen 4.0 in deze discussie gespeeld?

Ik kom op het politieke draagvlak. In de nota naar aanleiding van het verslag maakt het kabinet er nogal wat werk van om duidelijk te maken dat er een breed politiek draagvlak voor de

maatregel zou zijn. Eerst wordt gemeld dat het wetsvoorstel volgt uit het begrotingsakkoord voor 2013 en is herbevestigd in het regeerakkoord. Verderop wordt gemeld: voor het jaar 2014 en latere jaren gaat het daarbij evenwel niet om het voor het gehele regeerakkoord voorziene bedrag, maar om een heffing met een beoogde opbrengst van 800 miljoen, voortvloeiend uit het begrotingsakkoord 2013. Het begrotingsakkoord ging echter expliciet alleen over de 13 miljoen voor 2013. Het ging immers alleen over 2013. In het daarvoor afgesloten gedoog- en regeerakkoord was weliswaar die 800 miljoen opgenomen. Voor zover ik heb kunnen nagaan, ging het begrotingsakkoord echter expliciet alleen over die toen nog 13 miljoen voor 2013.

Niet alleen het maatschappelijke, ook het politieke draagvlak voor deze verhuurderheffing lijkt mij zeer dun, ook gehoord hebbende de bijdragen van de verschillende partijen in dit debat. Hoe dun, zal uiterlijk morgen bij de stemmingen moeten blijken. Tot zover het draagvlak voor de verhuurderheffing. Ik kom nu op de effecten ervan.

De minister-president gaf aan dat de dialoog met de samenleving plaatsvindt binnen de financiële kaders en met inachtneming van de gewenste maatschappelijke effecten. Kunnen de bewindslieden nog eens kort en bondig aangeven wat de gewenste maatschappelijke effecten van de verhuurderheffing precies zijn? Of zijn er alleen de financiële kaders bij dit wetsvoorstel? Over de werkelijke effecten van de verhuurderheffing zijn inmiddels stapels rapporten en brieven verschenen, van onafhankelijke instellingen, onderzoeksbureaus, belangenorganisaties en burgers. De conclusie is: de gevolgen zijn desastreus. Woningcorporaties en andere huiseigenaren kunnen niet meer investeren in woningbouw. Sommige corporaties zullen failliet gaan. Er zal bezuinigd moeten worden op onderhoud en beheer. Woningcorporaties en andere verhuurders zullen de maximaal toegestane huur gaan berekenen om de heffing te kunnen betalen en waar mogelijk woningen liberaliseren, om daarover geen heffing te hoeven betalen, waardoor er minder woningen beschikbaar zijn voor degenen die zijn aangewezen op sociale huurwoningen. Dit zijn, neem ik aan, toch niet de maatschappelijke effecten die het kabinet wenst te bereiken? Alleen in het geval de nog te behandelen wetsvoorstellen met betrekking tot wijzigingen in het huurstelsel worden aangenomen en de economie en de woningmarkt zich op korte termijn op wonderbaarlijke wijze herstellen, is de verhuurderheffing door de verhuurders op te brengen. Dit is een knap staaltje wensdenken. Het is aardig voor aan de borreltafel of onder de kerstboom, maar naar het oordeel van mijn fractie een te zwakke basis om een belastingheffing op te baseren.

Ook indien de heffing door de verhuurders kan worden opgebracht, moet deze wel ergens vandaan komen. Linksom of rechtsom, het zijn de huurders die het geld moeten opbrengen. Dat geldt zeker niet alleen voor de scheefhuurders. Alleen de extra opbrengsten zijn bij lange na niet voldoende

om de heffing te dekken. Waarom weigert het kabinet eigenlijk om te kijken naar de werkgelegenheids- en btw-effecten van de maatregelen? Dit acht de regering volgens de nota naar aanleiding van het verslag niet opportuun. Kijken naar dergelijke maatschappelijke effecten lijkt mijn fractie echter zeer opportuun, sterker, bijzonder relevant.

Dat het kabinet het niet opportuun vindt om naar deze effecten te kijken, kan eigenlijk alleen maar betekenen dat het verwacht dat ook deze effecten negatief zullen uitpakken. Met de inkomensafhankelijke zorgpremies heeft het kabinet laten zien, bereid te zijn om maatregelen te heroverwegen en deze te vervangen door andere maatregelen, wanneer het draagvlak ontbreekt en de maatschappelijke effecten ongewenst zijn. Mijn fractie is van oordeel dat er alle reden is om dat ook ten aanzien van de verhuurderheffing te doen. Dat kan ook. Budgettaire gaat het voor 2013 om een bedrag van 50 miljoen. Dat is veel geld, maar het is geen bedrag dat onoverbrugbare gaten slaat. Ik roep daarbij in herinnering dat het kabinet onlangs verschillende toezeggingen heeft gedaan aan de koopmarkt om maatregelen te verzachten, zoals het verlengen van de mogelijkheid om dubbele hypotheekrente af te trekken naar drie jaar en het bieden van de mogelijkheid om tot 1 april aflossingsvrije hypotheeken om te zetten naar spaarhypotheeken. Als er blijkbaar financiële ruimte is voor de koopsector, dan zou die er ook moeten zijn voor de huursector.

Voor 2014, waarbij het om 800 miljoen gaat, kan er een gedegen plan worden gemaakt, in samenhang met de wijziging in het huurstelsel en in dialoog met het maatschappelijk veld. Een maatschappelijk veld dat, om met de woorden van mevrouw Barth te spreken, een enorme hoeveelheid slimheid, creativiteit, ondernemingslust en doorzettingsvermogen toont. Ik wijs op het akkoord Wonen 4.0 en op de recente brief van Aedes, waarin voorstellen worden gedaan om binnen de budgettaire kaders van het kabinet te komen tot een investeringsagenda. Ik roep het kabinet dan ook ertoe op, nu af te zien van de verhuurderheffing zoals die voorligt en om op de uitnodiging van onder meer Aedes in te gaan. Daarbij kan wellicht ook gekeken worden naar de mogelijkheid om de belasting niet te heffen bij de verhuurders, maar bij de scheefhuurders. De heer Essers noemde al de huursombenadering met een hoge huurtoeslag, wat ook in een dergelijke benadering zou passen.

Over de fiscale behandeling van de eigen woning zal ik kort zijn. Zoals bekend, is GroenLinks er voorstander van om uiteindelijk de gehele hypotheekrenteaftrek op termijn af te bouwen, op een verantwoorde manier. Wij zien het huidige wetsvoorstel als een eerste, belangrijke stap, waarmee uiteindelijk het taboe op het H-woord is doorbroken.

Ik maak graag nog even van de gelegenheid gebruik om een vraag te stellen over het vervallen van de btw-vrijstelling voor aanvullende patiëntenzorg, zoals in het fiscaal pakket van juni is geregeld. Naar ik heb begrepen,

zijn er de nodige uitvoeringsproblemen ten aanzien van de BIG-geregistreerde artsen die ook niet-BIG-geregistreerde zorg verlenen. Soms combineren zij beide soorten zorg binnen één consult of behandeling. Is het juist dat hierover nog geen duidelijkheid bestaat in de uitvoering? Is de staatssecretaris bereid om de gecombineerde consulten of behandelingen die worden aangeboden door BIG-geregistreerde zorgverleners geheel onder de btw-vrijstelling te laten vallen? Heeft de minister van VWS inmiddels in samenspraak met de beroepsgroepen gekeken naar een mogelijke verruiming van de zorg die onder de Wet BIG valt? De staatssecretaris heeft mij in juni toegezegd, de minister van VWS hierop te zullen aanspreken.

Wij wachten de antwoorden van de regering met belangstelling af.

*N

De heer Bröcker (VVD): Voorzitter. Ook mijn fractie feliciteert minister Blok met zijn benoeming en de staatssecretaris met zijn herbenoeming. Los van de titels heeft mijn fractie er vertrouwen in dat dit een buitengewoon effectief koppel zal zijn.

Het afgelopen jaar hebben we een druk wetgevingstraject gehad en de verwachting van mijn fractie is dat het de komende periode niet anders zal zijn. Wij kijken uit naar een constructieve samenwerking met de regering.

Het is al genoemd: dit jaar hebben we voor de zomer de maatregelen behandeld in het kader van het zogenoemde Lenteakkoord. Vandaag behandelen we de overige maatregelen voor 2013, komende uit het regeerakkoord van eind oktober. Met de heer Van Boxtel zeg ik dat we dit jaar een groot beroep gedaan hebben op de ambtelijke capaciteit van het ministerie van Financiën en mijn fractie dankt de ambtenaren voor alle geleverde inspanningen.

Door de politieke omstandigheden van dit jaar hebben we ongepland een spreiding van wetsvoorstellen gehad en bovendien zijn de maatregelen in belangrijke mate aangeboden in afzonderlijke wetsvoorstellen. Het gebruik van verzamelwetten is dit jaar beperkt geweest. Dit maakt een goede behandeling en debat in deze Kamer mogelijk. We hopen dat het kabinet ook in de toekomst het belang van geplande spreiding van wetgeving en verzamelwetgeving niet uit het oog zal verliezen.

Vandaag wil ik beginnen met een korte terugblik op de Fiscale Agenda in relatie tot de wetsvoorstellen die we vandaag behandelen. Daarnaast wil ik ingaan op de effecten van fiscale maatregelen, de vennootschapsbelasting, de DGA-pensioenproblematiek en het bodemvoorrecht van de fiscus. Vervolgens zal ik uiteraard nog kort spreken over de twee belangrijke onderwerpen die onder verantwoordelijkheid van de minister vallen: de hypotheekrenteaftrek en de verhuurderheffing.

In mijn inbreng vorig jaar heb ik aangegeven dat Nederland behoefte heeft aan langjarig solide fiscaal beleid, waarbij de vereenvoudiging van het belastingstelsel centraal staat. Door de politieke omstandigheden van het

afgelopen jaar en de grote budgettaire uitdagingen constateert mijn fractie dat het afgelopen jaar toch wel een beetje een verloren jaren is geweest als we kijken naar de uitgangspunten van de Fiscale Agenda: eenvoud, soliditeit en fraudebestendigheid. Dit zijn principes die we vorig jaar in deze Kamer bij de behandeling van het belastingplan hebben besproken.

Een aantal nieuwe belastingen zijn in beeld: de dit jaar geïntroduceerde bankenbelasting, de verhuurderheffing die wij vandaag en morgen behandelen, de opslag van duurzame energie die morgen zal worden behandeld en via de Belastingdienst zal lopen. Dit draagt in principe niet bij aan de eenvoud van het belastingstelsel. In ieder geval verhoogt het het aantal belastingen en heffingen.

De vorig jaar aangenomen vitaliteitsregeling wordt dit jaar weer ingetrokken, voordat deze de streep überhaupt haalt. De btw-verhoging op podiumkunsten is na één jaar teruggedraaid en de aangekondigde forensentaks is na nogal wat maatschappelijke commotie na een aantal maanden weer van tafel. Dit draagt in de ogen van mijn fractie niet bij aan een solide beeld van ons stelsel.

Ik benadruk dat mijn fractie begrip heeft voor de keuzes die, gelet op de bijzondere omstandigheden van dit jaar, zijn gemaakt, maar ik wil nogmaals het belang van de fiscale agenda benadrukken, aangezien die ook van belang is voor het vestigingsklimaat in Nederland.

Nederland heeft de ambitie zich te blijven onderscheiden als een open internationale economie en een aantrekkelijk vestigingsland, een land waarin belastingplichtigen zich gesteund voelen door een overheid die zorgt voor een stabiel fiscaal klimaat en een belastingstelsel dat niet ingewikkelder is dan noodzakelijk.

Onlangs is het rapport van de Wereldbank "Paying Taxes 2013" gepubliceerd, een jaarlijks onderzoek naar de belastingdruk en -systemen in 185 landen. In dit onderzoek is niet alleen de totale belastingdruk of de hoogte van de tarieven onderzocht, maar in het bijzonder ook de administratieve lastendruk: het aantal belastingen, de tijd die besteed moet worden aan de naleving van fiscale regels en het aantal betalingen aan de fiscus. In de categorie Europese landen blijft Nederland dit jaar wederom steken op een achtste plaats, achter een aantal Scandinavische landen en het Verenigd Koninkrijk. De ambitie van de regering -- ik citeer nu de staatssecretaris -- is om blijvend te streven naar een toppositie op het gebied van fiscaal vestigings- en ondernemingsklimaat in de voor Nederland relevante benchmarks. In de benchmarkstudie van de Wereldbank heeft Nederland haar positie niet verbeterd. Belangrijker nog dan de absolute positie is het feit dat het onderzoek constateert dat de verschillen tussen de Europese landen kleiner worden, doordat andere Europese landen, waaronder Duitsland, in hoog tempo grotere verbeteringen in hun belastingssystemen doorvoeren. Deze ontwikkeling onderstreept in de ogen van mijn fractie de noodzaak om te blijven werken aan de uitgangspunten van de fiscale agenda. Stilstand in

Nederland zal onherroepelijk leiden tot een lagere positie in de jaarlijkse benchmarkstudies van de Wereldbank.

Over de fiscale agenda hebben wij een aantal opmerkingen en vragen. Het is goed om te constateren dat Nederland in internationaal verband vooruitloopt met horizontaal toezicht, waarbij bedrijven en overheid op basis van vertrouwen en transparantie op een constructieve manier met elkaar samenwerken. Dat is goed voor het vestigingsklimaat, omdat daarmee fiscale onzekerheden zo veel mogelijk worden weggenomen. Vorige week heeft de staatssecretaris aangekondigd dat hij in het bijzonder het verticale toezicht, de controles, opsporing en invordering, wil versterken. Mijn fractie verwelkomt dat, maar de vraag is hoe dit zich verhoudt tot de versterking van het horizontale toezicht. Hoe verhoudt zich dit, mede gelet op de capaciteit, tot de bevindingen van de commissie-Stevens, die al aangehaald zijn door de heer Esser. Hoe wil de staatssecretaris het horizontale toezicht verder verdiepen en borgen?

Bij de behandeling van het Belastingplan 2012 hebben wij gesproken over de invoering van een winstbox voor ondernemers in de inkomstenbelasting. In het regeerakkoord is aangekondigd dat de winstbox zal worden ingevoerd in 2015. Kan de staatssecretaris toelichten waarom is gekozen voor 2015, gelet op het feit dat wij dit al eind 2011 met de staatssecretaris hebben besproken?

Met de verhoging van het algemene btw-tarief is het verschil tussen het algemene en verlaagde tarief groter geworden. Eigenlijk is dit een beweging de verkeerde kant op. De staatssecretaris heeft eerder aangegeven dat een meer uniform btw-tarief op termijn wenselijk is. Wat zijn de beleidsintenties van de regering op dit onderdeel van de fiscale agenda?

Wat is de visie van de regering op een verdere vereenvoudiging van de loonheffingen door een versnelde uitvoering van de contouren die geschetst zijn in de eerder verschenen Verkenning loonsomheffing? Dit heb ik gemist bij de lezing van alle stukken. Graag ontvang ik op dit punt een reactie van de staatssecretaris.

De heer Reuten (SP): Ik hoor graag hoe de heer Bröcker de Assurantiebelasting ziet. Die zou men kunnen zien als een imitatie-btw. In dat geval ziet het plaatje er anders uit.

De heer Bröcker (VVD): Ik vind dat een heel bijzondere vergelijking. De Assurantiebelasting is een eindheffing. De btw is een belasting die geheven wordt op de toegevoegde waarde in transacties in het economisch verkeer. Ik denk dus dat wij de Assurantiebelasting redelijk los kunnen beschouwen van de problematiek -- voor sommigen is het een problematiek, voor anderen niet -- van het meer uniforme btw-tarief. Het goede nieuws over de Assurantiebelasting is dat er één uniform tarief wordt gerekend, namelijk 21%.

Ik wil een aantal korte opmerkingen maken over de effecten van de fiscale wetgeving. Eerder dit jaar hebben wij in deze Kamer de

bankenbelasting behandeld. Bij de behandeling van die wetgeving in de Tweede Kamer heeft die Kamer besloten het wetsvoorstel aan te nemen voordat het gevraagde advies van de Nederlandsche Bank over de gevolgen voor de kredietverlening was uitgebracht. Dit aspect heeft tijdens het debat in deze Kamer veel aandacht gekregen en geleid tot de motie-Sent, die met brede steun is aangenomen.

Ook bij de behandeling van verhuurdersheffing, waarop ik later nog terugkom, ontbrak eenduidige informatie over de effecten op de solvabiliteit van woningbouwcorporaties. Daarnaast heeft de regering 100 miljoen euro ingeboekt als structurele opbrengst van de voorgestelde aanpassingen van het bodem(voor)recht van de fiscus. Ook hierop kom ik aanstonds nog terug. Los van de merites van het voorstel kan deze maatregel vooral verdere gevolgen hebben voor de kredietverlening aan het mkb.

Bij de behandeling van fiscale wetten is er bijzonder veel aandacht voor koopkrachteffecten, al of niet onderbouwd met puntenwolken. Het Centraal Planbureau rekent macro-economische effecten door, maar mijn fractie constateert dat er soms onvoldoende aandacht is voor de bedrijfseconomische effecten op sectoren. Delen de bewindslieden deze observatie?

In de wetsvoorstellen die wij vandaag behandelen, zijn voor de vennootschapsbelasting alleen de intrekking van de renteaftrekbeperking met betrekking tot onderkapitalisatie -- de zogenoemde thincap-regeling -- en de aanpassingen in verband met de flexibilisering van het bv-recht opgenomen. Mijn fractie is content met de intrekking van de thincap-regeling.

In het regeerakkoord zijn enkele maatregelen met betrekking tot de vennootschapsbelasting aangekondigd en daar wil ik graag wat opmerkingen over maken. Onder meer is aangekondigd dat de maatregelen met betrekking tot innovatie worden versoepeld. Hierbij worden genoemd: de innovatiebox in de vennootschapsbelasting, de afdrachtvermindering voor speur- en ontwikkelingswerk in de loonbelasting, ook wel de WBSO-regeling genoemd, en de vorig jaar ingevoerde -- en wederom niet van anglicismen verschoond gebleven -- research and development-aftrek. De WBSO en de RDA zijn gebudgetteerde regelingen, maar de innovatiebox is in principe een openeinderegeling. Hoe denkt de staatssecretaris de bezuinigingen op deze openeinderegeling, zo die aan de orde zijn, vorm te geven? Wordt rekening gehouden met de investeringen die door bedrijven in het verleden zijn gedaan en de verwachting dat de winst op die investeringen in Nederland binnen het bereik van de innovatiebox zal vallen? Heeft de staatssecretaris inzicht in het actuele budgettaire beslag van de innovatiebox?

In het regeerakkoord wordt tevens aangekondigd dat de belastingrente, die volgend jaar in werking treedt als vervanger van de heffingsrente, voor de vennootschapsbelasting wordt verhoogd tot ten minste 8%. Het begrip

"marktrente" wordt daarmee losgelaten. Waarom is gekozen voor een dergelijk hoog rentepercentage, dat geen verband houdt met de daadwerkelijk door de schatkist geleden schade als gevolg van het later ontvangen van de verschuldigde belasting?

Ik kom nu op enkele wat meer algemene punten, waarover wij in het nieuwe jaar ongetwijfeld zullen praten in deze Kamer. In de afgelopen tijd is er in OESO-verband, bij de Europese Commissie, maar ook in buurlanden als het Verenigd Koninkrijk, veel aandacht voor de vennootschapsbelasting bij multinationals.

In internationaal verband zijn afspraken gemaakt met betrekking tot internationale verrekenprijzen voor multinationals die worden nageleefd door deze ondernemingen en belastingdiensten in de landen waar zij actief zijn. Recentelijk hebben bedrijven in de belangstelling gestaan van de media, waarbij de suggestie werd gewekt dat er sprake zou zijn van ontwijking of zelfs ontduiking van belastingen. Daarnaast heeft de Europese Commissie twee weken geleden ambitieuze voorstellen aangekondigd om belastingontduiking en -ontwijking te bestrijden. In de Tweede Kamer is een motie aangenomen over belastingontwijking via Nederland. Mevrouw De Boer memoreerde dit al. Zoals ik al zei, beide onderwerpen komen ongetwijfeld in de komende maanden in deze Kamer aan de orde. Laat ik daarover in dit stadium kort iets over zeggen.

Wij zijn van mening dat volstrekt kunstmatige constructies die geen verband houden met de werkelijkheid, moeten worden aangepakt. Ik meen dat dit ook het standpunt van de staatssecretaris is. Laat daarover ook wat mijn fractie betreft geen misverstand bestaan. Met de publicitaire hype die wij de afgelopen periode hebben gezien, moeten wij uitkijken dat wij de discussie in een evenwichtig perspectief houden en dat het niet ten koste gaat van internationale ondernemingen met economische activiteiten in Nederland. Daar zit mijn grote zorg want dat is een hele subtiele balans. Hoe kijkt de staatssecretaris aan tegen deze internationale discussie? Het is misschien een beetje vroeg, maar ik wilde er op dit moment toch even aandacht voor vragen. Wij praten over herstel van vertrouwen in de woningmarkt, wij praten over herstel van vertrouwen in een bestendige vennootschapsbelastingwet en uiteraard moeten wij ervoor zorgen dat het vertrouwen dat internationaal bestaat in het vestigingsklimaat in Nederland en in het fiscaal flankerend beleid dat wij voeren, niet onnodig in het gedrang komt.

Het volgende onderwerp is ook door college Essers aangehaald: de -pensioenen van directeuren-groотаandeelhouders. Tot genoegen van mijn fractie bevat dit wetsvoorstel de mogelijkheid tot het onder omstandigheden afstempelen van eigenbeheerpensioenen. Dat zijn pensioenvoorzieningen die in vennootschappen zijn getroffen voor de directeuren-groотаandeelhouders. Toch zijn daarmee de fiscale problemen van het pensioen in eigen beheer nog niet van de baan, met name vanwege de stijgende levensverwachting en de dalende marktrente. Zo kan het gebeuren dat de

dividendreserves van een vennootschap waarover vennootschapsbelasting is betaald, worden beklemd vanwege de verhoogde commerciële pensioenverplichting van de dga, terwijl die pensioenverplichting slechts gedeeltelijk is opgebouwd door de fiscale waarderingsregels voor de vennootschapsbelasting. In een situatie waarbij een dividenduitkering wordt gedaan ten laste van de beclaimde eigen reserves van de vennootschap kan naar de mening van de fiscus deze dividenduitkering worden behandeld als een fictieve afkoop van pensioen, omdat de uitkering van pensioenen in de toekomst mogelijk ter discussie komt omdat de vennootschap onvoldoende middelen heeft. Een dergelijke fictieve afkoop leidt tot belastingheffing tegen het progressieve tarief van de inkomstenbelasting en daarbovenop een revisierente van 20%.

De heer Van Strien (PVV): Voorzitter. Ik hoorde de heer Bröcker de problemen schetsen van de pensioenen van directeuren-groотаandeelhouders. Die problemen zijn er zeker. Ik hoorde hem echter niet spreken over de pensioenen waarover ik heb gesproken, namelijk de pensioenen van de meeste werknemers. Komt hij daar nog op, of ziet hij daar geen enkel probleem?

De heer Bröcker (VVD): Het toeval wil, mijnheer de voorzitter, dat wij vandaag een aantal belastingwetten behandelen. In een van die belastingwetten is een faciliteit opgenomen voor het afstempelen van pensioenen in eigen beheer. Daarop reageer ik nu.

De heer Van Strien (PVV): De andere pensioenwetten zijn ook fiscale regelingen. Daarmee heeft de heer Bröcker geen problemen?

De heer Bröcker (VVD): Dat is nu niet aan de orde. Ik beperk mij tot de belastingwetten die wij nu in deze Kamer behandelen. De regering komt ongetwijfeld binnenkort met voorstellen op het punt waarop de heer Van Strien doelt. Dan is er gelegenheid om daarover te praten.

Bij ingegane pensioenen waarbij in de vennootschap verminderde fiscale winstcapaciteit aanwezig is, kan de verplichte groei van de fiscale pensioenverplichting naar de commerciële waardering niet meer volledig in aanmerking worden genomen voor de vennootschapsbelasting, terwijl de uitkering op termijn wel zal worden belast in de inkomstenbelasting. Onderkent de staatssecretaris deze problematiek? Zo ja, is hij bereid om te zoeken naar oplossingen hiervoor?

Bij het onderwerp bodemvoorrecht wil ik enkele vragen stellen die ook door de heer Van Boxtel zijn gesteld. Dat krijg je als in een beetje aan het einde van de rit van sprekers zit.

Wij vinden fraudebestendigheid een belangrijk thema in de fiscale agenda. Het belastingstelsel en het stelsel van toeslagen moeten bestand zijn tegen fraude en misbruik. Daarom is het goed om te constateren dat misbruik in de sfeer van de toeslagen steviger wordt aangepakt. Mijn fractie kan instemmen met de bestrijding van

constructies die in strijd zijn met fiscale wet- en regelgeving. Daartoe is voorgesteld het bodemvoorrecht van de fiscus door middel van een meldplicht verder te versterken om misbruik te voorkomen. De vraag die ons bezighoudt en die ook in de schriftelijke behandeling aan de orde is geweest, is welk specifiek misbruik de staatssecretaris hier beoogt te bestrijden. Als een bank pandrecht verkrijgt bij het verstrekken van een lening en de bank vervolgens ter uitoefening van dat recht overgaat tot een zogenaamde bodemverhuurconstructie in plaats van tot het daadwerkelijk in bezit nemen van de goederen -- productiemiddelen, machines, drukpersen etc. -- is er dan sprake van misbruik? In het wetsvoorstel moeten banken zich vooraf melden bij de fiscus als zij pandrechten willen uitoefenen. Welke betekenis heeft het pandrecht na de invoering van deze maatregel nog voor banken en financiers? Leidt deze maatregel niet tot een extra kredietrisico voor banken, waardoor de kredietverlening voor ondernemers, met name in het mkb, duurder wordt? Volgens de toelichting bij deze maatregel zou de budgettaire opbrengst van deze maatregel 100 miljoen euro zijn. Komt deze opbrengst uit de bestrijding van het vermeende misbruik, of ligt die breder? Worden de effecten die de bankenbelasting met een opbrengst van 600 miljoen hebben op de kredietverlening daardoor niet versterkt?

De heer Reuten (SP): Voorzitter. Ik heb twee vragen. De eerste vraag heb ik ook aan de heer Van Boxtel gesteld. Is de heer Bröcker principieel tegenstander van het voorrecht van de ontvanger, de fiscus.

De heer Bröcker (VVD): Nee.

De heer Reuten (SP): In het onderhavige geval was dit voorrecht van de fiscus er van oudsher.

Ik begrijp niet goed de link die door de fractie van de heer Bröcker maar ook door andere fracties in de schriftelijke voorbereiding is gelegd met de bankenbelasting. Als een vennootschap gebruikmaakt van een of andere constructie zegt die toch ook niet: ik moet ook al btw afdragen en dat brengt mij wel erg in de problemen?

De heer Bröcker (VVD): Ik begrijp het punt van de heer Reuten. Nogmaals, over het bodemrecht van de fiscus is geen discussie. Naar de mening van mijn fractie is het al vrij lang zo dat een pandgever zijn pandrecht kan uitoefenen óf door het zogenaamde vuistpand toe te passen waarbij de goederen meegenomen worden óf door de onderbodem te huren.

Kan de staatssecretaris nog een keer goed uitleggen wat nu de specifieke misbruikconstructie is die noopt tot deze maatregel?

Met betrekking tot de bankenbelasting hebben we gesproken over kredietverlening en een stapeling van maatregelen. Hoewel dit niet de omvang is die we kennen bij de bankenbelasting, is dit weer een element van stapeling van regelgeving en stapeling van heffingen in de sector waarvan je je moet afvragen of dat wel of niet de

kredietverlening beïnvloedt. We horen daarover graag de mening van de staatssecretaris.

Ik kom nu bij de eigenwoningregeling en de verhuurderheffing als afsluiting van mijn bijdrage. Op een kleine opleving in de afgelopen maanden na, daalt de huizenverkoop al geruime tijd. Daarmee staan ook de huizenprijzen onder druk en slaat de balans tussen de eigenwoningschuld en het eigenwoningbezit uit naar de verkeerde kant. Daarover zijn we het allemaal wel eens. Dat is niet alleen het resultaat van een beperkte economische groei, maar ook van de fiscale onzekerheid die lange tijd boven die markt heeft gehangen. Eerlijk gezegd, is het ook een heel natuurlijke aanpassing van de prijzen in de markt van onroerend goed die de laatste jaren, zeker tot 2009, vrij hard zijn gestegen. Fiscale onzekerheid heeft hierin ongetwijfeld een grote rol gespeeld. Want is er wel of geen sprake van verlaagde overdrachtsbelasting, en wel of geen aanpassing van de hypotheekrenteaf trek? Deze vragen hebben bij vele potentiële kopers geleid tot uitstel of afstel van de koop of verkoop van een eigen woning. Mijn fractie hoopt van harte dat de maatregelen van dit kabinet in belangrijke mate bijdragen aan het herstel van het vertrouwen op de lange termijn van kopers en verkopers in de woningmarkt.

Toch maakt mijn fractie zich oprecht zorgen over de complexiteit van de aanpassingen in de eigenwoningregeling. Wij delen ook de zorg die de heer Essers op dat punt uitsprak. Met deze aanpassingen en de aangekondigde maatregelen in het regeerakkoord hebben we een ingewikkeld rentedossier in de inkomstenbelasting geopend. De 25 pagina's wetgeving die worden voorgesteld, roepen bij mijn fractie de vraag op of de balans tussen rekening houden met vele verschillende situaties, overgangsrecht en eenvoud niet een klein beetje uit het lood is. Deze bepalingen zullen voor veel eigenwoningbezitters lastig te doorgronden zijn.

De heer Van Strien (PVV): Ik hoor twee tegenstrijdige dingen: of het vertrouwen moet weer worden teruggebracht, of het systeem moet worden vereenvoudigd. Volgens mij betekent het nu vereenvoudigen van de belastingheffing op de eigen woning onherroepelijk onrust en daarmee is het vertrouwen weg. Hoe zit het nu, wat is het belangrijkste? Vindt de heer Bröcker het vertrouwen het belangrijkste of gaan we nu weer discussiëren over het feit dat het systeem zo ingewikkeld in elkaar zit?

De heer Bröcker (VVD): Uiteraard is vertrouwen, in antwoord op de vraag van de heer Van Strien, hetgeen waar het om draait. Daarvoor is solide en duurzaam beleid nodig. Dergelijk beleid hebben we de afgelopen jaren misschien wat gemist. Tegelijkertijd heeft de regering om heel valide redenen overgangsrecht gecreëerd voor bestaande gevallen en regels voor nieuwe gevallen. Het enige wat mijn fractie constateert is dat als je dat hele pakket aan maatregelen bekijkt, dat overigens om heel valide redenen zo is samengesteld, het in zekere zin toch wel ingewikkeld is. Mijn fractie roept

de minister op om nog een keer te kijken of het mogelijk is om vereenvoudigingen in de 25 pagina's tekst aan te brengen. Ik weet niet of de heer Van Strien die pagina's allemaal heeft doorlopen, maar mijn fractie meent dat dat mogelijk moet zijn. Wij vragen de minister wat voor kansen hij daartoe ziet.

De heer Van Strien (PVV): Begrijp ik goed dat het alleen over vereenvoudigingen in de teksten gaat? Eerst ging het om vereenvoudiging van het systeem. Dat betekent wederom onrust. Nu zegt de heer Bröcker dat het gaat om vereenvoudiging van de tekst en dat hij daarmee al tevreden is. Is de heer Bröcker daarmee tevreden of moet ook het systeem vereenvoudigd worden?

De heer Bröcker (VVD): In mijn bijdrage spreek ik over de complexiteit van de aanpassing van de eigenwoningregeling en de 25 pagina's wetgeving. Bij mijn fractie roept dit vragen op. Ik vraag op dit moment geen grote wijzigingen in het systeem als zodanig, hoewel ik zo nog wel op een paar punten terugkom. Wij volgen de keuzes die gemaakt zijn, maar tegelijkertijd vragen wij aandacht voor dit punt.

De heer Van Boxtel (D66): Mag ik de heer Bröcker een vraag stellen in het verlengde van zijn betoog? Hij legde natuurlijk de vinger op de gevoelige plek. Ook andere fracties hebben daarover gesproken. Ik meen dat minister Blok vandaag in een brief aan de Tweede Kamer heeft aangegeven om in het voorjaar meer helderheid te zullen bieden. Nu is het voorjaar in Nederland een heel rekbaar begrip. DNB reageerde meteen door te stellen dat die onzekerheid ook weer allerlei investeringsbeslissingen in de bouw, die heel hard nodig zijn, uitstelt. Vindt de heer Bröcker niet met mij dat de minister eigenlijk voor 1 februari helderheid zou moeten bieden?

De heer Bröcker (VVD): Het is een buitengewoon levendig dossier. Ik was gisteravond bezig met mijn bijdrage over de kredietverlening aan het midden- en kleinbedrijf en vandaag sla ik de krant open en zijn er door minister Kamp voorstellen gedaan voor een verruiming van de faciliteiten rond borgstelling tijdens de behandeling in de Tweede Kamer. De heer Van Boxtel verwijst nu naar een brief van minister Blok aan de Tweede Kamer die ik zelf nog niet heb gezien. Ik stel voor dat we morgen rustig naar het antwoord van de minister luisteren en daarover vervolgens in de tweede termijn verder praten.

Mijn fractie is, sprekend over het doorgronden van de regeling voor eigenwoningbezitters en potentiële eigenwoningbezitters, blij dat de minister heeft toegezegd dat er door de Belastingdienst hulpmiddelen beschikbaar worden gesteld die eigenwoningbezitters in staat stellen om inzicht te krijgen in hun fiscale positie. Mijn fractie verwelkomt dat. Ook verwelkomt mijn fractie de mogelijkheid om voor 1 april 2013 de bestaande (gedeeltelijk) aflossingsvrije hypotheek om te

zetten in (bank)sparhypotheken. Dat doet recht aan de gerechtvaardigde verwachtingen van bestaande gevallen en stimuleert tegelijkertijd dat deze groep eigenwoningbezitters gaat sparen voor de aflossing van de eigenwoningsschuld.

De starter op de woningmarkt zit in een lastige positie. De huizen zijn relatief goedkoop, al weet ik niet hoe goedkoop ze zijn op dit moment. Echter, de financieringsmogelijkheden zijn soms wat beperkt en de maandlasten worden als gevolg van de annuïtaire aflossingsverplichting hoger, waardoor de leencapaciteit logischerwijs wat wordt beperkt. Een net afgestudeerde werknemer of ondernemer heeft minimaal ruim 40 jaar te gaan tot zijn of haar pensioenleeftijd en in die tijd is het niet onwaarschijnlijk dat het inkomen groeit. Ik wil de minister een vraag stellen die ook bij de algemene politieke beschouwingen is gesteld. Ziet de minister mogelijkheden om de annuïtaire regels voor starters te versoepelen? Is bijvoorbeeld een beperkte restschuld aan het eind van de looptijd van de annuïtaire lening niet een alternatief dat het overwegen waard is en dat misschien een welkome verruiming kan zijn voor nieuwe eigenwoningbezitters en in het bijzonder starters?

Ik sluit af met de verhuurderheffing. Het wetsvoorstel waarin de verhuurderheffing wordt geïntroduceerd is op zichzelf vrij eenvoudig. Door deze eenvoud wordt een brede groep verhuurders belastingplichtig. Niet alleen woningbouwcorporaties, maar ook grote en kleine particuliere beleggers kunnen worden geraakt door deze heffing. Vandaag is al vaker gememoreerd dat de verhuurderheffing voor de grotere verhuurders van woningen in de gereguleerde sector, zoals woningbouwcorporaties, onwenselijke effecten lijkt te hebben. Investerings in de woningmarkt zouden daardoor kunnen teruglopen, waardoor ook de bouwsector een extra klap te verduren krijgt. Bovendien blijkt uit het rapport van het Centraal Fonds Volkshuisvesting dat de solvabiliteit van woningbouwcorporaties door deze heffing onder druk kan komen te staan. Mijn fractie heeft de beantwoording van de minister op de vele vragen die door de fracties zijn gesteld over de bedrijfseconomische samenhang met de aangekondigde huurmaatregelen in de gereguleerde sector en de gevolgen voor de solvabiliteit in de sector met belangstelling gelezen. Mijn fractie acht het van groot belang dat de minister deze zorgen adresseert bij de uitwerking van de huurmaatregelen in het komend jaar. We kijken uit naar de discussie over dit onderwerp die we morgen ongetwijfeld zullen hebben.

*N

Mevrouw Sent (PvdA): Voorzitter. Volgens de econoom John Maynard Keynes is het vermijden van belastingen de enige intellectuele bezigheid waar een beloning aan vastzit.

Het verheugt mijn fractie dat het kabinet met het voorliggende Belastingplan 2013 maatregelen introduceert als gevolg van welke de beloning samenhangend met deze intellectuele bezigheid afneemt. In het plan wordt voorgesteld

de onderkapitalisatieregeling (thincapregeling) af te schaffen. Deze regeling past bij nadere beschouwing niet goed bij de andere aftrekbeperkingen in de Wet op de vennootschapsbelasting 1969, die alle ten doel hebben bepaalde onwenselijke situaties te treffen waarin belastingplichtigen de grenzen hebben opgezocht.

De heer Van Boxtel (D66): Mag ik uit de opening van mevrouw Sent afleiden dat zij nu definitief te boek staat als een antikeynesiaan?

Mevrouw Sent (PvdA): Absoluut niet. Het is ook heel lastig antikeynesiaan te zijn. Ik memoreer graag een uitspraak van Winston Churchill: als je in een kamer met twee economen bent, krijg je twee meningen. Tenzij een ervan John Maynard Keynes is, in dat geval krijg je er drie. Pick your Keynes in dit geval, zou ik zeggen.

Mijn fractie meent dan ook dat het goed is dat deze complexe thincapregeling wordt afgeschaft. In het plan wordt ook voorgesteld de buitenlandse vennootschapsbelastingplicht met betrekking tot bestuurdersbeloningen uit te breiden. Met die wijziging wordt de mogelijkheid gecreëerd om behalve de beloning voor het formele bestuurderschap, ook de beloning voor de door een in het buitenland gevestigd lichaam verrichte materiële bestuurswerkzaamheden of managementdiensten voor een in Nederland gevestigd lichaam in de Nederlandse heffing van vennootschapsbelasting te betrekken. Voorts wordt faillissementsfraude moeilijker als gevolg van het voorstel om in de bepalingen omtrent het bodem(voor)recht een mededelingsplicht voor zekerheidshouders van bodemzaken, zoals een pandhouder of een derde eigenaar op te nemen. Als laatste voorbeeld wil het kabinet het handhavingsbeleid ten aanzien van niet in Nederland belast inkomen (ninbi) aanscherpen. Daarom wordt voorgesteld dat de Belastingdienst/Toeslagen ambtshalve de hoogte van de tegemoetkoming kan bepalen als de belanghebbende niet reageert op een informatieverzoek van de inspecteur dat tot doel heeft het ninbi vast te stellen.

De PvdA onderschrijft de rode draad van het pakket Belastingen 2013, welke in lijn is met de Fiscale agenda: vereenvoudiging en fraude- en constructiebestrijding. Wij danken de staatssecretaris, de minister en hun ambtenaren voor hun uitvoerige antwoorden in de memorie van antwoord en nota naar aanleiding van het verslag, maar maken graag gebruik van de gelegenheid om plenair een vijftal punten aan de orde te stellen.

De heer Reuten (SP): Ik hoor de senator zeggen dat zij instemt met de Fiscale agenda. Van de heer Weekers neem ik aan? Of van het kabinet?

Mevrouw Sent (PvdA): Van het kabinet.

De heer Reuten (SP): Ik begrijp dat daar niet de substitutie van inkomstenbelastingen naar omzetbelastingen bij hoort?

Mevrouw Sent (PvdA): Dit is nu niet aan de orde. Ik beperk me graag tot de bespreking van het Belastingplan 2013 en daarover heb ik een vijftal punten op te merken.

De heer Reuten (SP): Maar mevrouw Sent had het over die agenda.

Mevrouw Sent (PvdA): Het Belastingplan 2013 zoals het nu voorligt, past binnen die agenda. Wat wij daarin steunen is de vereenvoudiging en de fraude- en constructiebestrijding.

De heer Reuten (SP): Dat heb ik mevrouw Sent inderdaad horen zeggen, maar ik wil vragen of zij ook de agenda in de breedte onderschrijft.

Mevrouw Sent (PvdA): Die vraag is nu niet aan de orde.

Ik maak graag gebruik van de gelegenheid om een vijftal punten aan de orde te stellen. Het eerste punt betreft de overgangsregeling levensloop. Het amendement van het lid Dijkgraaf c.s. (op stuk nr. 28 (33402)) bepaalt dat werknemers die op 31 december 2011 een aanspraak ingevolge een levensloopregeling hadden waarvan de waarde in het economische verkeer op die datum €3.000 of hoger was, tot en met 31 december 2021 bestedingsvrij over hun aanspraken ingevolge de levensloopregeling kunnen beschikken. Hiermee is de einddatum van de overgangsregeling gewijzigd van 2042 in 2021.

De levensloopregeling maakt belangrijk onderdeel uit van de afspraken die binnen de sector politie zijn gemaakt om eerder te stoppen met werken. Bij de beëindiging van de levensloopregeling voorzag de overgangsregeling levensloop in een oplossing voor de deelnemende politiemensen van dat moment. Niet alleen politiemensen hebben een groot bedrag gespaard zonder zich te hebben kunnen voorbereiden op de nieuwe spelregels. Voor alle deelnemers aan de levensloopregeling met een pensioendatum na 2021 betekent het amendement-Dijkgraaf c.s. dat het op 31 december 2021 aanwezige levenslooptegoed op die datum verplicht (belast) vrijvalt.

De heer Van Strien (PVV): Volgens mij is dan niet de einddatum 2021. Laten wij aannemen dat iemand binnen de levensloopregeling tot het maximum van 210% van zijn salaris heeft gespaard. In 2021 kan hij dat geld niet aanwenden voor het doel waarvoor het was bedoeld, want dan moet hij in een keer afrekenen. Dan is het dus geen 2021, maar 2018 op zijn laatst dat hij daarvan gebruik kan maken.

Mevrouw Sent (PvdA): Ik beperk me tot het amendement van het lid Dijkgraaf en de wijziging die heeft plaatsgevonden, specifiek dat eerst de overgangsregeling levensloop tot 2042 zou gelden en nu tot 2021.

Het kabinet schrijft in de nota naar aanleiding van het verslag dat de voorgestelde maatregel mensen alle vrijheid en ruimte geeft om

het tegoed te besteden naar eigen wens en behoefte. Dit tegoed kan bijvoorbeeld alsnog in een lijfrenteverzekering of een bankspaarproduct worden gestort. Echter, het op 31 december 2021 aanwezige levenslooptegoed valt op die datum verplicht (belast) vrij. Bovendien is geld storten in een lijfrenteverzekering of bankspaarproduct voor de meeste mensen maar heel beperkt mogelijk, voor zover zij geen pensioentekort hebben, en geeft het hen uiteindelijk dus niet dezelfde mogelijkheid om (eventueel parttime) met vervroegd pensioen te gaan zoals dat bij de huidige levensloopregeling kan. En juist deze mogelijkheid is voor veel mensen de aanleiding geweest om hierin de afgelopen jaren veel geld te steken en dus hetzelfde geld niet op een andere manier te besteden.

Met de kennis van nu hadden de politiemensen en andere deelnemers aan de levensloopregeling met een pensioendatum na 2021 de afgelopen jaren beter kunnen kiezen om extra geld in hun pensioenregeling te storten of om geld te storten in een lijfrenteverzekering of een bankspaarproduct. Kortom, mijn fractie is van mening dat het kabinet zich onbetrouwbaar toont door voor deze groep de einddatum van de regeling te vervroegen naar 2021. Deelt de staatssecretaris deze mening? Zo nee, waarom niet? Zo ja, welke consequenties verbindt hij daaraan?

Politiemensen en andere deelnemers aan de levensloopregeling zouden mogelijk een andere keus hebben gemaakt als ze dit hadden geweten. Om hen tegemoet te komen, stelt haar fractie voor het mogelijk te maken dat levenslooptegoeden in 2021 fiscaal geruisloos kunnen worden omgezet in een derde pijler product zonder eerst loonbelasting af te dragen. Dit wordt bruto inleg genoemd. Mijn fractie ontvangt graag een reactie van de staatssecretaris op deze mogelijkheid. Het tweede punt betreft de werkbonus voor werknemers die aan het begin van het kalenderjaar de leeftijd van 60 jaar, maar nog niet de leeftijd van 64 jaar hebben bereikt, en die een arbeidsinkomen hebben tussen 90 en 175% van het wettelijk minimumloon. Mevrouw De Boer heeft het daar ook al over gehad. Doel van deze werkbonus is in de eerste plaats om het voor de laagste inkomens vanaf een bepaald minimumniveau mogelijk te maken om het bedrag van de werkbonus te kunnen sparen, zodat zij eerder met pensioen kunnen dan op het moment dat zij de verhoogde AOW-gerechtigde leeftijd bereiken. Zo omschrijft het kabinet het doel van de werkbonus in de nota naar aanleiding van het verslag.

In de tweede plaats heeft de werkbonus als doel, een prikkel te geven om door te werken tot en met de leeftijd waarvoor het recht op de werkbonus uit het wetsvoorstel geldt. Het kabinet meent dat de gekozen vormgeving van de werkbonus voor de laagste inkomens in die leeftijdscategorie tevens een prikkel oplevert om meer uren te gaan werken. Dit komt de arbeidsparticipatie ten goede.

De huidige werkbonus, afgeschaft in het Begrotingsakkoord 2013, kent een veel lagere ondergrens. Deze is namelijk 9300 euro per jaar. Opvallend is dat de nu voorgestelde minimuminkomensgrens ook diegenen uitsluit die

wel voldoen aan het streven uit het emancipatiebeleid dat vrouwen economisch zelfstandig moeten zijn. Bij deze emancipatiedoelstelling wordt een grens aangehouden van 70% van het wettelijk minimumloon.

Mijn fractie vroeg zich in het verslag af waarom hier dan niet gekozen is voor een ondergrens van 70% van het wettelijk minimumloon. Het kabinet antwoordde in de nota naar aanleiding van het verslag dat de ondergrens van 90% van het wettelijk minimumloon in plaats van de 70% uit het emancipatiebeleid in de eerste plaats is ingegeven door de budgettaire gevolgen die het stellen van laatstgenoemde ondergrens zou hebben. Daarmee meent de PvdA dat er nog steeds een inconsistentie bestaat tussen het emancipatiebeleid en de voorliggende maatregel over de werkbonus. Deelt de staatssecretaris deze analyse? Zo nee, waarom niet? En zo ja, welke consequenties verbindt hij daaraan? De heer Van Boxtel (D66): Ik vond het punt dat de PvdA in de schriftelijke voorbereiding noemde wel interessant. Ik ga ervan uit dat het kabinet zal zeggen dat er sprake is van een budgettair gat. Los van het antwoord dat straks komt, vraag ik of de PvdA dat gat gaat dichten.

Mevrouw Sent (PvdA): Daar wordt nog naarstig naar gezocht. Het is inderdaad een terecht punt. Als dit soort suggesties worden gedaan, moet ook worden nagedacht over de budgettaire dekking.

Waarom wordt het werknemers die voldoen aan de emancipatiedoelstelling niet mogelijk gemaakt om het bedrag van de werkbonus te sparen? Zo kunnen zij eerder met pensioen dan op het moment waarop zij de verhoogde AOW-gerechtigde leeftijd bereiken. Voor alle duidelijkheid: mijn fractie pleit niet voor een verlaging van de ondergrens naar 70% van het wettelijk minimumloon voor alleen vrouwen. Dat zou direct discriminerend zijn.

Voorts plaatst de PvdA kanttekeningen bij de effectiviteit van de door het kabinet bejubelde prikkels. De werkbonus prikkelt weliswaar werknemers om door te werken tot en met de leeftijd waarop het recht op de werkbonus uit het wetsvoorstel bestaat, maar wat doet het kabinet om werkgevers te prikkelen om werknemers te laten doorwerken tot deze leeftijd? De gekozen vormgeving van de werkbonus prikkelt weliswaar de laagste inkomens in de betreffende leeftijdscategorie om meer uren te gaan werken, maar wat doet het kabinet om werkgevers te prikkelen die uren ook daadwerkelijk af te nemen? Graag hoor ik hierop de reactie van de staatssecretaris.

Het derde punt betreft de verhouding tussen de belastingdruk voor burgers en bedrijven in het algemeen en de vennootschapsbelasting in het bijzonder. Daarbij meent het kabinet volgens de memorie van antwoord dat rekening moet worden gehouden met de premie volksverzekeringen, de werkgeverspremies voor werknemersverzekeringen voor werkloosheid en arbeidsongeschiktheid, en de inkomensafhankelijke bijdrage

Zorgverzekeringswet. Graag ontvangt mijn fractie van de staatssecretaris een berekening van de verhouding tussen de gemiddelde belastingdruk per burger en bedrijf langs de lijn die in de memorie van antwoord wordt geschetst.

De staatssecretaris zegt in de nota naar aanleiding van het verslag toe op papier een en ander over de belastingdruk van bedrijven en werknemers te zullen verduidelijken. Wij vragen hem evenwel om een berekening van de verhouding tussen de gemiddelde belastingdruk per burger en bedrijf. Ook vragen wij hem om toe te zeggen dat hij deze berekening in de beloofde brief zal aanleveren.

In dit kader merkt de PvdA op dat er een spanning bestaat in de vennootschapsbelasting. Daarop is eerder ook al door anderen geweest. Enerzijds is het van belang dat Nederland fiscaal aantrekkelijk blijft voor multinationale ondernemingen. Anderzijds vindt het kabinet dat moet worden voorkomen dat de Nederlandse belastinggrondslag wordt uitgehold als gevolg van onwenselijke belastingconstructies. Mijn fractie vraagt zich daarom in het verslag af hoe het kabinet het feit beoordeelt dat multinationals het tot een kunst hebben verheven om zo min mogelijk belasting te betalen. De staatssecretaris antwoordt in de nota naar aanleiding van het verslag dat hij voor 23 januari 2013 een brief aan de Tweede Kamer zal sturen waarin hij ingaat op mogelijke belastingontwijking door internationale structuren via Nederland. Wij kijken uit naar deze brief en vragen of het mogelijk is hierover met de staatssecretaris van gedachten te wisselen.

De heer Essers (CDA): Vindt mevrouw Sent dat het daarnaast ook onwenselijk is als de belastinggrondslag in andere landen worden uitgehold door gebruikmaking van Nederland? Zij zegt nu dat moet worden voorkomen dat de Nederlandse belastinggrondslag wordt uitgehold. Daarover zijn we het eens. Stel nou dat andere landen een stelsel hebben dat minder ontwikkeld is dan het onze. Er zijn bijvoorbeeld allerlei bronheffingen op rente en royalties. Nederland heeft principieel geen bronheffing op rente en royalties. Is het dan gek dat men Nederland als land kiest om die rente en royalties te ontvangen? Dat kan namelijk, mits er maar voldoende eigen vermogen en werknemers aanwezig zijn.

Mevrouw Sent (PvdA): Ik beschouw dit als een zeer belangrijk aanvullend punt. We kunnen de Nederlandse constructies achter de dijk niet bekijken, maar het is belangrijk om ze vanuit internationaal perspectief te bezien. Vandaar ook dat ik het in mijn volgende alinea wilde hebben over de Europese Commissie en haar actieplan.

Ook de Europese Commissie heeft namelijk een actieplan tegen belastingontwijking gepresenteerd. Ze doet onder andere aanbevelingen voor het aanleggen van zogenoemde zwartlijsten van landen die niet voldoen aan de minimumeisen van goed bestuur in belastingzaken, het aanvullen van belastingverdragen, het aanpassen van eenzijdige regelingen ter

voorkoming van dubbele belasting, en het opnemen in de nationale wet van een algemene antimisbruikmaatregel. Het kabinet schrijft in de nota naar aanleiding van het verslag dat Nederland de aanbevelingen van de Europese Commissie voor een deel onderschrijft en daaraan al voldoet. Voor een ander deel is het de vraag of de voorgestelde aanbevelingen de problemen die de Europese Commissie omschrijft zouden kunnen oplossen. Mijn fractie kijkt uit naar de fiche van het kabinet ter beoordeling van dit Commissievoorstel begin januari. Wel verneemt ze graag nu al van de staatssecretaris in welke zin hij meent dat de problemen die door de Europese Commissie zijn vastgesteld niet met de aanbevelingen worden opgelost. En welke alternatieve aanbevelingen heeft hij dan voor ogen?

De heer Van Boxtel (D66): Mijn collega's Bröcker en Essers hebben mijn volgende punt ook al aan de orde gesteld. Ik wil ook nog even een duit in het zakje doen. Waar ik een beetje mee zit, is dat we iedere keer naar voren brengen dat Nederland iets onrechtmatig zou doen. Dat zou gebeuren doordat Nederland belastingvoordelen biedt aan buitenlandse vestigingen.

Ik herinner mij ook nog wel debatten jaren geleden waarin de vraag opkwam of Nederland eigenlijk niet gekke Henkie was omdat landen zoals Ierland allerlei belastingvoordelen hadden bedacht. Hoezo Europees beleid? Iedereen is op zoek naar zijn eigen geluk. Vindt mevrouw Sent niet dat, waar we het voordeel hebben dat een aantal buitenlandse ondernemingen hun domicilie hier kiest en we er ook de revenuen van hebben, we nu niet net moeten doen alsof het nodig is om ze allemaal weer de deur uit te jagen? Zo vinden een heleboel mensen het geweldig dat The Rolling Stones hun vestiging in Nederland hebben, om maar eens wat te noemen. Ja, je kunt ze ook weggagen. Waar staat de PvdA hierin nu eigenlijk? Moeten we nu voorop gaan lopen in Europa of wachten we een geharmoniseerd Europees beleid af?

Mevrouw Sent (PvdA): In dat kader zou ik hetzelfde antwoord willen geven als ik zo-even aan de heer Essers heb gegeven, namelijk dat ik het initiatief van de Europese Commissie ondersteun om met een Europees actieplan tegen belastingontwijking te komen en dat het belangrijk is om dat niet alleen maar voor Nederland te gaan oplossen of te adresseren maar om het vooral in breder internationaal perspectief te zien.

Mijnheer de voorzitter. Het vierde punt betreft de herziening van de fiscale behandeling eigen woning. Met als doel om financiële risico's te reduceren en vertrouwen te kweken in de woningmarkt, regelt het kabinet drie zaken in het betreffende wetsvoorstel. Ten eerste de aanpassing van het begrip "eigenwoningschuld" waardoor voor leningen die op of na 1 januari 2013 zijn aangegaan geldt dat de rente alleen aftrekbaar is als die lening in maximaal 360 maanden ten minste volgens een annuïtair aflossingsschema volledig wordt afgelost. Ten tweede de afschaffing van de vrijstelling in box 1 en daarmee ook in box 3 voor op of na 1 januari

2013 afgesloten kapitaalverzekeringen eigen woning, beleggingsrechten eigen woning en spaarrekeningen eigen woning. En tenslotte het overgangsrecht op basis waarvan een lening wordt aangemerkt als een bestaande lening, waarvoor eerbiedigende werking geldt, of als een nieuwe lening, waarvoor de nieuwe regeling voor fiscale behandeling van de eigen woning geldt.

Het kabinet meent blijkens de nota naar aanleiding van het verslag dat hiermee een helder, houdbaar en geloofwaardig kader wordt geschapen en zo een einde wordt gemaakt aan de heersende onzekerheid. En in de memorie van antwoord geeft het kabinet aan dat het onzekerheid wegneemt door duidelijkheid te bieden over de fiscale behandeling van de eigen woning. Echter, in het voorliggende wetsvoorstel blijft de hypotheekrenteafrek ongewijzigd voor bestaande hypotheeken. Tegelijkertijd is het kabinet blijkens het regeerakkoord wel degelijk voornemens om de aftrekbaarheid van bestaande hypotheeken te beperken. Kan de minister aangeven in welk opzicht met de Wet herziening fiscale behandeling eigen woning een helder, houdbaar en geloofwaardig kader wordt geschapen? En, zo vraagt mijn fractie zich af, waarom heeft het kabinet er niet voor gekozen om de beperking van de aftrekbaarheid van bestaande hypotheeken in het voorliggende wetsvoorstel op te nemen?

Wij zijn onze collega's aan de overkant dankbaar voor hun inspanningen een aantal scherpe kantjes van de voorliggende Wet herziening fiscale behandeling eigen woning af te halen. Mijn fractie is blij dat de termijn voor het fiscaal kunnen aftrekken van de rente op restschulden op eigen woningen verlengd is van vijf naar tien jaar. Dit geeft eigenwoningbezitters met een restschuld een duwtje in de rug waardoor zij ondanks die restschuld de eigen woning toch willen verkopen, hetgeen goed is voor de doorstroming. Ook ondersteunen wij de aanpassing dat het overgangsrecht van de voorliggende wet wordt uitgebreid tot belastingplichtigen die de voormalige eigen woning tijdelijk hebben verhuurd en die vóór 1 januari 2021 weer terugkeren naar de voormalige eigen woning.

Ook is de PvdA de minister dankbaar voor zijn voornemen om huizenbezitters meer tijd te geven om hun bestaande aflossingsvrije hypotheek om te zetten in een spaar- of beleggingshypotheek. De aanleiding ligt in het feit dat de toeloop bij de banken te groot was om alle aanvragen voor 31 december te kunnen afhandelen, een zorg die wij tijdens de algemene financiële en algemene politieke beschouwingen in deze Kamer hebben geuit. De termijn wordt verlengd tot 1 april volgend jaar.

Het laatste en zeker niet minste punt betreft de verhuurderheffing. In het pakket Belastingplan 2013 introduceert het kabinet een nieuwe heffing van verhuurders over de waarde van hun voor verhuur bestemde huurwoningen in de gereguleerde sector. De grondslag voor de heffing wordt gevormd door de totale WOZ-waarde van de huurwoningen in de gereguleerde sector van de verhuurder, verminderd met de waarde van tien

woningen. Het tarief is, gegeven het aantal in de heffing te betrekken huurwoningen, een afgeleide van de beoogde opbrengst. Voor 2013 wordt, uitgaande van een opbrengst van 50 miljoen, een tarief voorgesteld van 0,014% en per 1 januari 2014, uitgaande van een opbrengst van 800 miljoen, een tarief van 0,231%. Het kabinet schrijft in de memorie van antwoord dat er geen een-op-eenrelatie is tussen de voorliggende verhuurderheffing en de wetsvoorstellen huurverhoging op grond van inkomen en huurverhoging op grond van een tweede categorie huishoudinkomens. Wel geeft het aan dat met de twee laatstgenoemde wetsvoorstellen gepaard gaande verruiming van de mogelijke verdien capaciteit van woningcorporaties de heffing kan worden gefinancierd. Hier is, zoals het kabinet aangeeft, in de berekeningen van het Centraal Fonds Volkshuisvesting (CFV) naar de heffing zoals in het voorliggende wetsvoorstel is opgenomen, ook rekening mee gehouden.

Mijn fractie constateert dat de minister de verhuurders wél confronteert met een verhuurderheffing, maar zonder huurwetsvoorstellen. Immers, het kabinet geeft in de memorie van antwoord aan dat de verhuurderheffing gezien moet worden in het licht van de grotere verdien capaciteit van verhuurders door de voorgestelde mogelijkheden voor extra huurverhogingen. De PvdA hecht eraan vrijheid te behouden om tot een aparte afweging over de huurwetsvoorstellen te komen ook als de Eerste Kamer instemt met de voorgenomen verhuurderheffing. En wij vragen de minister of het niet mogelijk is in overleg te treden met het veld over een alternatieve vormgeving van de voorgenomen verhuurderheffing.

De heer Reuten (SP): Ik zou graag zien dat senator Sent dit wat nader toelicht, want ik begrijp niet zo goed wat ze bedoelt. Begrijp ik het goed dat de PvdA tot een eigen afweging wil komen, ook al aanvaardt de Eerste Kamer het wetsvoorstel? Zou de PvdA mogelijk de partij kunnen zijn die er tegen stemt ook al stemt de rest van de Kamer ervoor? Bedoelt mevrouw Sent dat?

Mevrouw Sent (PvdA): Nee, ik bedoel dat de PvdA tot een afzonderlijke beoordeling wil komen betreffende de wetsvoorstellen huurverhoging op grond van inkomen (33129) en huurverhoging op grond van een tweede categorie huishoudinkomens (33330). Met andere woorden: mocht de Eerste Kamer instemmen met het wetsvoorstel over de verhuurderheffing, zoals dat nu voor ons ligt, dan willen wij nog steeds onafhankelijk daarvan vrij zijn om die huurwetsvoorstellen te beoordelen. Dus de instemming met het wetsvoorstel over de verhuurderheffing betekent niet automatisch instemming met die andere huurwetsvoorstellen. Met excuses als ik daarover onduidelijk ben geweest. Dank aan de heer Reuten om mij de mogelijkheid te bieden dit punt te verduidelijken.

Mevrouw De Boer (GroenLinks): Dan heb ik wel een aanvullende vraag. Mag ik hieruit opmaken dat de

PvdA instemt met het wetsvoorstel over de verhuurderheffing of is dat een te snelle conclusie? Ik begrijp namelijk ook dat u het kabinet vraagt naar alternatieven. Is dat in plaats van of in aanvulling op?

Mevrouw Sent (PvdA): Wij hebben nog geen mening gevormd over de Wet verhuurderheffing. Wij wachten de antwoorden van de minister af alvorens wij tot een definitief oordeel komen.

Mevrouw De Boer (GroenLinks): Kan mevrouw Sent misschien een tipje van de sluier oplichten over de criteria die zij daarbij zal hanteren?

Mevrouw Sent (PvdA): Dat tipje van de sluier is opgelicht in de vragen die wij aan het kabinet hebben gesteld in het voorlopig verslag en in het verslag. Ik duid dan op de vraag welke effecten het voorliggende wetsvoorstel heeft op de verhuurders en in hoeverre zij in staat zijn deze heffing te vragen.

De heer Van Boxtel (D66): Eerst excuses dat ik zojuist moest lachen, maar dat was omdat ik de vraag heel goed vond. Mevrouw Sent beantwoordde die vraag van de heer Reuten ook heel goed, maar de omgekeerde variant blijft nog steeds overeind. Kan mevrouw Sent instemmen met eventueel huurverhogingen en niet met de verhuurderheffing? Een tweede vraag is of mevrouw Sent van mening is of er een termijn aan moet worden gesteld, bijvoorbeeld 1 februari. Er zitten allerlei uitvoeringsaspecten aan en dan wordt gezegd: in het voorjaar komt meer helderheid. Hoe lang zal dat duren? Wat is voor mevrouw Sent een aanvaardbare termijn?

Mevrouw Sent (PvdA): Wij behandelen vandaag niet de huurwetsvoorstellen. Ik kan dus vandaag dus ook geen uitspraak doen over ons stemgedrag bij die twee wetsvoorstellen.

Verder hebben wij aan de minister gevraagd om met het veld in overleg te treden over een alternatieve vormgeving van de voorgenomen verhuurderheffing. Indien de minister daartoe bereid is, vertrouwen wij erop dat hij dit op de juiste termijnen zal doen. Wij voelen ons dan niet verplicht om nog een extra deadline op te leggen.

In de memorie van antwoord schrijft het kabinet dat de verhuurderheffing een structurele bijdrage levert aan het beter laten functioneren van de huurmarkt. In de nota naar aanleiding van het verslag schrijft het kabinet dat de verhuurderheffing moet worden gezien in het licht van de grotere verdien capaciteit waarover ik eerder heb gesproken. De beoogde verbeterde functionering is naar de mening van het kabinet dan ook niet het gevolg van enkel het voorliggende wetsvoorstel, maar van het samenstel van wijzigingen in de huurregelgeving. Vandaag behandelen wij evenwel niet de huurwetsvoorstellen, maar de voorgenomen verhuurderheffing. Derhalve vraag ik de minister in welk opzicht de verhuurderheffing, onafhankelijk

van de huurwetsvoorstellen, bijdraagt aan het beter laten functioneren van de huurmarkt.

Als wordt teruggevallen op de in het regeerakkoord opgenomen generieke verruiming van de mogelijkheid tot huurverhoging, tot 1,5% boven inflatie, leidt dit tot een jaarlijkse extra ruimte bij verhuurders van ongeveer 200 miljoen, zo probeert het kabinet mijn fractie in de nota naar aanleiding van het verslag gerust te stellen. Dit cumuleert in vier jaar tot het bedrag van 800 miljoen. Hoe houden verhuurders die in 2014 al 800 miljoen moeten ophoesten, het hoofd boven water? Bovendien herinner ik de minister eraan dat de voorgenomen mogelijkheid tot huurverhoging tot 1,5% boven inflatie vooralsnog louter een voornemen uit het regeerakkoord is.

Voorts wordt in het regeerakkoord een jaarlijkse verhuurderheffing van 2 miljard aangekondigd. Waarom heeft de minister er niet voor gekozen om dit voornemen in het voorliggende wetsvoorstel verhuurderheffing op te nemen? Immers, blijkens de nota naar aanleiding van het verslag dient naar de mening van het kabinet een houdbaar, helder en geloofwaardig kader te worden geschapen. Meent de minister dat de voorliggende verhuurderheffing hieraan voldoet?

Ik leg graag de volgende optie aan de minister voor. Als verhuurders voor vijf jaar de 2 miljard als eigen vermogen beschikbaar hebben, dus 10 miljard, dan kan daarmee 40 miljard worden bijgeleend, voor een totaal van € 50 miljard voor vijf jaar. De 10 miljard bouwvolume per jaar levert renovatie, onderhoud en verduurzaming op, alsook een boost voor de bouwsector en de werkgelegenheid. Dat levert vervolgens jaarlijks ruim 2 miljard op aan btw, precies het ingeboekte bedrag van de minister. Ik krijg graag een reactie van hem op deze suggestie.

De heer Essers (CDA): Ik herken hier toch weer Keynes. Belastingen leiden tot stimulering van de economie, maar mevrouw Sent moet zich niet te rijk rekenen. Haar voorbeeld heeft de charme van de eenvoud, maar sedert het kabinet-Den Uyl in de jaren zeventig van de vorige eeuw is het een dogma dat wij niet meer met inverdieneffecten rekenen. Mevrouw Sent doet dat in wezen wel. Zij gaat ervan uit dat de corporaties activiteiten gaan verrichten. Dat levert vennootschapsbelasting op en btw en dus heb je die verhuurderheffing niet nodig. Maar zo rekent men nooit, want dan reken je je rijk, is het adagium.

Mevrouw Sent (PvdA): Dit is een waardevolle aanvulling van de heer Essers. Als wij naar de geschiedenis van de woningmarkt kijken, dan blijkt die multiplier inderdaad niet zo optimistisch te zijn als ik hier in mijn inbreng schets. Ik had ook verwacht dat de minister daarbij kanttekeningen zou plaatsen, maar ik wilde het punt naar voren brengen om aandacht te vragen voor een ander frame. Er wordt nu zo veel in het frame van lastenverzwaring gezet. Een alternatief frame is uit de huidige begrotingsproblemen te groeien. Ik begrijp dat daarbij allerlei kanttekeningen kunnen worden gemaakt, maar ik wilde dit toch als

alternatief frame aan de minister voorleggen, ook al zie ik wel in dat dit het meest optimistische scenario is. Ik ben benieuwd naar zijn reactie daarop.

De heer Van Boxtel (D66): Ik heb nog een vervolgvraag. Het is interessant om te zeggen: ik reframe. Als het echt geloofwaardig wil zijn, praat je dan in feite over een vorm van bestedingsdwang, want je moet dan tegen de corporaties zeggen dat zij geld moeten uitgeven. Is het dan niet interessant om eens te praten over een grootscheeps nationaal renovatieplan en het langs die lijn ook echt verplichtend te maken? Dan praat je echt over een alternatief.

Mevrouw Sent (PvdA): Dat zou interessant zijn. Ik ben benieuwd wat de gesprekken van de minister met het veld opleveren, als hij daartoe bereid is.

De voorgenomen verhuurderheffing treft ook particuliere verhuurders van woningen, studentenkamers en zorgwoningen. Circa 20% van de gereguleerde huurwoningvoorraad is in het bezit van particuliere verhuurders. Deze verschillen fundamenteel van woningcorporaties in doelstellingen, maatschappelijke rol, fiscale behandeling en draagkracht om de nieuwe belasting te kunnen betalen. Zo is niet zelden voor particuliere verhuurders het inkomen uit de huurwoningen hun enige pensioenvoorziening. Woningcorporaties hebben kunnen profiteren van fiscale voordelen die niet beschikbaar waren voor de particuliere verhuurders van gereguleerde huurwoningen.

Voor deze particuliere verhuurders wordt als gevolg van de voorliggende verhuurderheffing de exploitatie negatief, worden investeringsbeslissingen afgeblazen en worden reeds gestarte projecten stilgelegd. Tegelijkertijd hebben zij hun woningportefeuille zonder publiek geld en na afdracht van de bijbehorende belastingen opgebouwd. Ook het kabinet geeft in de nota naar aanleiding van het verslag aan dat particuliere verhuurders in mindere mate dan woningcorporaties hebben kunnen profiteren van fiscale voordelen. Graag verneemt mijn fractie van de minister wat hij vindt van het voorstel de verhuurderheffing alleen van toepassing te verklaren op partijen wiens kerntaken Diensten van Algemeen Economisch Belang (DAEB)-activiteiten zijn, en niet op partijen die zich hoofdzakelijk met niet-DAEB-activiteiten bezig houden. Ik krijg graag een reactie van de minister op deze mogelijkheid.

Ik sluit af met John Maynard Keynes. De PvdA is verheugd dat het kabinet maatregelen neemt om de beloning die vast zit aan het vermijden van belastingen aan te pakken, maar dat neemt niet al onze zorgen weg. Wij kijken uit naar de antwoorden van de staatssecretaris en minister hierop.

*N

De heer De Lange (OSF): Voorzitter. We spreken in het debat van vandaag en morgen over een viertal wetten. Ik zal kort iets zeggen over het

belastingplan en de overige fiscale maatregelen voor 2013. Daarna zal ik uitgebreider ingaan op de voorgestelde belastingmaatregelen voor de eigen woning en over de verhuurdersheffing.

Allereerst het belastingplan, nr. 33402, en de overige fiscale maatregelen voor 2013, nr. 33403. Al hij de algemene financiële en algemene politieke beschouwingen is mijn fractie uitgebreid ingegaan op de vergaande bezuinigingsplannen van dit kabinet. Mijn fractie onderschrijft de noodzaak van bezuinigingen op velerlei gebied, maar meent dat de omvang, de timing en het tempo waarin dit kabinet wil gaan voldoen aan een arbitraire Europese 3%-norm, mede gezien de financiële rampspoed waarin diverse andere Europese landen zich bevinden, onrealistisch is en bovendien desastreus voor een snel economisch herstel in de eurozone. Met name het leggen van het merendeel van de lastenverzwaringen bij de burger draagt niet bij aan het vertrouwen van diezelfde burger en veroorzaakt macro-economisch grote schade. Door het kabinetsbeleid wordt de crisis slechts verdiept en herstel verder bemoeilijkt. De snel toenemende werkloosheid, aanvankelijk bij ouderen en jongeren maar nu bij vrijwel iedere leeftijdscategorie, zou een teken aan de wand moeten zijn. Maar genoeg daardoor; de bijdragen van mijn fractie aan eerdere debatten laten weinig twijfel over onze zorgen en onze opstelling. Er rest mijn fractie weinig anders dan tegen deze begrotingsplannen te stemmen.

Toch nog een beschouwing van enig belang. In het programma van Zembla van 14 december 2012 werd fraude, waaronder de faillissementsfraude in Nederland, nadrukkelijk aan de orde gesteld. Een voormalig procureur-generaal, een voormalig landelijk fraudeofficier en een hoogleraar deden buitengewoon onomwonden uitspraken. Ons land geniet de twijfelachtige eer als fraudeparadijs te boek te staan. Eindelijk een lijstje waarop we hoog scoren, hoor ik het kabinet denken. Duidelijk is dat de aanpak van fraude, die ook de staat jaarlijks voor miljarden benadeelt en het vertrouwen van de machteloze burger ondermijnt, een speerpunt van beleid zou moeten zijn. Maar in Nederland gaat de fraudeur vrijuit en betaalt de burger het gelag. Graag hoor ik welk effectief fraudebestrijdingsbeleid de minister in petto heeft en welke ruimte hij daarvoor in de begroting heeft gecreëerd.

Snel naar de fiscale maatregelen ten aanzien van de eigen woning, het wetsvoorstel met nr. 33405. Over dit wetsvoorstel heeft mijn fractie zeer gemengde gevoelens. Enerzijds wordt eindelijk het systeem van hypotheekrenteaftrek op de schop genomen. Dit systeem beoogde aanvankelijk alleen om starters op de woningmarkt te helpen, maar heeft zich ontwikkeld tot een pervers systeem van legale belastingontwijking op kosten van de belastingbetaler, vooral voor mensen die er toch al warmpjes bij zitten. Dat er iets gebeuren moest, was al vele jaren duidelijk, maar een nieuwe aanpak is evenzoveel jaren gefrustreerd door een lange reeks van regeringspartijen die dan ook met elkaar een zware verantwoordelijkheid dragen voor de enorme problemen die hun beleid heeft opgeleverd. Anderzijds is de nu voorgestelde

aanpak op zo veel punten totaal onbevredigend dat mijn fractie zich afvraagt of het middel niet erger is dan de kwaal. Een typisch geval van "much too little, much too late".

Het vandaag nog geldende systeem van hypotheekrenteaftrek waarbij ook aflossingsvrije hypotheeken uitgebreid zijn toegestaan, is een schoolvoorbeeld van hoe goede bedoelingen volkomen uit de hand kunnen lopen. De aanvankelijke wens om starters op de woningmarkt te helpen en het eigenwoningbezit te bevorderen, is uitgegroeid tot een massaal circus van renteaftrek, met name ook voor categorieën burgers die een dergelijke fiscale tegemoetkoming helemaal niet nodig hadden. Het feit dat een dergelijk pervers systeem slechts kon bestaan bij de gratie van steeds stijgende huizenprijzen werd voor het gemak maar vergeten. Dansen op de vulkaan was decennialang een loterij zonder nieten, tot de crisis uitbrak. Niet onvermeld mag blijven dat de banken een cruciale rol hebben gespeeld in en een grote verantwoordelijkheid dragen voor dit piramidespel. Dat diezelfde banken ondanks hun risicovol gedrag opnieuw buiten schot blijven, ook in het voorliggende wetsvoorstel, lijkt in Nederland meer regel dan uitzondering. "Too big to fail", waarschijnlijk. Dit in schrill contrast tot de eenvoudige burger op wie alle risico's nu afgewenteld worden en die met een dikwijls enorme restschuld blijft zitten. Klein genoeg om hem keihard te laten vallen.

De Raad van State wijst nadrukkelijk op de rechtsongelijkheid tussen oude en nieuwe gevallen, en op de mogelijke juridische onhoudbaarheid die ontstaat bij invoering van het huidige wetsvoorstel. Het is naar de mening van mijn fractie ook moeilijk uit te leggen hoe diegenen die heel lang heel uitvoerig hebben geprofiteerd van een regeling die in feite niet voor hen was bedoeld, nog 30 jaar kunnen doorgaan met profiteren. Het zou toch voor de hand hebben gelegen om regulering toe te passen en hypotheekverstrekkers voor te schrijven om bepaalde hypotheekvormen af te bouwen op een termijn die veel korter is dan 30 jaar. Effectief, eenvoudig uit te voeren, en allerlei fiscale constructies worden erdoor onmogelijk. Weliswaar verhoogt dit op korte termijn de maandlasten van groepen burgers, maar tegelijk gaat het bij aflossing wel om een vorm van sparen die op termijn de burger alleen maar ten goede kan komen. Mij dunkt dat ook de rijken van sparen niet armer worden.

De starter blijft intussen zitten met de zwartepiet. Met vooralsnog dalende huizenprijzen zijn banken terecht niet langer van zins om hypotheeken te verstrekken waarvoor de tegenwaarde onzeker is. Dat dit in het verleden wel op grote schaal gedaan is, heeft in veel opzichten bijgedragen aan het ontstaan van de huidige crisis. Eigenlijk is de oplossing ook niet zo moeilijk te bedenken. Zoals in een langer verleden generatieslang het geval is geweest, moest er eerst gespaard worden voordat men kon kopen. Die oudvaderlandse deugd van sparen moet maar weer tot leven gebracht worden. Een starter die eerst enige jaren spaart en enig eigen kapitaal inbrengt,

biedt voor hypotheekverstrekkers een geringer risico. Leven op te grote voet is de oorzaak van veel ellende. Leven op de pof moet dus ontmoedigd worden, om de financiële risico's voor individu en staat te beperken. Als dat de uitkomst is, hebben we met zijn allen toch iets geleerd.

Samenvattend: mijn fractie is van mening dat het goede nieuws is dat de hypotheekrenteaftrek ten langten leste wordt aangepakt en beperkt; het slechte nieuws is dat mensen die ten onterechte profiteren van de huidige regeling nog gedurende een extreem lange periode buiten schot blijven. Dat mag aantrekkelijk zijn voor de aanhangers van bepaalde politieke partijen, maar vanuit overwegingen van redelijkheid en het financieel landsbelang is dit natuurlijk een abominatie. Graag hoor ik van de minister waarom niet is gekozen voor een strikte regulering van de soorten hypotheeken die in de toekomst nog verstrekt mogen worden. Is een dergelijke maatregel niet zowel effectief als ook eenvoudig uitvoerbaar en controleerbaar?

Het volgende onderwerp is de Wet verhuurdersheffing, nr. 33407. Het gaat hier om een belasting, omdat de opbrengst uitsluitend dient als bijdrage aan de algemene middelen. Aan verhuulend taalgebruik doet mijn fractie niet mee. Ook dit onderwerp wordt door mijn fractie bepaald niet met gejuich ontvangen. Gezien de grote aantallen reacties uit de samenleving die wij mochten ontvangen, staan wij daarin bepaald niet alleen.

Waar gaat het om? De voorgestelde verhuurdersbelasting kan niet los gezien worden van wetsvoorstel nr. 33129 dat huurverhogingen mogelijk maakt op grond van het inkomen, onder meer om scheefwonen tegen te gaan. Het debat in de Eerste Kamer hierover is op 19 juni 2012 van de kant van de regering geschorst. Het is onduidelijk wanneer en in welke vorm dit wetsvoorstel weer aan de orde zal komen. Vooruitlopend op dit wetsvoorstel spreken we vandaag over een voorstel om de extra opbrengsten die wetsvoorstel nr. 33129 voor met name grote verhuurders zou betekenen, via een verhuurdersbelasting af te romen. Dit doet toch wel erg denken aan het verkopen van de huid van de beer voordat het dier zelfs maar in zicht is. Bovendien vertoont naar de mening van mijn fractie het huidige wetsvoorstel zelf ernstige tekortkomingen.

Zelfs al zou wetsvoorstel nr. 33129 in een later stadium aangenomen worden, dan doet zich toch een merkwaardige situatie voor. We zouden de huren verhogen, dus lastenverhoging voor veel burgers. De extra huurinkomsten die dit meebrengt, gaan we vervolgens afromen bij de verhuurder. Bovendien is er geen garantie dat het aandraaien van de financiële duimschroeven bij de verhuurders niet in enigerlei vorm aan de huurder zal worden doorberekend. Aangezien de regering onbeschroomd toegeeft dat het bij het vandaag voorliggende wetsvoorstel om het spekken van de staatskas gaat, kan in elk geval worden geconstateerd dat de gekozen systematiek buitengewoon omslachtig is. Als dit de zo met de mond beleden vereenvoudiging van regelgeving

betekent, valt dit toch moeilijk aan de burger uit te leggen? Graag de reactie van de minister.

Helaas zijn er meer tekortkomingen. Het zijn vooral de woningcorporaties die afgeroomd gaan worden. Nu zijn diverse woningcorporaties de afgelopen tijd helaas uitgebreid in het nieuws geweest door de vele miljarden die in de verkeerde zakken zijn beland. Men kan natuurlijk redeneren dat het ontnemen van een paar miljard meer of minder waarschijnlijk niet zal opvallen. Die redenering lijkt me toch wat te cynisch. Het komt mijn fractie voor dat de hele structuur van de woningcorporaties aan wat doorlichting toe is. Over de effecten van de huurbelasting voor verhuurders, huurders en woningmarkt bestaat grote onduidelijkheid. Wat wil de regering nu eigenlijk? Dienen woningcorporaties meer woningen te bouwen? Zo ja, is de voorgestelde belasting dan niet contraproductief? Ook wordt voorgesteld deze belasting te heffen op basis van de WOZ-waarde van de woningen. De waarde van een koopwoning volgt nu eenmaal een andere logica dan de redelijke prijs voor een huurwoning. Naar de mening van mijn fractie is de WOZ-waarde dus een dubieuze grondslag die bovendien in de krimpggebieden van ons land nog eens extra slecht uitpakt. Deze toch al zwaar getroffen krimpggebieden, die wat Den Haag betreft op een andere planeet liggen, kunnen zeker niet over een kam geschoren worden met de Randstad. Hoewel over de problemen van de krimpregio's veel meer te zeggen valt, en in de volksvertegenwoordiging ook veel meer gezegd zou moeten worden, zal ik me vandaag inhouden. Toch hoor ik graag de mening van de minister over wat het wetsvoorstel met name voor de krimpregio's in ons land betekent.

Voorzitter. Samenvattend. De vrees van mijn fractie, en niet alleen de mijne, is dat aannemen van dit wetsvoorstel zal leiden tot grote financiële problemen bij woningcorporaties, stagnerende investeringen in de sociale woningbouw en te grote huurstijgingen in sommige en te kleine in andere gebieden. Dit voorstel, in combinatie met het voorlopig teruggetrokken voorstel over scheefwonen, is helaas een illustratie van een schrijnend gebrek aan visie op de toekomst van de Nederlandse woningmarkt. In haast en met een beroep op wat men slagvaardigheid noemt, is er gekozen voor een aanpak van grote stappen gauw thuis. Naar de mening van mijn fractie is er met het invoeren van overhaaste lapmiddelen met als voornaamste doel geld voor de staatskas te genereren nog nooit iets zinvol tot stand gekomen. Graag vraag ik de minister om aan mijn fractie uit te leggen waarom dat met het huidige wetsvoorstel wel het geval zou zijn.

De voorzitter: Wenst een van de leden in eerste termijn nog het woord? Dat is niet het geval.

Ik schors de vergadering voor een rustpauze in de hoop u morgenochtend stipt om 09.00 uur terug te zien.

**

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt van 23.20 uur tot 09.00 uur geschorst.

De voorzitter: Ik heropen de vergadering na onze rustpauze. Het blijft leuk om te zeggen dat je een rustpauze hebt als je op maandagavond begint.

**

*B

!Rechterlijke indeling!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op de rechterlijke indeling, de Wet op de rechterlijke organisatie en enige andere wetten in verband met de vorming van de arrondissementen Gelderland en Overijssel (33451);

- het verslag van een schriftelijk overleg met de minister van Veiligheid en Justitie over de inwerkingtreding van wetsvoorstel 33451 (33451, letter B).

De voorzitter: Ik heet de minister van Veiligheid en Justitie van harte welkom in de Eerste Kamer. Wij starten met de eerste termijn van de Kamer.

**

De beraadslaging wordt geopend.

*N

Mevrouw Beuving (PvdA): Voorzitter. Het wetsvoorstel dat wij thans met de minister bespreken is het gevolg van de motie-Beuving die op 10 juli jl. unaniem is aangenomen door deze Kamer. Met deze motie werd de regering opgeroepen, over te gaan tot splitsing van de in de Wet herziening gerechtelijke kaart geregelde megarechtbank Oost-Nederland in een rechtbank Overijssel en een rechtbank Gelderland. Met het voorliggende splitsingswetsvoorstel wordt uitvoering gegeven aan deze motie. Dit wetsvoorstel is op 29 november jl. met algemene stemmen aanvaard door de Tweede Kamer.

Ik heb de eer, namens alle fracties van deze Kamer het woord te voeren over het wetsvoorstel. De fracties zijn ingenomen met de voortvarendheid waarmee de minister dit wetsvoorstel heeft ingediend. Wij zijn echter niet ingenomen met de wijze waarop is geanticipeerd op de met dit wetsvoorstel beoogde splitsing. Of misschien moet ik zeggen: niet geanticipeerd. Onder leiding van de Raad voor de rechtspraak is men ook na aanvaarding van de motie in de Eerste Kamer, het blanco spoedadvies van de Raad van State inzake het splitsingswetsvoorstel en de voortvarende indiening ervan bij de Tweede Kamer doorgegaan met de voorbereiding van de implementatie van de rechtbank Oost-Nederland en heeft men dat kennelijk nagelaten voor de met de motie en het wetsvoorstel beoogde rechtbanken Overijssel en Gelderland.

Door deze gang van zaken is een situatie gecreëerd waarin het niet mogelijk, althans niet verantwoord blijkt te zijn om gelijktijdig met de inwerkingtreding van de Wet herziening

gerechtelijke kaart, op 1 januari 2013, de splitsingswet in werking te laten treden. In zijn brief van 10 december jl. heeft de minister aan de commissie voor Veiligheid en Justitie laten weten dat 1 april 2013 de eerst mogelijke verantwoorde datum is waarop de splitsingswet in werking zou kunnen treden. De fracties van deze Kamer kunnen niet anders dan zich neerleggen bij inwerkingtreding van dit wetsvoorstel op 1 april 2013 nu kennelijk een situatie is gecreëerd waarin het niet verantwoord is, de splitsingswet op een eerder tijdstip in werking te laten treden. De fracties zijn echter ontstemd over de gang van zaken die tot deze situatie heeft geleid.

Wij vragen ons op basis van onder meer de zojuist geschetste gang van zaken af of de met dit wetsvoorstel beoogde gesplitste rechtbanken, in het bijzonder de rechtbank Overijssel, wel een echte kans zullen krijgen om goed te functioneren. De weerzin en wellicht zelfs weerstand in bepaalde kringen tegen splitsing doet het ergste vrezen. De fracties van deze Kamer wensen van de minister de toezegging te krijgen dat de rechtbanken Overijssel en Gelderland het vertrouwen en de faciliteiten krijgen die nodig zijn om goed te kunnen functioneren. Tevens wensen wij van de minister de verzekering te krijgen dat zowel het gerechtshof van de rechtbank Overijssel als het gerechtshof van de rechtbank Gelderland volwaardige, krachtige en aan de gerechtshoven van andere rechtbanken gelijkwaardige gerechtshoven zullen zijn.

Voorts verzoeken wij de minister om hier te bevestigen dat het splitsingswetsvoorstel op 1 april 2013 in werking zal treden en dat de opsplitsing van de rechtbank Oost-Nederland en het bestaan van de rechtbanken Overijssel en Gelderland op die datum in alle opzichten een feit zal zijn, alsmede de toezegging te doen dat 1 april 2013 als inwerkingtredingsdatum van het splitsingswetsvoorstel tijdig, helder en zonder enig voorbehoud extern bekend gemaakt zal worden, zodat onder meer de ketenpartners van de rechtspraak hierover tijdig geïnformeerd zullen zijn.

Tot slot wil ik kort stilstaan bij het manifest van een groep raadsheren uit het Hof Leeuwarden, waarover de commissie voor Veiligheid en Justitie van deze Kamer eind vorige week is geïnformeerd door de voorzitter van de Raad voor de rechtspraak. In dit manifest zetten de raadsheren uiteen dat zij zich niet vertegenwoordigd voelen door de Raad voor de rechtspraak, dat de invloed van de Raad op de benoemingsprocedure voor nieuwe gerechtshofbestuurders onverantwoord groot was en dat de rechtspraak steeds meer gaat lijken op een "opgeschaald" bedrijf waarin productiecijfers leidend zijn. De fracties van deze Kamer herkennen in de onderwerpen van het manifest een aantal zorgen die in het debat over het wetsvoorstel herziening gerechtelijke kaart in deze Kamer indringend aan de orde zijn gesteld. Wij willen graag van de minister vernemen hoe hij de uit het manifest blijkende zorgen -- en volgens de krant van vanochtend breed gedeelde zorgen onder

rechters in het land -- van de professionals in de rechtspraak voornemens is te beantwoorden.

Wij wachten de reactie van de minister met belangstelling af.

De beraadslaging wordt geschorst.

De voorzitter: Ik kijk even om mij heen. Volgens mij zijn alle woordvoerders voor het volgende agendapunt aanwezig. Uiteraard met instemming van de Kamer wil ik niet schorsen, maar gewoon doorgaan.

**

*B

!Politiewet!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Politiewet 2012 in verband met de positie van de korpschef en van de regioburgemeester alsmede enkele andere verbeteringen (33368).

De voorzitter: De minister van Veiligheid en Justitie is er al. In mijn draaiboek staat dat ik hem nogmaals welkom moet heten. Dat doe ik met alle liefde op de vroege ochtend.

**

De beraadslaging wordt geopend.

*N

De heer Hoekstra (CDA): Voorzitter. Ruim een jaar zijn wij inmiddels met elkaar in gesprek over de nationale politie. Het begon met een overleg met de minister. Er volgden een aantal commissievergaderingen. Er volgden schriftelijke gedachtewisselingen. Er volgde een hoorzitting. En ten slotte volgde er een indringend debat in juli van dit jaar. Hoe belangrijk het ook is dat wij met elkaar in gesprek blijven over de rechtsstaat, over veiligheid en over de politie; wij denken ook dat het goed is dat het debat over de wetgeving vandaag tot een voorlopig eind komt.

Veel fracties zagen van meet af aan op zichzelf de voordelen van de nationale politie. Maar tegelijkertijd hadden bijna alle fracties zorgen over het gebrek aan checks-and-balances in het voorstel. Daar moest iets aan gedaan worden. De vraag was vervolgens: moet dat via een reparatiewet, moet dat via een novelle of moet het voorstel misschien zelfs helemaal van tafel?

Mijn fractie heeft toen gemeend dat, alles afwegend, de weg van de reparatiewet de te verkiezen route was, dat het redelijk was om de wet aan te nemen, en de politie zo de kans te geven om toe te werken naar de invoeringsdatum van 1 januari, en parallel de checks-and-balances te verbeteren. Zij meende daarnaast dat het redelijk was om te veronderstellen dat dit voorstel ongeschonden door de Tweede Kamer zou komen en ten slotte dat het redelijk was om erop te vertrouwen dat de reparatiewet er voor het eind van dit kalenderjaar zou zijn, juist omdat de minister in antwoord op mijn interruptie drie dingen had toegezegd.

Op de eerste plaats zou hij de reparatiewet voor het reces door de ministerraad halen. Op de tweede plaats zou hij die ook nog voor het reces indienen bij de Raad van State. En op de derde plaats zou hij uiterlijk voor 15 oktober de wet inleveren bij de Tweede Kamer. De minister wil ik in dit verband danken, want hij heeft aan al die toezeggingen voldaan. Ik meen dat de reparatiewet zelfs een aantal weken eerder bij de Tweede Kamer is ingediend dan de datum van 15 oktober.

Het doet mijn fractie dus deugd -- en ik denk met ons vele anderen -- dat wij voor het eind van 2012 dit wetsvoorstel ook behandelen. Dat zeg ik niet omdat daarmee het gelijk wordt bevestigd -- en ik zeg dat met nadruk -- van degenen die destijds voor deze route hebben gepleit, maar wel omdat naar mijn indruk alle fracties, of zij nu voor of tegen de reparatiewet waren, en of zij nu voor of tegen de nationale politie waren, het goed vonden om dit af te ronden voor het einde van het jaar.

Dan over het voorliggende voorstel. Zelden bevatte een wet op het eerste gezicht zo weinig verrassingen voor de Eerste Kamer als deze reparatiewet. Deze reparatiewet komt bijna letterlijk uit de nadere memorie van antwoord van 14 juni, waarin de minister deze wet eigenlijk al aan de Kamer aankondigt. Sterker nog, bijna alle sprekers zijn er tijdens het debat van 2 juli ook al op ingegaan. De reparatiewet die nu voorligt, leidt wat mijn fractie betreft tot een aanzienlijk betere wet nationale politie, vooral wat betreft de rol van de korpschef. Wel wil ik er nog een vijftal opmerkingen en vragen bij plaatsen.

1. Er blijft hier in de Kamer en ook in het veld twijfel en discussie bestaan over de rechtspersoonlijkheid. Het lijkt ons niet nuttig om hier opnieuw over nut en noodzaak van gedachten te wisselen. Wel lijkt het ons nuttig dat de minister aangeeft hoe en met welke frequentie hij aan de Kamer denkt te rapporteren over de ervaringen met dit nog onbeproeft concept.

2. Ook ten aanzien van de rol van de regioburgemeester zorgt de reparatiewet voor verbeteringen. Maar ook voor de rol van de regioburgemeester geldt dat "The proof of the pudding is in the eating". Hoe dit in de praktijk uitpakt, zullen we met elkaar ondervinden. Ook ten aanzien van dit punt horen wij graag wanneer de minister ons bijpraat over de ervaringen in het veld.

3. Eerder memoreerde ik dat de minister de tekst van de reparatiewet bijna tot op de letter heeft overgenomen uit zijn nadere memorie van antwoord. Dat woord "bijna" was niet toevallig gekozen. Wie beide teksten in detail vergelijkt -- ik heb dat vorige week gedaan -- ziet dat het gewijzigde artikel 19 net iets anders in de nadere memorie van antwoord stond dan in de reparatiewet, en in artikel 36 zijn om onduidelijke redenen de woorden "operationele" en "niet-operationele" weggevalen. Voor die marginale wijzigingen had de minister mogelijk een goede reden. Interessanter wordt het bij de artikelen 30 en 36, lid 2. De minister schreef in de nadere memorie van antwoord consequent: bij algemene maatregel van bestuur. Ik citeer: "Bij algemene maatregel van bestuur worden regels gegeven over

de verdeling door de minister." Maar in artikel 30, lid 1, in artikel 30, lid 2 en in artikel 36, lid 2 van de reparatiewet staat consequent "bij of krachtens algemene maatregel van bestuur". Dus bijvoorbeeld, en ik citeer opnieuw: "Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur worden regels gesteld over deze verdeling." Het verschil lijkt natuurlijk gering. Het is een verschil van twee woorden van in totaal elf letters, maar de minister realiseert zich ongetwijfeld dat verschil en hij heeft ongetwijfeld bewust voor deze aanpassing gekozen. Mijn vraag is waarom. En mijn vraag is ook of hij de Kamer expliciet zou willen toezeggen dat de delegatie bij hem zelf stopt.

4. In artikel 19, lid 2 wordt bepaald dat burgemeesters van twee gemeenten kleiner dan 100.000 inwoners worden uitgenodigd voor het regio-overleg. Nu wil het geval dat de minister sinds kort deel uitmaakt van een kabinet dat denkt dat Nederland er beter van wordt wanneer er uitsluitend nog gemeenten zijn van meer dan 100.000 inwoners. Nu is de kans niet onaanzienlijk dat dit plan nog in een van beide Kamers der Staten-Generaal schipbreuk lijdt, maar het zou natuurlijk ook kunnen dat het plan slaagt. Mijn vraag is hoe wij ons de toekomst van dit artikel moeten voorstellen. En voordat de minister antwoordt dat hij in dat geval de reparatiewet zal repareren met een nieuwe reparatiewet; daar gaat het ons niet om. Waar het ons om gaat, is de gedachte achter dat artikel, namelijk dat kleinere gemeenschappen, kleinere gemeenten, ook gehoord worden; graag op dit punt een reactie van de minister.

5. Artikel IV bepaalt dat, en ik citeer: "de artikelen van deze wet in werking treden op een bij Koninklijk Besluit te bepalen tijdstip, dat voor verschillende artikelen of onderdelen daarvan verschillend kan worden vastgesteld." Die formulering is taalkundig natuurlijk mooi, maar het roept de vraag op wat de minister precies van plan is. Mijn fractie ging er steeds van uit dat de minister van plan is om de gehele reparatiewet op 1-1-2013 te laten ingaan, samen met de hoofdwet. Maar in de vorige week gearriveerde memorie van antwoord werd een beetje duidelijk wat de minister van plan is. Hij wil namelijk een aantal artikelen om praktische redenen later in werking laten treden, en heeft daarom artikel IV nodig. Dat is op zichzelf te billijken, maar wij zouden graag vandaag met meer precisie willen afspreken hoe wij dat organiseren, want de formulering uit de memorie van antwoord is wat ons betreft onvoldoende specifiek.

Daarom horen wij graag expliciet van de minister: a. welke artikelen of delen van artikelen hij niet op 1-1-2013 wil laten ingaan, en waarom; b. per artikel dat niet op 1-1-2013 ingaat, wat de uiterste datum is, waarop het dan wel ingaat.

Ik rond af. De minister heeft per 1 januari 2013 zijn nationale politie. Daarmee zet hij een grote en fundamentele stap; een stap die de minister zelf altijd als cruciaal heeft beschouwd: cruciaal voor het vergroten van de effectiviteit van politie en justitie. Wij zijn ons er allen zeer van bewust dat dit heel erg nodig is. De rapporten die in de afgelopen periode daarover zijn verschenen,

liegen er niet om. Wij herinneren ons allen de discussie met de Rekenkamer, waarin duidelijk wordt gemaakt hoe klein de kans is dat als je in Nederland een misdrijf pleegt, je daadwerkelijk veroordeeld wordt en die straf ook moet uitzitten. De rechtseconoom Van Veldhoven van de Universiteit Leiden kwam in zijn publicatie eerder deze maand zelfs niet verder dan een percentage van 1,8. Dus de kans is 1,8% dat je in een gevangenis belandt als je een misdrijf hebt gepleegd.

Deze getallen zijn zo extreem, en de potentiële gevolgen voor de rechtsstaat zijn zo ernstig, dat je zou hopen dat er op het ministerie van Veiligheid en Justitie een gevoel van grote urgentie heerst. Het is nu niet de tijd en de plaats om hier verder op in te gaan, maar wij zouden in de loop van 2012 wel heel graag van de minister horen hoe de nationale politie hem geholpen heeft om dit percentage sterk te verbeteren.

*N

De heer Thom de Graaf (D66): Voorzitter. Graag wil ik mijn afsluitende bijdrage -- tenminste, dat denk ik -- aan een lang en intensief debat over de invoering van de nationale politie beginnen met een gelukwens aan de minister van Veiligheid en Justitie. De voorliggende reparatiewet brengt een duidelijke verbetering in de nieuwe Politiewet tot stand. Met de inwerkingtreding van deze reparatiewet, te zamen met de reeds door deze Kamer aanvaarde nieuwe Politiewet 2012, is de wetgever erin geslaagd om in een hoog tempo een regelcomplex te ontwerpen voor een nieuwe politiewet. Dat regelcomplex zal, zo mogen we hopen, duurzaam zijn en tegen de uitdagingen van de moderne samenleving opgewassen. Het is de persoonlijke queeste van deze minister geweest om het zover te brengen en dat gaat hem lukken.

Dat minister Opstelten in een paar jaar evolueerde van uitgesproken tegenstander van de nationale politie tot de kampioen daarvan en vervolgens ook nog die nationale politie wist te bouwen, tekent zowel zijn politiek-bestuurlijke kracht als zijn soepelheid van geest. Het is deze minister, ondanks de wisseling van kabinet en coalitie, gegeven om de nationale politie zelf per 1 januari a.s. in te voeren en enkele artikelen ietsje later. Ik complimenteer hem oprecht voor zijn volharding en voor zijn inspanningen om ondanks de kritiek die van veel kanten kwam tegen zijn concepten en voorstellen, toch draagvlak te creëren. Enigszins de bij de politie betrokken organen en personen overziende en kennend, durf ik wel de stelling aan dat de aperte tegenstand van enige tijd geleden inmiddels is verstomd.

Natuurlijk, niet iedereen is een "believer", zoals de minister zelf -- maar dat zie je wel vaker met bekeerlingen -- maar zelfs de sceptici willen de nationale politie een kans geven en zullen daar ook loyaal aan meewerken, Buiten en binnen het parlement, haast ik mij te zeggen.

Mijn fractie heeft de nodige bezwaren tegen het nieuwe bestel en de uitwerking daarvan eerder met de minister besproken. Wij stemden deze

zomer tegen het wetsvoorstel omdat aan onze bezwaren pas tegemoet kon worden gekomen in een reparatiewet nadat over de nationale politie definitief zou zijn besloten. De verbeteringen die dienden te worden aangebracht, waren naar ons oordeel zo essentieel dat een volgorde van behandeling onwenselijk en naar ons oordeel ook onzuiver was. Ik ga die discussie niet meer herhalen, maar wijs er overigens wel op dat ook de Koninklijke weg, dat wil zeggen een novelle, keurig voor 1 januari 2013 zou zijn afgerond en niets aan de voorbereidende werkzaamheden van het afgelopen half jaar in de weg had hoeven staan. Dus degenen die kozen voor de reparatiewet hebben misschien niet ongelijk gehad qua timing, maar met de Koninklijke weg was hetzelfde effect bereikt. Dat wil ik toch nog eens gezegd hebben.

Zoals al uit de schriftelijke behandeling duidelijk werd, is mijn fractie positief over de wijzigingen die de reparatiewet in de Politiewet 2012 aanbrengt. Enkele belangrijke gebreken worden gerepareerd, zoals de oorspronkelijk te grote zelfstandigheid van de landelijke korpschef, de zwakke positie van de burgemeesters bij de benoeming van de politiechefs van de territoriale onderdelen en de wel erg lichte overlegstructuur krachtens artikel 19 van de wet. De D66-fractie zal deze reparatiewet steunen, maar dat betekent niet dat wij nu op alle punten gerustgesteld zijn. Er zijn nog onvolkomenheden in de nieuwe politiewetgeving geweven, die er later lastig uit te halen zijn. Ik duid in de eerste plaats op de zwevende plek van de nationale politie binnen het rechtsstatelijk stelsel: een zelfstandige rechtspersoon met een "blauwe baas" die aanvankelijk een soort politiezonnekoning leek te worden en nu in zijn bestuursbevoegdheden is gekortwiek en teruggebracht tot de hoge executieve ambtenaar die hij nu eenmaal is en moet zijn.

De noodzaak om een zelfstandige rechtspersoon te scheppen is daarmee eigenlijk volstrekt komen te vervallen. De minister houdt er niettemin aan vast. De argumentatie is, zeg ik tegen de achtergrond van de eerdere complimenten, toch wel buitengewoon mager. Ik vermoed eerlijk gezegd dat de minister niet meer terug wil keren naar een reeds eerder voorbijgekomen station. Dat is te ingewikkeld en te tijdrovend en dat kan ik nog begrijpen ook. Maar de stelling dat de nationale politie per se een zelfstandig rechtspersoon moet zijn, omdat zo tot uitdrukking komt dat de politie niet -- of niet alleen -- van de minister is, moet hij zelf toch ook weinig overtuigend vinden.

De nadelen zijn in ieder geval evident: de begroting van de nationale politie onttrekt zich aan het budgetrecht van het parlement, in die zin dat de middelen voor de politie binnen de begroting van Veiligheid en Justitie wel kunnen worden verhoogd of verlaagd bij amendement aan de overzijde, maar de besteding ervan niet kan worden bepaald. Met de Rekenkamer ervaart mijn fractie dit als een onnodige inperking van de parlementaire rechten.

In de memorie van antwoord geeft de minister dit ook in ronde bewoordingen toe waar hij

formuleert dat door middel van moties de minister "kan worden bewogen tot aanpassing van de begroting van de politie". Niet meer dan dat. En dat klopt; daar is het instrument van moties ook voor. Mijn fractie betreurt echter de gekozen rechtsvorm en de gevolgen, zeker nu de oorsprong daarvan -- de eigenstandige bestuurscompetentie van de korpschef -- door deze reparatiewet terecht is komen te vervallen. De ondergeschiktheidsrelatie van de korpschef ten opzichte van de minister blijft, vrees ik, voer voor discussie, nu de regering en de Raad van State zo diametraal tegenover elkaar staan in hun opvattingen: ondergeschiktheid die wel of niet ontstaat door de formulering van een wettelijke aanwijzingsbevoegdheid en een expliciete verantwoordingsplicht. Ik vind dat toch een tikje zorgelijk en ik nodig de minister uit om hierover nog eens samen met zijn ambtgenoot van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties verder te denken. Het zou ook geen kwaad kunnen om er nog eens extern advies over in te winnen, want dit is echt een relevant vraagstuk. Het heeft een veel verder reikende strekking dan alleen de verhouding tussen de minister van Veiligheid en Justitie en de politiekorpschef. Mijn fractie zou een nadere notitie van de regering over de voorwaarden voor ondergeschiktheid op prijs stellen, zeker nu dit dispuut tussen de Raad van State en de regering niet is opgelost.

Ik zal niet meer terugkomen op de positie van de regioburgemeester. Ook die blijft een onzekere factor in het nieuwe bestel. Hij heeft geen bevoegdheden van enige betekenis, maar is wel onderworpen aan een verantwoordingsverplichting en een heuse verkiezing door zijn collega's. Het blijft bijzonder.

Datzelfde kan gezegd worden van de rol van twee burgemeesters van kleinere gemeenten in het overleg dat de minister voert met de regioburgemeesters en de voorzitter van het college van PG's. Wat is overigens tegenwoordig een kleine gemeente als wij gaan opschalen tot 100.000 en 100.000-plus? Maar goed, zij moeten het geluid van kleine gemeenten op nationaal niveau vertolken, zegt de minister letterlijk in de memorie van antwoord, maar zij vertegenwoordigen die gemeenten niet en worden ook niet door de VNG voorgedragen, maar door de belangenorganisatie van burgemeesters. Zij zijn ook niet aan wie dan ook verantwoording verschuldigd, in tegenstelling tot de regioburgemeesters, want, zo zegt de minister, zij hebben geen achterban. Ik volsta met op te merken dat ik van deze minister wel eens een consistentere betoog heb opgevangen. Maar wellicht is hij op dit punt mondeling scherper dan in geschrift, dus ik wacht zijn reactie met belangstelling af.

Inmiddels heeft ook deze Kamer kunnen kennismaken van het definitieve inrichtingsplan van de nationale politie. Het is misschien niet onze taak om daar nu uitvoerig op in te gaan. Het is een ingewikkeld organisatorisch vraagstuk waar de beste politiechefs samen met de minister en zijn ambtenaren hun tanden op hebben stukgebeten en waar iedereen, ik zou haast zeggen vanzelfsprekend, wel iets op heeft aan te merken.

Op hoofdlijnen heeft de minister echter groen licht gekregen, van gezagsdragers, bonden en medezeggenschap. De burgers is logischerwijze niets gevraagd, maar zij zullen in de komende jaren oordelen of hun veiligheidszorg er met de nieuwe organisatie daadwerkelijk op is vooruitgegaan.

"Aan het functioneren van de politie kan de kwaliteit van het landelijk korps echt worden afgemeten worden", schrijft de minister in zijn aanbiedingsbrief en zo is het maar net. We weten niet of de nationale politie echt zo veel beter is, we zullen het in de praktijk moeten ervaren. Toetssteen zal voor mijn fractie blijven of de lokale veiligheidszorg optimaal is, met maximale zeggenschap van het gezag over de lokale inzet die, zoals de minister ons in een eerder debat heeft toegezegd, kan afwijken van landelijke prioriteiten. Ik herhaal het hier nog maar eens voor alle zekerheid. Ik zie de minister knikken. Ook dat vind ik nuttig om voor de Handelingen vast te leggen.

Een punt van zorg in dit verband blijft de schaal van de 10 politieregio's in relatie tot de 25 veiligheidsregio's waarin de politie samenwerkt met brandweer, crisisorganisatie en geneeskundige zorg bij rampen en ongevallen. De spanning in dit verschil in schaalgrootte mag niet ten koste gaan van de veiligheidsregio's en van het functioneren daarvan, zo waarschuwen ook de VNG en het Veiligheidsberaad. Ik hoor graag nog een reactie van de minister hierop.

Ik sluit af. Ik begon met een gelukwens en ik wil daar ook graag mee afsluiten, maar nu in de richting van alle politiemensen, departementsambtenaren, leden van het openbaar ministerie, burgemeesters en anderen die de afgelopen jaren bij de vorming van dit nieuwe politiebestedel betrokken waren en daar vanaf volgende maand hun officiële rol in spelen. De inzet van heel velen leidde tot het kader van een nationale politie met lokale ankers, en de inzet van heel velen is, ook in de toekomst, ervoor nodig om dit ook echt in de praktijk te laten werken. Ik wens de korpschef, alle politiemensen en alle andere betrokkenen daarin veel succes.

*N

De heer Koole (PvdA): Voorzitter. Voor de tweede maal dit jaar buigen wij ons in dit huis over een wetsvoorstel over de Nationale Politie. Zoals bekend had onze fractie graag de basiswet en de nu voorliggende reparatiewet gezamenlijk willen behandelen, zodat een integrale afweging mogelijk zou zijn geweest. De minister koos evenwel, daarbij gesteund door een kleine meerderheid in dit huis, voor behandeling van en stemming over het gemankeerde voorstel van de basiswet reeds in juli dit jaar. Een integrale afweging was daarbij niet mogelijk en ook vandaag is dat niet echt het geval, omdat wij vandaag slechts spreken over de voorstellen in de reparatiewet. Het wetgevingsproces is daarmee rommelig verlopen, zoals ik ook al in het debat van juli dit jaar heb aangegeven. En dat is te betreuren, zeker wanneer het om zo'n belangrijk onderwerp gaat als de

democratische inbedding van de zwaarmacht van de overheid.

Wel dank ik de minister voor de spoedige indiening van deze reparatiewet over de door hem reeds bij de behandeling van de basiswet genoemde onderwerpen. Hij kwam hiermee zijn belofte van snelheid zeker na. Eveneens dank ik hem voor de beantwoording van de vragen van deze Kamer over dit wetsvoorstel.

Voorliggend wetsvoorstel bevat een aantal duidelijke verbeteringen ten aanzien van de in juli aangenomen basiswet; complimenten daarvoor. De fractie van de PvdA is verheugd over de voorstellen over de inkadering van de positie van de korpschef, over de door de minister zelf uit te oefenen bevoegdheden met betrekking tot de jaarstukken en over het ongeclausuleerde instemmingsrecht van de burgemeester bij de benoeming van de lokale politiefchef, dat de minister ons in het debat van juli jl. had toegezegd.

Niettemin blijven er vragen bestaan. Een heel belangrijke is ook opgeworpen door de Afdeling Advisering van de Raad van State. Die betreft de eigen rechtspersoonlijkheid van de politie, waartegen wij ons al eerder dit jaar bij de behandeling van de basiswet Nationale Politie hebben uitgesproken. Juist over de democratische inbedding van het geweldsmonopolie mag naar ons oordeel geen enkele twijfel bestaan. De Afdeling Advisering adviseert de regering die eigen rechtspersoonlijkheid alsnog te schrappen, zeker nu door dit wetsvoorstel nog eens extra getwijfeld wordt aan de zin ervan. De regering negeert dit advies en blijft bij het voorstel van een eigen rechtspersoonlijkheid, om -- aldus onder meer het nader rapport -- tot uiting te brengen dat de politie er primair is voor de burgemeesters en de officieren van justitie. Betekent dit, zo vragen wij de regering voor alle duidelijkheid, dat de politieke verantwoordelijkheid van de minister zich niet uitstrekt tot de lokale uitoefening van het gezag? Ik voeg daaraan toe: kan de figuur van de eigen rechtspersoon na de evaluatie over drie jaar in technische zin ook weer worden teruggedraaid?

Het heeft weinig zin om hier de gehele discussie van juli nog eens te herhalen, maar onze fractie wil toch graag nog eens onderstrepen dat deze redengeving -- de politie is er primair voor de burgemeester en de officieren van justitie -- naar haar oordeel en dat van de Raad van State onvoldoende van gewicht is om de keuze voor een zelfstandige rechtspersoon te onderbouwen. Maar zoals gezegd willen wij de regering niet opnieuw vragen waarom zij haar standpunt handhaaft. Wel vragen wij de regering of zij het niet betreurt dat bij dit belangrijke onderwerp van de regulering van de zwaarmacht er bij velen in dit huis en bij een zeer belangrijk adviescollege als de Afdeling Advisering van de Raad van State twijfel blijft bestaan over de wenselijkheid van een eigen rechtspersoonlijkheid van de politie.

Een vraag die daarmee verband houdt betreft de frequentie van de aanwijzingsbevoegdheid van de minister ten aanzien van de korpschef. De heer Hoekstra van de CDA-fractie wees daar ook al op. In de nota naar

aanleiding van het verslag antwoordt de minister dat hij verwacht "zeer geregeld" gebruik te maken van deze aanwijzingsbevoegdheid, mondeling en schriftelijk. Dat gebruik zal een "gewoon verschijnsel" worden in de communicatie tussen de minister en de korpschef. Omdat over de ondergeschiktheid van de korpschef aan de minister zeer verschillend wordt gedacht -- de regering stelt dat die ondergeschiktheid er wel is; de Raad van State ontkent die directe ondergeschiktheid nu juist en stelt zelfs dat de zelfstandigheid van de korpschef met het voorliggende wetsvoorstel wordt geaccentueerd -- is het van wezenlijk belang, de praktijk in dit opzicht goed te volgen. Daarom vragen wij de minister of hij bereid is, toe te zeggen de frequentie van het gebruik van de aanwijzingsbevoegdheid te monitoren, zodat de resultaten daarvan kunnen worden meegenomen bij de evaluatie over drie jaar van de constructie van de politie als aparte rechtspersoon en de werking van artikel 27, die reeds eerder door de minister is toegezegd.

Een andere vraag betreft het voorstel, twee burgemeesters van kleinere gemeenten toe te voegen aan het artikel 19-overleg. In de nota naar aanleiding van het verslag antwoordt de regering dat die door de minister aangewezen burgemeesters geen "achterban" hebben en dus geen vertegenwoordigende rol hebben. Maar zij vertolken in het overleg wel het geluid van de kleinere gemeenten, aldus de regering. Dit antwoord is niet bevredigend. Wat gebeurt er indien andere kleinere gemeenten zich niet herkennen in die inbreng van deze twee burgemeesters in dit artikel 19-overleg, zo vraag ik de minister. Is het dan niet logisch dat het "orgaan" dat deze twee burgemeesters voordraagt het gremium is waarin deze twee burgemeesters tekst en uitleg geven over hun inbreng? De regering acht het Nederlands Genootschap van Burgemeesters geschikt om te functioneren als dat "orgaan" volgens artikel 19, lid 2. Is de regering ook voornemens dat Genootschap daarvoor aan te wijzen na aanvaarding van dit wetsvoorstel?

Onze fractie vraagt zich af of dit wel de goede keuze is. Het Genootschap is toch vooral een rechtspostionele belangenorganisatie van burgemeesters, waarin politiek-bestuurlijke kwesties, zoals politie- en veiligheidsbeleid, niet systematisch worden besproken. Binnen de VNG is dat veel meer het geval. Is het niet logischer, zo vragen wij de minister, om de VNG -- en daarbinnen de Commissie Bestuur en Veiligheid -- te vragen de voordracht te doen?

Nu we toch over "organen" spreken: kan de minister meer duidelijkheid verschaffen over het gremium dat genoemd wordt in artikel 38c en 38d van voorliggend wetsvoorstel? Daar gaat het om de burgemeesters in een bepaalde regio die een gezamenlijke aanbeveling doen voor de aanwijzing van de regioburgemeester. Aan die burgemeesters moet de regioburgemeester ook verantwoording afleggen. Betekent dit niet, zo vragen wij de minister, dat de burgemeesters in een bepaalde regio regelmatig en in een vast verband -- namelijk alle burgemeesters uit die regio -- bijeenkomen? Zo

ja, hoe heet dat verband? En wie kan het initiatief nemen om bijeen te komen, bijvoorbeeld om de regioburgemeester ter verantwoording te roepen?

Het nieuwe artikel 36 zegt dat de minister de sterkte en de middelen over de onderdelen van de politie verdeelt. Ik sluit mij graag aan bij de opmerkingen van de heer Hoekstra over de zinsnede "bij of krachtens" in de AMvB. Die verdeling van middelen in artikel 36 zal namelijk gaan via het slaan van een AMvB. Kan de minister aangeven hoe hij de lokale prioriteiten in die AMvB verankert?

Een specifiek punt bij de verdeling van middelen betreft de verdeling van de wijkagenten. Hebben wij goed begrepen dat de minister die verdeling wil overlaten aan het regionale niveau? Hoe kan de minister bevorderen dat het lokaal gezag daarin zeggenschap heeft? En kan, meer in het algemeen, de inbreng van het lokale niveau op regionaal niveau worden bevorderd door bijvoorbeeld een rol te geven aan het lokaal bestuur in de integrale stuurplannen?

Een opmerking tot slot. In mijn inbreng in juli dit jaar, bij de basiswet Nationale Politie, heb ik aangegeven hoezeer de PvdA hecht aan een goed georganiseerde politie die ten dienste staat van het goed functioneren van de democratische rechtsstaat. Een nationale politie kan daarbij zeker van dienst zijn, maar die moet gebaseerd zijn op zorgvuldige wetgeving. Daarom is het jammer dat het wetgevingsproces zo rommelig is verlopen. Ook hebben wij nog steeds fundamentele vragen bij de naar ons oordeel te eenzijdig justitiële oriëntatie van de politie en bij aspecten van de vormgeving van de nationale politie, zoals de eigen rechtspersoon. Nu ligt evenwel de reparatiewet voor; waarvoor dank. Graag vernemen wij de antwoorden van de minister op onze vragen over deze reparatiewet.

*N

Mevrouw Strik (GroenLinks): Voorzitter. Een halfjaar geleden hebben wij hier een uitgebreid debat gevoerd over de Politiewet. De Eerste Kamer bleek aanzienlijk kritischer dan de Tweede Kamer over het destijds voorliggende wetsvoorstel. Deze brede kritiek leidde uiteindelijk tot de beslissing van de minister om middels een reparatiewet tegemoet te komen aan de belangrijkste bezwaren. Mijn fractie durfde er destijds niet op te rekenen dat deze wijzigingen tegelijk met de Politiewet zelf in werking zouden treden. Ik wil dan ook vanaf deze plek mijn complimenten en waardering uitspreken voor de minister, zijn ambtenaren en andere belanghebbenden die hieraan hebben meegewerkt.

Mijn fractie hoopt en gaat ervan uit dat dit wetsvoorstel vandaag wordt aangenomen, omdat daarmee in elk geval voorkomen wordt dat een halfbakken wet in werking treedt. Graag hadden wij vandaag een eindoordeel willen geven over de wet voor de nationale politie. Overwegingen van andere aard brachten echter een krappe meerderheid van de senaat tot een ander besluit.

De reparatiewet biedt een aantal duidelijke verbeteringen. Zo is de positie van de nationale

korpschef scherper wettelijk afgebakend en krijgt de burgemeester instemmingsrecht bij de benoeming van de korpschef in zijn driehoek. Dat neemt niet weg dat wij in enkele andere opzichten ook teleurgesteld zijn over de voorstellen. Het commentaar van mijn fractie op het wetsvoorstel voor de nationale politie richtte zich op de gebrekkige verankering van de positie van de regioburgemeester, zwevend tussen het lokale en het landelijke niveau. Daarnaast is er sprake van een gebrekkige democratische inbedding, zowel op lokaal als op regionaal niveau. Het voorstel om de burgemeesters een gezamenlijke aanbeveling te laten doen voor de benoeming van de regioburgemeester of voor de ontheffing van zijn functie, versterkt zijn positie niet. Het verandert zijn of haar bevoegdheden niet ten opzichte van de minister, terwijl vooral dat in onze ogen een nuttige versterking zou zijn. Waarom heeft de minister daar niet voor gekozen? Dat zou de democratische inbedding uiteindelijk verbeteren, omdat het de regioburgemeester beter in staat stelt om verantwoording af te leggen aan de andere burgemeesters, die op hun beurt hun gemeenteraden beter kunnen bedienen. Dat de regioburgemeester verantwoording dient af te leggen in de regio, juichen wij van harte toe. We willen dat hij dan verantwoording aflegt over de wijze waarop hij van zijn bevoegdheden gebruik heeft gemaakt, maar die bevoegdheden zijn ten opzichte van de minister nog relatief beperkt.

Met de voorgestelde wijziging wordt de regioburgemeester niet onafhankelijker van de minister, maar afhankelijker van zijn collega-burgemeesters. Er is immers een dreigende aanbeveling voor een ontheffing. Hij wordt nog meer een vooruitgeschoven post met een tijdelijk mandaat. De mogelijkheid om een andere burgemeester aan te bevelen dan die van de grootste gemeente in de regio, lijkt vooral een papieren democratie. Een ander aanbevelen is immers een diskwalificatie van de grootste. De positie van de regioburgemeester kan hier toch door verzwakken. Welke effecten verwacht de minister van deze wijziging? Is dit de gedroomde oplossing voor het probleem van een zwevende regioburgemeester?

Het wetsvoorstel voorziet in een artikel 19-overleg met de regioburgemeesters plus twee burgemeesters van kleinere gemeenten. De fracties van D66 en de PvdA hebben in de schriftelijke ronde al aangegeven dat de positie van de twee soorten burgemeesters verschillend zijn, omdat de regioburgemeester een regio vertegenwoordigt en daaraan verantwoording aflegt, terwijl de twee anderen op persoonlijke titel meepraten. De intentie waarderen wij, want zo kan ook het geluid van andere gemeenten doorklinken, maar het heeft ook iets willekeurigs. Het is willekeurig wie deze functie mag vervullen, en het is willekeurig welke opvattingen deze personen naar voren brengen. Dat impliceert een naar verhouding grote invloed op de afstemming of mogelijke besluitvorming, en daarom geeft onze fractie toch de voorkeur aan een vorm van verantwoording.

De regering kiest ervoor om iemand van het Nederlands Genootschap van Burgemeesters te laten benoemen, maar mijn fractie vraagt zich af of de VNG er niet veel meer voor kan zorgen dat er een breder gedragen geluid kan klinken, en dat afspraken ook breder kunnen worden verankerd. Wij begrijpen dat openbareordebeleid typisch des burgemeesters is, maar de VNG heeft ook een commissie Bestuur en Veiligheid, waar veel burgemeesters in participeren. Bovendien zou een link met de VNG er ook voor kunnen zorgen dat de VNG op deze wijze gemeenteraden beter kan informeren en instrumenten kan bieden om hun controlerende taak voor de openbare orde te vervullen. Graag een reactie.

De versterking van de positie van de regioburgemeester is achterwege gebleven, maar die van de minister zelf lijkt met dit voorstel verder versterkt, juist doordat de positie van de korpschef scherper is afgebakend. De minister regeert per schriftelijke of mondelinge aanwijzingen, die aan de orde van de dag kunnen zijn. Het klinkt kinderlijk eenvoudig, maar roept toch de vraag op of de kool en de geit wel kunnen worden gespaard: zowel behoud van de grote zelfstandigheid van de korpschef, als de directe sturing die behoort bij ondergeschiktheid. De Raad van State meent van niet. Hij meent dat de minister nu weer te diep ingrijpt in de gekozen constructie van attributie aan een zelfstandig orgaan. De regering geeft hierop een niet erg overtuigende reactie. Kan de minister daarom nog eens helderder uiteenzetten hoe die twee zich wel op formeel correcte wijze kunnen verhouden? Hoe kan de Kamer zicht krijgen op het aanwijzingenbeleid van de minister? Zal hij daarover rapporteren in de jaarverslagen, zodat ook het functioneren van de minister zelf democratisch kan worden gecontroleerd? Deze strakkere hiërarchische verhouding geeft de parlementaire controle meer kansen, maar roept tegelijkertijd de vraag op waarom het korps toch een aparte rechtspersoon moet zijn. Ook die argumenten van de regering hebben ons niet overtuigd. Collega Thom de Graaf sprak zojuist al het vermoeden uit dat de minister wellicht niet te veel fundamentele aspecten heeft willen omwoelen in deze reparatiewet. Toch blijft het een zorgpunt. Juist vanwege het geweldsmonopolie van de overheid is het natuurlijk cruciaal dat de verhoudingen formeel en onomstreden zijn geregeld en dat de minister voluit zijn verantwoordelijkheid kan nemen. Is de minister van plan om de kritiekpunten die zowel hier als door de Raad van State zijn genoemd nadrukkelijk een rol te geven in de evaluatie? Zo kunnen we namelijk bij de evaluatie goed bekijken hoe een en ander heeft uitgepakt en kunnen we bekijken of een fundamentele herziening eventueel noodzakelijk is.

In het driehoekoverleg maken burgemeester en officier van justitie afspraken over de inzet van de politie ten behoeve van de handhaving van de openbare orde en de strafrechtelijke handhaving. Dit lijkt een wettelijke verbetering van de invloed van de burgemeester op de inzet van de politie. Afspraken maken is immers

sterker dan overleg voeren. Ziet mijn fractie dit juist? Zo ja, dan biedt dat de mogelijkheid voor een betere lokale inbedding van de politie en aandacht voor prioriteiten in de betreffende gemeente. Betekent deze bepaling ook dat er een garantie is dat het driehoekoverleg ook daadwerkelijk wordt gehouden?

Mijn fractie blijft benieuwd hoe de lokale gelijkwaardigheid zich zal verhouden tot de centrale landelijke sturing van de prioriteiten. De mate waarin deze leidend zijn, zullen de werkelijke ruimte bepalen voor de lokale prioriteiten. De minister acht een stevige lokale verankering van de politie cruciaal. Daarin heeft hij in GroenLinks een grote bondgenoot. Dat is namelijk voor ons uiteindelijk het belangrijkste criterium voor de beoordeling van de werking van de Politiewet. Dit aspect is bij de evaluatie voor ons dus een belangrijk aandachtspunt.

*N

De heer Knip (VVD): Voorzitter. De leden van de fractie van de VVD hebben met instemming kennisgenomen van het wetsvoorstel ter reparatie van de dit jaar aangenomen Politiewet 2012. Instemming, omdat de regering hiermee nauwgezet de toezeggingen gestand doet die de minister van Veiligheid en Justitie bij de behandeling van het wetsvoorstel Politiewet 2012 in de Eerste Kamer heeft gedaan. De VVD-fractie complimenteert de minister en zijn medewerkers met de snelheid waarmee dit wetsvoorstel het parlement heeft bereikt.

Het is niet nodig en ook niet gewenst om de gehele wet waarbij de nieuwe nationale politie tot stand is gebracht, inhoudelijk opnieuw tegen het licht te houden. Mijn fractie beperkt zich dus tot enige observaties naar aanleiding van de adviezen van de Raad van State en de Algemene Rekenkamer, en tot de nota naar aanleiding van het verslag. De VVD-fractie heeft zich bij de behandeling van het wetsvoorstel Politiewet 2012 voornamelijk geconcentreerd op de zeggenschap over het beheer, de rechtspersoonlijkheid van de landelijke politie en de figuur van de regioburgemeester. Deze onderwerpen komen in de genoemde kritische adviezen over de reparatie alle terug, zij het met wisselende intensiteit en uiteraard vanuit verschillende invalshoeken. Dat is ook niet verwonderlijk. Wanneer men een auto op de markt brengt met ontwerpfouten, zal het vehikel niet vervolmaakt worden door reparaties. Mijn fractie is daarom van mening dat een grondige evaluatie van de Politiewet 2012 al op relatief korte termijn -- misschien in de orde van grootte van drie jaar -- ter hand moet worden genomen. Kan de minister dit toezeggen?

Door de in het wetsvoorstel opgenomen uitdrukkelijke bepalingen dat de minister volledig verantwoordelijk is voor de politie en dat de korpschef aan hem ondergeschikt is, kan over de verdeling van verantwoordelijkheden bij niemand meer onduidelijkheid bestaan. In de gebruikelijke terminologie is de minister de facto de korpsbeheerder geworden. Dat de in de Politiewet

gekozen constructies staatsrechtelijk verre van fraai zijn, doet daaraan niets af. De dreigende, kwalijke effecten daarvan zijn voorlopig gerepareerd.

Het heeft mijn fractie daarom bevreemd om in het advies van de Raad van State het volgende te lezen: "Dat in de Politiewet 2012 uitdrukkelijk wordt vastgelegd dat de korpschef over de uitoefening van zijn taken en bevoegdheden verantwoording aflegt aan de minister, betekent niet dat de positie van de minister wordt versterkt; de zelfstandigheid wordt door de voorliggende voorstellen juist geaccentueerd. ... De gekozen structuur kan spanningen opleveren tussen minister en korpschef en tot gevolg hebben dat de minister de verantwoordelijkheid die hij voor de politie heeft onvoldoende tot gelding kan brengen." Dat de VVD-fractie dit inzicht niet, althans niet meer, deelt, zal duidelijk zijn, maar de stelligheid waarmee dit wordt geponeerd, verbaast ons wel. Let wel, deze opmerkingen zijn gekomen nadat de wet is verbeterd. Als de Raad van State werkelijk van mening is dat deze verbeteringen onvoldoende zijn en de wet nog steeds constitutionele risico's in zich draagt, had mijn fractie een dergelijke stelligheid ook graag gezien in het advies van de Raad van State over het toenmalige wetsvoorstel Politiewet 2012. De wonderlijke positionering van de korpschef in het wetsvoorstel Politiewet 200. en de nog vreemdere rechtspersoonlijkheid van het Korps landelijke politiediensten zouden dan tijdig de aandacht hebben gekregen die ze hadden verdiend. Ook de behandeling in de Tweede Kamer zou dan waarschijnlijk anders zijn gelopen. Dan was deze reparatiewet bij een amendering van het oorspronkelijke voorstel misschien helemaal niet nodig geweest.

Onze blijvende ernstige bezwaren tegen de rechtspersoonlijkheid van de nationale politie zal ik niet herhalen. Voorgaande sprekers hebben hier ook al op gewezen. Met de reparatiewet wordt dit monstrum in spe de tanden uitgetrokken en wel zo effectief dat zelfs de Raad van State adviseert de rechtspersoonlijkheid te schrappen, de korpschef direct ondergeschikt te maken aan de minister en de politie onderdeel te laten uitmaken van het ministerie van Veiligheid en Justitie. Zo beschikt de minister over alle bevoegdheden om zijn verantwoordelijkheid tot gelding te kunnen brengen. Een mooie taak, wanneer de wet over enige jaren wordt geëvalueerd.

Dat overigens zelfs een nutteloze rechtspersoon een staatsrechtelijke bedreiging kan zijn, blijkt uit het advies van de Algemene Rekenkamer, die het opnieuw nodig vond uitdrukkelijk te schrijven dat: "... wij bij deze rechtspersoon met een wettelijke taak zowel rechtmatigheids- als doelmatigheidsonderzoek kunnen verrichten, waarbij alle relevante aspecten kunnen worden betrokken." Kennelijk kan over de bevoegdheid in dezen van de Rekenkamer twijfel bestaan. Dat sterkt mijn fractie in haar opvatting dat een grondige evaluatie van de Politiewet 2012 niet op de lange baan moet worden geschoven.

Ik wil niet zo veel meer zeggen over de regioburgemeester. Dat heb ik namelijk al vaker gedaan, en met enige nadruk. Anders dan bij de

vorige onderwerpen kan hier eigenlijk weinig bloed meer uitvloeien. Wij vonden en vinden dit een wat zwevende figuur, die hooguit extra bestuurlijke drukte veroorzaakt, hetgeen bepaald anders was geweest als voor deze taken was gekozen voor de Commissaris des Konings.

*N

De heer Reynaers (PVV): Voorzitter. Dat de PVV-fractie een voorstander is van een nationale politie zal inmiddels voldoende bekend zijn. Mijn fractie was dan ook verheugd toen de Politiewet 2012 op 10 juli 2012 in deze Kamer werd aangenomen. Met een slag om de arm weliswaar, maar toch. Die slag om de arm -- een aan de Kamer toegezegde reparatiewet -- is de reden dat wij vandaag weer spreken over dit onderwerp.

De eerlijkheid gebiedt mij te zeggen dat ik aanvankelijk niet voornemens was vandaag te spreken over de nationale politie. Wij waren al tevreden over de Politiewet 2012 en dat zijn wij met de toegezegde veranderingen c.q. verbeteringen nog steeds, misschien nog wel meer. Of de voorgestelde veranderingen de fracties die in juli 2012 nog tegen de nationale politie stemden over de streep zullen trekken, zullen wij vandaag zien. Mijn fractie stelt het in ieder geval op prijs dat de minister, ook na het aannemen van de Politiewet, nog probeert een zo breed mogelijk draagvlak voor de nationale politie te realiseren.

Dat brengt mij bij de reden dat ik vandaag toch nog even kort het woord voer over dit onderwerp. Vorige week verschenen er in diverse media, in het Nederlands Dagblad, bij RTL en in Binnenlands Bestuur, berichten over de aanhoudende onrust over de nationale politie. Dan bedoel ik met name de onrust onder 60.000 politiemensen omdat zij niet zouden weten waar zij aan toe zijn. Zo zou er onduidelijkheid bestaan over benoemingen, verhuizingen, locaties van bureaus en overplaatsingen. Volgens ACP en NPB zou het ontbreken aan communicatie en regie. Politiemensen zouden nauwelijks worden geïnformeerd.

Voor de PVV-fractie is dat een reden tot zorg. Draagvlak onder de mannen en vrouwen die de hooggespannen verwachtingen van de maatschappij en de politiek straks moeten waarmaken, is van levensgroot belang. Draagvlak begint bij duidelijkheid. Wij staan aan de vooravond van een historische stelselwijziging, die gepaard gaat met ingrijpende veranderingen. Heldere communicatie over hun toekomst en positie is dan ook wel het minste dat de heren en dames in het blauw mogen verwachten.

Aangezien dit voorlopig de laatste keer is dat deze Kamer over de nationale politie vergadert, verneemt mijn fractie graag van de minister wat er op dit moment wordt gedaan om de mensen in het veld juist en volledig te informeren en wat er in dat kader de komende weken en maanden nog zal worden ondernomen om betrokkenen gerust te stellen. Het laatste wat mijn fractie immers wil is een valse start voor de nationale politie, met een organisatie die al overhoop ligt nog voor het

startsein op 3 januari aanstaande wordt gegeven.
Ik hoor het graag van de minister.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Wet opslag duurzame energie!

Aan de orde is de behandeling van:
- het wetsvoorstel Regels voor de opslag duurzame energie (Wet opslag duurzame energie) (33115).

De voorzitter: Ik heet de minister van Economische Zaken van harte welkom in de Eerste Kamer. Ik open de beraadslaging voor de eerste termijn van de kant van de Kamer.

Het woord is aan de heer Terpstra.

**

De beraadslaging wordt geopend.

*N

De heer Terpstra (CDA): Voorzitter, ik wilde om te beginnen mevrouw Faber verontschuldigen, maar ik zie dat ze juist binnenkomt. Dat hoeft dus niet meer en ik begin dan ook maar opnieuw.

De voorzitter: U begrijpt dat dit van uw tijd af gaat. Ik ben heel streng vandaag!

**

De heer Terpstra (CDA): Voorzitter. Bij de behandeling van het wetsvoorstel vereenvoudiging UWV heb ik reeds gemeld dat het simpele feit dat de CDA-fractie niet deelneemt aan het kabinet-Rutte II voor ons als zodanig geen reden is om op welk punt dan ook van mening te veranderen. Dat geldt dus niet alleen voor Sociale Zaken, maar ook voor Economische Zaken.

Het huidige wetsvoorstel is ingediend door minister Verhagen en overgenomen door de huidige minister. Ik heb grote waardering voor de vorige minister. Volgens de voorzitter van VNO-NCW, de heer Wientjes, was de heer Verhagen de beste politicus die ons lang ooit heeft gekend. De heer Wientjes zei dat op de afscheidsreceptie van Verhagen en je moet zijn woorden dan ook een beetje durven relativeren. Omdat minister Verhagen zo'n goed politicus was, ben ik heel verheugd dat hij is opgevolgd door juist deze minister van Economische Zaken. Volgens mijn fractie is hij zeker een waardig opvolger van minister Verhagen!

De vragen van mijn fractie over de evaluatie en de positie van de glastuinbouwsector heeft de minister naar tevredenheid beantwoord. Ik heb nog wel twee vragen.

Ik heb de bijdrage van mevrouw Faber uiteraard nog niet gehoord, maar in de schriftelijke stukken heeft de PVV volgens mij het terechte punt gemaakt dat lastenstijgingen er in dit huis en aan

de overkant vrij gemakkelijk doorheen komen als er maar het stempel "milieu" of "duurzaamheid" op wordt gezet. Dat kan leiden tot een zekere gemakzucht. Daarom heeft mijn fractievoorzitter bij de algemene politieke beschouwingen de vraag gesteld of het mogelijk is, de positieve werking van dit voorstel te versterken door de heffing te verlagen voor diegenen die al veel energiebesparende maatregelen hebben genomen.

Mijn tweede vraag is of het mogelijk is dat energiebesparing als doelstelling in de wet wordt opgenomen. Doel van deze wet is namelijk om andere productiemethoden tot stand te brengen. Ziet de minister mogelijkheden op deze twee terreinen? Ik hoor graag een duidelijke visie.

*N

Mevrouw Faber-van de Klashorst (PVV): Voorzitter. De Nederlandse regering streeft ernaar om voor de voorziening van energie minder afhankelijk te zijn van fossiele brandstoffen. Nederland streeft naar een aandeel duurzame energie van 16% in 2020. De fractie van de Partij voor de Vrijheid betreurt het dat de regering de lat hoger heeft gelegd dan dat wij volgens Europese verplichtingen dienen te realiseren. Het opwekken van duurzame energie is een factor 2 à 3 duurder dan energie opgewekt uit fossiele brandstoffen. Dit heeft tot gevolg dat Europa zichzelf op achterstand zet in de wereldeconomie en daarbinnen plaatst Nederland zich in Europa ook nog eens op een achterstand. Er is dus op mondiaal en Europees gebied geen sprake van een gelijk speelveld.

Gelukkig komt de glastuinbouw in aanmerking voor verlaagde tarieven. De goedkeuring van de steunmaatregel, gericht op verlenging van de verlaagde tarieven voor de glastuinbouw in 2013 en 2014, ligt momenteel bij de Europese Commissie. Is er al goedkeuring gegeven door de Commissie, zo niet, is de minister dan bereid, zodra er een beslissing is gevallen, de kamer hierover in kennis te stellen?

Tarieven worden steeds vooraf bij wet vastgesteld aan de hand van de vooraf geraamde uitgaven voor de SDE-plus. Volgens de huidige gegevens bedragen de kosten per jaar per huishouden inclusief btw €9 in 2013, €150 in 2018, €293 in 2023 en €353 in 2031. Een behoorlijke stijging! Deze lastenverzwaring heeft een remmend effect op de consumptie, hetgeen weer negatieve gevolgen heeft voor de economie. Het totale geraamde budget loopt op van 100 miljoen per jaar tot 3,8 miljard per jaar in 2031. In 2016 zal er een evaluatie worden gemaakt en kan het subsidiebeleid ter stimulering van de productie van duurzame energie worden bijgesteld. De uitkomst van de evaluatie zal overigens niet van invloed zijn op de reeds lopende subsidiebeschikkingen.

Er worden langlopende contracten afgesloten van 10 tot 15 jaar om investeringszekerheid te bieden aan de ondernemers. Het gaat immers om investeringen met een lange voorbereidings- en terugverdientijd. Er wordt daarom ook geen exitregeling opgenomen. Dit vormt een groot risico voor de Nederlandse

Staat. Om inzicht te krijgen in de omvang van dit risico vraagt de fractie van de Partij voor de Vrijheid aan de minister, jaarlijks een overzicht van de aangegane verplichtingen te verstrekken aan de Kamer. Is de minister hiertoe bereid? En is de minister ook bereid om jaarlijks een overzicht te verstrekken van de stand van zaken van de hoeveelheid duurzame energie die er per jaar bijkomt en die bekostigd wordt uit de SDE-plusopslag?

Binnen het kabinet is de afspraak gemaakt dat het desbetreffende budget wordt doorgeschoven naar volgende jaren, indien de uitgaven achterblijven bij de geplande uitgaven. Daar worden geen beperkingen aan gesteld. Het budget blijft dus beschikbaar voor de stimulering van de productie van duurzame energie. Opbrengsten die het gevolg zijn van deze heffing, vloeien naar de algemene middelen. Ik heb vernomen van het ministerie dat hierdoor overschotten van voorgaande jaren niet in mindering worden gebracht op het budget van komende jaren. Dit schijnt veroorzaakt te worden door fiscale regelgeving. Kan de minister dit toelichten?

Om inzichtelijk te maken in hoeverre de uitgaven achterblijven bij het geraamde budget verzoek ik de minister om de Kamer ieder jaar een overzicht hiervan te verstrekken. Is de minister hiertoe bereid?

Het opwekken van duurzame energie gaat gepaard met hoge kosten. Om ondernemers te verleiden om toch deel te nemen aan deze onrendabele vorm van energieopwekking, worden er subsidies vertrekt. De SDE-plussubsidie dekt alleen de meerkosten ten opzichte van fossiele energie. Onder meerkosten vallen ook grondkosten. In de praktijk kan er sprake zijn van grondaankoop of gebruiksrecht op gronden. Dit gegeven, in relatie met de zorgelijke financiële situatie van de diverse gemeenten en de provinciale plannen om overtollige bouwgronden in te zetten ten bate van energietransitie, baart mij grote zorgen.

Om de zaak in een beter perspectief te plaatsen noem ik enige gegevens over de provincie Gelderland. Op basis van de gemeentelijke jaarrekeningen over 2010 blijkt dat 44 van de 52 gemeenten een of meer risico's in de grondexploitaties hebben. De totale boekwaarde van de Gelderse grondexploitaties bedraagt per 31 december 2011 bijna 1,5 miljard euro. Gedeputeerde Staten van Gelderland geven het volgende aan in de Provinciale beleidslijn bij de verslechterde financiële positie van gemeenten: "Er wordt gezocht naar oplossingen voor overtollige gronden, bijvoorbeeld door gronden tijdelijk anders te kunnen bestemmen om nieuwe en andere inkomsten te genereren."

De heer Backer (D66): We bevinden ons niet in de statenzaal van de provincie Gelderland. Ik vraag me dan ook af waar mevrouw Faber met haar punt precies heen gaat.

Mevrouw Faber-van de Klashorst (PVV): Als de heer Backer mij toestaat deze passage in zijn geheel

voor te lezen, dan wordt het hem vast duidelijk waar het mij om gaat.

Voorzitter. Ik keer terug naar het citaat: "Er wordt gezocht naar oplossingen voor overtollige gronden, bijvoorbeeld door gronden tijdelijk anders te kunnen bestemmen om nieuwe en andere inkomsten te genereren. Hierbij kan ook een relatie worden gelegd met de energietransitie door deze gronden te benutten voor het plaatsen van bijvoorbeeld zonnepanelen of windmolens."

Doordat het budget van de SDE-plusopslag bepaald wordt door vooraf geraamde kosten, bestaat het risico dat gemeenten misbruik maken van de SDE-plus om de gemeentelijke schuldenpositie te verbeteren. Is de minister zich bewust van deze mogelijkheid? Zo ja, is de minister dan bereid om dergelijk handelen te voorkomen en kan de minister aangeven hoe hij dergelijk misbruik zou kunnen voorkomen? Het kan immers niet zo zijn dat de burger, middels de SDE-plusopslag, via de achterdeur, op gaat draaien voor de schuldenpositie van gemeenten.

Voorzitter. De fractie van de Partij voor de Vrijheid had liever gezien dat de fossiele energieketens verduurzaamd worden. Er is wereldwijd nog onvoorstelbaar veel vervuiling en verspilling in deze ketens, terwijl de technologie om deze te beperken meestal gewoon voorhanden is. Met een paar miljard euro, geld waarmee men nu een windpark bouwt, kan in de fossiele ketens vele malen meer verspilling en vervuiling worden vermeden dan met een windpark. En dan rest nog de vraag of CO₂-reductie leidt tot enig meetbare invloed op de wereldtemperatuur.

*N

Mevrouw Vos (GroenLinks): Voorzitter. De fractie van GroenLinks vindt het voorliggende voorstel een goed voorstel. Wij kunnen het dan ook in grote lijnen steunen. Het voorstel behelst een aparte heffing die besteed zal worden aan de subsidiëring van duurzame energie volgens een aantal nieuwe spelregels. Mijn fractie steunt het voorstel in grote lijnen, maar wij hebben nog wel enkele vragen voor het kabinet.

Het kabinet kiest voor een heffing naast de al bestaande energiebelasting. Men tekent daarbij aan dat het regime verder identiek is aan de wijze waarop de energiebelasting wordt geheven, althans wat betreft het bepalen van de hoogte van de tarieven. Het kabinet vindt deze afzonderlijke regeling van groot belang, omdat die transparant is en een zekerstelling biedt voor de subsidiëring. Ik hoor toch graag uitgebreider waarom het volgens het kabinet een afzonderlijke regeling moet zijn, gezien de bezwaren die de Raad van State heeft geuit. Die bezwaren komen erop neer dat het leidt tot meer complexiteit en hogere administratieve lasten.

Het is in mijn ogen overigens van groot belang dat de zekerstelling voor de subsidiëring geregeld wordt, want het mag geen jobbeleid worden. Dat is de afgelopen jaren al veel te vaak gebeurd en het leidt alleen maar tot voortdurende onzekerheid bij investeerders in duurzame energie.

Daaraan moet een einde komen en daarom krijg ik graag meer duidelijkheid van het kabinet over de inzet van het kabinet dat er langjarige zekerheid moet zijn voor investeerders in duurzame energie. Betekent het verder dat bij de beoordeling van de voortgang in 2016 -- het moment waarop het besluit wordt genomen over het vervolg -- die langjarige zekerheid voor investeerders gegarandeerd blijft?

Net als bij de al bestaande energiebelasting kiest het kabinet voor een lager tarief voor bedrijven. Het is zelfs zo geregeld dat hoe groter het bedrijf is en hoe meer energie het bedrijf gebruikt, hoe lager het tarief is dat men per eenheid van energie moet betalen, een zogenaamde degressieve tariefstructuur. Daartegen heeft mijn fractie echt grote bezwaren. Het is in onze ogen heel merkwaardig dat je goedkoper uit bent naarmate je meer energie gebruikt en dus meer vervuult. Ik voorzie dat het in strijd is met een aantal principes. Maar daar blijft het niet bij, want een aantal studies laat zien dat het uiteindelijk ook nog eens remmend kan werken op investeringen van grotere bedrijven in energiebesparing. Een studiegroep in het kader van het belastingstelsel heeft al geoordeeld dat dit voorstel niet optimaal is voor het klimaatbeleid. En ook de Algemene Rekenkamer heeft in een rapport over energiebesparing geconcludeerd dat de gerealiseerde besparing door de industrie sinds 2000 in feite teleurstellend laag is. Die besparing is zelfs 0,5% lager dan die zou zijn geweest zonder overheidsbeleid! Het is toch zeker te gek voor woorden dat de industrie meer zou doen als het energiebeleid van de overheid niet was zoals het is. Ik hoor graag een stevige reactie van het kabinet, want mijn fractie heeft hier echt grote problemen mee.

Wij hebben van harte het amendement gesteund dat D66 in de Tweede Kamer heeft ingediend. Dit amendement heeft helaas geen meerderheid gekregen. Het probleem ligt daardoor nog steeds levensgroot op tafel. Wij hebben een probleem, omdat het burgers naar ons idee te veel belasting, te hoge lasten, oplegt. Ook de kleinere bedrijven, de kleine middenbedrijven, moeten in feite meer betalen dan de heel grote bedrijven. Dat vinden wij een groot probleem.

Ook de glastuinbouw wordt, zeker in de lagere schijven, extra bevoordeeld en hoeft een lagere heffing te betalen. De vraag is hoe het kabinet dit ziet in het licht van een stimulans richting alle bedrijven om zo veel mogelijk in te zetten op energiebesparende technieken en duurzame energie. Hoe ziet het kabinet dit bijvoorbeeld in relatie tot het beleid in Duitsland? Burgers en bedrijven betalen daar een gelijke heffing voor elektriciteit. Dat is een heffing in de orde van €0,05 per kilowattuur. Duitsland is toch een beetje ons grote voorbeeld voor economische groei. Het is een land dat het goed doet, waar het bedrijfsleven goed presteert en waarmee wij graag zaken doen. Hoe kan het dan toch dat het kabinet echt zo'n andere koers kiest dan Duitsland?

Wij hebben begrepen dat het kabinet zelfs overweegt om voor grootverbruikers in 2013 extra compensatie in te voeren. Boven op het feit dat zij via de SDE-plus al een veel lager tarief betalen dan burgers en de kleinere bedrijven, wordt er dus ook nog nagedacht over een compensatie voor de extra lasten ten gevolge van de SDE-plus. Ik krijg op dit punt graag een toelichting van het kabinet. Hoe ziet het kabinet voor zich dat bedrijven gaan investeren in energiebesparing en duurzame energie, waar er lagere lasten zijn en er ook nog een extra compensatie wordt geboden? Wij wachten graag de antwoorden van het kabinet op dit punt af.

Ten slotte, de Eerste Kamer heeft de motie van mijn collega Strik vorige week aangenomen. De Kamer verzoekt het kabinet daarin om zijn samenhangende energieverduurzamingsbeleid concreet inzichtelijk te maken aan de Kamer. Ook wordt het kabinet daarin verzocht om bij de verschillende maatregelen in het kader van het energieverduurzamingsbeleid zowel de positieve als de negatieve effecten concreet in zicht te brengen. In het licht van deze aangenomen motie vraag ik het kabinet om het effect van het beleid dat het nu inzet uitdrukkelijk te laten evalueren, en met name het gegeven dat grote bedrijven aanzienlijk lagere tarieven betalen, dat er ook nog een vrijstelling of compensatie voor die grote bedrijven wordt overwogen voor volgend jaar en dat er al een vrijstelling bestaat voor bedrijven die meer dan 10 miljoen kWu gebruiken, dit hele pakket dus.

*N

De heer Backer (D66): Voorzitter. Namens de fractie van D66 kijk ik uit naar de gedachtewisseling met de minister, die nu politiek verantwoordelijk wordt voor het ministerie van Economische Zaken. Dat is inmiddels zijn vierde departement. Minister Kamp kan in duur nog niet wedijveren met de negentien jaar van minister Luns, maar hij verslaat hem wel in diversiteit van departementen. Wie weet, wordt de vraag die ooit aan Luns werd toegeschreven nog weleens bewaarheid: wie komt er met mij in het volgende kabinet?

Als dit voorstel de aanduiding had gekregen "Wet heffing op de energierekening van burgers en bedrijven ter financiering van het subsidieprogramma voor duurzame energie", dan begreep elke burger wat hem te wachten stond, namelijk een extra belasting om een politieke keuze te steunen voor de subsidie van duurzame energie en om die een economisch steuntje in de rug te geven. Dat zou de transparantie, die de minister zegt na te streven, ten goede zijn gekomen.

Er zijn twee tegengestelde politieke keuzes mogelijk: of de leveranciers en producenten dragen dat risico zelf -- ik meen dat te beluisteren in het verhaal van mevrouw Faber; dat is haar keuze -- of de samenleving onderschrijft de doelstelling dat de energietransitie gestimuleerd moet worden. Dat is een lijn die wij steunen en het is impliciet de basis voor dit voorstel. Dat was overigens ooit ook de basis voor de Wet op de energiebelasting die indertijd door minister Wijers is ingevoerd. Het

wetsvoorstel borduurt daarop op een andere wijze voort.

Wij denken dat het wetsvoorstel rechtmatig is en uitvoerbaar, maar voor de handhaving geeft mijn fractie de minister mee dat hij helder moet communiceren waar het over gaat. In de titel van het wetsvoorstel is het woord "opslag" verwarrend. Er lijkt een analogie gezocht te worden met het financieel jargon "risico-opslag", maar ik dacht onmiddellijk aan gasopslag of iets dergelijks, vergeef me. Bij de communicatie is er dus nog werk te verrichten. Het lijkt net alsof de Staat met een opslag zijn risico bij de burger afdekt. Ik heb het over het risico dat de energieleveranciers de transitie niet maken. Dat is wel een heel innovatieve grondslag voor belastingheffing!

In principe steunen wij het idee van dit wetsvoorstel, maar ik heb wel een paar opmerkingen, met name over de SDE-plusregeling. Strikt genomen, spreken wij natuurlijk niet over de SDE-plusregeling, maar zij heeft er wel verband mee. Mevrouw Faber sprak daar net ook even over. Ik las in een brief aan de Tweede Kamer van 10 december -- soms lezen wij die ook -- dat de SDE-plusregeling voor 2013 weer is opengesteld met 3 miljard euro aan beschikbare fondsen. De begrotingsystematiek in ons land schrijft voor dat uitgaven en inkomsten hun eigen kaders kennen. Ik lees ook in de memorie van toelichting dat de pot van 3 miljard wordt gevuld uit de algemene middelen. Allereerst is de opbrengst onder de werking van het wetsvoorstel, als ik het goed zie, daarvoor niet toereikend. Toch zullen burgers en bedrijven zich bij langjarige investeringen moeten richten op gedane toezeggingen van de Staat. Weinig is zo permanent als een tijdelijke belasting, leert een volkswijsheid ons. Je zou dus kunnen zeggen dat deze belasting wel zal doorlopen, nu die eenmaal is geïntroduceerd. Het gekke is echter dat het elastiekje tussen de SDE-plusfinanciering en de opbrengsten een politieke koppeling is geworden, nu de aanbevelingen van de Raad van State zijn overgenomen om de koppeling en het echte bestemmingskarakter van de heffing los te laten.

Mevrouw Faber-van de Klashorst (PVV): Ik begrijp even iets niet goed. Denkt de heer Backer nu dat het budget voor de SDE niet voldoende is om tot 16% voor duurzame-energieopwekking te komen?

De heer Backer (D66): Nee, dat kan ik niet beoordelen. Ik borduur eigenlijk voort op een vraag die mevrouw Faber terecht heeft gesteld in de schriftelijke behandeling, omdat de getallen niet met elkaar overeenkomen. Er is een cumulatieve opbrengst van 1,4 miljard onder deze regeling. Ik lees dat er 3 miljard aan commitments is die ik niet helemaal kan begrijpen, maar waarover ik graag opheldering zie. Misschien zijn dat cumulatieve commitments tot dit jaar onder de regeling, want voor de regeling is maar 100 miljoen beschikbaar. De achtergrond van mijn vraag was dus dat de getallen niet matchen.

Mevrouw Faber-van de Klashorst (PVV): Daarna hebben wij een update gekregen met nieuwe

cijfers. Toen matchten de cijfers wel. Dat was in de memorie van antwoord naar aanleiding van de schriftelijke vragen.

De heer Backer (D66): Mevrouw Faber kan daardoor tevreden gesteld zijn, maar ik ben dat niet.

Er is uiteindelijk een politieke koppeling tussen de twee, tussen de opbrengsten en de uitgaven. Wat verhindert de minister om de opbrengst van deze heffing -- zij kan zelfs nog omhooggaan -- aan andere middelen te besteden? Wat doet de minister als de discrepantie tussen de opbrengsten en de uitgaven onder de SDE-regeling toeneemt? Dat kan natuurlijk. Er kunnen verschillende energieprijzen, een terugval van de aanvragen van projecten, hopelijk succesvolle energiebesparingsprojecten en CO₂-tarieven komen. Alles kan dat beïnvloeden. Voorziet de minister dat het tarief van deze belasting gaat meedemen met deze uitgaven?

Uiteindelijk strijden hierbij in essentie twee ambities om voorrang. Enerzijds is dat de noodzaak voor de maatschappelijk gewenste SDE-plusuitgaven vanuit een duurzame-energiebasis, wind, zonne-energie en aardwarmte, die niet kan concurreren. Anderzijds is dat de wens om geen nieuwe lasten op te leggen aan burgers en bedrijven in deze tijd van recessie. Ten slotte speelt hierbij de vraag of de lastenverdeling rechtvaardig is. Collega Vos sprak daar al over. Ik kom daar straks nog op terug. Ik hoor graag hoe de minister deze twee doelstellingen op de langere termijn wil verenigen en hoe zich dit met name over de lange periodes vorm gaat geven. Ik geloof namelijk dat er onder de SDE-plus vier- tot tienjarige commitments zijn.

De opslag in het wetsvoorstel -- ik noem die maar even de "risico-opslag" -- wordt krachtens een verwijzing naar artikel 1 van het voorstel geheven overeenkomstig de toepassing van de hoofdstukken I, VII en IX van de Wet belastingen op milieugrondslag, met bepaalde uitzonderingen. De rijksbelastingdienst gaat dit uitvoeren.

Wij hebben net heel even gesproken over het aandeel van 16%. Ik constateer dat de heer Samsom er 2% bijgeplust heeft op de 14% uit de memorie van toelichting van het vorige kabinet. Daarom stond het ook nog in de stukken van dit wetsvoorstel. Hoewel mevrouw Faber 16% veel vindt, vinden wij dit weinig, als tussen 2020 en 2050 de gehele transitie moet worden gemaakt naar een samenleving zonder fossiele brandstoffen. De minister kan de komende jaren nog helpen om die versnelling vorm te geven om de footprint op deze aarde ten behoeve van volgende generaties te verminderen. Daar doen wij dit immers allemaal voor.

Over het tempo in relatie tot dit wetsvoorstel heeft mijn fractie nog een aantal vragen. De economie draait nog grotendeels op fossiele brandstoffen. Ons belastingstelsel zou de transitie naar grotere diversiteit moeten ontmoedigen, maar doet vaak het tegenovergestelde. Dat gebeurt trouwens niet in dit wetsvoorstel. Om deze redenen zou mijn fractie de

voorkeur geven aan een gelijke lastenverdeling in het wetsvoorstel. Collega Vos sprak daar net al even over. Ook aan de overkant is dit aan de orde geweest. De 50/50-verdeling tussen burgers en bedrijven gemeten naar opbrengst bevoordeelt de grootverbruikers. Vanuit rechtvaardigheid en het principe dat de vervuiler betaalt, is dit niet voor de hand liggend. Bij een vlakker verloop van de tariefstructuur zou ook de energiebesparing bij grotere energieverbruikers moeten toenemen en kan de drang tot energiebesparing toenemen, omdat er een lastenverzwaring, een extra besparingsprikkel, bij hen komt te liggen.

Dit wordt erkend in de nota naar aanleiding van het verslag, maar het amendement van de D66-collega haalde geen meerderheid. De minister heeft gezegd dat hij kiest voor de pragmatische economische aanpak voor concurrentievermogen. Zo vat ik zijn antwoord samen. Daarin heeft de Kamer hem uiteindelijk gevolgd. Dat kunnen wij hier niet veranderen. Toch moet en kan de gedragsverandering van grootverbruikers op een of andere wijze gestimuleerd worden, want ook het mkb heeft hiervan trouwens last.

Ik heb daarvoor een suggestie. De lastenverdeling van de opslag komt tot uitdrukking in de tarieven die tot en met 2015 zijn vastgesteld. De opbrengsten van de opslag na die periode zijn wel geraamd, maar de bijbehorende tarieven zijn nog niet in het wetsvoorstel vastgelegd. Ziet de minister een mogelijkheid voor een vlakkere tariefstructuur na 2016 en kan bijvoorbeeld energie-efficiency daarin een rol spelen?

Mijn fractie ziet natuurlijk de voorspelbaarheid, maar die werkt naar twee kanten. Degenen die grote kapitaalinvesteringen met een terugverdientijd van tien of twintig jaar doen of overwegen, moeten kunnen rekenen op een consistente aanpak. Dat is dus langer dan 2015. Daarom vind ik het belangrijk om te weten hoe de minister daarnaar kijkt. Consistentie is gewoon belangrijk voor het vestigingsklimaat. Dat kwam gisteren ook aan de orde tijdens de behandeling van het Belastingplan.

In het interruptiedebatje met mevrouw Faber heb ik net al gesproken over de uitgaven van 1,4 miljard aan SDE-plus. Dit voorstel heeft een tijdhorizon van 2015. De 3 miljard is genoemd. Ik kan dat niet helemaal goed met elkaar rijmen. Kan de minister toezeggen dat de logica van de loskoppeling van de wet, die de Raad van State heeft geadviseerd, indien er in 2015 redenen zijn om deze belasting mee te nemen in de algehele belastingvereenvoudiging, dan ook meebrengt dat het SDE-plusprogramma doorloopt volgens de geschetste cumulatieve bedragen? Die zekerheid moet men in die projecten natuurlijk wel hebben. Zo ja, geldt dit dan ten minste tot de verplichtingen in 2015 zijn aangegaan of ook erna?

Voor al degenen die geloven in de logica van een transitie naar een duurzame en een meer circulaire economie kan het goede nieuws zijn dat deze belasting zich vanzelf uitfaseert. Dat lees ik echter nergens, hoewel ergens in de memorie van toelichting staat dat het een voorlopige maatregel is. Het tegendeel is aannemelijk. Er zijn inkomsten

begroot tot 2031. Hoe ziet de minister het tijdspad van, in het gunstige geval, uitfasering of handhaving? Mijn fractie kijkt met belangstelling uit naar de beantwoording van onze vragen en zal dan een afweging maken.

*N

De heer Noten (PvdA): Voorzitter. Er is heel veel gezegd. Laat ik de spanning, voor zover die er mocht zijn, maar onmiddellijk uit de lucht halen. De leden van mijn fractie zullen voor dit wetsvoorstel stemmen. Mijn bijdrage gaat nadrukkelijk niet over de SDE-plus, want die ligt niet voor. Wel ligt een opslag voor om een deel van de SDE-plus te financieren.

Ik sluit mij aan bij de vragen van de heer Backer. Voor zover wij dat zien, is de opslag onvoldoende om dit daadwerkelijk te doen. Daarmee is dit wetsvoorstel ook onvoldoende om zijn doelstelling te realiseren. Toch krijg ik graag nog een toelichting van de minister op dat vraagstuk, zeker in het kader van continuïteit en betrouwbaarheid van bestuur.

Wij hebben een tweetal vragen gesteld. Die zijn overigens ook door mevrouw Vos en anderen gesteld. De eerste vraag had betrekking op het feit dat je, naarmate je meer gebruikt, in principe meer betaalt. Daarmee beloon je veelgebruik. Dat werkt naar onze mening verstorend bij de concurrentie tussen grote versus kleine ondernemingen. Wij begrijpen de redenering van de minister dat er in het kader van bijvoorbeeld internationale verplichtingen en van internationale concurrentie van alles voor te zeggen is om het Nederlandse bedrijfsleven niet op achterstand te plaatsen. Wij begrijpen de redenering. Vooralsnog denken wij dat die redenering juist is, maar op termijn niet. De vraag is niet alleen of wij denken dat dit in de huidige situatie een verstandig besluit is, maar ook of de huidige situatie als zodanig acceptabel is. Graag verneem ik van de minister wat hij van plan is om hieraan te doen. Wij kunnen toch moeilijk blijven verwijzen naar internationale verhoudingen en vervolgens stil blijven zitten? Ik geef toe dat de wereld groot is, maar af en toe kun je een eigen standpunt hebben in dezen en dat proberen uit te dragen buiten je eigen landsgrenzen.

Dat geldt overigens ook voor het vraagstuk dat de PvdA "de subsidie op vuile energie" heeft genoemd. Het is naar de mening van de PvdA een misvatting om te denken dat wij alleen duurzame energie subsidiëren. Dat is niet waar. Wij hanteren ook allerlei vrijstellingen van accijns en belastingen voor energieverbruik. Denk aan de scheepvaart en de vliegtuigindustrie. Er zijn ook vergelijkbare andere bijdragen die wij leveren aan bijvoorbeeld het in stand houden van infrastructuur ten behoeve van fossiele brandstoffen. Ook daar ligt dus een transactiemodel of, als je het zo wilt noemen, een "businessmodel" waaraan de Staat, de overheid, zijn bijdrage levert. De minister antwoordt dat dit ook hierbij moet in het kader van internationale verdragen. Het Verdrag van Chicago wordt aangehaald en, als ik het goed heb, de Akte van Mannheim. Dat is natuurlijk allemaal wel waar,

maar ook hierbij geldt dat wij het schijnbaar goed vinden dat dergelijke subsidies worden verstrekt. Wij doen er immers niets aan. Wij maken deze energie goedkoper dan concurrerende energie. Dat lijkt de leden van mijn fractie onverstandig. Wij realiseren ons dat het probleem nu niet kan worden opgelost. Ik krijg graag een antwoord op de vraag waarom de regering het probleem accepteert.

De vergadering wordt van 10.42 uur tot 10.47 uur geschorst.

*B
!Rechterlijke indeling!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op de rechterlijke indeling, de Wet op de rechterlijke organisatie en enige andere wetten in verband met de vorming van de arrondissementen Gelderland en Overijssel (33451);
- het verslag van een schriftelijk overleg met de minister van Veiligheid en Justitie over de inwerkingtreding van wetsvoorstel 33451 (33451, letter B).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister Opstelten: Voorzitter. Ik dank alle leden voor de wijze waarop zij zojuist hebben gereageerd op het voorstel. Ook mevrouw Beuving dank ik voor haar inbreng. Zij heeft namens alle leden net als ik behoorlijk tempo gemaakt met dit wetsvoorstel. Ik waardeer de voortvarendheid van de Kamer natuurlijk in hoge mate. Als ik goed heb geluisterd, vraagt mevrouw Beuving mij op drie punten om een bevestiging. Op alle punten kan ik bevestigend antwoorden. Ik zal dat uiteraard nog nader adstrueren.

Op het eerste punt antwoord ik: ja, ik geef de rechtbanken Gelderland en Overijssel het volledige vertrouwen. Daarom wordt er vanaf 1 januari a.s. gewerkt alsof dit twee afzonderlijke rechtbanken zijn.

Mijn antwoord op de tweede nadrukkelijke vraag luidt: ja, er komen voor de rechtbanken Overijssel en Gelderland krachtige en volwaardige besturen, en er worden geen bestuurders gedeeld.

Op het derde punt antwoord ik: ja, de datum van inwerkingtreding van de splitswet zal tijdig, zonder voorbehoud en extern breed worden bekendgemaakt, zodat ook de ketenpartners hiervan op de hoogte zijn. Ik loop nu even vooruit op de uitkomst van deze behandeling. Als Hare Majesteit erin bewilligt, zullen de splitswet en het KB van inwerkingtreding nog deze week in het Staatsblad worden gepubliceerd. Ik heb de tekenboeken net gezien. Ik wacht dus even af. De artikelen over de benoeming van de besturen werken terug tot 1 januari 2013. Er kunnen dus al bestuurders geworven worden, zodat er op 1 april twee volwaardige rechtsbestuurders zijn. Ik zal daarvan persoonlijk, gevraagd of ongevraagd, luid

en duidelijk en met klarenstoten blijf geven. Ik dank de Kamer dus voor haar voortvarendheid en de ruimhartigheid waarop zij op mijn brief heeft gereageerd.

Mevrouw Beuving (PvdA): Ik dank de minister voor deze duidelijke toezeggingen. Om elk misverstand te vermijden vraag ik de minister het volgende. Hij zegt dat de gesplitste rechtbanken van Overijssel en Gelderland alle vertrouwen zullen krijgen om daadwerkelijk goed te kunnen functioneren. Ik miste in de formulering van de minister het woord "faciliteiten". Wij hebben immers ook gevraagd om de faciliteiten die daarbij horen.

Minister Opstelten: Het antwoord daarop is: ja. Dat hoort daarbij. Dat heb ik eigenlijk impliciet aangegeven in mijn antwoord.

Mevrouw Beuving (PvdA): Fantastisch. Het antwoord van de minister op de vraag of dit krachtige, volwaardige en aan andere gerechtsbesturen gelijkwaardige gerechtsbesturen zouden zijn en zijn toezegging daarop was heel duidelijk. Daar dank ik de minister voor. Ik begrijp uit het vervolg van de minister dat deze week, als wij inderdaad uitgaan van aanneming vandaag, niet alleen de splitswet in het Staatsblad zal worden gepubliceerd, maar ook het KB voor de inwerkingtreding. Begrijp ik het goed dat in dat KB de datum 1 april 2013 genoemd is?

Minister Opstelten: Het antwoord op de door mevrouw Beuving namens de Kamer gestelde vragen is allemaal: ja.

De voorzitter: Dat gaat lekker snel! Dan kunnen wij weer verder!
**

Minister Opstelten: Dan zal ik toch even ingaan op de zorgen geuit over de relatie tussen de rechters en de Raad voor de rechtspraak. Ik snap die zorgen. Ik heb vastgesteld dat de Raad voor de rechtspraak die zorgen deelt en serieus neemt. De raad heeft ook gereageerd op het manifest en hij gaat deze week in gesprek met de opstellers van het manifest. Dat is natuurlijk juist. Ik hecht eraan om te benadrukken dat bij de benoeming van nieuwe bestuurders wel degelijk een zorgvuldige procedure is gevolgd waarin er veel invloed was van de werknemers in de gerechten en de rechters. Die was verzekerd in de adviescommissies, ondernemingsraden en gerechtsvergaderingen. Zij zijn in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen.

Wat betreft de zorgen over de productiedruk zeg ik het volgende. Er bestaat uiteraard een zekere spanning tussen enerzijds de kwaliteit en anderzijds de noodzaak om de kosten van de rechtspraak beheersbaar te houden. Zo'n spanning bestaat in iedere organisatie. Op zichzelf is dat niet ongezond, maar ik neem deze signalen natuurlijk serieus. Ik zal de vinger aan de pols houden bij de raad. Wij hebben hierover bij de behandeling van de Wet herziening gerechtelijke

kaart uitvoerig gediscussieerd in de Kamer. Ik herinner mij heel goed dat mevrouw De Boer toen een motie heeft ingediend. Dezelfde onderwerpen die in haar motie aan de orde waren, zijn in het manifest aan de orde. Die motie is ingetrokken naar aanleiding van mijn toezegging dit in de monitor die wij hebben afgesproken, mee te nemen. Die toezegging herhaal ik hier.

De voorzitter: Ik dank de minister. Wij zijn toegekomen aan de tweede termijn van de kant van de Kamer. Ik constateer dat de leden even een paar minuten willen schorsen. Ik begrijp dat dit ertoe kan leiden dat er geen tweede termijn komt.
**

De vergadering wordt van 10.56 uur tot 11.02 uur geschorst.

*N

Mevrouw Beuving (PvdA): Voorzitter. Namens alle fracties dank ik de minister voor zijn duidelijke antwoorden en zijn duidelijke toezeggingen. Op een van die toezeggingen krijgen wij graag nog een nadere toezegging. Het betreft het moment waarop de gerechtsbestuurders van beide gesplitste rechtbanken, die van Gelderland en die van Overijssel, daadwerkelijk zijn benoemd en aan de slag kunnen. We roepen de minister op, ervoor te zorgen dat de gerechtsbestuurders zo snel mogelijk worden benoemd. Het gaat daarbij dus niet alleen om de president, die naar we hebben begrepen al bekend is, maar ook om de beide andere gerechtsbestuurders in zowel Overijssel als Gelderland. Alle fracties vinden het van belang dat er zo snel mogelijk wordt gehandeld, zodat zo snel mogelijk kan worden gewerkt met het oog op die toch al spoedige datum van 1 april 2013. Er moet dus vooral niet te lang worden gewacht met het feitelijk en juridisch in functie brengen van de gerechtsbestuurders.

Ik kom te spreken over het manifest, waarin zorgen en kritiek worden geuit. Je zou bijna kunnen zeggen dat het manifest oogt als een revolutie in de rechtspraak. Het is een groot woord, maar de woordvoerders van alle fracties zijn zich ervan bewust dat er heel wat aan de hand moet zijn voordat rechters met kritiek naar buiten treden, en dan ook nog in de vorm van een manifest. Ik had dit eigenlijk nooit voor mogelijk gehouden. Er is dan flink wat aan de hand; vandaar toch even deze term. Het mag de minister duidelijk zijn dat dit bij alle fracties in deze Kamer sterk leeft. Het houdt ons bezig en we delen de zorgen ook. Dat is ook heel duidelijk gebleken uit onder meer het debat van afgelopen zomer over de Wet herziening gerechtelijke kaart. Ook toen zijn van onze kant formuleringen gebruikt als dat mensen in het land zich niet vertegenwoordigd zouden voelen door de Raad voor de rechtspraak. Ook toen zijn al zorgen geuit over de benoemingsprocedures. Van de zomer is tevens heel uitgebreid stilgestaan bij de kwestie van de productiedruk en de zorg om de kwaliteit en de onafhankelijkheid van de rechtspraak. Die punten komen nu heel sterk terug in het manifest.

Wij horen dat de minister daar aandacht aan wil schenken en er een gevolg aan wil geven. Ook het monitoren, zoals indertijd door mevrouw De Boer is gevraagd, wordt terecht door de minister aangehaald.

Heel concreet vragen wij de minister om bij dat monitoren de rol van de Raad voor de rechtspraak te betrekken. Zowel op het punt van de rol van de mensen in het land bij de benoemingsprocedures als op het punt van de productiedruk is er veel kritiek op de Raad voor de rechtspraak. Als de minister dat legt naast de geluiden die vandaag vanuit de Kamer klinken over de wijze waarop het de afgelopen maanden is gegaan met het anticiperen op de splitsing, is er toch alle aanleiding om in dat monitoren toch te kijken naar de rol van de Raad voor de rechtspraak. Dat moet nadrukkelijk met alle respect voor de scheiding der machten, maar het moet ook juist vanwege de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht en het goed kunnen functioneren van de rechters die de rechtspraak alle dagen daadwerkelijk vormgeven.

De voorzitter: Mij is gebleken dat er geen verdere sprekers zijn. Ik geef het woord aan de minister voor zijn antwoord in tweede termijn.

*N

Minister Opstelten: Voorzitter. Ik dank mevrouw Beuving, die namens alle woordvoerders sprak. Op haar vraag over de splitswet is mijn antwoord uiteraard "zo snel mogelijk". Dat belang voel ik zelf ook. Er zal heel hard aan worden gewerkt zodat de personen die in het bestuur leiding gaan geven aan beide rechtbanken, zo snel mogelijk bekend worden en op die manier een gezicht geven aan de rechtbanken die op 1 april zullen starten. Vanuit mijn positie zal ik ervoor zorg dragen dat aan deze wens van de Kamer wordt voldaan. Dat vind ik een heel logische en terechte vraag. Ook op die vraag is het antwoord dus in alle duidelijkheid "ja". Ik vind het belangrijk dat er duidelijkheid komt voor de mensen om wie het gaat.

Laat ik ook duidelijk zijn over het manifest, zonder te herhalen wat ik in eerste termijn heb gezegd. Ik vind het geen revolutie, maar het is natuurlijk opmerkelijk dat rechters met een manifest komen; hoe zou ik dat anders kunnen vinden? Het schept een noodzaak tot dialoog. Dat is belangrijk. Ik vind dat de Raad voor de rechtspraak er vrijdag meteen adequaat op heeft gereageerd. Ik herhaal wel dat het kabinet en ik als eerst aangesprokene verantwoordelijk zijn voor deze benoemingen. Ik wil die verantwoordelijkheid niet wegschuiven. Ik houd staande dat het wel degelijk zorgvuldig is gebeurd. Het is ook goed om dat over te brengen aan de rechters die hierover zorgen hebben. Daarover moet je een heel open en adequate discussie voeren. Ik vind het logisch om in de monitoring ieders rol mee te nemen, dus ook de rol van de Raad voor de rechtspraak. Ik vind het prettig dat mevrouw Beuving namens alle fracties nog een keer heel scherp heeft gezegd dat er natuurlijk respect is voor de scheiding der machten,

want die moeten we hier goed in de gaten houden. Ik zal de rol die de Raad voor de rechtspraak speelt in deze situatie dus meenemen in de monitoring die ik heb toegezegd.

Voorzitter. Dit was mijn antwoord in tweede termijn.

Mevrouw Beuving (PvdA): Op alle andere onderdelen was het antwoord van de minister zeer naar tevredenheid, maar ik vind dat hij iets te gemakkelijk zegt dat de reactie van de Raad voor de rechtspraak afgelopen vrijdag adequaat was alsmede dat hij uit eigen waarneming kan zeggen dat de benoemingsprocedures van de gerechtsbestuurders zorgvuldig zijn geweest en dat de betrokkenheid gewaarborgd is geweest. Het is toch niet voor niets dat mensen in het land, naar ondertussen is gebleken breed gedragen, daar anders tegenaan kijken? Ik heb het dan over de rechters, de professionals. In het persbericht van de Raad voor de rechtspraak dat eind vorige week verscheen, zag ik dat men enerzijds de zorgen rondom kwaliteit en productiedruk serieus lijkt op te pakken maar dat men anderzijds over de kritiekpunten die heel rechtstreeks op de Raad zijn gericht, bijvoorbeeld rondom de benoemingsprocedures, zegt dat ze feitelijk onjuist zijn. Het meteen geven van een dergelijke reactie maakt dat wij zorgen hebben of er wel daadwerkelijk een reflectie heeft plaatsgevonden op de vraag hoe het kan dat men er in het land kennelijk echt anders over denkt en het anders heeft beleefd.

Minister Opstelten: Natuurlijk is reflectie noodzakelijk. Ik vond het mijn plicht om de verantwoordelijkheid duidelijk aan te geven. Ik ben uiteindelijk verantwoordelijk voor deze benoemingen; ik wil dat niet wegschuiven. De Raad voor de rechtspraak speelt daarin natuurlijk een belangrijke rol. Ik heb nadrukkelijk gezien dat dit heel zorgvuldig en goed is gelopen en dat het een langdurig proces is geweest, met inspraak van velen. Ik vind het echter goed dat mevrouw Beuving zegt dat je hierover open moet praten. Ik zie het manifest niet zozeer als een bedreiging maar als een kans en een noodzaak om de dialoog en de communicatie te verstevigen. Het is ook niet erg dat de Raad voor de rechtspraak zegt het wel goed gedaan te hebben, maar er moet vervolgens wel over worden gepraat. Dan heb je daar het onderwerp en de gevoeligheid. Ik wil niet zeggen dat de een gelijk heeft en de ander ongelijk, maar je moet er wel precies in zijn. Misschien moet nog een keer worden uitgeschreven hoe de procedures precies zijn gelopen. Laat mij nu echter eerst het gesprek aangaan. Dat vind ik heel belangrijk.

Mevrouw Beuving (PvdA): Dat miste ik inderdaad. Er moet eerst eens geluisterd worden in plaats van meteen te gaan zenden. Er moet iets in ontvangst worden genomen. Het moet doordringen welke onderdelen van de zorgen en klachten uit de praktijk, ook rondom de benoemingsprocedures, wel terecht zijn. Men stond echter meteen in de zendmodus van "feitelijk onjuist" et cetera. Dat

wekt bij ons natuurlijk meteen de indruk dat de kritiek uit het land in feite kansloos is en niet serieus genomen wordt. Je zult toch eerst echt moeten luisteren en moeten doorvragen waar het vandaan komt en waar het naar de mening van de mensen in het land is misgegaan in de procedures.

Minister Opstelten: In ieder geval naar de mening van de ondertekenaars van het manifest; laten we het daarop houden. Daar moeten we ook precies in zijn. Ik heb niet meer gezien dan het manifest van vrijdag. Ik heb kennisgenomen van de reactie van de Raad voor de rechtspraak. Ook zie ik mediaberichten. Ik zit dus op goede afstand en dat vind ik feitelijk ook juist. Ik wilde echter niet weglopen voor mijn verantwoordelijkheid ten aanzien van de benoemingen. Dat moet mevrouw Beuving toch ook op prijs stellen. Ik ben het ermee eens dat je de dialoog moet aangaan. Zie het dus niet als een bedreiging, maar zie het als een kans om dat gesprek nu heel stevig aan te gaan binnen het kader dat we vanaf 1 januari hebben, namelijk de Wet herziening gerechtelijke kaart. Daarin staat kwaliteit voorop. Dat is belangrijk, want ik heb altijd gezegd dat de kwaliteit in dit verband belangrijker is dan de kwantiteit.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B
!Politiewet!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Politiewet 2012 in verband met de positie van de korpschef en van de regioburgemeester alsmede enkele andere verbeteringen (33368).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister Opstelten: Voorzitter. Het doet me deugd dat ik vandaag met uw Kamer overleg mag voeren over een wetsvoorstel dat een aantal verbeteringen bevat ten opzichte van de Politiewet 2012. We hebben er veel over gesproken. Ik heb de interventies in eerste termijn over dit wetsvoorstel buitengewoon gewaardeerd. Het was een vervolg op het debat dat we voor het zomerreces hebben gevoerd en dat de aanleiding is geweest voor dit wetsvoorstel. Ik dank alle leden voor hun bijdragen. Ik proef een heel constructieve houding en benadering van het fenomeen nationale politie en van de wetsvoorstellen die op tafel liggen. Vanaf het begin heb ik die gezien. Ik waardeer dat zeer. Natuurlijk is er verschil van inzicht geweest, waarover we destijds zwaar hebben gedebatteerd. Ik heb daaraan overigens heel goede herinneringen

overgehouden. Het heeft mij ook verder gebracht in mijn denken over de wijze waarop we het wetsvoorstel hebben behandeld, namelijk reparatiewet of novelle. Dat heeft ons gescheiden. Ik heb naar eer en geweten mijn motieven daarvoor aangedragen. Ik heb echter nooit het gevoel gehad dat we niet samen op weg zijn naar hetzelfde resultaat. Dat vind ik belangrijk.

Enkele punten zijn telkens aan de orde geweest en hebben steeds centraal gestaan, bijvoorbeeld de rechtspersoon, een onderwerp dat ook vandaag weer centraal staat. De vraag was of ik als minister voldoende positie heb om de korpschef te laten doen wat ik wil, als ik het zo mag vertalen. U hebt mij daarbij geholpen. Ook wordt in de Kamer verschillend gedacht over het fenomeen van de regioburgemeester. Dat is een figuur die ik zelf heb bedacht en ik vind het dus aardig dat er scherp over gediscussieerd wordt. De heer De Graaf heeft mij roerend getroffen met zijn betoog. Ik vind het ook als persoon heel plezierig dat ik hier nu sta om dit wetsvoorstel te verdedigen en dat ik, naar verwachting, over drie jaar ook de evaluatie kan meemaken van een aantal fenomenen. Dan zullen we het debat kunnen voortzetten, want dat is natuurlijk belangrijk.

Mijn uitgangspunten zijn de volgende. Ik hoop dat daarover geen misverstanden bestaan. Ook daarom vind ik het prettig om nu -- en hopelijk ook de komende jaren -- hier te kunnen staan. Ten eerste wil ik bij de implementatie de traditie neerzetten van wat de nationale politie wel en niet is. De nationale politie is dus geen justitiële politie, zo zeg ik ook tot de heer Koole. Bij de implementatie begint het: dan wordt de traditie gevormd. Die ontstaat en gaat dan ook niet meer weg. Ik acht het mijn plicht om het lokale gezag, dat wordt vormgegeven in de lokale driehoeken, ongelooflijk stevig te bewaken. Dat is mijn taak. Enerzijds is het uitgangspunt dus een beter functionerende politie, om door middel van een stelselwijziging tot een beter beheer te komen. Dat is geen klacht aan het adres van de korpsbeheerders, want zij werden belast met het stelsel. Anderzijds is het uitgangspunt een steviger lokaal gezag. Dat moeten wij met elkaar bewaken.

Ik beantwoord de vragen in volgorde van spreker, te beginnen met de heer Hoekstra, die in zijn termijn vijf punten heeft aangegeven. Zijn eerste punt betrof de frequentie van rapportages aan de Kamer. Momenteel stuur ik de Kamer halfjaarlijks een voortgangsbericht. Ik zal dat de komende jaren blijven doen, juist ook omdat deze jaren cruciaal zijn voor de opbouw van het landelijk korps. In deze rapportage zal ik -- het tweede punt van de heer Hoekstra -- ook ingaan op de ervaringen inzake het functioneren van de regioburgemeesters. Ik kom overal in het land en ik heb evenals de heer De Graaf geconstateerd dat er draagvlak is om hiermee door te gaan. Ook het fenomeen regioburgemeester heeft draagvlak, ook bij de burgemeesters. De zittende regioburgemeesters hoeven naar mijn mening niet te vrezen voor hun voortbestaan als deze wet wordt ingevoerd. Dat is mijn algemene gevoel, dat mij ook heel logisch lijkt. We moeten daar rustig en

vooral ontspannen mee omgaan. We gaan kijken hoe dit functioneert. Het derde punt van de heer Hoekstra betrof de techniek. De artikelen 30 en 36 zouden iets anders moeten, namelijk "bij of krachtens AMvB". Voor deze artikelen geldt dat er ruimte moet zijn voor de uitwerking van details in ministeriële regelingen. Het lijkt mij goed om die mogelijkheid te behouden. Alleen de minister van Veiligheid en Justitie kan die nadere regels stellen. Er zijn door mij grenzen gesteld aan de verdere doormandatering.

De heer Hoekstra (CDA): Kan de minister misschien toch nog aangeven waarom hij dit heeft veranderd ten opzichte van de nadere memorie van antwoord? Kan hij daarnaast nog een keer specifiek aangeven wat in zijn optiek het verschil is tussen het een, namelijk "bij", en het ander, namelijk "bij dan wel krachtens"?

Minister Opstelten: Het is een kwestie van "bij of krachtens". Krachtens AMvB kun je een regeling treffen. "Bij AMvB" moet je het in de AMvB doen. "Krachtens AMvB" geef je een bevoegdheid om het te regelen. Zo heb ik het ongeveer vijftig jaar geleden geleerd.

De heer Hoekstra (CDA): Dat was het antwoord op mijn tweede vraag. De eerste vraag was de waaromvraag. We hebben de nadere memorie van antwoord met veel genoegen tot ons genomen. Die wordt nu veranderd. Ik vraag me af waarom dat zo is. Als het verschil inderdaad zo klein is, waarom is de oorspronkelijke formulering dan niet gewoon gehandhaafd?

Minister Opstelten: Ik vond het niet juist als het kleinste detail op mijn bureau terecht zou komen. Dat hoeft niet. Je kunt details bij ministeriële regeling regelen. De korpschef kan dat dan ook doen. Je geeft daarin dus aan wat hij moet doen. Het is dus een kwestie van techniek; er zit geen enkele beleidsgedachte achter. Het gaat erom hoe het normaal in deze organisatie zal gaan en, sterker nog, zal moeten gaan.

De heer Hoekstra (CDA): Het is techniek, maar voor dit huis is het misschien wel belangrijke techniek. Het gaat ons er natuurlijk om wat wij hier nog te zien krijgen en wat onze mogelijkheden nog zijn. Kan de minister daarop expliciet ingaan? Wil hij bevestigen dat er in dat opzicht, ook door deze in zijn ogen kleine verandering van de techniek, niets verandert in de mogelijkheid van de Kamer om dingen te zien en er eventueel op in te grijpen?

Minister Opstelten: Dat laatste zeker niet. Ik zeg toe om dit punt mee te nemen in de rapportages die we per half jaar zullen uitbrengen. Ik zal daarbij ook voorbeelden geven van de wijze waarop hiermee wordt omgegaan. Dan wordt het duidelijker en zichtbaarder. Het is natuurlijk een organisatie in ontwikkeling en op dit moment weet ik ook niet alles. Dat kunt u mij verwijten, maar het is nog niet het geval. Ik neem de uitwerking van het "bij of krachtens" dus mee in de rapportages,

waarbij ik concrete voorbeelden gebruik, want daarop doelde de heer Hoekstra.

De heer Thom de Graaf (D66): Ik had eigenlijk niet de behoefte om te interrumperen totdat ik de minister hoorde zeggen dat het ging om het mandaat en het doormandateren. Ik dacht toen: laat ik voor alle juridische helderheid even aangeven dat het hier natuurlijk helemaal niet gaat over mandatering maar over delegatie van wetgeving. Het belangrijkste verschil tussen "bij" en "bij of krachtens" is dat niet de minister, maar de AMvB aangeeft of tot ministeriële regelingen kan worden gekomen. In die ministeriële regelingen kan eventueel iets nader worden overgedragen aan de korpschef, maar dan wel graag op grond van de AMvB. Het zou dus erg nuttig en misschien ook wenselijk zijn als de minister later nog eens een brief schreef over zijn visie op het gebruik van deze AMvB's. We kunnen natuurlijk ook een voorhangprocedure volgen en dan weer een debat gaan voeren, maar dat lijkt me minder geslaagd. Als dat niet hoeft, zou ik het willen voorkomen. Ik kan me echter voorstellen dat de minister nog eens wil expliciteren hoe hij denkt gebruik te maken van bevoegdheden en wat hij daadwerkelijk wil laten delegeren.

Minister Opstelten: Ja. Ik dank de heer De Graaf voor zijn aanvulling. Zo is het natuurlijk juist. Zo heb ik het inderdaad vijftig jaar geleden geleerd. Laat er geen misverstand over bestaan: zo veel mogelijk bij AMvB en kleinere technische punten bij ministeriële regeling, zoals ik zei, en inderdaad niet in mandaat. Wat dat betreft heb ik wat verwarring teweeggebracht, gelet op de laatste vraag bij dit derde punt van de heer Hoekstra. Een AMvB wordt voorgehangen. De Kamer ziet dus precies wat er overblijft voor lagere regelgeving. Laten we afspreken dat ik in de halfjaarlijkse rapportage een passage wijd aan de wijze waarop ik hiermee omga.

De heer Hoekstra (CDA): Dat stemt, denk ik, tot geruststelling. Het betekent namelijk dat de minister alles, of het nu "bij" dan wel "bij of krachtens is", bij de Kamer zal voorhangen. Dat geeft de Kamer de gelegenheid om daarop eventueel te interveniëren. Dat is precies waar het ons om te doen is.

Minister Opstelten: Prima; dank.

Voorzitter. Het vierde punt van de heer Hoekstra betreft het feit dat in de wetswijziging wordt geregeld dat twee burgemeesters van steden met minder dan 100.000 inwoners deelnemen aan het artikel 19-overleg. Hij heeft gevraagd hoe dat gaat, mochten de plannen van het kabinet doorgaan om te komen tot uitsluitend gemeenten met meer dan 100.000 inwoners. Laten we dat even van elkaar scheiden. Collega Plasterk werkt daar namens ons met verve aan, maar op dit moment zijn er gewoon gemeenten met minder dan 100.000 inwoners. Dat zijn er zelfs heel veel. Het is belangrijk dat we deze gemeenten een stem geven. Ik kom daar straks nog op terug. De komende jaren

is het nog te verwachten dat deze gemeenten er zullen zijn.

Het vijfde punt van de heer Hoekstra betrof het moment van inwerkingtreding van de wet. Zoals bekend is dat op 1 januari. In antwoord op zijn specifieke vraag meld ik dat een tweetal artikelen op een iets later tijdstip in werking zal moeten treden, ook vanwege de techniek en de zorgvuldigheid. Het betreft in de eerste plaats artikel 30, waarmee van de ministeriële regeling beheer en financieel beheer AMvB's een AMvB wordt gemaakt. Die moet worden besproken in het artikel 19-overleg en voorgehangen bij het parlement. Naar verwachting kan dit artikel medio volgend jaar in werking treden, laat ik zeggen op 1 juli. In de tweede plaats zal de regeling omtrent de aanwijzing van een regioburgemeester op aanbeveling van de burgemeesters niet onmiddellijk van start kunnen. Eerst moeten de burgemeesters uiteraard in de gelegenheid worden gesteld om hiervoor een procedure op te stellen en te doorlopen. Dat wil ik ook zorgvuldig doen. Dit deel van het wetsvoorstel zal vermoedelijk al in het voorjaar in werking treden, laat ik zeggen op 1 mei. Het gaat hier om artikel 38c. Het eerste betreft artikel 1, aanhef g. Deze artikelen treden dus later in werking.

De heer Hoekstra (CDA): Ik dank de minister voor zijn specifieke antwoord. Als ik het goed begrijp, betreft het dus een tweetal artikelen met voor de eerste een uiterlijke ingangsdatum van 1 juli en voor de tweede een uiterlijke ingangsdatum van 1 mei.

Minister Opstelten: Ja.

De heer Hoekstra (CDA): Dank u wel.

Minister Opstelten: Voorzitter. Naar aanleiding van het kritische rapport van de Rekenkamer over de strafrechtketen heeft de heer Hoekstra gevraagd wanneer de eerste rapportages verschijnen over de positie van de nationale politie in de totale keten. We zullen aan beide Kamers rapporteren hoe we dit punt uitwerken, inclusief de positie van de nationale politie daarin. De eerste rapportage komt halverwege het jaar uit, dus ruim voor het zomerreces. Dat houdt in dat de rapportage in de maand juni komt, als ik het daarbij mag houden.

De heer De Graaf, de heer Koole en mevrouw Strik hebben gevraagd waarom het Nederlands Genootschap van Burgemeesters is aangewezen als het orgaan dat de aanbeveling doet voor twee extra burgemeesters en niet bijvoorbeeld de VNG. Ik heb dat eerder al toegelicht. Ik ken beide organisaties van binnenuit en van buitenaf. De twee extra burgemeesters vertolken in het artikel 19-overleg het geluid van de burgemeesters van de kleinere gemeenten.

De regioburgemeesters zijn nu eenmaal allemaal burgemeesters van grote steden in ons land. Zij vertegenwoordigen natuurlijk ook het geluid van de kleinere gemeenten. Het is echter ook goed om die kleinere gemeenten een stem te geven. Het Nederlands Genootschap van Burgemeesters is

natuurlijk de organisatie van de burgemeesters. Het genootschap spreekt vooral over de inhoud van het burgemeesterschap en veel minder over de rechtspositie. Daarvoor zijn andere verbanden zoals de Vereniging tot Behartiging der Belangen van Burgemeesters. Het genootschap is naar mijn ervaring ook het orgaan waarin over het inhoudelijk functioneren en de positionering van het orgaan burgemeester, zoals dat in de Gemeentewet aan de orde komt, wordt gesproken. Er komt heel veel aan de orde, zoals de relatie van de burgemeester met de politie en de gezagsverantwoordelijkheid van de burgemeester. De VNG is de belangenbehartiger van de gemeenten. Die komt daardoor minder in aanmerking voor het innemen van deze positie dan het Nederlands genootschap. Niet iedereen is daar lid van en dat is ook niet verplicht, net als gemeenten niet verplicht zijn om lid te zijn van de VNG. De meeste zijn het wel, maar het hoeft niet. In het wetsvoorstel staat dat ik het orgaan aanwijs dat de twee burgemeesters uitzoekt. Ik ben van plan om daar het genootschap voor te vragen om de door mij genoemde redenen.

De heer Thom de Graaf (D66): In de toelichting bij het wetsvoorstel schrijft de minister dat de burgemeesters van kleinere gemeenten het geluid van kleine gemeenten moeten vertolken. Ik begrijp dat ook. Het gaat niet alleen om het ambt en de functie van burgemeester, maar ook om de vertolking van de gevoelens binnen kleinere gemeenten over veiligheid, zorg, enzovoort. Het gaat dus niet alleen om het formele ambt van burgemeester. Daarom is het naar het gevoel van diverse fracties in dit huis logischer om deze burgemeesters te laten voortkomen uit de kring van de VNG. Als dit gevoel in deze Kamer breed zou leven, zou de minister dan bereid zijn om in plaats van het Nederlands Genootschap van Burgemeesters het orgaan Vereniging van Nederlandse Gemeenten aan te wijzen?

Minister Opstelten: Ik ben van mening dat dit heel zuiver en formeel benaderd moet worden. Het gaat om het bestuursorgaan "burgemeester". Daarover gaat het wat de aansturing van de politie betreft. Het gaat over de vraag wie het gezag heeft. Dat ligt niet bij het college van B en W of de raadsleden; die controleren de gezagdrager en geven hem impulsen. De burgemeester is degene die het gezag heeft over de politie. Dat moet naar mijn mening in de nieuwe politiewet formeel benaderd worden. De VNG is ook niet betrokken bij het artikel 19-overleg. Daarvoor had de voorzitter van de VNG uitgenodigd kunnen worden, maar dat is niet gedaan. Het gaat om een keuze, zonder daarover verantwoording te hoeven afleggen aan de regio. Verantwoording moet wel worden afgelegd aan het bestuur, aan de algemene ledenvergadering van het genootschap, waar vaak over dit soort zaken wordt gesproken. Daar hoort het thuis. Ik heb hierover dus een andere mening.

De heer Thom de Graaf (D66): Dat wordt natuurlijk door ons allemaal zeer gerespecteerd. Het gaat er echter om of het gevoel van deze Kamer toch

anders kan zijn. U geeft terecht aan dat het gaat om het bestuursorgaan "burgemeester". Dat is echter een orgaan binnen de gemeentelijke overheid. Het representeert niet alleen zichzelf maar ook de gemeente. Dat wilt u ook. U wilt niet alleen het geluid horen van de twee individuele personen maar ook dat van de kleine gemeenten, op nationaal niveau. U schrijft dat letterlijk in de memorie van antwoord. Daarmee suggereert u dat het verstandig is om de burgemeester niet alleen te zien als de gezagsdrager maar ook als de representant van het gevoel over het veiligheidsbeleid in kleine gemeenten. Ik vraag u daarom om de VNG als orgaan aan te wijzen. Dat zou overigens in de praktijk betekenen dat de VNG via de Commissie Bestuur en Veiligheid een burgemeester zou vragen. Uiteindelijk krijgt u dan de burgemeesters die u wilt in het artikel 19-overleg.

Minister Opstelten: Ja, maar dan nog vind ik mijn voorstel formeel juist. Het genootschap is een zeer gerespecteerd orgaan waarvan bijna alle burgemeesters lid zijn. Daar gaat het ook over de politie. Dat is het orgaan van de gemeentelijke gezagdragers. Laat hen, als gezagdrager, niet als vertegenwoordiger van gemeenten, in het artikel 19-overleg opereren. Dat verschilt van het punt van het integraal veiligheidsbeleid. Dat is een heel ander punt. Dat is namelijk een collegetaak. In bepaalde gemeenten zijn wethouders daarvoor verantwoordelijk. Het gaat hier om de gezagdrager voor de politie. Dat is de burgemeester. Het genootschap is zeer gerespecteerd. Het genootschap zal dit ook gaarne aanvaarden en er inhoud aan geven. Ik ben daarvan overtuigd.

De heer Thom de Graaf (D66): Ik ben de laatste die zal zeggen dat het genootschap geen gerespecteerd orgaan is. Dat is echter niet het punt. U kunt ook niet zeggen dat het genootschap het orgaan is dat zich buigt over politieaangelegenheden. Voor zover ik weet, is met uitzondering van de aanloop naar deze politiewet -- waarin de voorzitter van het genootschap door u, in een andere hoedanigheid overigens, is gevraagd om met burgemeesters te praten over de rol van het gezag -- altijd overleg geweest met de VNG over veiligheidszaken, nooit met het genootschap. Dat gebeurde ook niet als het ging over politieaangelegenheden. Aan het genootschap wordt in één keer een positie gegeven die ik eerlijk gezegd nog niet eerder in de Nederlandse bestuurlijke verhoudingen ben tegengekomen.

Minister Opstelten: Dit is een serieus punt. Wij raken elkaar net niet. Laten wij dat vaststellen. Ik heb vele malen met de VNG gesproken over dit wetsvoorstel. Na aarzeling heb ik daarvoor ook draagvlak gevonden. Ik heb het punt voor de hele algemene vergadering luid en duidelijk neergezet en het genootschap heeft daarvoor vervolgens met mij gesproken. Uit ervaring weet ik dat het genootschap veel discussieert en praat over de kernpositie van de burgemeester. Ik wil dat vasthouden.

De heer Koole (PvdA): Ik maak graag twee opmerkingen hierover. Ik sluit mij aan bij de opmerkingen van de heer De Graaf. Daarop heeft de minister al gereageerd. Ik leg de minister echter de vraag voor of als er vanuit de Kamer een duidelijke wens komt om in plaats van naar het genootschap naar de VNG te gaan, om de redenen die de heer De Graaf heeft genoemd, de minister dan op zijn minst bereid is om daarnaar nog eens te kijken? Ik begrijp dat in het wetsvoorstel zelf geen specifiek orgaan genoemd wordt. Daarin staat alleen de term "orgaan". Dat blijft dus open in de wet. Het gevoelen van deze Kamer kan voor de minister reden zijn om het voornemen om het genootschap daarvoor aan te wijzen te heroverwegen. Ik vraag de minister of hij daartoe bereid is.

In het wetsvoorstel staat dat het orgaan een voordracht doet voor twee burgemeesters. Moeten die twee burgemeesters ook aan dat orgaan op gezette tijden tekst en uitleg geven? Ik gebruik bewust niet de term "verantwoordelijkheid afleggen". Het ligt naar mijn mening voor de hand dat tekst en uitleg wordt gegeven aan hetzelfde orgaan.

Minister Opstelten: In relatie tot de eerste vraag is mijn standpunt bekend. Ik ga ook niet in op alsdanvragen: stel dat de Kamer iets anders vindt, wat gaat u dan doen? Laten wij hierover gewoon goed het debat voeren. Mijn standpunt is bekend. Ik ben niet over één nacht ijs gegaan. Ik wil dat goed en strak benaderen. Ik hoop dat u dat respecteert. Wij kunnen natuurlijk te zijner tijd in de evaluatie bekijken hoe een en ander functioneert.

In reactie op de tweede vraag geef ik aan dat die burgemeesters natuurlijk ergens op moeten kunnen terugvallen. Ik had daarop wellicht schriftelijk wat uitvoeriger moeten ingaan. Er moet tekst en uitleg kunnen worden gegeven over de vraag hoe er is gehandeld en over de vraag wat men vindt en tegenkomt. Dat gebeurt door het bestuur en de algemene vergadering van het Genootschap van Burgemeesters. Ik vind dat juist. Als we zo ver gaan, dan zal ik ook afspreken dat dat gebeurt.

De heer De Graaf heeft gesproken over de ondergeschiktheid van de korpschef. Dat is ook onderwerp van evaluatie. Dit punt heeft betrekking op de constructie van de politie als apart rechtspersoon en de werking van artikel 27. De korpschef is belast met de leiding over en het beheer van de politie. Bij de evaluatie kan daarop worden teruggekomen. Wij hebben afgesproken dat die over drie jaar plaatsvindt.

De heer De Graaf heeft gesproken over de relatie tussen de schaal van de regionale eenheden en die van de veiligheidsregio's. Dat is een bekend thema van hem. Ik herken hem daar zeer in. Voor een goede afstemming van de indeling van de politie en de veiligheidsregio's bevat het wetsvoorstel een aantal bepalingen. Territoriale onderdelen binnen de grenzen mogen slechts in één veiligheidsregio gelegen zijn tenzij de betrokken burgemeesters en de officier van justitie dat anders willen. De wet bevat verder een bepaling over de

bovenlokale afstemming op de schaal van de veiligheidsregio's. Ik denk dat het voor mij belangrijk is om dat goed te bewaken.

De heer Koole vroeg nog naar de verdeling van de sterkte en de middelen, de lokale prioriteiten en de wijkagent. Op grond van de AMvB worden de sterkte en de middelen over de regionale eenheden en de landelijke eenheid verdeeld. In het beleidsplan van de regionale eenheid wordt de sterkte over de regionale eenheid verdeeld. Dat geldt ook voor de wijkagenten. Dat staat met zoveel woorden in artikel 39. Ik ga dus niet over de verdeling binnen de regionale eenheden. Dat is goed omdat daar de prioriteiten worden bepaald aan de hand waarvan de indeling plaatsvindt. Dat is dus aan het gezag. Hetzelfde geldt voor de wijkagenten. In het wetsvoorstel staat dat op elke 5.000 inwoners één wijkagent moet worden aangesteld. Waar die agent precies komt te werken, is echter een zaak van de gezagdragers in de regio-eenheid. Dat versterkt ook het lokale gezag.

De heer Koole stelde een interessante vraag over een punt dat voor mij heel duidelijk is. Hij vroeg of de politieke verantwoordelijkheid van de minister zich niet uitstrekt tot de lokale uitoefening van het gezag. De politieke verantwoordelijkheid van de minister strekt zich inderdaad niet uit tot de lokale uitoefening van het gezag. De burgemeester legt over de uitoefening van het gezag verantwoording af aan de gemeenteraad. Dat is ook zo bepaald in de Politiewet.

De heer Koole (PvdA): Ik ben blij met dit antwoord. Wat betekent dat echter in de praktijk? Als iets in een bepaalde plaats gebeurt en er Kamervragen over komen vanuit het nationale parlement, zegt u dan: ik ga daar niet over want dat valt onder het lokale gezag en daartoe strekt mijn politieke verantwoordelijkheid niet? Dat zou betekenen dat de Kamers daarmee rekening moeten houden. In elk geval zegt u dat de verantwoordelijkheid ligt bij het lokale gezag?

Minister Opstelten: Tot nu toe is het mij gelukt om dat uit te dragen. Ik ben van plan om daaraan vast te houden. Ik vind ook dat de Kamer het mij in steeds mindere mate moeilijk maakt daarbij. Het kan natuurlijk wel gebeuren dat er Kamervragen worden gesteld over een bepaalde zaak. Ik zal dan altijd de Kamer daarover informeren. Ik zal dat ook altijd doen via een ambtsbericht van de burgemeester zodat nooit door het departement zelf wordt weergegeven wat er is gebeurd. Af en toe kan ik natuurlijk een oordeel ergens over hebben. Dat kan. Iemand kan mij vragen hoe iemand het naar mijn mening gedaan heeft. Het is niet erg intelligent om daarop snel een antwoord te geven. Dat staat echter los van de verantwoordelijkheid, want die ligt bij de burgemeester ter plaatse. Ik ben daar via de lijn van mevrouw Dales hard in opgevoed en ik wilde daaraan vasthouden. Ik ben blij dat u daarom hebt gevraagd. Ik kan deze vraag natuurlijk doortrekken, maar ik denk dat de heer De Graaf dat nu al gaat doen.

De heer Thom de Graaf (D66): De lijn van minister Dales sprak mij vroeger ook erg aan. Begrijp ik goed dat de minister zegt dat hem om een oordeel kan worden gevraagd? Hij vindt het niet intelligent om daarop te snel antwoord te geven, waarmee de minister suggereert dat hij na enige tijd wel een antwoord zou geven. Vindt hij dat een dergelijk oordeel over het optreden van een burgemeester hem toekomt? Vindt hij dat niet meer een aangelegenheid van de gemeenteraad?

Minister Opstelten: Jazeker.

De heer Thom de Graaf (D66): Is het dan wel verstandig om überhaupt een oordeel te geven?

Minister Opstelten: Ik zei dat die verantwoordelijkheid gewoon bij de gemeenteraad ligt. Punt. Daarover mag geen misverstand bestaan. Een nationale politie betekent niet dat ik over de openbare orde ga. Ik ga daarover helemaal niet. De burgemeester gaat daarover. Punt. De gemeenteraad vindt daar vervolgens iets van, verder niemand. Ik heb het tot nu toe nog niet lastig gehad op dit gebied. Haren was even een punt. Het gebeurde van vrijdag op zaterdag, en ik stond dinsdag in de Kamer. Ik zei toen: ik ga er niet over. De Kamer nam daarmee genoegen. Wij kunnen wel wat leren van de commissie-Cohen die ons gaat adviseren.

De heer Thom de Graaf (D66): Ik zou deze wet van Opstelten graag breed verspreid hebben. Een en ander doet mij denken aan oud-minister Rood die vragen over de Lucky Luijk beantwoordde met: u moet niet bij mij zijn maar bij de Amsterdamse gemeenteraad. Ik hoop dat dit nieuwe axioma ook wordt gehoord aan de overzijde.

Minister Opstelten: Ik help u daar zeer bij. U kunt mij daar ook absoluut op aanspreken want ik vind het een buitengewoon cruciaal punt in mijn functioneren.

De heer Koole sprake over het monitoren van de aanwijzingsbevoegdheid. Gelet op de aard van die bevoegdheid is dat niet mogelijk. Ik zie al dat ik tegenover de heer Bouman zit en wat aan hem vraag. Hij kan mij dan vervolgens vragen: is dit een aanwijzing of niet? Dan zeg ik: laten wij dat maar doen, ik pak even mijn boekje om een streepje te zetten. Ik bedoel dit serieus. De aanwijzing is vormvrij. Het woord "aanwijzing" is gevoelig. Daarom wordt er nooit gebruik van gemaakt. In het oude politiebepaling was dat een ultimum remedium. Ik geef gewoon een kader. Af en toe zeg ik: ik zou dat niet zo doen, ik heb liever dat je het anders doet. De aanwijzing moet vormvrij zijn en vooral mondeling worden gegeven. Het monitoren van de bevoegdheid zou een effectief gebruik daarvan in de weg staan. Ik begrijp de vraag wel en neem die ook serieus. Ik neem het punt daarom mee in de evaluatie; hoe het gaat, welke vormen er zijn, hoe vaak het gebeurd is en dat soort zaken. Ik ga echter niet rapporteren over hoe vaak een gesprek heeft plaatsgevonden en hoe vaak dat heeft

geresulteerd in een aanwijzing. Het betreft een nieuwe invulling van het begrip "aanwijzing".

De heer Koole (PvdA): Dit is heel belangrijk want het draait om de ondergeschiktheid van de landelijke korpschef. Dat gaat via de aanwijzingsbevoegdheid. Die wordt, anders dan vroeger, veel gewoner. Dat staat ook in de toelichting. Die wordt wellicht dagelijks, schriftelijk dan wel mondeling. Over drie jaar gaan wij die ondergeschiktheid en die hele positie van de eigen rechtspersoon en de ondergeschiktheid van de korpschef evalueren. Er moeten gegevens beschikbaar zijn om dat goed te kunnen doen. U zegt net dat u dat niet kunt afvinken, maar u zegt tegelijkertijd dat over drie jaar de frequentie van het aantal aanwijzingen beschikbaar moet zijn om goed te kunnen evalueren. Begrijp ik goed dat de minister dat niet dagelijks gaat bijhouden en afvinken, maar gebeurtenissen wel op gezette tijden zodanig registreert dat bij de evaluatie over drie jaar gegevens beschikbaar zijn over wat die ondergeschiktheid in de praktijk nu echt betekent? Dat is wezenlijk voor de verhoudingen binnen de top van de politie.

Minister Opstelten: Dat is een goede vraag. Wij gaan goed, ordentelijk en zakelijk met elkaar om dus als wij met elkaar spreken, dan wordt daarvan gewoon een verslag gemaakt. Het is overigens een instrument in ontwikkeling, zo zeg ik nadrukkelijk. Ik zal een zodanige vorm weten te vinden dat het deel van de evaluatie kan uitmaken. Duidelijk moet zijn welk debat over dit punt heeft plaatsgevonden en wat het over drie jaar moet zijn. Wij wachten natuurlijk niet drie jaar lang met een nieuwe ontmoeting. Wij zullen daarover ook in de tussentijd spreken. Ik wil daarvoor wel een vorm zien te vinden.

De voorzitter: Dit is de laatste vergaderdag van dit jaar voor deze Kamer. U hebt het beiden zichtbaar naar uw zin in dit debat, maar dat had op dit moment wel afgerond moeten zijn. Ik vraag de betrokkenen dan ook om snel af te ronden.

**

Minister Opstelten: Het kan ook heel snel. Ik kom bij de vraag van mevrouw Strik: betekent de bepaling van artikel 13 ook dat het driehoeksoverleg echt gehouden wordt? Het antwoord daarop luidt ja. Ik kan dat niet beslissen. Dat bepalen de gezagdragers zelf. Niet alles komt uit Den Haag. Het antwoord moet echter zijn: ja. Ik acht de burgemeesters zeer goed in staat om voor hun zaken op te komen.

Ik denk dat ik over de regioburgemeester voldoende heb gesproken. Misschien zijn wij het niet helemaal met elkaar eens op dit punt. Ik vind dat de positionering en de verandering die wij hebben aangegeven doordat de burgemeesters zelf bepalen wie hun regioburgemeester wordt, hun positie heeft versterkt. De discussie onderling is daarmee weg. Men komt meestal als vanzelf op dezelfde uitkomst uit, zo is mijn ervaring. Daardoor

is het gezag in het artikel 19-overleg groter, wat ook het effect op mij groter maakt.

De heer Knip vraagt of er na drie jaar een evaluatie plaatsvindt. Ja, voor de regio Oost-Nederland. Die evaluatie betreft de rechtspersoonlijkheid, de positie van de korpschef en de positie van de regioburgemeester. Dat hebben wij afgesproken met de Tweede Kamer en de Eerste Kamer.

Ik dank de heer Reynaers voor zijn vraag; ik waardeer dat zeer. Het gaat om een organisatie van 65.000 mensen die te maken krijgen met een grote stelselwijziging. Er is altijd wel wat onrust. De korpschef heeft iedereen een brief met allerlei gegevens gestuurd. Dat is belangrijk. Signalen van de bonden nemen wij natuurlijk ook serieus. De korpschef zal voor elke eenheid meldpunten instellen waar politiemedewerkers terecht kunnen met vragen, opmerkingen en klachten. Hierop zal worden gereageerd. Het oplossen van problemen heeft absoluut de aandacht. Het is echter ook belangrijk dat er duidelijkheid komt. Ik vind het dan ook prettig dat het debat vandaag kon plaatsvinden in de Kamer. Ik ben de senaat hiervoor zeer erkentelijk.

*N

De heer Hoekstra (CDA): Voorzitter. Laat ik een poging doen er de kortste tweede termijn van te maken die ik ooit heb gehouden. Nogmaals een hartelijk woord van dank aan de minister. Ik vond zijn antwoorden overtuigend en helder. Het is nog een klein beetje prematuur, maar laat ik hem alvast feliciteren met het bijna aanstaand zijn van de aanvaarding in dit huis van deze wet; daar lijkt het althans op.

Ik wil nog even terugkomen op het artikel waarin gesproken wordt over gemeenten met minder dan 100.000 inwoners. Ik roep de minister op om met zijn collega van BZK te overleggen over de vraag hoe dit in zijn werk zal gaan. De minister heeft immers niet voor niets bepaald dat het belangrijk is dat die kleine gemeenschappen gehoord worden. Doen alsof dat niet bestaat en ondertussen de minister van BZK aan het werk zetten lijkt mij niet verstandig. Ik hoor graag een reactie.

De minister noemde zo-even een getal van 65.000 mensen. Ik meen dat er ook ten minste 50.000 politieagenten zijn. Die dappere mannen en vrouwen van de politie willen wij in dat nieuwe bestel heel veel succes wensen vanaf 1 januari.

*N

De heer Thom de Graaf (D66): Voorzitter. Ik begin met dank te zeggen aan de minister voor zijn antwoord en zijn aardige woorden over het debat dat met deze Kamer is gevoerd over dit belangrijke wetsvoorstel en überhaupt het nieuwe politiebestedel. Ik voel met hem dat er sprake is geweest van een constructieve houding over en weer. Ik mag hopen dat het de minister gegeven is om de evaluatie mee te maken. Dat geldt in ieder geval voor de evaluatie na drie jaar. Of hij ook de evaluatie na vijf jaar

meemaakt, is de vraag. Wellicht is er dan weer een andere coalitie. U begrijpt dat ik daarover zo mijn eigen denkbeelden heb.

Dank voor de aandacht voor de relatie met de veiligheidsregio's. Ik zal daar niet meer op terugkomen. Ik heb even niet het gevoel dat de minister mij heeft toegezegd dat er binnen het kabinet wordt nagedacht over het begrip "ondergeschiktheid". Ik heb hem uitgenodigd om samen met minister Plasterk hiernaar te kijken. Ik kan die toezegging hebben gemist. Ik hoop in ieder geval dat hij dit wil toezeggen.

Ik steun collega Hoekstra ten aanzien van de kleinere gemeenten en de relativiteit van dat begrip als wij toegaan naar 100.000-plusgemeenten. Die ontwikkeling zou de komende jaren kunnen plaatsvinden. Het is dan ook logisch dat de minister blijft nadenken of de wet op dit punt te zijner tijd moet worden aangepast als er geen kleinere gemeenten meer zouden zijn.

Ik vind het jammer dat de minister niet wil toezeggen dat de VNG om de kleinere gemeenten tegemoet te komen een rol kan spelen in het kader van het artikel 19-overleg. Volgens mij leeft dat gevoel bij een meerderheid van de Kamer. Ik ben helaas genoodzaakt om de Kamer een motie voor te leggen, overigens mede namens collega's Koole en Strik.

*M

De voorzitter: Door de leden Thom de Graaf, Koole en Strik wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat twee burgemeesters van kleinere gemeenten in het overleg ex artikel 19 Politiewet 2012 worden opgenomen om zodoende, in de woorden van de regering, het geluid van kleine gemeenten op nationaal niveau te vertolken;

overwegende dat het wenselijk is dat deze burgemeesters daadwerkelijk de kleinere gemeenten representeren en dus vanuit de kring van gemeenten worden aanbevolen;

verzoekt de regering om als het orgaan, bedoeld in artikel 19, tweede lid van de Politiewet 2012, dat deze burgemeesters bij de minister voor benoeming aanbeveelt, aan te wijzen de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, in het bijzonder de Commissie Bestuur en Veiligheid van deze vereniging,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter D (33368).

**

*N

De heer Koole (PvdA): Voorzitter. Ook ik dank de minister hartelijk voor zijn beantwoording van de

vragen in eerste termijn. Ik wil nadrukkelijk zeggen dat wij vandaag alleen spreken over de reparatiewet. Door voor de reparatiewet te stemmen geven wij geen oordeel over de totale Politiewet, inclusief het wetsvoorstel van juli. Onze fractie blijft moeite houden met verschillende onderdelen daarvan en heeft geen integrale afweging kunnen maken over de schaal en vooral de eigen rechtspersoonlijkheid. Aangezien beide zaken onderscheiden zijn, zullen wij vandaag voor de reparatiewet stemmen. Die betreft immers duidelijke verbeteringen ten opzichte van het wetsvoorstel dat in juli is aangenomen. Met die verbeteringen zijn wij erg blij.

Er zijn nog een paar vragen blijven liggen. Over de VNG heeft de heer De Graaf al gesproken. Ik heb gevraagd of de minister het betreurt dat er bij zo velen twijfel is over de eigen rechtspersoonlijkheid, bij velen in de Kamer maar ook bij het belangrijkste adviserend orgaan. Verder heb ik gevraagd of hij het technisch mogelijk acht om na de evaluatie af te stappen van de eigen rechtspersoonlijkheid en bijvoorbeeld te besluiten om de politie onder te brengen bij het departement. Ik wil dat graag horen, want dan weten wij ook of de evaluatie zin heeft.

Een andere vraag betreft de burgemeesters in de regio's, niet de regioburgemeesters maar de gezamenlijke burgemeesters in de regio's die bij elkaar komen. Hoe heet dat verband dan? Wie neemt het initiatief om de burgemeesters bijeen te roepen, bijvoorbeeld om de regioburgemeester ter verantwoording te roepen?

In mijn eerste termijn heb ik al gezegd dat het wetgevingproces wat rommelig is. Nu de Kamer deze reparatiewet zal aannemen, naar ik hoop, kan op 1 januari de nationale politie starten. Ik wens de minister en alle andere betrokkenen veel succes bij de invoering. Ik heb waardering voor alle betrokkenen op het departement en in het veld. Zij hebben er veel energie ingestoken. Laat het, nu het zover is gekomen, ook maar een succes worden!

*N

Mevrouw Strik (GroenLinks): Voorzitter. Ook ik wil de minister graag dankzeggen voor de beantwoording. De meeste punten zijn al behandeld. Ik zal ze kort langslopen, te beginnen bij de positie van de regioburgemeester. Wij waren nogal sceptisch over de vraag of die wordt versterkt met het mandaat via de aanbeveling door de burgemeesters in de regio. Ik wil de minister het voordeel van de twijfel geven. De minister heeft een punt dat een regioburgemeester wellicht sterker staat als hij gekozen is of als er in ieder geval een aanbeveling aan ten grondslag ligt. Als die afhankelijkheid voor de regioburgemeester maar geen belemmering vormt om zich soeverein op te stellen. Hij kan dan elke keer weer worden teruggeroepen. Een en ander maakt deel uit van de evaluatie van de wet.

Wij hebben onze steun gegeven aan de motie van de heer De Graaf. Wij vinden de argumenten van de minister waarom specifiek het genootschap de twee burgemeesters moet

aanwijzen namelijk niet overtuigend. Niet alleen het veiligheidsbeleid wordt besproken, maar ook de openbare orde. Dat is een belangrijk aandachtspunt voor de VNG. In de Commissie Bestuur en Veiligheid wordt dat inhoudelijk besproken. Daar zou beter geborgd zijn dat het geluid van de gemeenten daadwerkelijk doorklinkt. Mensen gaan dan met een bepaald mandaat naar zo'n artikel 19-overleg.

Tussen de Raad van State en een aantal leden van de senaat enerzijds en de minister anderzijds bestaat verschil van inzicht over de vraag of het wel zo logisch is om een zelfstandig orgaan te hebben in de vorm van de nationale politie, gezien de frequente aanwijzingsbevoegd en de hiërarchische verhouding waar de minister zeer aan hecht. Wij blijven hierover van mening verschillen. Ik vraag mij toch af of het wel wenselijk is om daarmee op deze manier in zee te gaan. Ik heb gevraagd of de minister de kritiekpunten van met name de Raad van State wil meenemen bij de evaluatie na drie jaar. Is er inderdaad grond om te zeggen dat dit een wenselijke constructie is? Of moet de politie misschien toch, voor alle duidelijkheid, ingelijfd worden bij het departement? De minister deed een klein beetje lacherig over de verantwoording met betrekking tot de aanwijzingsbevoegdheid. Bij zo'n grote hoeveelheid aanwijzingen kun je wel degelijk spreken van een soort beleid van de minister ten opzichte van de korpschef. Ten slotte moeten wij kunnen controleren op welke wijze de minister van die bevoegdheid gebruikmaakt. In feite moeten wij kunnen beoordelen hoe de minister in dat opzicht functioneert. Ik vraag hiervoor aandacht voor in de rapportages aan de Kamer.

Ik heb het vermoeden dat dit wetsvoorstel zal worden aangenomen. Rest mij nog de minister sterkte te wensen bij de invoering van de complete Politiewet. Uiteraard zullen wij de kritiekpunten meenemen bij de beoordeling van het functioneren.

De voorzitter: Dank u wel. De heren Knip en Reynaers wensen af te zien van een tweede termijn; dank daarvoor. De minister gaat antwoorden. Ik vraag hem om dat kort te doen, zonder herhalingen. Wij moeten immers direct verder met het volgende wetsvoorstel.

**

*N

Minister Opstelten: Voorzitter. Dank voor de interventies in tweede termijn. Ik zeg de heer Hoekstra toe dat ik met collega Plasterk contact zal blijven houden over die 100.000-plusgemeenten, vanzelfsprekend.

De heer De Graaf vroeg naar het begrip "ondergeschiktheid". Ik ben kennelijk onduidelijk geweest, maar ik zei: laten wij dat goed meenemen in de evaluatie. Die komt eraan, al over drie jaar. Dat proces start binnenkort. Ik zal dit punt erin meenemen. Bij deze evaluatie zullen ook andere collega's van mij betrokken zijn.

De heer Koole vroeg of ik het betreurt dat er hier en daar twijfel en verschil van inzicht is over de rechtspersoon. Ik vind het altijd jammer als ik niet

iedereen heb weten te overtuigen. Op een gegeven moet je echter zeggen: dit is goed aanvaardbaar, dus gaan wij van start. Men kent mijn positie hierin. Technisch is het mogelijk om het anders te doen. Het is een serieuze evaluatie. Tegen mevrouw Strik zeg ik dat wij enerzijds de debatten en anderzijds de standpunten van anderen, zoals de Raad van State, heel serieus meenemen in de evaluatie. Wat mij betreft gaat het niet om posities of prestige, maar gewoon om de inhoud. Zo zit ik erin. Wat mij betreft is de evaluatie open.

Hoe heet het verband van burgemeesters en Openbaar Ministerie in hun regio-eenheid? Dat is aan betrokkenen zelf. Ik ben bijna overal geweest. Het heet strategisch veiligheidsoverleg of de bijeenkomst van gezagsdragers met de politie. Zo moet je dat zien. Wie kan vragen om een andere regioburgemeester? Dan kan iedere burgemeester als zodanig. Hij kan zeggen: ik wil een keer met elkaar vergaderen. Dat is vormvrij. Hij of zij moet dan natuurlijk wel enige support hebben, want anders is het een vergadering waar weinigen zullen komen, zo lijkt mij.

Tegen mevrouw Strik zeg ik dat wij de kritiekpunten bij de evaluatie zullen betrekken.

Tot slot kom ik bij de motie. Wij hebben hierover goed gesproken. Ik neem echt een andere positie in. Die is heel formeel, maar volgens mij ook juist; het is echt mijn overtuiging. Wij moeten niet alles door elkaar halen. Ik heb een artikel 19-overleg. Dat overleg met de gezagsdragers en de beheerder, in aanwezigheid met de korpschef, beperkt zich tot het beheer van de politie. Verder heb ik periodiek een strategisch veiligheidsberaad met de VNG. De delegatie bestaat uit de voorzitter van de VNG, de directeur van de VNG en de voorzitter van de commissie. In dat beraad komen de andere punten van het veiligheidsbeleid aan de orde. De politie is daarvan een van de onderdelen. Ik wil het strak scheiden. Ik hoop op begrip dat ik de motie moet ontraden. Anders is er weinig aan te doen.

De heer Hoekstra (CDA): Misschien kan de minister hier nog iets aan toevoegen. De motie van de heer De Graaf komt ons op zichzelf wel sympathiek voor. Ik kan echter nog niet helemaal de reikwijdte van de gevolgen overzien. De minister geeft een formeel antwoord, wat ik begrijp. Stel dat de motie wordt aangenomen, kan hij dan nog iets zeggen over de reikwijdte van de gevolgen?

Minister Opstelten: Ik heb een duidelijk standpunt ingenomen. Met de VNG heb ik een apart overleg. Dat gaat over het integrale veiligheidsbeleid en de prioriteiten, voor alle gemeenten. Het zou om een beetje raar zijn om namens de VNG iemand af te vaardigen naar het artikel 19-overleg als er een orgaan is waarin alle betrokken burgemeesters vertegenwoordigd zijn. Het is goed om dat te scheiden. Artikel 19 moet niet het overleg worden waarin van alles en nog wat aan de orde komt. Het moet gaan over het beheer van de politie, samen met de gezagsdragers. Met de VNG praat ik over het strategisch veiligheidsberaad. Je spreekt dan de

gemeenten aan en vice versa. Wij gaan het nu even precies doen. Dat beroep doe ik op de senaat.

De heer De Graaf (PVV): Om heel precies te zijn: aan dat strategisch beraad neemt ook de voorzitter van het veiligheidsberaad deel, maar dat terzijde. Dit is niemands bedoeling. U praat met de VNG, met het orgaan, over het hele brede veiligheidsbeleid. De vraag van de heer Hoekstra laat zich als volgt beantwoorden. Als de motie aangenomen wordt en de minister deze vervolgens ook uitvoert, dan betekent dit dat de VNG, in het bijzonder de Commissie Bestuur en Veiligheid, wordt gevraagd om twee burgemeesters te benoemen, punt. Die burgemeesters nemen dan deel aan het overleg. Voor zover dat nuttig is koppelen zij een en ander terug aan de Commissie Bestuur en Veiligheid. Dat is ook logisch, want zij representeren de kleinere gemeenten, zoals de minister zelf in zijn toelichting heeft gezegd.

Minister Opstelten: Ik heb niets toe te voegen aan wat ik heb gezegd.

De voorzitter: Helder. Dank.

**

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

De voorzitter: Vanavond stemmen wij over de motie van de heer De Graaf cum suis.

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Socialezekerheidswetten!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van enkele socialezekerheidswetten in verband met een andere vormgeving van de exportbeperking in de Algemene Kinderbijslagwet en het regelen van overgangsrecht voor de situatie van opzegging of wijziging van een verdrag dan wel een daarmee gelijk te stellen situatie (33162).

(Zie vergadering van 17 december 2012)

De beraadslaging wordt hervat.

De voorzitter: Ik heet de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van harte welkom in de Eerste Kamer en geef hem het woord.

**

*N

Minister Asscher: Voorzitter. Ik dank de leden van de Kamer voor hun indrukwekkende en interessante betogen. Ik ben blij dat ik mag

toelichten waarom de regering dit wetsvoorstel aan u voorlegt.

Een van de maatregelen uit het vorige regeerakkoord is de herziening van de kinderbijslag en het kindgebonden budget voor kinderen die wonen buiten de EU, de EER en Zwitserland. Hierna praat ik gemakshalve over de EU. Sommigen van u deden dat ook, omwille van de tijd. Verschillende sprekers hebben mij gevraagd waarom het kabinet deze wet wil doorzetten. In dat verband wil ik memoreren dat in 1912 de kinderbijslag werd ingevoerd, speciaal voor de postambtenaren. Later werd dit uitgebreid tot onderwijzend personeel. In de jaren tot 1937 werd gepleit voor uitbreiding tot het overige personeel, maar daar was in die magere jaren economisch geen ruimte voor. Uiteindelijk gold in 1941 voor loontrekkenden een recht op kinderbijslag vanaf het derde kind, tot het vijftiende jaar. Het oogmerk was het bevorderen van het algemene welzijn zodat de kostwinner aan de levensplichten en -rechten van zijn gezin kon beantwoorden. Op die plichten en rechten ga ik straks nog in. Eind jaren vijftig werd de huidige AKW ingediend. In de toelichting staat: "Het is in het belang van de maatschappij te voorzien in kinderbijslag als het inkomen niet toereikend is om in het redelijk minimale levensonderhoud van een gezin met kinderen te voorzien.

Voordat ik straks de specifieke, deels juridische vragen van de leden beantwoord, hecht ik eraan te benadrukken waarom ik dit wetsvoorstel van belang acht. Sommigen vroegen mij dit gisteren heel persoonlijk. De CDA-fractie deed zelfs de suggestie dat het een ommezwaai zou zijn. Ik heb niet eerder de gelegenheid gehad om in de Kamer enig voorstel te verdedigen, of het moet de UWV-wet zijn, maar daar werd niet op gedoeld. Het past dan ook om aan te geven waarom ik het wetsvoorstel toch wil verdedigen. Dat hangt samen met de ervaringen die ik had in een vorige baan als wethouder. Ik heb destijds in Amsterdam meegemaakt dat kinderen gedurende lange tijd in het buitenland verbleven en daar ook naar school gingen. Zo had je in Amsterdam een grote groep kinderen uit Egypte die in Egypte naar strenge scholen werd gestuurd. Na verloop van tijd kwamen deze kinderen terug naar Nederland, naar Amsterdam, en dan spraken ze eigenlijk geen of nauwelijks Nederlands. Ze waren ook verder verwijderd geraakt van de Nederlandse samenleving. Ze hadden geen opleiding die aansloot bij het bestaande onderwijs. Ze hadden bijzonder weinig kansen in onze samenleving. Ik heb het isolement dat daarvan het gevolg was altijd betreurd. Ik ben altijd van mening geweest dat het voor de kansen van kinderen in onze samenleving beter is om hier op te groeien, hier naar school te gaan en te genieten van al het moois dat Nederland te bieden heeft. In dat licht vind ik het goed verdedigbaar dat je overgaat van het personaliteits-naar het territorialiteitsbeginsel, dat je zegt: de kinderbijslag moet gebruikt worden om kinderen hier te kunnen opvoeden.

Tot zover de vraag naar mijn persoonlijke motivatie. Ik vond het goed om deze te beantwoorden, ook al staat een en ander los van de

manier waarop wij verdergaan met de behandeling van het voorstel.

Mevrouw Strik (GroenLinks): Er is hier betoogd dat het gaat om de verzekerde zelf. Die doet die uitgave en die woont wel degelijk in Nederland. Het is dan ook de vraag of je het zo kunt toepassen. Ik beluister in het verhaal van de minister dat hij de kinderbijslag eigenlijk als een politiek instrument wil gebruiken. Hij heeft een bepaalde inhoudelijke, ideologische doelstelling, namelijk de kinderen hier laten opgroeien. Daarvoor gebruikt hij het instrument van de kinderbijslag. Dat is een heel ander argument, een heel andere manier van gebruikmaking van de AKW-regeling dan tot nu toe altijd gebruikelijk was, namelijk mensen tegemoetkomen die hier wonen en die kosten maken voor de opvoeding van hun kinderen.

Minister Asscher: Ik gaf aan waarom ik een voorstander ben van het territorialiteitsbeginsel. Voor mij is dit een additioneel argument, niet het uitsluitende of het enige. De heer Hoekstra vroeg waarom ik dit voorstel wilde verdedigen. Die vraag heb ik beantwoord.

Mevrouw Strik (GroenLinks): Voor mij vertegenwoordigt u het kabinet. U staat hier niet als de persoon Lodewijk Asscher. U noemde één specifieke groep. Ik heb nog een aantal andere groepen genoemd, bijvoorbeeld Nederlandse ouders die hun kind een paar jaar in het buitenland willen laten studeren op middelbare scholen of de high school in de VS. Of neem Nederlandse militairen die naar het buitenland worden uitgezonden en hun gezinsleden meenemen. Deze groepen treft u net zo goed, terwijl uw verhaal over de reden waarom u het een goed voorstel vindt daarop geen betrekking heeft.

Minister Asscher: Ik wilde beginnen met het beantwoorden van de vragen. Ook deze vragen van mevrouw Strik zal ik vanzelfsprekend in mijn betoog meenemen en beantwoorden. Ik doe dat namens het kabinet. Op de vragen over de high school en de militairen zal ik straks ingaan.

Mevrouw Strik (GroenLinks): Ik constateer wel dat de reden waarom u het goedvindt alleen betrekking heeft op een deel van de doelgroep die dit wetsvoorstel treft.

Minister Asscher: Ik denk dat die conclusie pas getrokken kan worden als ik mijn betoog heb afgerond.

Ook voor dit kabinet is het uitgangspunt dat de kinderbijslag en het kindgebonden budget, beide gefinancierd uit de algemene middelen, uit de belastingen, dus niet zijnde de premies, bedoeld zijn voor de ondersteuning en het onderhoud van kinderen die in Nederland wonen. Dat standpunt werd destijds misschien wel breder onderschreven dan men nu zou denken. Ik wijs op het algemeen overleg van 8 maart 2011, dat plaatsvond naar aanleiding van een brief van de minister van Sociale Zaken. Tijdens dat overleg gaf de heer Spekman,

toenmalig Kamerlid voor de Partij van de Arbeid, aan dat hij zich op het standpunt stelde dat alles wat onder voorzieningen verstaan wordt, zoals bijstand en kinderbijslag, niet exporteerbaar zou moeten zijn, in tegenstelling tot premiegefinancierde regelingen. De heer Spekman maakte hierin een duidelijk onderscheid. Ook het CDA, in de persoon van de heer Van Hijum, maakte bij de behandeling van dit voorstel in de Tweede Kamer dit onderscheid tussen sociale verzekeringen waarvoor je premie betaalt en voorzieningen die betaald worden uit de algemene middelen en die wat dat betreft meer gerelateerd zijn aan wonen en werken in Nederland. Ik wil de heer Schrijver zeggen dat ik niet de indruk heb dat dit mensen ervan zal weerhouden om in Nederland te komen werken. Ik zie als gevolg hiervan ook geen additionele belemmeringen in de gezinshereniging, integendeel. Ik zie ook geen strijdigheid met de open economie, die ik net als de heer Schrijver van grote waarde acht. Ik wijs er in dat verband nog op dat het exportverbod niet geldt voor werknemers uit de EU.

De heer Schrijver vraagt mij wat er mis is met het toepassen van het personaliteitsbeginsel. Uit die vraag leid ik af dat de PvdA-fractie in de senaat voornamelijk neutraal staat ten opzichte van de vraag of het personaliteits- dan wel territorialiteitsbeginsel gekozen moet worden. Wat is er mis met het oude beginsel? Ik heb geen eendoordeel gehoord over de vraag welk beginsel verkieselijk is. Op zichzelf is dat ook logisch. Immers, voor 2000 gold het volledige personaliteitsbeginsel, waarbij iedereen die verzekerd was alles wat er aan sociale verzekeringen bestond kon krijgen, ongeacht zijn woonplaats in de wereld. Dat was een tamelijk unieke situatie in de wereld. Er was geen land in de wereld en zeker niet in Europa dat daar zo ver in ging. Ik denk dat wij met de invoering van de Wet BEU in 1999 al hebben geconcludeerd dat wij zouden moeten overgaan op het territorialiteitsbeginsel. De keuze tussen die twee beginselen is, als dat al een digitale keuze zou zijn, toen gemaakt. Ook de Kamer steunde dat. Het territorialiteitsbeginsel was te verkiezen boven het personaliteitsbeginsel. Vervolgens heb je allerlei fases en stappen waarmee dat beginsel zijn plek vindt in wetgeving.

Er zijn drie belangrijke uitzonderingen op de huidige regeling: als het kind dan wel de verzekerde in de Europese Unie woont, als Nederland met het andere land een verdrag heeft en voor een beperkte groep verzekerden op grond van het Besluit afwijkende regels beperking export uitkeringen. Ik denk niet dat wij terugwillen naar de situatie van voor 1999 met het volledige personaliteitsbeginsel. De vraag is of dit wetsvoorstel in de lijn ligt van het eerder geïntroduceerde woonlandbeginsel. Is het zorgvuldig en in overeenstemming met het recht? Dat zijn de hoofdvragen die gesteld zijn. In onze ogen betekent dit voorstel dus een verdere stap, en niet een afwijking van het eerdere wetsvoorstel dat nog maar kort gelden door de Kamer behandeld is, een verdere stap binnen de toepassing van het

territorialiteitsbeginsel. Nu wordt de woonplaats van het kind centraal gesteld, en niet die van de rechthebbende. Vandaar dat ik verwees naar de geschiedenis van de kinderbijslag: het ging altijd om het veiligstellen van de plek van het gezin en de plek van het kind opdat dit kind goed kon opgroeien. Ik haal hieruit dat het meer moet gaan om de positie van het kind dan om de die van de eigenlijke rechthebbende, namelijk de ouders. De plek waar het kind woont, is dan een logische toepassing van het territorialiteitsbeginsel.

Ik help op dit punt meteen graag een paar misverstanden uit de wereld, zo zeg ik ook tegen mevrouw Strik. Ik ben het zeer met haar eens dat het goed is dat in deze moderne, globaliserende economie kinderen soms over de grens kijken en zich oriënteren in het buitenland. Het is goed als zij een poosje buiten Nederland naar school gaan of daar gaan studeren. Nu gebeurt "studeren" natuurlijk vaak in de studerende leeftijd. Wij kennen allemaal echter het fenomeen van een poosje naar een high school gaan. Mevrouw Strik veronderstelt dat dat niet hoeft te leiden tot stopzetting van de kinderbijslag. Als kinderen korter dan een jaar naar het buitenland gaan, bijvoorbeeld om te studeren, dan betekent dat niet dat zij daar ook wonen. De kinderbijslag loopt dan gewoon door. Als zij langer gaan studeren in een ander land, dan kan het gebeuren dat de SVB oordeelt dat zij daar echt wonen. Pas dan vervalt de kinderbijslag.

Mevrouw Strik vroeg ook aandacht voor uitgezonden militairen die hun gezin meenemen. De hoofdregel van het aan de orde zijnde wetsvoorstel is dat de verzekerde geen recht heeft als het kind buiten de EU woont. De uitzondering die nu reeds gemaakt is voor mensen die voor het algemeen belang werken, blijft echter in stand. Dat betekent dat militairen die hun gezin meenemen het recht op kinderbijslag behouden, zelfs als hun kind met het gezin buiten de EU woont.

De heer Beckers en mevrouw Scholten hebben gevraagd waarom dit wetsvoorstel na de invoering van de Wet BEU en het woonlandbeginsel nog nodig is als stap en of de vereiste zorgvuldigheid betracht wordt. De heer Hoekstra vroeg zich in dat verband zelfs af hoe betrouwbaar de overheid is. Dat woonlandbeginsel is immers nog maar net ingevoerd, waardoor mensen minder krijgen, of de uitkering geheel wordt gestopt. Gevraagd werd of het voorstel niet moet worden uitgesteld of aangepast. Ik begon mijn betoog niet alleen met de situatie vanaf 1912 maar ook met de wetsgeschiedenis van eind jaren negentig en de in 2000 in werking getreden Wet beperking export uitkeringen. Toen werd reeds een belangrijke stap gezet richting een visie die meer uitging van het territorialiteitsbeginsel. Ook toen al werden grote beperkingen aangebracht in de exporteerbaarheid van uitkeringen.

Er bleven toen slechts drie uitzonderingen over. Het huidige wetsvoorstel betekent een verdere stap binnen de toepassing van dat reeds door de Kamer aanvaarde beginsel. Een van de uitzonderingen wordt geschrapt, namelijk het geval waarin Nederland een verdrag heeft gesloten met

een ander land. Het woonlandbeginsel in de kinderbijslag, dat per 1 juli van dit jaar in werking is getreden, is een tussenstap op weg naar het stopzetten van de export naar landen buiten de EU. Ik kan mevrouw Strik verzekeren dat bij het wetsvoorstel woonland gemeld is dat het een stap betrof, dat het niet het einde van het verhaal was. Het onderhavige wetsvoorstel in combinatie met het aanpassen van verdragen regelt vervolgens het beëindigen van die export en er is voor een gefaseerde aanpak gekozen omdat het beëindigen van de export meer tijd vergt dan het introduceren van het woonlandbeginsel zoals dat door de Kamer begin dit jaar geaccordeerd is.

De heer Hoekstra (CDA): Voorzitter. Ik zat aandachtig te luisteren maar bleef hangen bij de vraag van mevrouw Strik. De minister zegt dat als iemand naar high school gaat of tijdelijk ergens anders gaat studeren, de kinderbijslag in stand blijft. Als een Turkse of Amerikaanse familie besluit om een kind in een ander land te laten verblijven en drie maanden, bijvoorbeeld in de zomer, in Nederland, en zo'n familie dat steeds herhaalt, wat gebeurt er dan? Wat is het oordeel van de minister daarover?

Minister Asscher: In dat geval zal de SVB van geval tot geval moeten beoordelen of sprake is van wonen in Nederland dan wel wonen in het buitenland. Het is altijd moeilijk om met een fictieve casus om te gaan, maar ik heb wel van vergelijkbare voorbeelden gehoord uit hoofde van de leerplicht. Dan wordt gekeken wat er aan de hand is met een kind, waar het woont en waar het staat ingeschreven. Als een patroon wordt gezien van leven in het buitenland en vakantie vieren in Nederland, dan kan de SVB tot het oordeel komen dat het kind niet in Nederland woont. Dan vervalt ook het recht op kinderbijslag. Het is altijd hachelijk om fictieve casussen uit te werken, maar dat is denk ik wel het antwoord.

Mevrouw Strik (GroenLinks): Ik stel graag één kort technisch vraagje over de uitzonderingen die u net noemde, van het algemeen belang en dat Nederlandse militairen niet onder deze regeling vallen. Klopt het dat zij onder het woonlandbeginsel vallen? Zij krijgen dan toch een lagere kinderbijslag?

Minister Asscher: Dat klopt.

Mevrouw Strik (GroenLinks): U gaf net aan dat dat een fasering is in de afschaffing van de kinderbijslag. Dan is het ergens toch anders gelopen of speelden meerdere argumenten een rol voor het woonlandbeginsel dan alleen een eerste stap op weg naar de afschaffing?

Minister Asscher: Ik zal straks nog even verifiëren of het antwoord dat ik u zo-even gaf echt juist is. Ik meen van wel, maar ik wil dat even zeker weten, om u goed te informeren. Ik heb niet gezegd dat het woonlandbeginsel het enige argument was op weg naar een exportverbod. Ik bracht in

herinnering dat in de Kamerbehandeling naar voren is gebracht dat de regering voornemens was om een volgende stap te zetten. Rechthebbenden hadden er dus rekening mee kunnen houden dat dit een eerste van meerdere stappen was. Dat is mijn reactie op de in eerste termijn door de Kamer geschetste complete ommezwaai ten opzichte van de afgelopen zomer. Dat beeld wil ik nuanceren. Er waren evenwel meer argumenten.

Mevrouw Scholten vraagt of deze wet nodig is. Zij wijst erop dat artikel 7b van de AKW helemaal niet gewijzigd hoeft te worden om hetzelfde resultaat te bereiken: beperking van de export. Het opzeggen van verdragen of de beëindiging van de voorlopige toepassing kan ook zonder onderhavig wetsvoorstel. Daarvoor is geen wijziging nodig. De wijziging die is opgenomen in het wetsvoorstel is om andere redenen noodzakelijk. In de eerste plaats geeft die wijziging, indien het voorstel door deze Kamer wordt aangenomen -- ik ben daar nog niet 100% zeker van gelet op de discussie -- ook het standpunt van de wetgever weer: de kinderbijslag en het kindgebonden budget zijn bedoeld voor ondersteuning in het onderhoud van kinderen die in Nederland wonen. In de tweede plaats vervalt met het voorstel de huidige uitzondering voor verdragsgevallen. Dat heeft tot gevolg dat na inwerkingtreding van dit voorstel voor een groep van veertien landen de export van kinderbijslag en het kindgebonden budget komen te vervallen na het verlopen van de overgangstermijnen. Voor die groep van landen is, op grond van het met die landen geldende verdrag, geen wijziging noodzakelijk maar volstaat de aanpassing van artikel 7b AKW.

In de derde plaats wordt met het wetsvoorstel het overgangsrecht geregeld. Voor de kinderbijslag geldt een termijn van zes maanden, voor de toeslagenwet een lineaire afbouw in drie jaar. Voor de overige uitkeringen geldt dat zij voor bestaande gevallen worden doorbetaald. Dat overgangsrecht is neergelegd in de nationale wet om in een aantal situaties te voorzien: a. beëindiging van de voorlopige toepassing van een verdrag, b. voor die groep van veertien landen waarvoor geen aanpassing van het verdrag noodzakelijk is, en c. in het geval van opzegging van het verdrag.

Mevrouw Scholten (D66): Ik vraag graag om een toelichting op dit antwoord. Ik begrijp dat de minister zegt dat hij de wetswijziging nodig heeft om de druk op te voeren op de verdragstaten om mee te gaan met de wijziging of opzegging van het verdrag. Hij zegt: kijk maar, de Eerste en Tweede Kamer zijn het ermee eens dat wij het op deze manier doen. Mag ik het zo vertalen?

Minister Asscher: U kwam in uw betoog tot de conclusie dat het wetsvoorstel helemaal niet nodig is om dat effect te bereiken. Ik gaf aan dat louter door het aannemen van dit voorstel, door het vervallen van die uitzondering, dat effect wordt bereikt. Het heeft een direct effect. Dat was een van de drie argumenten.

Mevrouw Scholten (D66): Dan begrijp ik u. Wij hoeven het daarover echter niet eens te zijn.

Minister Asscher: Vanzelfsprekend hoeven wij het daarover niet eens te zijn. Toch streef ik nog wel daarnaar.

Mevrouw Scholten heeft terecht aangegeven dat in een aantal gevallen geen overgangsrecht nodig is. Dat geldt voor de situatie waarin partijen overeenstemming bereiken over een verdragswijziging. In dat geval kunnen afspraken worden gemaakt over wanneer het overgangsrecht in werking treedt en gedurende welke termijn. Mevrouw Scholten vraagt in dit verband waarom er zoveel haast is. De besparing is immers met het woonlandbeginsel al binnen. Waarom niet wachten totdat het allemaal is uitgewerkt en uitgerekend? Als landen vrijwillig meewerken, dan is het ook niet nodig. Ik heb in mijn betoog duidelijk gemaakt dat het voor de regering niet een pure bezuinigingsmaatregel is. Ik denk dat ik in de komende jaren nog flink wat voorstellen zal verdedigen waarbij dat wel het geval is, maar in dit geval is dat niet zo. Ik ben het met de sprekers eens dat de opbrengsten beperkt zijn. Dat bleek al uit het telraam van de heer Schrijver. Overigens vind ik het hachelijk om een bedrag te noemen dat de moeite waard zou zijn. Dat is niet een debat om naar uit te zien. Ik erken in elk geval dat de besparing van dit voorstel beperkt is. Dat is ook niet de enige reden dat ik het voorstel aan deze Kamer voorleg. Er is wel degelijk een opbrengst. De kosten zijn immers grotendeels eenmalig van aard terwijl de besparingen structureel zijn. Nogmaals, dat is echter niet het hoogste doel. Verschillende sprekers hebben mij gevraagd wat de stand van zaken bij de verdragsbesprekingen is. Nederland heeft met meer dan 40 landen bilaterale verdragen inzake sociale zekerheid. 40 Van die verdragen staan de export van kinderbijslag toe. Op grond van zeven verdragen werden uitkeringen geëxporteerd, terwijl de verdragen nog niet in werking waren getreden. Ze werden voorlopig toegepast, en zoals in de Nota arbeidsmobiliteit en sociale zekerheid uit 2009 was toegezegd, is de voorlopige toepassing van die verdragen per 1 januari 2012 beëindigd. Voor een groep van veertien verdragen werkt de onderhavige wijziging direct door in de nationale wet. Dan resteren er negentien verdragen, waarvoor naast de wetswijziging aanpassing van het verdrag noodzakelijk is om het stopzetten te effectueren. Hierover wil ik beide Kamers in het eerste kwartaal van 2013 informeren.

De heer Hoekstra vroeg of het gaat lukken om de bilaterale verdragen aan te passen. Van de in totaal negentien verdragen is bij zestien verdragspartners een voorstel voor wijziging toegezonden. De Filipijnen en Zuid-Korea hebben laten weten dat ze kunnen instemmen met de voorgestelde aanpassing, een zevental landen heeft inmiddels inhoudelijk gereageerd en heeft aangegeven, aan een akkoord te willen meewerken. Gezien het verloop van de besprekingen verwacht ik dat we met die partners overeenstemming

bereiken. De andere landen hebben laten weten, nog met een inhoudelijke reactie te zullen komen. Bij het overhandigen van de voorstellen door onze diplomaten hebben zij informeel geïnformeerd of zij onoverkomelijke problemen zagen bij het voorstel. Met uitzondering van Marokko en Turkije is dat bij geen van de verdragslanden het geval. Dat zijn overigens wel twee van de top 3-landen.

De heer Hoekstra (CDA): Kan de minister aangeven, hoe groot die twee landen procentueel zijn?

Minister Asscher: Ik ga daar nu een poging toe doen. De heer Hoekstra vroeg naar de top 3 van de exportlanden: Marokko, Turkije en Egypte. Het verdrag met Marokko vergt een aanpassing om de export te kunnen beëindigen. De export naar Turkije en Egypte kan door Nederland eenzijdig, zonder aanpassing worden beëindigd, indien deze Kamer het voorstel aanvaardt. Ik heb daar niet meteen een percentage bij. Ik weet dat in aantallen kinderbijslagontvangers in de verschillende landen zijn. Met die twee uit de top 3 kom je in ieder geval op een flink percentage, laten we daar niet omheen draaien. De Filipijnen, die al hebben ingestemd, komen niet in de buurt van Marokko of Turkije.

De heer Schrijver en mevrouw Strik hebben gevraagd naar het verdrag met Marokko. Is de regering van plan om dat verdrag op te zeggen, en zo ja, wanneer? Wat betekent dat voor de diplomatieke betrekkingen? Is de minister van Buitenlandse Zaken daarbij betrokken? Is het eigenlijk de moeite waard om zo'n zwaar middel te hanteren? Ik moet zeggen dat de contacten met Marokko over aanpassing van het verdrag zijn in april 2011 gestart. In november 2011 heeft een Nederlandse ambtelijke delegatie een toelichting gegeven op de Nederlandse voorstellen tot wijziging van het verdrag. In verband met de verkiezingen in Marokko, die op dat moment nakende waren, was de Marokkaanse delegatie niet bevoegd tot het voeren van enige onderhandeling. De besprekingen waren bedoeld om een toelichting te geven, zodat de onderhandelingen konden beginnen. Sindsdien is Marokko niet ingegaan op herhaalde verzoeken om de besprekingen te beginnen. Dat wil niet zeggen dat men negatief heeft gereageerd, men heeft nog niet bewilligd in het beginnen van besprekingen. Dat is toch wel opmerkelijk als je met elkaar een verdrag hebt, dus als je samen hoeders bent van zo'n verdrag. Eind november heeft het kabinet stil gestaan bij de opstelling van Marokko. Ik zeg de Kamer dat het kabinet het ten zeerste betreurt dat er tot nu toe van de zijde van Marokko niet is gereageerd op herhaalde verzoeken. Toen is de conclusie getrokken dat, als dat zou blijven, er een moment komt waarop Nederland geen andere mogelijkheid heeft om het parlement te vragen goed te keuren dat het verdrag met Marokko wordt opgezegd. Het heeft immers naar de mening van het kabinet geen zin, een verdragsrelatie in stand te houden met een verdragspartner die zelfs niet bereid is om een gesprek over aanpassing aan te gaan, nog onverlet de inhoud van dat gesprek. Als

je elkaar negeert, is de vraag wat voor relatie je met elkaar hebt.

Zeker zijn er aan opzegging van het verdrag ook serieuze nadelen verbonden. Natuurlijk heeft het de volledige aandacht van de minister van Buitenlandse Zaken om die nadelen zoveel mogelijk te beperken. Dat realiseer ik me terdege. We zullen dus bij een eventuele indiening, en een eventuele behandeling van dat eventuele wetsvoorstel, er rekening mee houden dat het ook niet goed is als je als land niet in gesprek komt met een verdragspartner over een gewenste wijziging. Andersom zouden we ons niet kunnen voorstellen dat we niet zouden ingaan op een uitnodiging om in gesprek te gaan over een verdrag met een partnerland. Op de vraag van mevrouw Strik wanneer Nederland het verdrag wil opzeggen, kan ik zeggen dat, indien deze Kamer het wetsvoorstel aanvaardt, de regering nog een ultieme poging zal doen om in gesprek te komen met Marokko. Als het zo blijft gaan zoals het nu is, dan is er geen andere mogelijkheid dan indiening van het wetsvoorstel.

Mevrouw Strik (GroenLinks): U zegt: natuurlijk zullen we voorafgaande aan de opzegging de belangen tegen elkaar afwegen. Hoe? U kunt wel een voorstel aan de Kamer doen, maar dan zijn de diplomatieke betrekkingen misschien al geschaad. Kunt u wat duidelijker zijn?

Minister Asscher: Alleen al in de portefeuille waarvoor ik verantwoordelijk ben, zijn er allerlei belangen denkbaar waarom je niet zou willen dat het verdrag wordt opgezegd. Dat willen we ook niet. Nogmaals, ik blijf te allen tijde bereid om met Marokko te onderhandelen. Onze ambassade in Rabat heeft op 30 november nog eens onder de aandacht gebracht van de Marokkaanse autoriteiten dat we in gesprek willen komen. De regering zal gevoelig blijven voor de afweging, maar zelfs als serieuze belangen worden geschaad door opzegging, is er een overstijgend belang, namelijk dat je niet wilt laten gebeuren dat Nederland op een reële, in beleefde termen en van ruime termijnen voorziene uitnodiging om in gesprek te gaan over enig verdrag, wordt genegeerd. Dan ontstaat er een ander belang, namelijk dat we dat niet accepteren. Dat is ook een reëel argument.

Mevrouw Strik (GroenLinks): Ik geef de voorkeur aan een meer rationele afweging, en niet vanwege het gekwetst zijn qua diplomatieke betrekkingen maar overgaan tot opzegging van het verdrag.

Minister Asscher: Ik werp verre van mij de suggestie dat dit een niet-rationeel argument is. Ik denk juist dat ook in rationele zin, staande kunt houden dat het reëel en redelijk is tussen partijen als je ingaat op een uitnodiging tot gesprek. Ik heb in dat onderdeel van mijn betoog geen emotie willen leggen, en ook niet gelegd.

Mevrouw Scholten (D66): Ik begrijp uit het betoog van de minister dat dit een heel lastig dossier is. Het lastigste daarvan is de opzegging of wijziging van de verdragen. Het raakt ontzettend veel

internationale belangen. We hebben dat gisteren uitvoerig aan de orde gehad. Als we de wet aannemen, is het misschien zo dat het nadenken over de vraag in welke vorm we met die landen omgaan, een ander aspect wordt. Het zou er dan op neerkomen dat we het wetsvoorstel wel aannemen, zij het dat die wet voor een aantal landen niet wordt uitgevoerd. Is dat gevoel juist.

Minister Asscher: De wet die hier nu voorligt, gaat over de beperking van de export van de kinderbijslag. Vervolgens moet die wet worden geëffectueerd. Daarover hebben we uitvoerig bericht. Wat ik doe, is niet betogen dat het complex is -- dat had u allang vastgesteld -- nee, ik ga in op de vragen die zijn gesteld over Marokko. Ik heb geprobeerd het onderscheid aan te geven tussen veertien landen waarbij uitvoering geen enkel probleem oplevert, en een aantal landen die al heeft bewilligd, of heeft aangegeven daartoe bereid te zijn.

Dan houd je in feite nog twee kwesties over, te weten het verdrag met Marokko en het verdrag met Turkije. Omdat het nu eenmaal gaat over internationale verkeers- en verdragsrechtelijke aspecten is het als zodanig complex, maar het is niet zo dat we na aanneming van die wet niet zouden kunnen beginnen met de uitvoering. Dat kan namelijk voor het overgrote deel wel.

Mevrouw Scholten (D66): U zegt dat het voor het overgrote deel wel kan. Dat had ik ook al begrepen en vind ik ook prima, maar dan zou ik de vraag directer willen stellen. Als de wet wordt aangenomen, gaat u überhaupt dan nog verder met Turkije en Marokko in gesprek?

Minister Asscher: Zeker, zeker. Ik zal zo meteen nog iets over Turkije zeggen en wat betreft Marokko heb ik niet duidelijker kunnen maken dat ik er zeer naar uitzie om hierover in gesprek te gaan met de regering van Marokko. Dat is op 30 november nog namens onze regering aan de ambassade overgebracht.

De heer Beckers heeft gevraagd naar de stand van zaken rond het verdrag met Turkije. In september 2011 heeft in Ankara een eerste ambtelijke bespreking plaatsgevonden over het wijzigingsprotocol. Daarin is door de Nederlandse delegatie een toelichting gegeven op de Nederlandse maatregel. De Turkse delegatie gaf daarbij aan dat ze problemen had met de beëindiging van de export van de kinderbijslag en de vergoeding van zorgkosten bij tijdelijk verblijf. Het aanpassen van het verdrag is nodig voor het beëindigen van de zorgkostenvergoeding maar is niet nodig voor het beëindigen van de export van de kinderbijslag. Hier geldt wat mij betreft wel dat het aanpassen van het verdrag met wederzijds goedvinden de koninklijke weg zou zijn om de kwestie met Turkije op te lossen. Ik zal in overleg met de minister van Volksgezondheid in de loop van het komende jaar weer in gesprek gaan met Turkije. Zij zal dan een wetsvoorstel indienen ter aanpassing van de Zorgverzekeringwet. Op dat moment zal ik samen met haar de besprekingen

met Turkije over aanpassing van het verdrag weer aangaan.

De heer Kok heeft gevraagd hoe het staat met de opzegging van verdragen, in het bijzonder wanneer de verdragspartner niet meewerkt. Ik heb daar zo-even al het een en ander over gezegd. Het is belangrijk om te herhalen dat het mijn inzet is om juist door gesprekken en onderhandelingen te komen tot wijzigingen van het verdrag. Uiteraard zullen de onderhandelingspartners daarbij ook wensen op tafel leggen. In ieder geval is duidelijk dat de besluitvorming en het doorlopen van parlementaire procedures in andere landen ook de nodige tijd in beslag kan nemen. Ik vind het ook belangrijk dat er tijd wordt genomen om in goed overleg tot een akkoord te komen.

De heer Elzinga vroeg hoe het kabinet denkt over de handhavingseffecten indien tot opzegging van het verdrag zou worden overgegaan. Nogmaals, dat is niet de weg die ik zou willen bewandelen. Ik streef juist naar onderhandelingen over aanpassingen. Als het toch aan de orde zou komen, moeten we inderdaad stilstaan bij de handhavingseffecten. Zo is in het administratief akkoord behorende bij het verdrag met Marokko bepaald, dat het artikel dat ziet op controle van rechtmatigheid van socialezekerheidsuitkeringen van toepassing blijft. Wat dat in de praktijk zal betekenen, moet nog blijken, maar het geeft wel aan dat je van geval tot geval moet beoordelen wat er bij verdragsopzegging nog wel van toepassing zal zijn en wat niet. Maar, nogmaals, ik denk daar niet licht over.

De heer Schrijver (PvdA): De minister kondigde aan dat hij nog zou ingaan op de speciale verdragssituatie ten aanzien van Turkije. Komt dat nog?

Minister Asscher: Ik wilde daar eigenlijk net aan beginnen, dus uw timing is perfect. Immers, alle fracties hebben aandacht gevraagd voor de internationaalrechtelijke aspecten van het thans voorliggende wetsvoorstel. De heer Schrijver gaf aan dat hij van mening is dat er een reëel risico is van strijdigheid met het Europese recht. In weerwil van de standstillbepalingen zouden er immers nieuwe discriminerende regels worden geïntroduceerd. Mevrouw Strik repte over een verslechtering die een Turkse werknemer zou kunnen weerhouden van deelname aan het vrije verkeer van personen. Daarnaast wijst zij op artikel 9 van de Associatieovereenkomst, artikel 21, tweede lid, van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, artikel 14 en het twaalfde protocol van het EVRM en de overeenkomende bepalingen in het IVBPR. Mevrouw Scholten vroeg of ik wel voldoende rekening houd met Europese jurisprudentie, gebaseerd op het Associatieverdrag met Turkije. Ik ga proberen heel stelselmatig en secuur deze elementen te behandelen, maar ik zou in de eerste plaats willen opmerken dat de vragen die hier zijn opgeworpen in feite niet gaan over het wetsvoorstel zelf maar over de toepassing van het internationaal recht in een specifieke situatie, namelijk ten opzichte van Turkije. Zoals bekend,

gaat internationaal recht voor ons nationaal recht. Het is niet voor niets zo in de Grondwet vastgelegd. In de nationale wetgeving behoeven we dat niet als zodanig te stipuleren. Dat betekent dat de uitvoerder het verdrag moet uitvoeren en dat hij de wettelijke bepalingen die daarmee in strijd zijn terzijde moet schuiven. Die vraagpunten behoeven dus aan het aannemen van dit wetsvoorstel als zodanig niet in de weg te staan. Als het zo zou zijn -- ik ga overigens betogen dat dit niet zo is -- dat er strijdigheid zou ontstaan met de zo-even genoemde internationale verdragen, dan zou de toepassing van deze wet buiten werking moeten worden gelaten, maar dat behoeft het aannemen van het voorstel zelf nu niet in de weg te staan.

De heer Schrijver (PvdA): Is dat staatsrechtelijk niet wat vreemd? U zegt dat we hier het wetsvoorstel gewoon kunnen aannemen onder de geruststelling dat de rechter eventueel de wetgever wel zal corrigeren. Maar in de Eerste Kamer zitten we hier met name om te kijken of een wet rechtmatig en handhaafbaar is. Ik voel mij nu in ieder geval niet zo rustig bij het idee van: laten we het nu maar gewoon aannemen en dan zien we wel wat de rechter ermee doet. Terecht zegt u dat het internationaal recht, althans het gedeelte waaraan de burger rechtstreeks rechten kan ontlene, boven het nationaal recht gaat, maar dat betekent volgens mij dan ook een verplichting voor de nationale wetgever om geen wetten aan te nemen waar strijdigheid met het internationaal recht en zeker ook de mensenrechten in het geding kan komen. Ik denk overigens dat we het wel eens zijn, maar uw woorden zouden aanleiding kunnen geven tot misverstanden. Daarom meende ik ook even te moeten helpen om die misverstanden weg te nemen.

Minister Asscher: Dan dank ik de heer Schrijver zeer voor zijn vraag, want dat was inderdaad niet wat ik bedoelde te betogen. Wellicht heb ik mij dan niet zorgvuldig genoeg uitgedrukt. Ik stel primair dat er in onze ogen geen strijd is met het internationaal recht. Secundair stel ik dat er bij dit wetsvoorstel, waarbij het immers niet gaat over Turkije maar over de beperking van export van kinderbijslag, ook geen sprake is van strijd met het internationaal recht. Tertiair merk ik op dat als u gelijk zou hebben, wat ik niet denk, dat er bij de toepassing van die wet strijd zou kunnen ontstaan met het internationaal recht betreffende Turkije, dat probleem zou kunnen worden opgelost door de regels waar u en ik zo-even over repten. Maar het was niet mijn betoog dat we hier allemaal maar wetten moeten aannemen waarvan we weten of vermoeden dat ze in strijd zijn met het internationaal recht. Dus ik dank de spreker voor zijn interruptie en hoop mij hiermee iets preciezer te hebben uitgedrukt.

Mevrouw Strik (GroenLinks): We hebben hier toch al verschillende keren meegemaakt dat een wetsvoorstel werd aangenomen en vervolgens door jurisprudentie moest worden aangepast omdat bijvoorbeeld geen uitzondering voor Turkse burgers

en werknemers was gemaakt. Het associatierecht en het unierecht vereisen dat de rechten die mensen hebben ook in algemeen verbindende voorschriften worden vastgelegd. Dus het is niet een kwestie van uitvoering, in de zin dat een bepaalde groep wordt uitgezonderd, want het moet wel degelijk in de wetgeving worden vastgelegd. We kunnen hier geen blanco cheque geven.

Minister Asscher: De regering realiseert zich terdege dat zij nu in debat is met een hoogleraar internationaal en migratierecht. Ik wil op geen enkele manier betwisten dat er in het verleden sprake is geweest van wat u zo-even aangaf. Ik wil hier wel betogen dat er in dit geval geen sprake is van strijd met het internationaal recht. Misschien komen we dan nu niet toe aan mijn secundaire en tertiaire argumenten. Ik bevind mij nu op een weg waarvan ik ook niet zeker weet of ik daar op een goede manier uitkom. Dus ik ga weer terug naar de vraag of er sprake is van strijd met het internationaal recht. Welnu, in mijn ogen is dat niet het geval.

De heer Schrijver betwijfelt of de interpretatie van de regering van artikel 33 van het verdrag met Turkije eigenlijk niet in strijd is met te goeder trouw en of die in rechte houdbaar is. Immers, de regering zou iets lezen in de tekst wat er niet staat. Ook de heer Beckers gaf in zijn betoog aan dat hij daar vraagtekens bij plaatst. De vraag is of de lezing klopt dat wij iets zouden lezen in de tekst wat er niet in staat. Er staat immers niet dat Turkse werknemers die werkzaam in Nederland zijn en van wie de kinderen in Turkije verblijven of worden opgevoed recht hebben op kinderbijslag op dezelfde voorwaarden als Nederlandse werknemers voor hun kinderen in Nederland.

Die laatste woorden, "voor hun kinderen in Nederland", staan er niet. Er staat een punt achter het woord "werknemer". Als je die laatste woorden er ook in leest, zou dat betekenen dat de exportverplichting er wel zou zijn richting Turkse onderdanen, zelfs als die er niet zou zijn richting Nederlandse onderdanen. In antwoord op de vraag van de heer Beckers zeg ik dus dat een dergelijke uitleg in strijd zou zijn met het eerste beginsel dat aan het verdrag ten grondslag ligt, namelijk de gelijkstelling van elkaars onderdanen ten aanzien van elk der betrokken nationale wetgevers. Ik denk dat het toch verdedigbaar is dat wij dat artikel op een goede manier interpreteren. Ik ben heel benieuwd wat daarover ook in tweede termijn van de kant van de Kamer wordt opgebracht.

Dan kom ik op de vragen die zijn gesteld rond de standstillbepalingen, die lidstaten van de Europese Unie en Turkije verbieden om nieuwe belemmeringen in te voeren voor werknemers met betrekking tot de toegang tot de werkgelegenheid van werknemers.

Mevrouw Strik had het in dit verband over ontmoedigen. Zelfs als het zo zou zijn dat hiervan een ontmoedigend effect uitgaat, wat ik niet denk, dan is dat nog weer iets anders dan het belemmeren waarover wordt gesproken in de standstillbepalingen. Het niet-betalen van kinderbijslag voor kinderen die in Turkije wonen,

geeft naar het oordeel van de regering geen kleinere kans op toegang tot werkgelegenheid van Turkse werknemers. In die zin is de aard van het kinderbijslagrecht anders dan misschien de rechten of belemmeringen waarop gedoeld werd in de standstillbepalingen. Hierbij kun je naar de overtuiging van de regering niet spreken van een belemmering in het vrije verkeer van personen.

Met betrekking tot de gelijke-behandelingsbepaling van artikel 9 van de associatieovereenkomst heeft het Hof al eens geoordeeld in het arrest-Akdas dat dat niet van toepassing is op het bijzondere gebied van de export van sociale zekerheid. Dat is dan meteen ook het antwoord op de vraag van mevrouw Scholten of er nu rekening is gehouden met jurisprudentie over dat associatieverdrag. Juist gezien die uitspraak van het Hof van Justitie dat het expliciet niet ziet op export van sociale zekerheid meen ik dat er voldoende rekening is gehouden met jurisprudentie over het associatieverdrag. De regering heeft in de schriftelijke behandeling al uitvoerig gemotiveerd dat het stopzetten van de export van kinderbijslag naar verdragslanden niet in strijd is met de nondiscriminatiebepalingen, zoals artikel 26 BUPO, artikel 14 EVRM of artikel 1 van het twaalfde protocol bij het EVRM. De verplichting tot gelijke behandeling houdt niet alleen in dat gelijke gevallen gelijk moeten worden behandeld maar ook dat ongelijke gevallen ongelijk mogen en in sommige gevallen zelfs moeten worden behandeld, rekening houdend met en recht doend aan relevante verschillen. Onderscheid naar woonplaats wordt niet gezien als een indirecte vorm van discriminatie naar nationaliteit maar gewoon als onderscheid naar woonplaats, wat het ook is. Daarvoor geldt dus ook een ruime beoordelingsvrijheid, een ruime margin of appreciation, zegt het Europees Hof voor de Rechten van de Mens.

Daarnaast blijkt uit de jurisprudentie van datzelfde Hof dat op het gebied van de sociale zekerheid de nationale wetgever toch al een ruime margin of appreciation heeft bij het inrichten van zijn socialezekerheidsstelsel. De noodzaak van een objectieve rechtvaardigingsgrond is, dit in antwoord ook op die vraag van mevrouw Strik, daarvoor niet nodig, omdat het helemaal niet ziet op een beperking van de grondrechten in het EVRM.

Artikel 21, tweede lid van het Handvest van de EU bepaalt dat binnen de werkingsfeer van verdragen en onverminderd de bijzondere bepalingen daarvan iedere discriminatie op grond van nationaliteit is verboden. In artikel 51.3, derde lid van het handvest lees ik dat dit alleen betrekking heeft op de lidstaten indien zij het recht van de Unie ten uitvoer brengen. Het gaat hier dus niet om de uitvoering van het recht van de EU maar om de uitvoering van onze Kinderbijslagwet. Dat is het voorstel dat hier ter tafel ligt. Het gaat dus niet om de uitvoering van het associatierecht, want het exportartikel gaat niet over de kindregelingen. Het antidiscriminatieartikel van besluit 3.80 is niet van toepassing en artikel 9 van de associatieovereenkomst dus ook niet. Kortom, op dit punt ziet de regering niet welk aspect van het

EU-recht hiermee strijdig zou zijn met het voorstel dat wij u nu hebben gedaan.

De heer Elzinga vraagt vervolgens wat de verwachting is over het aantal te voeren rechtszaken in verband met het overgangsrecht. Wij hebben die vraag ook bij de uitvoeringstoets aan de SVB gesteld, die aangeeft te verwachten dat zo'n 20% van de cliënten tegen de beslissing de kinderbijslag te beëindigen in bezwaar zal gaan, afgezien van de vraag in hoeveel gevallen daarop dan weer een beroep zal volgen.

Een ander belangrijk punt is hoe betrokkenen worden geïnformeerd over de wijziging. Dat ziet ook op de zorgvuldigheidsvraag die de heer Hoekstra gisteren zo pregnant stelde, gezien de nog recente invoering van het woonlandbeginsel.

Dit sluit ook aan bij een andere vraag van mevrouw Strik of het voldoende is dat mensen via de site kunnen weten van het voorstel en of dat nu goed geregeld is, ook in verband met het overgangsrecht. Op de website rijksoverheid.nl staat de voorgenomen beëindiging van de export van de kinderbijslag. Daarnaast is er de website van de Sociale Verzekeringsbank. Die bevat uitgebreide informatie over de gevolgen van de verhuizing van een ouder of kind naar het buitenland. Die informatie wordt natuurlijk aangepast aan de wetwijziging. De ontvangers van kinderbijslag en kindgebonden budget die te maken krijgen met de woonlandfactor zijn allemaal medio 2012 per brief geïnformeerd. In die brief is ook melding gemaakt van het voornemen om de export van kinderbijslag en kindgebonden budget te beëindigen. De ontvangers van kinderbijslag en kindgebonden budget in de veertien landen waarvoor geen verdragswijziging nodig is, worden onmiddellijk na publicatie in het Staatsblad van het wetsvoorstel geïnformeerd dat de export zal worden beëindigd. Na aanvaarding van het voorstel zullen zij zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk in de eerste week van januari 2013, een beschikking ontvangen dat de export wordt beëindigd met ingang van 1 juli 2013.

Deze mensen hebben dus een halfjaar de tijd om zich hierop voor te bereiden. Ontvangers van kinderbijslag in landen waar eerst verdragsaanpassing moet plaatsvinden, worden door de Sociale Verzekeringsbank geïnformeerd door middel van een brief of beschikking zodra bekend is op welk moment de verdragswijziging van kracht wordt.

Mevrouw Strik (GroenLinks): U zegt dat u al heel lang bezig bent met het voorlichten van mensen. Eigenlijk geeft u daarmee impliciet aan dat het overgangsrecht helemaal niet zo hard nodig is, want wij beginnen al meteen zodra wij een wetsvoorstel maken. Maar het overgangsrecht is er toch juist per definitie voor bedoeld dat er na de aanneming van een wet tijd is voor mensen om zich voor te bereiden? Je kunt die termijn toch niet zomaar beperken omdat je al van te voren begint met de publiciteit?

Minister Asscher: Dat ben ik zeer met de spreker eens. Die overgangstermijn blijft ook gelden. U hoorde mij ook betogen dat een halfjaar nadat zij per beschikking geïnformeerd zijn het recht pas ophoudt. Uw vraag was alleen of mensen goed zijn geïnformeerd. Mijn betoog strekte ertoe u ervan te overtuigen dat wij al het mogelijke doen om mensen te informeren. Vervolgens heeft men na aanneming van het wetsvoorstel nog steeds een halfjaar de tijd om zich aan te passen aan de nieuwe situatie.

De heer Schrijver (PvdA): Hierop aansluitend, wij hebben natuurlijk niet alleen met een eventueel aangenomen wetsvoorstel te maken. Ik moet overigens nog zien of dat gaat gebeuren. Wij hebben uiteraard ook met de verdragstekst te maken. Bij wijze van voorbeeld wijs ik u even op wat in artikel 37 van het socialezekerheidsverdrag tussen Nederland en Marokko staat: partijen kunnen het verdrag opzeggen maar dat dient te geschieden uiterlijk zes maanden voor het einde van het lopende kalenderjaar. Het verdrag houdt alsdan op van kracht te zijn aan het einde van dat jaar. Dus mocht dit voorstel worden aangenomen, mochten wat ik niet hoop de pogingen tot verdragsaanpassing met Marokko niet slagen, mocht de regering het besluit nemen om het verdrag te gaan opzeggen, dan nog bent u gebonden aan het feit dat dat nooit voor 1 januari 2014 in werking kan gaan, wat wij ook in een nationale wet bepalen. Zie ik dat goed of hebt u daar een andere mening over?

Minister Asscher: Spreker ziet het haarscherp. Ik maakte een onderscheid tussen de veertien landen waarvoor een verdragswijziging niet noodzakelijk. Na aanneming van dit wetsvoorstel -- die disclaimer wil ik er niet de hele tijd bij zetten om u niet op verkeerde gedachten te brengen -- zullen wij onmiddellijk de mensen van wie de kinderen wonen in die landen waarvoor geen verdragswijziging nodig is informeren per beschikking. Dan geldt de daar geldende overgangstermijn. Voor de overige landen, waaronder Marokko in het voorbeeld dat u geeft, zullen mensen worden geïnformeerd zodra bekend is op welk moment de verdragswijziging van kracht wordt. Dat betekent dat het ook niet in alle gevallen hetzelfde hoeft te zijn. In het geval dat u noemt, zou het wel eens heel goed kunnen zijn dat u gelijk hebt met de termijn die u daar als minimum schetste. Maar de vraag was of mensen goed worden geïnformeerd. Wij hebben daaraan van te voren het nodige gedaan. Zodra de wet van kracht is, is er een groep mensen die wij direct kunnen informeren omdat dit meteen voor hen effect heeft, met inachtneming van de overgangstermijn. Voor de overige mensen, voor wie dat effect pas kan plaatsvinden na verdragswijziging, zullen wij dat doen zodra bekend is wanneer die verdragswijziging van kracht kan worden.

De voorzitter: Mag ik de minister vragen hoeveel tijd hij nog nodig heeft? Wij beginnen namelijk aardig in tijdnood te komen.

**

Minister Asscher: Voorzitter, ik kom onmiddellijk tot een afronding. Ik zou graag zien dat het wetsvoorstel al per 1 januari 2013 in werking kan treden. Als gezegd, moet er voor negentien landen naast het aannemen van het wetsvoorstel vervolgens een verdragsaanpassing plaatsvinden. Maar het in werking treden van het wetsvoorstel draagt bij aan de bespoediging van die aanpassing, aan het realiseren van de bijbehorende besparingen en zorgt in de ogen van de regering voor het op de juiste manier toepassen van het territorialiteitsbeginsel op de kinderen die hier opgroeien en waarvan wij graag zien dat zij dat op een goede manier kunnen doen.

Ik hoop ten slotte met de inhoud en toon van mijn betoog er ook aan te hebben bijgedragen dat uw Kamer op een zakelijke, niet-emotionele en rationele manier zal willen oordelen over dit wetsvoorstel. Ik zou als de voorzitter daarin bewilligt om een korte schorsing willen vragen om nog even overleg te kunnen plegen.

De voorzitter: Die krijgt u noodgedwongen, want volgens het schema hadden wij nu klaar moeten zijn met dit wetsvoorstel. Dat reddten wij dus niet. Wij gaan nu schorsen voor de lunchpauze tot 14.00 uur. Ik hoop dat u daaraan voldoende hebt.

**

Minister Asscher: Jazeker.

De beraadslaging wordt geschorst.

De voorzitter: Dan kunnen wij om 14.00 uur verdergaan met de agenda, inclusief de stemmingen van de voorgaande week.

**

De vergadering wordt van 13.19 uur tot 14.00 uur geschorst.

De voorzitter: De ingekomen stukken staan op een lijst die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan, dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

Ingekomen zijn vijf beschikkingen van de Voorzitters van de Eerste en de Tweede kamer der Staten-Generaal.

Een beschikking houdende aanwijzing van: de dames Broekers-Knol en Arib en de heren Kox, Franken, De Vries, Dijkhoff en De Roon tot vertegenwoordigers in de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa en aanwijzing van de dames Strik en Van Nieuwenhuizen-Wijbenga en de heren Backer, Van Dijk, Elzinga, Omtzigt en Servaes tot plaatsvervangend vertegenwoordigers in de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa.

Een beschikking houdende aanwijzing van: de heren Van Kappen, Koole, Vliegenthart, Bontes, Ten Broeke en Knops en mevrouw Eijsink tot leden van de NAVO Parlementaire Assemblee en

aanwijzing van de dames Martens, Berckmoes-Duindam, Bonis, Günal-Gezer en Hachchi en de heren Knip en De Graaff tot plaatsvervangend leden van de NAVO Parlementaire Assemblee.

Een beschikking houdende aanwijzing van: de dames Huijbregts-Schiedon, Lokin-Sassen, Vlietstra, Lucas-Smeerdijk en Ypma en de heren Bosma, Beertema, Elias, De Liefde en Van Meenen tot leden van de Interparlementaire Commissie van de Nederlandse Taalunie.

Een beschikking houdende aanwijzing van: de dames Van Bijsterveld, Martens, Quik-Schuijt, Dik-Faber, Fokke, Oostenbrug en Straus en de heren Beckers, Postema, Reuten, Reynaers, Schouwenaar, Bosman, De Graaf, Heijnen, Pechtold, Schouw, Servaes en De Vries tot leden van de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad en aanwijzing van de dames Huijbregts-Schiedon, Berndsen-Jansen, Bouwmeester en Nieuwenhuizen-Wijbenga en de heren Van Dijk, Putter, Beertema, Ten Broeke, Harbers, Knops en Sjoerdma tot plaatsvervangende leden van de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad.

En tot slot een beschikking houdende aanwijzing van: de dames Meurs, Berckmoes-Duidam en de Caluwé en de heren Franken, Van Kappen, Smaling, Servaes en Wilders tot leden van de OVSE-Assemblee.

Zo hebben wij ongeveer alle namen van de complete Tweede en Eerste Kamer gehad.

Aan de orde is een brief van de voorzitter van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal d.d. 13 december 2012 met een conceptbrief aan de Voorzitter van de Europese Commissie inzake een EU-voorstel: Richtlijn Verbeteren gendergelijkheid in besturen van beursgenoteerde bedrijven (COM (2012)614/615). Het nummer en de titel van de brief staan op de agenda der Kamer.

Ik heb na het seniorenoverleg vastgesteld dat een meerderheid dit voorstel steunt. Ik stel aan de Kamer voor het advies van de commissie te volgen en de concept brief conform vast te stellen. Ik begrijp dat mevrouw Strik het woord wenst.

**

*N

Mevrouw Strik (GroenLinks): Voorzitter. Het is duidelijk dat de meerderheid dit subsidiariteitsbezwaar steunt, maar de GroenLinks-fractie wil expliciet maken dat wat haar betreft het subsidiariteitsbezwaar inhoudt dat je bezwaar maakt tegen het feit dat een kwestie wordt geregeld op EU-niveau, omdat het niet behoort tot de bevoegdheden van de Unie. Antidiscriminatie, en met name gelijke behandeling van mannen en vrouwen, behoort al sinds de jaren vijftig van de vorige eeuw tot de bevoegdheid van de Gemeenschap. Positieve actie is onmiskenbaar een van de instrumentaria om de doelstelling van gelijke behandeling te bereiken en behoort daarmee tot het Gemeenschapsrecht. Een inhoudelijke beoordeling van een Commissievoorstel dat dit doel nastreeft, waaronder de proportionaliteit, kan aan de orde komen bij de behandeling van een dergelijk

voorstel. Mijn fractie is daarom geen voorstander van het gebruik van gele of oranje kaarten om inhoudelijke motieven.

De voorzitter: Ik constateer dat de fracties van D66 en de PvdA aantekening maken bij dit voorstel.

De Kamer heeft diverse voornemens tot het sluiten, vaststellen, wijzigen of verlengen van verdragen, protocollen en overeenkomsten ontvangen. Ik stel vast dat voor deze voornemens de termijnen zijn verstreken en dat wat deze Kamer betreft aan uitdrukkelijke goedkeuring van deze voornemens geen behoefte bestaat. Een overzicht van de nummers waaronder deze voornemens zijn gedrukt, zal in de Handelingen worden opgenomen.

(33225, A; 33459, A; 33460, A; 33461, A; 33463 (R1993), A)

**

*B

!Hamerstukken!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme en de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme BES in verband met de implementatie van aanbevelingen van de Financial Action Task Force (33 238);

- het wetsvoorstel Regels inzake het aanhouden van voorraden aardolieproducten (Wet voorraadvorming aardolieproducten 2012) (33 357).

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn de stemmingen in verband met het Voorstel van wet van de leden Van Gerven en Dijsselbloem houdende een verbod op de pelsdierhouderij (Wet verbod pelsdierhouderij) (30826).

(Zie vergadering van 11 december 2012.)

De voorzitter: Ik heet de initiatiefnemers, de heren Van Gerven en Recourt en de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, die namens de regering bij de stemmingen aanwezig is, van harte welkom in de Eerste Kamer.

Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf.

**

*N

De heer Schaap (VVD): Voorzitter. De VVD-fractie zal tegen het wetsvoorstel en de beide nouvelles stemmen. Ik zal dit kort toelichten.

Allereerst zijn de rechtvaardigingen van dit wetsvoorstel ondeugdelijk. Er is voor de sector geen sprake van voorzienbaarheid omdat de verbodswet een geheel andere grond heeft dan de vigerende verordening. Ook is er geen sprake van een algemeen belang, zoals in onze

bestuurspraktijk te doen gebruikelijk. Toch gaat de wet over tot ontneming van eigendom, maar dan met inbreuk op onze beginselen van compensatie. Het recht van tien jaar uitloop is een totaal niet onderbouwd surrogaat voor deze compensatie.

De zin van dit alles, het zogenaamde belang van het dier, wordt geëlimineerd door het feit dat de productie van bont gewoon doorgaat, maar dan ook nog in landen waar de welzijnsomstandigheden die in Nederland lang niet halen.

Ik herhaal dat ik niet boos ben, zoals vorige week tijdens het debat werd gesuggereerd, maar met instemming van de fractie ben ik wel rechtstatelijk ontgoocheld. Dat is veel erger.

*N

De heer Koffeman (PvdD): Voorzitter. De stemming over het wetsvoorstel voor een verbod op de pelsdierfokkerij is een mijlpaal in de erkenning dat dieren niet voor elk doel en onder alle omstandigheden kunnen worden gehouden. De discussie daarover duurt al sinds het midden van de negentiende eeuw en voor dit dossier sinds het eind van de vorige eeuw. Vandaag kan het debat over het houden van dieren voor hun vacht tot een afronding komen. Wat de fractie van de Partij voor de Dieren betreft, had het verbod veel eerder mogen ingaan om het leed van meer dieren te sparen, maar zij kan zich vinden in het voorliggende voorstel. Het beschermt het belang van de zwaksten tegen het recht van de sterksten. Wij zullen daarom voor het wetsvoorstel stemmen.

*N

De heer Holdijk (SGP): Voorzitter. Ik denk dat het voor weinigen in en buiten de Kamer een verrassing zal zijn dat ik deze drie samenhangende wetsvoorstellen niet met mijn stem zal ondersteunen. Ik zal dit kort motiveren.

Met de onverhoopte aanneming van deze wetsvoorstellen ontdoet Nederland zich op een koopje van een legale bedrijfstak. Dit gebeurt mijns inziens in strijd met fundamentele rechtstatelijke principes. De voorziene overgangsperiode is niet meer dan een sterfhuisconstructie. Wordt deze wijze van omgaan met een bedrijfstak maatgevend in ons land, bijvoorbeeld voor de intensieve veehouderij in zijn algemeenheid, dan moeten tienduizenden veehouders zich daarop vanaf vandaag al voorbereiden. Ik hoop dat onze regering zich een zware verantwoordelijkheid in dezen bewust is. Zelden heb ik met evenveel overtuiging tegen een wetsvoorstel gestemd als tegen dit voorstel.

*N

De heer Terpstra (CDA): Voorzitter. Als dit wetsvoorstel wordt aangenomen, zullen velen hoogstwaarschijnlijk spreken van een historisch moment. De CDA-fractie is het ermee eens dat dit een historisch moment is, omdat hoogstwaarschijnlijk voor het eerst in de geschiedenis een op zich goed draaiende sector

wordt opgeheven op grond van het argument dat men vooral luxegoederen produceert. Dit gebeurt zonder schadeloosstelling, omdat men het begrip "onteigening" heeft vervangen door het begrip "regulering van eigendom", wat betekent: onteigenen op termijn zonder schadeloosstelling. Dit principe ondermijnt naar ons idee sterk de rechtszekerheid in de maatschappij. De door de heren Schaap en Holdijk verwoorde rechtstatelijke droefheid wordt derhalve door ons gedeeld.

In de debatten is het ons opgevallen dat door de indieners van het wetsvoorstel, maar ook door de voorstanders van de wet, zeer lichtzinnig is omgegaan met de belangen van werkgevers en werknemers. Wij zullen tegen de wet stemmen en ook tegen de beide novelles, die wij zien als niet meer dan doekjes voor het bloeden.

*N

Mevrouw Vos (GroenLinks): Voorzitter. De fractie van GroenLinks zal met overtuiging dit initiatiefwetsvoorstel steunen. Wij vinden het van groot belang dat er een verbod komt op de pelsdierhouderij, omdat die volgens ons een dermate inbreuk maakt op het dierenwelzijn van de nertsen dat dit niet langer acceptabel is. Wij zien wel degelijk dat ook de belangen van de nertsenfokkers in het geding zijn, maar wij vinden dat met het wetsvoorstel en met de gekozen overgangstermijn, de sloopregeling, waarvoor een voorstel in de wet zit, en de hardheidsclausule, voldoende wordt tegemoetgekomen aan de belangen van de nertsenhouders. Uiteindelijk maken wij de afweging dat er een evenwichtig wetsvoorstel voor ons ligt, dat wij met overtuiging zullen steunen.

*N

De heer Kuiper (ChristenUnie): Voorzitter. Wij hebben in onze fractie een zware afweging gemaakt. Dat is niet voor het eerst; ook twee jaar geleden hebben wij dat gedaan. Wij maken een andere afweging, die zich richt op de intrinsieke waarde van het dier. Als hier gesproken wordt over rechtstatelijkheid, moet er ook iets gezegd worden over de rechten van het dier en de waarde van het dier, waarvan wij er nu vele miljoenen fokken en vervolgens doden, louter alleen om de pels. Die vorm van intensieve veehouderij willen wij niet steunen. Wij vinden het goed dat die wordt afgebouwd. Voor de sector is er een mogelijkheid om de investeringen die nu gedaan zijn, in de komende periode terug te verdienen. Al met al wordt met het aannemen van het voorstel een verantwoorde keuze gemaakt, inderdaad ook een historische keuze, die wij steunen.

In stemming komt het voorstel van wet.

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PVV, de PvdA, met uitzondering van het lid Linthorst, de ChristenUnie, GroenLinks, de SP, D66, de PvdD, de OSF en 50PLUS voor het voorstel van wet hebben gestemd

en de aanwezige leden van de fracties van de VVD, het CDA en de SGP ertegen, zodat het is aangenomen.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn de stemmingen in verband met het Voorstel van wet van de leden Van Gerven en Dijsselbloem tot wijziging van de Wet verbod pelsdierhouderij (32369).

(Zie vergadering van 11 december 2012.)

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PVV, de PvdA, met uitzondering van het lid Linthorst, de ChristenUnie, GroenLinks, de SP, D66, de PvdD, de OSF en 50PLUS voor het voorstel van wet hebben gestemd en de aanwezige leden van de fracties van de VVD, het CDA en de SGP ertegen, zodat het is aangenomen.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn de stemmingen in verband met het Voorstel van wet van de leden Van Gerven en Dijsselbloem tot nadere wijziging van de Wet verbod pelsdierhouderij (33076).

(Zie vergadering van 11 december 2012.)

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PVV, de PvdA, met uitzondering van het lid Linthorst, de ChristenUnie, GroenLinks, de SP, D66, de PvdD, de OSF en 50PLUS voor het wetsvoorstel hebben gestemd en de aanwezige leden van de fracties van de VVD, het CDA en de SGP ertegen, zodat het is aangenomen.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn de stemmingen in verband met het wetsvoorstel Wijziging van de Algemene wet bestuursrecht en aanverwante wetten met het oog op enige verbeteringen en vereenvoudigingen van het bestuursprocesrecht (Wet aanpassing bestuursprocesrecht) (32450).

(Zie vergadering van 11 december 2012.)

De voorzitter: Er is gevraagd om een derde termijn, maar de minister van Veiligheid en Justitie is niet aanwezig. Mijn voorstel is derhalve om de stemming over dit voorstel naar vanavond te verschuiven en de minister te vragen, vanavond hier aanwezig te zijn, want als de leden een derde termijn willen, neem ik aan dat zij ook een antwoord willen.

**

Daartoe wordt besloten.

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn de stemmingen in verband met het wetsvoorstel Wijziging van verschillende wetten in verband met de vereenvoudiging van de uitvoering van deze wetten door het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen (Wet vereenvoudiging regelingen UWV) (33327),

en over:

- de motie-Elzinga c.s. over de inwerkingtreding van de onderdelen betreffende de calamiteitenregeling (33327, letter F).

(Zie vergadering van 11 december 2012.)

De voorzitter: De heer Elzinga wenst het woord.

**

De heer Elzinga (SP): Voorzitter. Gehoord het debat en de toezegging van de minister, heb ik na overleg met mijn fractie en de mede-indieners besloten, mijn motie aan te houden.

De voorzitter: Op verzoek van het lid Elzinga stel ik voor, zijn motie (33327, letter F) aan te houden.

**

Daartoe wordt besloten.

In stemming komt het wetsvoorstel.

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PVV, de VVD, de PvdA, het CDA, de ChristenUnie, de SGP, D66 en 50PLUS voor het wetsvoorstel hebben gestemd en de aanwezige leden van de fracties van de GroenLinks, de SP, de PvdD en de OSF ertegen, zodat het is aangenomen.

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Socialezekerheidswetten!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van enkele socialezekerheidswetten in verband met een andere vormgeving van de exportbeperking in de Algemene Kinderbijslagwet en het regelen van overgangsrecht voor de situatie van opzegging of wijziging van een verdrag dan wel een daarmee gelijk te stellen situatie (33162).

(Zie vergadering van 17 december 2012)

De beraadslaging wordt hervat.

*N

De heer Hoekstra (CDA): Voorzitter. Ik heb een paar korte punten. Het eerste betreft het nieuwe

ideologische punt dat de minister maakt en dat misschien wel het meest houtsnijdend argument tot nu toe is geweest om vóór dit wetsvoorstel te zijn. Hij zei namelijk dat het de re-integratie van kinderen die lange of korte tijd in landen als Marokko en Egypte verblijven ten goede zou komen. Hij is de eerste van de drie bewindspersonen die zich met dit onderwerp hebben beziggehouden, die dit punt opbrengt. Wij vinden dat daar wel iets in zit. Het zou overigens interessant zijn om van de PVV-fractie te horen of zij dit re-integratieargument een goed argument vindt om dit wetsvoorstel te steunen, maar dat terzijde.

Mijn tweede punt betreft de opstelling van Marokko waaraan de minister refereerde. Die opstelling is inderdaad uiterst merkwaardig. Wij zijn met hem van opvatting dat er in het diplomatieke verkeer méér is dan alleen vriendjes blijven en met elkaar koffiedrinken. Een zekere hardheid kan wel degelijk noodzakelijk zijn. Wij kijken overigens uit naar berichten van de minister over het vervolg van die gesprekken.

Het derde punt gaat over de kosten. De minister zei dat het weliswaar weinig oplevert maar dat de kosten ook beperkt zijn. Ik zou hier toch het begrip opportunity costs willen introduceren. De werkelijke kosten zijn niet alleen de uitgaven in contanten die gedaan moeten worden, maar ook alle uitgaven die in het verlengde daarvan gedaan moeten worden, plus de kosten van wat je niet doet en van wat je niet krijgt. Verschillende sprekers en mevrouw Strik in het bijzonder hebben erop gewezen dat je andere dingen misschien niet geregeld krijgt met bepaalde landen en dat je diplomatieke schade kunt oplopen voor klein bier.

Mijn vierde punt betreft de uitvoerbaarheid en de voorspelbaarheid. De minister heeft een paar nuttig kanttekeningen gemaakt bij de voorspelbaarheid, bij de degelijkheid van de overheid en bij de betrouwbaarheid die de overheid moet waarborgen. De minister heeft gesproken over de uitvoerbaarheid en daarbij getallen genoemd van de landen die zich hierbij willen aansluiten. Mijn fractie blijft bij haar mening dat er reden is tot zorg of een en ander wel uitvoerbaar is.

Wij zouden de minister in overweging willen geven om tijd te kopen -- dat is mijn vijfde punt -- om de gesprekken met Marokko en andere landen voort te zetten, om rekening te houden met het palet aan juridische argumenten dat hier door de verschillende fracties naar voren is gebracht, om mogelijk zijn licht nog eens op te steken bij de Raad van State en op een moment dat hem goeddunkt en waarop hij denkt in staat te zijn de gestelde vragen van de diverse fracties te adresseren, hier weer te verschijnen.

Als zesde punt wil ik reageren op de suggestie van D66 om te komen met een oordeel van een deskundige buitenstaander, bijvoorbeeld een hoogleraar. Dat klonk ons in eerste instantie sympathiek in de oren, maar bij nadere overweging verdient dat idee volgens ons het etiket: ontwapenend naïef.

*N

De heer Schrijver (PvdA): Voorzitter. Namens de Partij van de Arbeid dank ik de minister voor zijn inhoudelijke beantwoording. Er kwam veel betrokkenheid bij het onderwerp naar voren, mede vanuit de Amsterdamse ervaringen van de minister. Zijn zelfs wat hartstochtelijke pleidooi voor gezinshereniging geeft aan de wij nu toch onder een ander politiek gesternte opereren dan onder het vorig kabinet het geval was.

Helemaal in de geest van het CDA wil ik zes punten naar voren brengen. Ideologisch weet ik niet helemaal of wij er al aan toe zijn om het personaliteitsbeginsel in te ruilen voor het territorialiteitsbeginsel. Met een open economie, met toenemende arbeidsmobiliteit en met moderne buitenlandse werknemers die niet jarenlang man of vrouw en kinderen thuis laten maar vaak met hen van het ene land naar het andere gaan, neemt dit probleem af, zoals wij zien aan de drastische vermindering van het aantal kinderen waarop dit van toepassing is. Ik vraag mij af of het territorialiteitsbeginsel niet meer iets is van de 20st dan van de 21st eeuw.

Vervolgens vinden wij dat buitenlandse werknemers in Nederland van buiten de EU en uit landen waarmee Nederland een speciale verdragsrelatie onderhoudt, bepaalde rechten en gerechtvaardigde verwachtingen kunnen hebben. Mijn partij wil daar niet aan tornen. Het gaat vaak om de zwakste groepen in de Nederlandse samenleving. Sterk en sociaal betekent voor onze partij ook een sociale rechtstaat die rechtszekerheid en zorgvuldigheid in acht neemt.

Diverse sprekers, o.a. mijn collega's van de VVD en de SP, hebben erop gewezen dat het woonlandbeginsel nog maar net is ingevoerd. De PvdA was daarvan in deze Kamer geen principieel tegenstander, maar heeft er niet mee ingestemd dat dit een tussenstop is naar een volledig einde van de export van kinderbijslag. Wij vinden die snelle opvolging van steeds maar veranderende maatregelen problematisch.

Mijn vierde punt gaat over verdragen. Het is duidelijk dat Nederland veel overhoop wil halen. Misschien is het elke week een land minder, maar het gaat nog steeds over een behoorlijk aantal landen. Het zijn ook niet de eerste de beste verdragspartners van Nederland. Wij hebben net met Turkije 400 jaar betrekkingen gevierd. Met Marokko hebben wij ook al heel lang relaties. Ik zou tegen de minister willen zeggen: tel ook je vingers. Het gaat om het bredere belang, bijvoorbeeld het belang van strafrechtelijke samenwerking rondom de kadasters en op het terrein van de sociale zekerheid. Het is duidelijk dat wij grote waarde hechten aan zorgvuldigheid en aan een behoorlijke omgang met Marokko.

Inzake Turkije heb ik goed kennisgenomen van de juridisch spitsvondige argumenten die de minister naar voren heeft gebracht. Wij zijn het er in ieder geval over eens dat artikel 33 met een punt eindigt. Er staat: Nederlandse werknemers en niet Nederlandse werknemers die kinderen in Turkije hebben. Wij blijven van mening verschillen over de

uitleg van niet alleen dit bilaterale verdrag, maar ook van het associatierecht, van het Unierecht en van het internationale socialezekerheidsrecht voor zover dat zijn beslag heeft gekregen in mensenrechten. Hoezeer wij de argumenten van de minister ook waarderen, zij zijn vooralsnog in onvoldoende mate overtuigend. Wij zijn namelijk bang dat zij het gevaar in zich dragen niet in rechte houdbaar te zijn. Daarvoor willen wij de regering graag behoeden.

Mijn laatste punt sluit aan bij de opmerking van mijn collega Hoekstra. Ik denk dat het van wijsheid getuigt als dit wetsvoorstel nog even wordt aangehouden om juridisch niet over één nacht ijs te gaan.

We zitten op 18 december en het is al heel gauw 1 januari. Het is koud, ook voor de buitenlandse werknemers. Ik zou zeggen: houd het nog even aan en ga het zorgvuldig na. Informeel is al gesproken over een mogelijk nieuw adviesaanvraag van de regering aan de Raad van State. Ik laat de modaliteiten aan de minister over, maar ik zou het van zorgvuldigheid, wijsheid en van een goede relatie met onze Kamer vinden getuigen als de minister iets meer tijd neemt dan tot aan de stemming van vanavond.

*N

Mevrouw Strik (GroenLinks): Voorzitter. Ook ik wil de minister graag bedanken voor zijn inhoudelijke beantwoording. Ik vind het fijn dat hij ook zelf zijn licht heeft laten schijnen over dit voorstel en over de reden waarom hij dit zelf een wenselijk effect vindt hebben. Ik begrijp, en dat heb ik ook in de interruptie al aangegeven, dat een wenselijk effect is dat kinderen daardoor vaker en sneller in Nederland komen wonen. Toch vind ik het een oneigenlijk gebruik van het recht op kinderbijslag als dat het doel zou zijn. De AKW gaat uit van het vergoeden van de kosten die ouders maken voor hun kinderen. Tot nu toe mogen ze zelf kiezen waar die kinderen wonen. Ik denk dat het ook erg bij onze overheid past om daar niet betuttelend in te zijn en het maken van keuzes aan de ouders over te laten. Als daar een beleidsmatige kant aan zit, bijvoorbeeld dat wij het jammer vinden dat kinderen niet voldoende integreren omdat ze te lang in hun jeugd in een ander land wonen, dan moeten we daar andere beleidsinstrumentaria op loslaten. Voor een soepel recht op gezinshereniging vindt de minister ons altijd aan zijn zijde.

Dan ga ik nu in op het territorialiteitsbeginsel. Ook voor ons is het niet per se altijd zo dat wij het personaliteitsbeginsel willen inwisselen voor het territorialiteitsbeginsel. Ik denk echter dat hier iets anders aan de hand is, want ook al zouden we hier het territorialiteitsbeginsel toepassen, dan moeten we toch naar de rechthebbende kijken, naar de verzekerde. In dit geval zijn dit de ouders. We kennen de kinderbijslag zo dat ouders rechten hebben en niet de kinderen, ook al is deze voor de uitgaven voor de kinderen bedoeld. Ik heb het gevoel dat hierin enigszins wordt geshopt als nu in een keer de

woonplaats van het kind bepalend is voor het recht op een dergelijke uitkering.

Over het opzeggen van de verdragen wil ik het volgende zeggen. Ik zou inderdaad ook heel graag die transparantie toegepast willen zien op welke belangen we op welke wijze tegen elkaar afwegen. De heer Schrijver heeft er al een paar genoemd, zoals de strafrechtelijke samenwerking, maar te denken valt ook aan handel, aan het grote punt dat wij er bij de Marokkaanse regering steeds op aandringen dat Marokkanen keuzevrijheid moeten hebben of ze afstand doen van de Marokkaanse nationaliteit, en aan terugkeer. Er zijn allerlei verschillende belangen die reden zijn om goed in gesprek te willen zijn en blijven met de Marokkaanse regering, en natuurlijk ook met andere regeringen. Het is dus in het belang van de overheid, onze regering, maar ook in het belang van burgers die gebruik moeten maken van diensten in die andere landen. Dat zal steeds meer gebeuren naarmate de landsgrenzen niet bepalen wat wij in ons leven doen.

Ik ga nu in op een aantal juridische aspecten, zoals de standstill-bepalingen. De minister geeft aan dat het geen ontmoediging zou zijn om gebruik te maken van het vrije verkeer. Hij geeft terecht aan dat het om een belemmering moet gaan, maar ook op dit punt meent mijn fractie dat wij hier niet eenzijdig kunnen bepalen of dat al dan niet een belemmering is. Feit is dat we hen anders behandelen dan Unieburgers die hun kinderen in eigen land houden en dat het een verslechtering is als we hen nu anders gaan behandelen. En daar gaat het in feite om.

Dan kom ik op het punt van het Akdas-arrest. De minister gaf aan dat artikel 9 van de associatieovereenkomst niet van toepassing zou zijn. Hij verwees daarvoor naar het Akdas-arrest. Ik wil hem toch even voorhouden dat dat niet helemaal juist is. Bij het Akdas-arrest gaf het Hof aan niet toe te komen artikel 9, de algemene antidiscriminatie, omdat daarin sprake is van een bijzondere bepaling. Dat is artikel 6 van besluit 3/80. Bij de export van de kinderbijslag is het nu juist zo, en dat heeft de minister ook in de memorie van antwoord aangegeven, dat artikel 3 van besluit 3/80 niet van toepassing is omdat de gezinsleden buiten de Unie wonen. Dan is de algemene bepaling van artikel 9 weer van toepassing. Als dat het geval is, komt natuurlijk ook artikel 21, lid 2, van het Handvest van de Grondrechten weer om de hoek kijken, want dan is het Unierecht van toepassing en gelden al die antidiscriminatiebepalingen. De minister heeft aangegeven dat er aan het Unierecht mogelijk nog een en ander uit te zoeken valt. Ik zou toch niet zonder meer de stelling willen loslaten dat ook het twaalfde protocol en artikel 26, als er sprake is van indirecte discriminatie, in de weg staat aan het stopzetten van export.

Ik ben blij dat de minister heeft aangegeven de gemeenschapstrouw volledig te willen eerbiedigen. En ook wil hij dat hier alleen een wet wordt aangenomen die in overeenstemming is met de Europese en internationale verplichtingen. Zoals we er nu tegenaan kijken, is het ons duidelijk dat deze wet daarom niet aanvaardbaar is. Echter, als

de minister zou voorstellen om nog verder advies te laten inwinnen door een onafhankelijke deskundige, dan kijken we daar positief tegenaan. We willen dan wel graag dat ook de internationale bepalingen, en dus niet alleen de Unierechtelijke bepalingen, nadrukkelijk onderwerp van toetsing worden.

*N

Mevrouw Scholten (D66): Voorzitter. Ook ik wil de minister graag danken voor zijn uitvoerige antwoord. Ik was onder de indruk van het betoog van de minister waarin hij aangaf waarom hij persoonlijk vindt dat deze wet iets toevoegt aan de gezinshereniging binnen onze Nederlandse rechtssfeer. Ik kan me daar ook wel iets bij voorstellen, maar ik ben het volledig met mevrouw Strik eens dat daarvoor wellicht andere instrumenten zouden moeten worden gevonden, want het is natuurlijk ook iets wat met onderwijs te maken heeft.

Het zal de minister niet verbazen dat ik, ondanks de kwaliteit van het antwoord, er grote moeite mee heb om mijn fractie te adviseren akkoord te gaan met het wetsvoorstel zoals het nu voorligt.

We hebben, zoals ook uitvoerig aan de orde is geweest, een halfjaar geleden het woonlandbeginsel aangenomen. Ik heb er ernstig voor gepleit om af te wachten wat dat woonlandbeginsel gaat doen met de hoogte en de situatie van de kinderbijslag in verdragslanden en te kijken of de verlaging daarvan in de verdragslanden ook niet een soort zelfregulerend effect zou kunnen hebben. Ik wilde dus afwachten hoe dat gaat voordat we deze wet opnieuw in behandeling zouden nemen. Ik ben er dan ook voorstander van om te kijken of we deze wet kunnen aanhouden. Ik zeg dat temeer omdat het door het CDA betitelde naieve en ontwapenende voorstel van mij een andere achtergrond heeft. Ik wil dat graag uitleggen aan de heer Hoekstra. We zijn in de Eerste Kamer aangenomen om de rechtmatigheid van de wetten te toetsen. Het is niet de eerste keer dat we tegen dit fenomeen aanlopen. Ook bij de Wet woonlandbeginsel hebben we een juridische discussie over exact dezelfde onderwerpen gehad. Mijn voorstel was om die juridische discussie voor eens en altijd goed helder te krijgen. Ik ben erg onder de indruk van de kwaliteit van de juridische kennis van onze minister, maar de meningen van de fracties daarover blijven uiteenlopen. Ik zou geen externe deskundige aanraden, maar zou de Raad van State dit onderwerp nog eens uitvoerig laten belichten en aldus de minister laten adviseren. Ik ben het er ook mee eens dat de minister daarvoor de eigen modaliteiten zou moeten vinden. Dat is het standpunt van D66.

*N

De heer Beckers (VVD): Voorzitter. Ik dank de minister voor zijn uitvoerige antwoord. Opvallend was de grote betrokkenheid van de minister toen hem gevraagd werd te beargumenteren waarom dit

wetsvoorstel nu behandeling behoeft. Hij heeft mij daarmee in ieder geval kunnen overtuigen, ook wat betreft de grote zorgvuldigheid die hij wil betrachten bij de handeling en de uitvoering van dit wetsvoorstel. Ik doel daarmee op de behandeling naar de verdragsstaten toe en de uitvoering richting de betrokken gezinnen en kinderen.

Die zorgvuldigheid staat wellicht nog wat onder druk door het tempo dat wordt voorgesteld. Enkele partijen hebben voorgesteld om tijd te nemen en dit wetsvoorstel te behandelen nadat aan de Raad van State een toelichting gevraagd is. Dat voorstel kunnen wij ondersteunen.

De minister heeft ons uitgelegd dat gesprekken met Marokko gaande zijn. Onze fractie ondersteunt deze aanpak hartgrondig. Hij heeft ons echter nog niet overtuigd in zijn argumentatie bij het vraagstuk Turkije. Gaat het om kinderen van Nederlandse ouders die in Nederland verblijven, of om kinderen van Nederlandse ouders die in Turkije verblijven? De minister heeft ons daarvan niet overtuigd. Misschien kan hij ons ook niet overtuigen. Ik kan hem ook niet van het tegendeel overtuigen. Wellicht wordt dit onderwerp ook aan de Raad van State voorgelegd.

Wij staan sympathiek tegenover dit wetsvoorstel. Dat mag u best weten. Ik denk dat die sympathie blijft, ook al wordt de behandeling met enige maanden uitgesteld.

*N

De heer Kok (PVV): Voorzitter. Ik dank de minister voor zijn reactie op onze vragen. Wij zijn blij met zijn resolute opstelling en zijn duidelijke en rationele uitleg. Wij zijn overtuigd van de onderliggende principes die hij ons heeft laten zien. We kunnen zijn opstelling volledig ondersteunen.

Ik constateer dat de minister vasthoudend is en dit wetsvoorstel met grotere voortvarendheid wil promoten dan wij aanvankelijk mochten veronderstellen. Wellicht voelde hij zich eerst wat geremd door zoveel misschien onverwachte tegenwind in deze Kamer. Die tegenwind vindt zijn basis in de diverse al dan niet vermeende tegenstrijdigheden tussen de voorgestelde stopzetting van export en diverse vragen c.q. beginselen, alsook in het feit dat er vrees bestaat voor bilaterale problemen en diplomatieke ophef. Koudwatervrees wellicht?

Ik constateer dat bij de principiële stellingname elementen als uitvoerbaarheid, controle en verificatie weinig gewicht in de schaal leggen. Deze wezenlijke elementen tellen minder dan de al dan niet vermeende problemen. Geconstateerde tekortkomingen als fraude spelen al helemaal geen rol. Ze komen niet eens aan de orde. Het gaat hier echter wel om een essentiële voorwaarde om dit soort uitkeringen te kunnen beoordelen op rechtmatigheid. Het ziet er nu naar uit dat de discussie dreigt te verzanden in een exegeze van allerlei wetten en verdragen en nadere adviestrajecten. Dit juichen wij bepaald niet toe.

Daarnaast is het feit dat de helft van alle EU-landen aan export doet nog niet maatgevend voor de Nederlandse visie, neem ik aan. Een

dergelijke getalsmatige benadering is een beperkte. Ook het feit dat de totale structurele besparingen de kool niet waard zouden zijn, getuigt van een licht cynische optiek. Pragmatisme prevaleert dan boven principes.

Tegen de stroom in handhaaft onze fractie het standpunt dat export van deze uitkeringen moet worden gestopt. Dat moet op zo kort mogelijke termijn gebeuren. Ik roep de minister op, de lijn van het wetsvoorstel onverkort te continueren. Onze fractie heeft geen behoefte aan nadere adviestrajecten en onnodig uitstel van dit wezenlijke wetsvoorstel.

*N

De heer Elzinga (SP): Voorzitter. De minister is uitgebreid op de meeste vragen ingegaan. Daarvoor dank ik hem. Ook dank ik hem voor zijn persoonlijke motivatie om deze wet van het vorige kabinet net zo vurig te verdedigen als zijn voorganger, die naast hem zit, dat gedaan zou hebben. Toch heb ik net beluisterd dat hij daarmee zijn eigen partij nog niet lijkt te hebben overtuigd.

De persoonlijke motivatie was niet hét argument, maar een additioneel politiek argument. Wat is dan echter wel de aanleiding of de achterliggende reden om dit voorstel juist nu te willen doorzetten? Het woonlandbeginsel is namelijk nog niet eens over de volle breedte in werking getreden. Ik beluister een beetje dat dit doel, namelijk de totale beëindiging van export van kinderbijslag en kindgebonden budget, al langer bij de regering in beeld was. Ook beluister ik dat de Wet BEU en het woonlandbeginsel eerste stappen waren op dit pad. Waarom zijn eerder dit jaar nog de Sociale Verzekeringsbank en de Belastingdienst opgezadeld met uitvoering van het woonlandbeginsel, als dat niet meer was dan een opstapje naar het verdergaande doel? Wat is daar dan precies zorgvuldig aan? En is dat zorgvuldig naar de verzekerde die het betreft?

Ik vraag dit temeer omdat ik begrijp dat een eventuele effectuering voor verzekerden met kinderen in verschillende landen op verschillende momenten zal plaatsvinden. Dat is het gevolg van de verschillende termijnen waarop verdragen kunnen worden aangepast of opgezegd. Hoe zit het dan precies met rechtsgelijkheid? Is de onzekerheid daarmee voorbij, of blijft het voor veel betrokkenen door heronderhandelingen, discussies over het al dan niet opzeggen van verdragen en mogelijke rechtszaken die gevoerd worden toch nog opnieuw onzeker? En hoe lang dan?

Onze juridische zorgen in internationaalrechtelijk perspectief, en zeker over de relatie met Turkije, zijn nog geheel niet weggenomen. Wat wijsheid is voor de minister laat ik graag aan hem. Ik geef hem echter ter overweging dat de regering op dit moment zeker nog niet op onze steun kan rekenen.

De voorzitter: Wij zijn toe aan de dupliek. De zie dat de minister in de gelegenheid is om meteen te antwoorden. Het mag bijzonder worden genoemd dat zowel de oud-minister van Sociale Zaken als de

huidige minister van Sociale Zaken bij de behandeling van dit wetsvoorstel aanwezig is.

**

*N

Minister Asscher: Voorzitter. Ik dank alle sprekers in tweede termijn. Ik hecht eraan te benadrukken dat ik hier sta als dienaar van de Kroon en niet namens een partij. Zo heb ik ook geprobeerd de beantwoording vorm te geven. Dat heb ik van ganser harte gedaan, omdat ik denk dat het wetsvoorstel dat wij hier verdedigen een goed wetsvoorstel is. Het is goed voor de kinderen op wie het ziet en goed voor Nederland.

Dat neemt niet weg dat ik goed heb geluisterd hoe verschillende fracties ook in tweede termijn blijf hebben gegeven van een aantal bezwaren. Ik zou daar de volgende conclusie uit willen trekken. Bij zowel het CDA als de VVD beluister ik steun voor de principiële keuze om de export te beperken. In het ene geval gebeurt dat zelfs met uitdrukkelijke sympathie. Bij de heer Hoekstra beluister ik steun voor dat principe.

Daarnaast heb ik de sprekers van CDA en VVD allebei horen zeggen dat zij op dit moment te veel zorgen hebben over de juridische aspecten van dit wetsvoorstel om er op dit moment voor te stemmen. Vervolgens heb ik kunnen constateren dat een aantal andere partijen die zorg delen. Zij hebben nog in het midden gelaten of zij het wetsvoorstel zouden steunen als die zorgen zijn weggenomen. Bij D66 beluister ik nog ruimte voor steun voor het wetsvoorstel als de zorgen zijn weggenomen. Bij de PvdA lijkt het dubbeltje de andere kant op te vallen. Ook van deze fractie hoor ik echter geen absolute uitsluiting van een stem voor. Wel op dit moment, maar na het wegnemen van de juridische bezwaren is hier nog kans op steun. Daarmee zou wel alweer een aantal maanden verloren gaan.

Ik dank de fractie van de PVV voor de zeer gewaardeerde steun die de regering voor dit wetsvoorstel heeft mogen ontvangen. Daarin bespeur ik een heel rationele en constructieve houding en toon. Die geven mij vertrouwen om ook bij andere wetsvoorstellen met verschillende meerderheden in uw Kamer succes te kunnen boeken. Het is voor mij een troost dat wij eerder vandaag hebben gezien dat het voorstel over het UWV met een ruime meerderheid werd aangenomen.

De heer Beckers (VVD): Ik wil een kleine nuancering aanbrenge. Volgens de minister heb ik namens de VVD gezegd dat wij juridische vragen hebben en dat ik het wetsvoorstel vanwege die juridische vragen op dit moment niet zou steunen. Juridische vragen zijn er inderdaad. De minister kan mij niet op alle punten overtuigen. Ik denk dat het voorstel de steun van de VVD krijgt als de minister besluit om het wetsvoorstel enige tijd aan te houden. Als hij het vandaag echter in stemming brengt, kan hij rekenen op onze stem.

Minister Asscher: Dank voor deze toevoeging. Maar ik hoorde de heer Beckers tegelijkertijd steun

uitspreken voor de suggestie om het voorstel aan te houden en het om voorlichting naar de Raad van State te sturen. Uit die suggestie maak ik op dat een Kamermeerderheid voor het voorliggende voorstel op dit moment in geen velden of wegen te bekennen is. In dat geval trekt de regering natuurlijk haar conclusie. Daarom probeerde ik alvast voor de toekomst de meerderheid in zicht te brengen en onder handbereik te krijgen. De regering zal het wetsvoorstel aanhouden en om voorlichting aan de Raad van State voorleggen op de specifieke punten die in eerste termijn gewisseld zijn. Ik wijs met name op de EU-rechtelijke aspecten, vooral ten opzichte van Turkije. Daar spitsen de zorgen van de sprekers zich immers het meest op toe. Ik erken en respecteer dat er fracties zijn die principieel tegen zullen blijven, zelfs als de juridische beletselen zijn weggenomen. Ik hoor echter bij een aantal partijen dat ik steun voor het wetsvoorstel kan verwachten als de beletselen zijn weggenomen. Ik kijk in de richting van de heer Hoekstra. Als dat niet zo zou zijn, zou ik ook geen voorlichting aan de Raad van State hoeven te vragen. Laten we elkaar en zeker een hoog college als de Raad van State niet bezighouden als dat niet zinnig is.

Mevrouw Scholten (D66): Ik heb ook behoefte aan enige nuancering van het idee van de minister dat er een bepaalde sympathie voor het wetsvoorstel is. Ik heb dat naar mijn idee niet als zodanig verwoord. Ik zou heel graag willen dat het wetsvoorstel voor een aantal jaren wordt aangehouden -- dat durf ik mijn fractie ook te adviseren -- omdat ik heel graag wil bekijken hoe het woonlandbeginsel uitwerkt. Het gaat waarschijnlijk een behoorlijk zelfregulerend effect hebben. Dat wil ik eerst zien. Daarbij is de rechtmatigheidsvraag een heel belangrijke voorwaarde. Daar hebben we voldoende over gewisseld.

De heer Hoekstra (CDA): Ik waardeer het enthousiasme van minister Asscher. Het sluit goed aan bij wat ik eerder gezegd heb, maar er is één ding dat ik nog zou willen markeren. De uitvoerbaarheid heeft heel nadrukkelijk ook te maken met de partij die Nederland moet overtuigen om het verdrag op te zeggen. Stel dat we over een jaar hetzelfde gesprek hebben en de teller staat er nog steeds op de Filipijnen en een aantal andere landen, dan heeft de minister nog hetzelfde probleem wat betreft de uitvoerbaarheid. Dan zijn we juridisch hopelijk wel verder, maar qua uitvoerbaarheid nog niet.

Minister Asscher: We moeten natuurlijk oppassen dat we het paard niet achter de wagen spannen. Ik ga geen verdrag met Marokko opzeggen als de Eerste Kamer het wetsvoorstel niet aanvaardt. De opzegging van het verdrag is een gevolg van het feit dat we de wet willen uitvoeren. Als de wet nog niet is aangenomen, ga ik dat niet doen. Ik denk dat we in eerste termijn de discussie over de uitvoerbaarheid uitputtend hebben gevoerd. Ik denk dat ik namens de regering heb aangetoond

dat het weliswaar complex is, maar dat het in voldoende mate uitvoerbaar kan worden geacht om hier te worden aanvaard. Ik heb, naast allerlei andere bezwaren, vooral bezwaren gehoord op het internationaal rechtelijk, juridische aspect, in het bijzonder rondom Turkije. Ik zou me hier niet willen ophangen aan het intussen tot overeenstemming komen met Marokko. Dat wil niet zeggen dat ik dat niet zal proberen, maar ik mis het krachtige instrument van een aangenomen wet en vervolgens de mogelijkheid van het opzeggen van het verdrag. Dat instrument geeft de Eerste Kamer mij nu niet in handen doordat ze heeft aangekondigd het wetsvoorstel in deze vorm niet te kunnen steunen.

De heer Hoekstra (CDA): Technisch-juridisch is het helemaal juist. Maar de minister heeft er zelf op gewezen dat de regering er tot nu toe überhaupt niet in geslaagd is om de regering van Marokko aan tafel te krijgen. Zolang dat proces niet is veranderd, is het niet goed voorstelbaar dat we hier te zijner tijd een vruchtbaar debat hebben. Ik denk dat de minister daar vooral zijn inspanningen op moet concentreren in de komende periode.

Minister Asscher: Ik blijf natuurlijk proberen om met Marokko in gesprek te komen. Mijn onderhandelingspositie met dat land is door de opstelling van het CDA echter niet versterkt. Immers, als ik vandaag de zaal zou verlaten met een wet die in beide Kamers is aangenomen, heb ik een veel sterkere positie ten opzichte van Marokko. Ik erken de bezwaren die de Kamer heeft ingebracht zonder dat ik die tot de mijne maak. Ik constateer eenvoudigweg dat een meerderheid van de Eerste Kamer op dit moment, vooral omwille van de juridische kwestie, er niet aan toe is om het wetsvoorstel te steunen. Ik heb de opstelling van de VVD ook heel goed begrepen. De uitvoerbaarheid blijft in de ogen van de regering niet een reden om het wetsvoorstel af te wijzen. Ik heb ook geen meerderheid gehoord die zegt dat ze omwille van de discussie van Marokko het wetsvoorstel niet willen aannemen. Integendeel. Ik heb bij de Eerste Kamer volle steun gehoord voor een ferme opstelling tegenover de verdragspartners die niet met ons in gesprek gaan, en daar heb ik grote waardering voor. Ik zeg alleen dat ik niet kan garanderen dat we in de maanden die we nodig hebben voor de voorlichting aan de Raad van State, verder komen ten opzichte van Marokko. Immers, het aannemen van het wetsvoorstel had mij sterker gemaakt ten opzichte van Marokko dan de situatie die er nu is. Dat verwijt ik de Kamer niet -- het past de regering überhaupt niet om enig verwijt te maken -- maar het is wel een constatering.

Ik heb in eerste termijn al iets gezegd over de zorgvuldigheid, zowel in de voorlichting als in de overgangstermijn die de regering wil betrachten. Als een meerderheid van de Kamer had gezegd dat ze het wetsvoorstel zou steunen, als ik de overgangstermijn iets zou verlengen en iets meer ruimte zou geven, dan had ik daar serieus over nagedacht. Maar dat heb ik niet gehoord. Ik heb gehoord dat men het voorstel niet steunt om verschillende redenen. In sommige gevallen zijn dat

principiële redenen en soms juridische redenen. Voor een meerderheid van de Kamer zijn de juridische redenen doorslaggevend. Dat betekent dat ik me daarop zal richten. Ik zal de Raad van State vragen om voorlichting op die aspecten en ik zal daarbij de Handelingen van de eerste termijn gebruiken. Ik zie er met vertrouwen naar uit om nog een poging te doen, op grond van overtuiging bij de fractie van D66, als ik hier terugkom. Dat kan ook zonder sympathie. Tegen de PvdA zal ik dat ook nooit nalaten, juist omdat ik denk dat de PvdA dezelfde doelstellingen nastreeft als de regering. Dat doet niets af aan het respect dat ik heb voor de principiële tegenstanders op dit punt, met name GroenLinks en de SP. Ik zou het wetsvoorstel willen aanhouden en voor voorlichting aan de Raad van State voorleggen. Daarna kom ik bij de Kamer terug in de vaste overtuiging dat we dan een goede kans maken om op de steun van de Eerste Kamer te kunnen rekenen.

De voorzitter: Ik dank de minister en kijk naar de woordvoerders. De heer Schrijvers, heel kort, echt heel kort.**

De heer Schrijver (PvdA): Ik dank de minister. Ik vind het van wijsheid getuigen dat hij bereid is om hierover nog advies in te winnen. Ik wil op één punt voor het verslag duidelijk maken dat wij ook veel moeite hebben met de voorgestelde overgangstermijn. Dat is ook precies de reden waarom ik de minister erop gewezen heb dat in bepaalde verdragen, in ieder geval in het verdrag met Marokko, al een andere bepaling staat dan in het voorliggende wetsvoorstel. Deze bepaling houdt in dat het een jaar duurt voordat een opzegging van kracht kan worden. Misschien dat daarna nog de termijn van een half jaar gaat lopen, dus ik herhaal mijn advies: tel uw vingers.

Mevrouw Strik (GroenLinks): Ik sluit me daar graag bij aan. Ook het overgangsrecht is in onze ogen veel te krap. Voor de duidelijkheid wil ik nog van de minister weten of hij de juridische verenigbaarheid met zowel het Europees recht als met de internationale normen voor advies gaat voorleggen, want mijn fractie heeft ook met name het protocol en het IVBPR genoemd. Ik wil graag dat dit ook wordt betrokken bij het advies. Maar als de minister zegt dat hij alles wat in eerste termijn aan de orde is gekomen, erin betreft, ga ik daar ook vanuit.

De voorzitter: De minister heeft gezegd dat hij de Handelingen van de eerste termijn zal meenemen als onderlegger voor het verzoek om advies aan de Raad van State.**

Minister Asscher: Wat ik zal vragen is met name de kwestie rondom Turkije, dus niet alles wat in de eerste termijn aan de orde is geweest, wil ik aan de Raad van State voorleggen. Alle aspecten rond de kwestie met Turkije, ook de EU-rechtelijke aspecten die mevrouw Strik noemde, zou ik willen voorleggen aan de Raad van State.

Mevrouw Strik (GroenLinks): Dan maak ik toch bezwaar. Vooral de internationale verdragen kunnen een beletsel vormen voor het aannemen van het wetsvoorstel, tenminste naar de mening van mijn fractie. Ik heb daar ook andere fracties over gehoord.

Als de minister toch vraagt om een juridische toets, waarom trekt hij het dan niet iets breder: niet alleen het associatierecht, maar ook de andere internationale verdragen?

Minister Asscher: Ik deed net een oprechte poging om de relatie met de Eerste Kamer te verbeteren, na de behandeling van dit wetsvoorstel zoals die is gegaan. Ik neem de vraag van mevrouw Strik mee. Ze had mijn enthousiasme overigens nog kunnen vergroten als ze nu had aangegeven dat GroenLinks bij een positief oordeel van de Raad van State zou kunnen overwegen om het voorstel te steunen. Dat maakt het voor de regering wel aantrekkelijker om deze exercitie te doen. Ik heb dat van het CDA wel gehoord.

Mevrouw Strik (GroenLinks): Als ik u was, zou ik mijn pogingen om ons te blijven overtuigen, niet opgeven. Dat moet u vooral blijven doen.

Minister Asscher: Het zou wel helpen als mevrouw Strik er een beetje blijk van gaf dat er voor de regering een beloning in het verschieft ligt voor het feit dat zij mevrouw Strik op dit punt ter wille wil zijn. Het zij maar gezegd.

De (algemene) beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter: Ik stel vast dat het wetsvoorstel wordt aangehouden, in afwachting van een advies van de Raad van State. Daarmee zijn we gekomen aan het einde van de behandeling van het wetsvoorstel, althans op dit moment.

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Wet opslag duurzame energie!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Regels voor de opslag duurzame energie (Wet opslag duurzame energie) (33115).

De beraadslaging wordt hervat.

De voorzitter: We zijn toe aan het antwoord van de regering. Ik geef het woord aan de minister van Economische Zaken.

**

*N

Minister Kamp: Voorzitter. Ik dank de woordvoerders voor hun inbreng. De heer Terpstra slaagde er weer in om de kernpunten heel beknopt naar voren te brengen. Het is mij een genoegen om

daarop in te gaan. Ik ben het zeer eens met zijn waardering voor mijn voorganger. Ik wil die waardering onderstrepen. De heer Terpstra vroeg of we energiebesparing niet als doelstelling in deze wet zouden kunnen opnemen. De heer Terpstra is een erudiete man. Hij zal ongetwijfeld veel van professor Jan Tinbergen hebben gelezen. Deze heeft ons altijd geleerd dat het in economisch opzicht het efficiëntst is om één instrument te hanteren als je iets wilt bereiken of een doel wilt realiseren. Als je wilt bereiken dat energie zo duurzaam mogelijk wordt geproduceerd en dat energiebesparing wordt gerealiseerd en als je dat met een en hetzelfde instrument wilt doen, dan zal dat niet echt lekker werken. We moeten het dus niet op die manier doen.

Het is wel heel terecht dat de heer Terpstra opmerkt dat het goed is om energie duurzaam te produceren, maar dat het zeker zo goed, misschien wel beter, is om energie te besparen. Dat gaan we absoluut doen. Daar zijn we mee bezig bij de uitwerking van de EU-richtlijn energie-efficiëntie. We zijn aan het kijken hoe we dat de aandacht kunnen geven die het verdient, en hoe de energie die je dan nog wel moet produceren, zo duurzaam mogelijk kan worden geproduceerd. Dat laatste doen we onder andere met het voorstel dat hier nu ter behandeling voorligt. Het eerste, de energiebesparing, zal gebeuren in de vorm van een wetsvoorstel, dat naar verwachting begin 2014 in de Eerste Kamer kan worden behandeld.

De heer Terpstra bracht naar voren dat ook overwogen zou kunnen worden om een verlaging van de opslag in te voeren voor burgers die al energiebesparende maatregelen hebben genomen. De heer Terpstra zal zich ongetwijfeld realiseren dat je met enorme uitvoeringsproblemen komt te zitten als je dat gaat doen. Daar zijn op zichzelf al allerlei bezwaren tegen. Met deze opslag bereik je in zekere mate toch al wat de heer Terpstra wil. Immers, als je veel aan energiebesparende maatregelen hebt gedaan, heb je een lagere rekening van de energieleverancier, een lagere energiebelasting daarbovenop en daar weer bovenop een lagere opslag op de energiebelasting. Je wordt dus wel degelijk beloond voor je energiebesparing. Om dat nog eens te gaan doen door te variëren in de hoogte van de opslag, lijkt me niet de meest geëigende weg, ook al vanwege de uitvoeringsproblemen die dat met zich brengt. Ik hoop dat de heer Terpstra met mij tot deze conclusie komt.

Mevrouw Faber heeft een aantal vraagpunten naar voren gebracht. Ook daarop wil ik graag ingaan. Mevrouw Faber kwam in het begin met een analyse die ik niet deel. Ze zegt: Europa staat wat energie betreft al op achterstand en Nederland komt nog eens op extra achterstand in Europa te staan. Ik zie dat niet zo. Ik denk dat het heel verstandig is om je voor te bereiden in een tijd waarin men zich in de wereld ernstig zorgen maakt over wat er met het klimaat aan het gebeuren is. Er doen zich variaties voor in het klimaat. Men zegt, in de regel ook heel goed beargumenteerd, dat er sprake is van opwarming, met alle gevolgen van dien voor het smelten van de poolkappen en voor

de hoogte van de zeespiegel en de gevolgen daar weer van voor de veiligheid op het land en voor allerlei maatregelen die je met het oog daarop moet nemen. Als je dit alles ziet, ga je je daarop voorbereiden. Je wilt niet het punt passeren dat het te laat is. Je wilt tijdig maatregelen nemen. Je wilt ook minder afhankelijk zijn van leveranciers van fossiele brandstoffen. Als je een omslag wilt realiseren naar het produceren van duurzame energie met minder CO₂-uitstoot, dan wil je graag het Nederlandse bedrijfsleven daarbij het voortouw laten nemen.

Er zijn veel mogelijkheden om duurzame energie te produceren, maar er is heel veel bedrijvigheid nodig om dat voor elkaar te krijgen, het uit te denken, het te realiseren en het te onderhouden. Als je wilt dat het Nederlandse bedrijfsleven daarin een goede positie krijgt, ook in de Europese markt, dan is het heel verstandig als Nederland bij dat soort ontwikkelingen vooroploopt. Jouw bedrijfsleven loopt dan ook voorop en dan heb je niet alleen maar uitgaven en kosten en bereik je niet alleen het direct beoogde doel maar ook het indirecte doel, namelijk kansen voor ons bedrijfsleven en daarmee voor de werkgelegenheid in ons land. Ik vind dus niet dat we onszelf op achterstand zetten door wat we hier aan het doen zijn.

Mevrouw Faber-van de Klashorst (PVV): Is het dan misschien niet verstandiger om juist meer in onderzoek te investeren, zodat je iets hebt wat echt concurrerend is en wat echt efficiënt werkt, voordat we het land helemaal vol zetten met allemaal windmolens, die niet echt rendabel zijn?

Minister Kamp: Het is zoals mevrouw Faber zegt. Ik ben het geheel met haar eens. Met de SDE-plusregeling zeggen we: er zijn een heleboel manieren om duurzame energie te produceren, we zullen die waarschijnlijk allemaal in een bepaalde mix nodig hebben en we zullen per onderdeel bedrijven in de gelegenheid stellen om met voorstellen te komen om met hun methode met zo min mogelijk subsidie zo veel mogelijk energie te leveren. Bij al die verschillende manieren om duurzame energie te produceren, krijg je dan concurrentie om het uiteindelijk op de efficiëntste manier tegen de laagst mogelijke kosten te doen. Dan kun je voor deze subsidie in aanmerking komen. We doen dus precies wat mevrouw Faber wil, namelijk alle sectoren uitdagen om het zo goed en zo goedkoop mogelijk te doen. Dat is ook heel goed voor het bedrijfsleven. Het is ook voor de belastingbetaler goed, omdat dan de lasten zo laag mogelijk zijn.

Mevrouw Faber vroeg of er al een goedkeurende beschikking van de Europese Commissie is voor de verlaagde tarieven die we willen hanteren voor de glastuinbouw. Die formele goedkeuring is nog niet binnen. Ze wordt zeer binnenkort verwacht. Ik voldoe graag aan het verzoek van mevrouw Faber om de Kamers te informeren over deze ontwikkeling.

Mevrouw Faber heeft gezegd dat zij het van belang vindt om jaarlijks een overzicht te hebben

van de bestedingen die worden gedaan in het kader van de SDE-plusregeling, evenals een overzicht van het eventueel achterblijven van de bestedingen bij de geraamde budgetten. Dat is nuttige informatie voor de Kamer. Dat blijkt al uit het feit dat mevrouw Faber erom vraagt. Ik zal er dus voor zorgen dat die informatie jaarlijks bij de begroting van Economische Zaken aan de Kamer ter beschikking wordt gesteld.

Ik zal de Kamer dan ook informeren over de hoeveelheid duurzame energie die in het afgelopen jaar is geproduceerd en die wij in het komende jaar willen laten produceren.

Mevrouw Faber heeft aan de orde gesteld dat gemeenten misbruik zouden kunnen maken van de regeling. Gemeenten hadden grond oorspronkelijk voor woningbouw en bedrijfsontwikkeling bestemd, hebben die nu voor langere tijd niet nodig en willen er iets anders mee doen. De kosten die daarop drukken, zouden zij kunnen proberen weg te zetten via deze subsidieregeling. Mevrouw Faber hoeft daar niet bang voor te zijn. Bij het bepalen van de kosten waarop de SDE-plussubsidie wordt gebaseerd, gaan wij namelijk uit van gemiddelde grondkosten. Het is niet interessant welke grondkosten werkelijk zijn gemaakt en welke kosten men allemaal wil toerekenen; wij gaan uit van de gemiddelde grondkosten. Als een gemeente al grondkosten kunstmatig zou willen verhogen, heeft dat misschien invloed op de businesscase van het project zelf omdat het hele project niet doorgaat. Het heeft echter geen effect op de hoogte van de subsidie. Mijn ervaring met gemeenten is overigens niet dat zij misbruik willen maken van regelingen. Gemeenten proberen er gewoon voor te zorgen dat er zo goedkoop mogelijke bouwgrond beschikbaar is voor woningen en bedrijventerreinen. Als die grond door marktomstandigheden niet nodig is en gemeenten er een alternatieve bestemming voor zoeken, doen zij dat op een nette en transparante manier. Het idee dat gemeenten misbruik maken van regelingen, deel ik niet met mevrouw Faber.

Mevrouw Faber-van de Klashorst (PVV): Vaak wordt de grond niet verkocht, maar is er een overeenkomst betreffende de grondrechten. Ik heb begrepen dat je voor een windmolen per megawatt geïnstalleerd vermogen €15.000 per jaar aan grondrechten kunt vangen. Stel je voor dat je 100 megawatt installeert. Dan praat je over een bedrag van 15 miljoen per jaar. Een hoogspanningsmast brengt per jaar €200 tot €500 op die TenneT vergoedt. Dat verschil is heel groot en ik vind dat erg opvallend.

Minister Kamp: Wat hier gebeurt, is heel transparant. Als je een projectvoorstel doet, wordt er in de kostprijsberekening rekening gehouden met verschillende onderdelen. Wij gaan uit van een gemiddelde grondprijs. Wij weten wat de situatie in het land is, welke grond je daarvoor gebruikt en wat de waarde van die grond is. Dat varieert iets van de ene plek naar de andere. Dat willen wij niet allemaal tot uitdrukking brengen in die regeling, dus wij nemen een gemiddelde. Dat is het dan en

daar blijft het bij. Op grond daarvan bepalen wij de hoogte van de subsidie. Het is een transparante opstelling. Op ieder moment dat u over onderdelen van die opstelling vragen hebt, zal ik die graag toelichten.

Mevrouw Faber-van de Klashorst (PVV): Het is toch wel een opvallend verschil in prijs tussen die windmolen en die hoogspanningsmast. Ik kan dat niet helemaal begrijpen.

Minister Kamp: Ik begrijp de vergelijking tussen de hoogspanningsmast en de windmolen niet precies. Je moet energie eerst produceren en vervolgens transporteren. Je hebt eerst een energiecentrale, een windmolen of iets anders nodig en daarna moet die energie via zo'n hoogspanningsmast worden gedistribueerd. Je zet die hoogspanningsmasten op grond neer, waarvoor je een redelijke vergoeding moet betalen. Je zet die windmolens op grond neer, waarvoor je ook een redelijke vergoeding moet betalen. De kostenopbouw van al die investeringen is transparant. Wij doen er echt niet geheimzinnig over. Als er mondelinge of schriftelijke vragen van mevrouw Faber over komen, ben ik bereid om er volledig inzicht in te geven.

Mevrouw Faber en anderen hebben gevraagd naar de systematiek van de overschotten. Je haalt geld binnen en je geeft dat geld weer uit. Het is mogelijk dat je in een bepaald jaar meer geld binnenhaalt via de opslag dan je aan subsidiebedragen uitgeeft. Wat gebeurt er met dat geld? Aan het begin van een kabinetsperiode schatten wij heel precies in wat de te verwachten inkomsten en uitgaven in die kabinetsperiode zullen zijn. Mocht blijken dat de uitgaven lager zijn en dat je dus te veel inkomsten hebt via de opslag, dan schuiven wij het teveel aan opslag door naar het volgende jaar. Dat mag dan het volgende jaar uitgegeven worden. Als het nodig is, kan het nog een jaar doorgeschoven worden en daarna weer. Wij hebben geregeld dat het gedurende de hele kabinetsperiode beschikbaar blijft. Bij de volgende kabinetsperiode wordt het opnieuw geraamd en passen wij dezelfde systematiek weer toe. Er gaat niets mis met dat geld. Dit is echt bedoeld voor de SDE-plusregeling, waarvoor een opslag wordt geheven. Al het geld dat voor die opslag binnenkomt, gebruiken wij om de productie van duurzame energie te realiseren.

Mevrouw Faber heeft gevraagd of dat geld ook voor andere politieke doeleinden kan worden aangewend. Ook de fractie van D66 heeft daarnaar gevraagd. Wat er wordt gedaan met geld dat beschikbaar is, wordt in onze democratie uiteindelijk door de regering en de volksvertegenwoordiging gezamenlijk bepaald. Wij hebben een wet voor de SDE-plus en wij hebben een wet voor de SDE-plustoeslag. Wij hebben er een systematiek voor ontworpen, die ik in dit huis heb toegelicht. Als daarvan wordt afgeweken, doen wij dat met elkaar. Maar dit is de systematiek die ik u voorstel vast te stellen.

De heer Backer (D66): De minister besprak de situatie dat de opbrengst te hoog is en de uitgaven

aan de SDE-plus te laag. Mijn punt gaat over de omgekeerde situatie. Er zijn commitments aangegaan. De minister zegt al dat het gewoon politieke besluiten zijn. Als die dekking uit de belastingopbrengsten er niet is, hoe zeker is men dan dat die commitments wel gestand worden gedaan?

Minister Kamp: Ik mag natuurlijk geen geld uitgeven dat niet door het parlement ter beschikking is gesteld. Het budgetrecht van het parlement wordt onder alle omstandigheden gerespecteerd door de regering. Wij doen geen toezeggingen voor hogere bedragen dan u ons in de begroting hebt laten opnemen. Als wij bijvoorbeeld op dit moment voor het jaar 2013 toezeggingen doen voor een totaalbedrag van 3 miljard, gaat het om onze bijdrage aan investeringen in duurzame energieproductie tot een totale hoogte van 3 miljard. Dat geld wordt pas gegeven nadat die windmolens eenmaal draaien, verspreid over een periode van twaalf tot vijftien jaar. Men krijgt dan een bedrag per geproduceerd kWh. Als die energie niet wordt geproduceerd, krijgt men helemaal niets. Als de productie op een gegeven moment ophoudt, houdt ook de subsidie op. Dat geld komt beschikbaar naarmate in een periode van twaalf tot vijftien jaar die energie duurzaam geproduceerd wordt. Wij doen in het jaar 2013 toezeggingen voor 3 miljard, maar dat bedrag wordt over een periode van twaalf tot vijftien jaar geleidelijk uitgegeven. Op het moment dat wij die toezegging voor 3 miljard doen, leggen wij in de meerjarenbegroting ook de jaarlijkse kosten vast zodat de toezegging en de vastlegging in de meerjarenbegroting elkaar overlappen. Daarmee hebben wij het precies rondgemaakt. Wij gaan niet meer verplichtingen aan dan u ons financieel mogelijk hebt gemaakt.

Mevrouw Vos heeft zich afgevraagd waarom wij dit met een aparte heffing doen. Zij kwam ook terug op de langjarige zekerheid die wij aan ondernemers geven. Ik hoop dat mevrouw Vos inmiddels mijn antwoord heeft willen accepteren dat die zekerheid er is. Op het moment dat je de toezegging doet en in de meerjarenbegroting vastlegt, hebben de ondernemers die zekerheid. In het verleden is ook gebleken dat zij weten dat wij de toezegging nakomen. Wij hadden hiervoor de SDE-regeling en daarvoor de MEP-regeling. Wij hebben nog een toezegging lopen dat een bedrag van meer dan 4 miljard beschikbaar komt voor de productie van wind op zee boven Schiermonnikoog. Dat moet allemaal nog gerealiseerd worden, maar wij hebben dat netjes in onze meerjarenbegrotingen staan. Naarmate die windmolens draaien door de jaren heen, komt dat geld beschikbaar voor het bedrijf. Men kan in Nederland op de overheid rekenen. Wij leggen dit allemaal keurig vast in de meerjarenbegrotingen.

Mevrouw Vos vroeg waarom dit met een aparte heffing is gedaan en of we dit niet via een verhoging van de energiebelasting hadden kunnen doen. Dat was best mogelijk geweest. Er is ook best iets voor te zeggen om dit zo te doen, maar wij hebben ervoor gekozen om het voor de mensen transparant te maken dat wij ons als samenleving

grote inspanningen getroosten om duurzame energie geproduceerd te krijgen. De bedragen die wij specifiek voor duurzame energie uitgeven, brengen wij apart aan de mensen in rekening. De helft van de kosten krijgen ze voor hun rekening. De andere helft komt voor rekening van de bedrijven. Als je kijkt wat je op je eigen energienota hebt staan en je vermenigvuldigt dat met twee, dan heb je, wat de relatie tussen jou en het totaal van de investeringen betreft, een indicatie van wat er aan duurzame-energieproductie in ons land wordt uitgegeven. Dat was destijds de overweging voor het invoeren van die aparte heffing. Een aparte heffing is in dit geval niet zo'n probleem omdat deze een op een meelift met de energiebelasting. De uitvoeringskosten zijn dan ook zeer laag. Men moet denken aan enkele honderdduizenden euro's. In verhouding tot de bedragen waarover wij hier spreken, zijn die niet zo relevant. De hele systematiek loopt gelijk op met de energiebelasting. Qua techniek maakt het dus niet veel uit, maar het vergroot wel de transparantie voor de burgers.

Mevrouw Vos noemde het een beetje raar dat de bedrijven worden gecompenseerd voor hun hogere lasten als gevolg van de SDE-plusopslag. Werkt het hele systeem dan wel, vroeg zij. Ik denk dat dit wel het geval is, want de compensatie wordt niet gegeven in de vorm van een verlaging van de SDE-plusopslag. Die opslag is heel reëel en die moeten ze betalen. De compensatie hangt ermee samen dat wij de lasten voor het bedrijfsleven ongeveer gelijk willen houden. Als wij het te veel lasten opleggen, verslechteren wij de concurrentiepositie. Dan kan het minder omzet in de wereld realiseren. Dan is er in Nederland minder werkgelegenheid. Daarbij hebben wij geen belang. Wij houden daarom het geheel van de lastendruk voor het bedrijfsleven in de gaten. Als door de SDE-plusopslag macro sprake is van extra lasten, zorgen wij dat ergens anders compensatie plaatsvindt. Het individuele bedrijf ziet dus heel goed hoe hoog de rekening is die het ontvangt voor de SDE-plusopslag. Het weet dat het minder energie, minder energiebelasting en minder SDE-plusopslag hoeft te betalen als het minder energie verbruikt.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Mijn probleem betreft twee zaken. Allereerst hoeven grote bedrijven die zeer veel energie verbruiken, via de systematiek van de regeling per gebruikte hoeveelheid elektriciteit of aardgas een veel lager bedrag te betalen dan de kleine bedrijven of de individuele burgers. Dat is al één bezwaar dat wij hiertegen hebben. Ten tweede zegt de regering ook nog: wat die grote bedrijven moeten betalen, gaan we compenseren. Dat doet ze via een andere route, maar deze bedrijven weten wel degelijk dat ze maar een lage heffing hoeven te betalen en ook nog voor de heffing worden gecompenseerd, ook al verbruiken ze zeer veel energie. Hoe denkt de minister bedrijven te kunnen stimuleren om wel degelijk te investeren in energiebesparing? Dat bedrijven zo zuinig mogelijk gaan produceren, wil je via dit instrument uiteindelijk ook bereiken. Hoe krijgt de minister dit op deze manier voor elkaar?

Minister Kamp: Mevrouw Vos begrijpt dat de compensatie niet individueel is. Als wij 375 miljoen bij het bedrijfsleven weghalen voor de SDE-plustoeslag en dit wordt op een andere plek gecompenseerd, dan is dat een generieke compensatie die op een heel andere manier wordt gegeven. Een bedrijf dat een bepaald bedrag betaalt, krijgt niet hetzelfde bedrag terug. Dit is een algemene compensatie voor de sector als geheel.

Het degressieve tarief is een interessant punt. Ik zal daar zo op ingaan, ook aan de hand van de vragen van mevrouw Vos en anderen. Zij heeft ook de relatie met Duitsland gelegd. Ik zal daarop zo wat uitgebreider ingaan.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Ik kan niet goed volgen wat dan precies het belang van de compensatie is. De minister zegt dat het bedrijfsleven als geheel ervoor wordt gecompenseerd, maar het gaat erom dat een individueel bedrijf er in de ogen van de regering blijkbaar last van heeft dat het op hogere kosten wordt gejaagd door deze extra heffing. Ik begrijp niet waarom de minister dan toch zegt het bedrijfsleven als geheel daarvoor te compenseren.

Minister Kamp: Er spelen twee zaken. Ten eerste is deze opslag van belang omdat de duurzame energie veel geld kost. Het geld dat wij daarvoor met ons allen willen geven, moet worden opgebracht. Dat kunnen wij niet uit een oude sok halen. Dat moet bij de burgers en de bedrijven worden weggehaald. Dat doen wij dus ook. Ten tweede willen wij graag het geheel van de lasten voor het bedrijfsleven in de gaten houden. Wij kunnen hier met een goed verhaal de lasten voor het bedrijfsleven verhogen, en daar en daar en daar. Maar als wij dat doen, is het eind van het verhaal dat het bedrijfsleven zichzelf internationaal uit de markt prijst, onze exportpositie wordt aangetast en wij in Nederland werkgelegenheidsverlies krijgen. Daarvoor kopen wij ook niets. Los van de SDE-plusopslag en het toerekenen naar het bedrijfsleven houden wij daarom ook het geheel van lasten voor het bedrijfsleven in de gaten. Wij zorgen dat het aan de andere kant wat omlaag gaat als het aan de ene kant wat omhoog gaat. Die directe relatie is er dus niet. Dat houdt in dat de SDE-plusopslag effectief is en dat ook het bewaken van het totaal van de lastendruk voor het bedrijfsleven effectief is.

Over het degressieve tarief hebben bijna alle woordvoerders gesproken, in het bijzonder de heer Noten, de heer Backer en mevrouw Vos. Zij noemden dit eigenlijk raar. Dit sluit aan bij een amendement van de D66-fractie dat in de Tweede Kamer aan de orde was. Daarbij is gezegd dat je dit degressieve tarief niet moet hanteren. Waarom hanteren wij dit degressieve tarief? Wij doen dit om dezelfde reden. Wij moeten er echt voor oppassen dat in ons land de energie-intensieve bedrijven zich niet uit de markt prijzen. Dat risico is groot. Wij hebben in Nederland nog steeds een sterke basisindustrie. Dat is van groot belang. Als je een sterke basisindustrie hebt, zijn daaraan allerlei andere industriële en dienstverlenende activiteiten

gekoppeld die zorgen voor het hoge welvaartsniveau in ons land. Wij willen die sterke basisindustrie behouden. Een sterke basisindustrie houdt ook in dat je je realiseert dat de energieconsumptie van een groot deel van die basisindustrie heel hoog is en dat je daarmee rekening moet houden in je beleid. Als wij de energiekosten voor deze bedrijven te hoog laten worden, is dat misschien heel goed om hen te stimuleren om minder energie te verbruiken, maar je loopt het risico dat ze helemaal geen energie meer verbruiken omdat het bedrijf dicht gaat. Dat is bij de veel energie consumerende bedrijven al één keer gebeurd. Dat betrof een bedrijf in Zeeland. Een tweede groot bedrijf in Zeeland is inmiddels failliet. Andere bedrijven hebben ook met een moeilijke marktsituatie te maken. Wij zijn dus zeer bezorgd dat de concurrentiepositie van die bedrijven, die op dit moment toch al onder druk staat, zeker in de chemische industrie, verder verslechtert als wij het niet zouden doen zoals in ons wetsvoorstel, maar op een andere manier.

De uitwerking van het amendement van de D66-fractie in de Tweede Kamer betekent bijvoorbeeld voor een staalbedrijf ruim €100.000 per jaar aan extra kosten, dus minder winst. Het is dan minder rendabel. Voor een chemisch bedrijf ging het om een bedrag van ruim €160.000. Dit is alleen al het effect van dat amendement. Dat tikt echt door in de bestaanszekerheid, de concurrentiepositie van die bedrijven en dus ook de werkgelegenheid. Die fabrieken staan juist in de regio's die wij als zwakker kenmerken. In de dunbevolkte delen van ons land, wat meer in de periferie gelegen, hebben wij die bedrijven juist nodig. De regering wenst daarmee zorgvuldig om te gaan. Om dezelfde reden is bij de energiebelasting voor de fiftyfiftyverdeling tussen burgers en bedrijven gekozen. Daarom hebben wij bij deze opslag op de energiebelasting dezelfde verdeling gehanteerd.

Mevrouw Vos sprak over de relatie met Duitsland. In Duitsland doen ze dit anders, zei zij, en dat zouden wij in Nederland ook zo moeten doen. Duitsland doet het anders, maar het subsidieert meer dan wij op de energierekening. Dat doet het op twee manieren. Ten eerste wordt het transport van energie via hoogspanningskabels naar een bedrijf in Duitsland bijna helemaal weg gesubsidieerd. Ten tweede betalen de bedrijven in Duitsland een hogere elektriciteitsprijs omdat de energiecentrales CO₂-emissierechten moeten kopen en dat doorberekenen in hun prijs. Die prijs komt terecht bij de bedrijven. Die krijgen daarvoor van de Duitse regering een compensatie. Met die transportkosten ben ik nog bezig. Met die compensatie ben ik ook bezig, maar daarvoor heb ik nog geen oplossing. Ik ben dus in de verdediging ten opzichte van Duitsland, dat juist meer subsidieert dan wij en niet minder. Ik probeer juist de positie van ons bedrijfsleven ten opzichte van Duitsland te bewaken. Ik wil dat niet doen op defensieve wijze. Wij hebben Duitsland veel te bieden op energiegebied. Duitsland heeft ons ook het nodige te bieden. Ik wil op alle gebieden, ook op dit gebied, de

constructieve samenwerking met Duitsland zoeken. Ik ben van plan om in het vroege voorjaar van 2013 contact op te nemen met mijn collega's in Duitsland en hun voorstellen te doen om te proberen een oplossing te vinden voor de oneerlijke concurrentie vanuit Duitsland. Mevrouw Vos heeft een interessant onderwerp aangesneden, maar het is net anders dan zij dacht.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Ook in Duitsland wordt een opslag op de energie betaald, door zowel de burgers als de bedrijven. Daar betaalt men echter een gelijke opslag of heffing. Mijn vraag aan de minister was hoe hij dit ziet.

Minister Kamp: In Duitsland is er een subsidiesysteem op basis waarvan iedereen, ongeacht de kosten van het project waarvoor men subsidie aanvraagt, in aanmerking komt voor subsidie. Wij hebben het subsidiëren van duurzame energie opgesplitst per productiewijze. Daarbinnen bekijken wij wat het meest kosteneffectief is. Op die manier subsidiëren wij veel gerichter. Dat is een heel andere regeling, waarvoor ook in Duitsland grote belangstelling bestaat. Duitsland heeft een andere manier om de kosten te verhalen. Wij verhalen onze kosten volgens de 50-50-verdeling: de helft voor het bedrijfsleven en de helft voor de burgers. Daarbij hebben wij gezegd dat wij er rekening mee moeten houden dat wij de grootverbruikers, als wij hun het volledige bedrag in rekening brengen, uit de wereldmarkt prijzen. Zij kunnen dat immers niet in hun prijzen op de wereldmarkt doorberekenen. Zij moeten concurreren met de Verenigde Staten van Amerika en met landen die over veel kernenergie met een lage prijs beschikken. Die bedrijven raken wij kwijt als wij die te zwaar belasten. Wij maken dus een afweging tussen onze milieudoelen, onze energiedoelen en de werkgelegenheidsbelangen, die ook groot zijn.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Ik volg de redenering van het kabinet. Het valt mij op dat men het in Duitsland blijkbaar geen probleem vindt om het bedrijfsleven per gebruikte hoeveelheid energie evenveel opslag op te leggen als de burger. Dat vind ik opmerkelijk, want ook het Duitse bedrijfsleven zal internationaal moeten concurreren. Wij weten dat het juist in Duitsland een stuk beter gaat met de economie dan in Nederland.

Minister Kamp: Mevrouw Vos haalt er één element uit. Als zij privé energie afneemt, betaalt zij voor de productie van energie. Daarnaast betaalt zij energiebelasting, een opslag voor het transport van energie en een opslag voor de SDE-plusregeling, als de Kamer daar vandaag mee instemt. In haar energierekening zit dus ook een bedrag voor het transport van energie. Wij moeten immers overal hoogspanningsleidingen hebben, die gebouwd en onderhouden moeten worden. De kosten daarvan worden omgeslagen naar de verbruikers. In Duitsland worden de transportkosten voor de grote bedrijven helemaal weggenomen. Bovendien wordt een deel van de door de energiecentrales in

Duitsland in rekening gebrachte energieprijzen veroorzaakt door de emissierechten voor CO₂-uitstoot die zij moeten kopen. Ook dat wordt gecompenseerd door de Duitse regering. Men moet dus van mij aannemen dat ik op dit moment in de verdediging gedrukt ben tegenover Duitsland. Binnen de financiële mogelijkheden die ik op dit moment heb, weet ik nog niet hoe ik mij adequaat kan verdedigen. Wij hebben te maken met grote problemen, juist richting Duitsland, op precies een andere manier dan mevrouw Vos dacht.

Ik hoop dat ik met mijn opmerkingen over de degressieve energiebelasting ook de vragen van de heren Backer en Noten voldoende heb beantwoord. Ik meen ook duidelijk te hebben gemaakt hoe wij het voor 2013 toegezegde bedrag van 3 miljard euro hebben afgedekt.

De heer Backer gaf aan dat er spanning zit tussen de diverse wensen van de regering. Wij willen graag zo weinig mogelijk nieuwe lasten opleggen aan de burgers, omdat de koopkracht van de burgers onder druk staat, terwijl wij dat nu wel doen. Mevrouw Faber heeft de bedragen voorgelezen. Zij begon met €9, daarna kwam het boven €100, vervolgens tot boven €200 en uiteindelijk zelfs boven €300. Zij heeft dit terecht opgemerkt. Het gaat om wezenlijke bedragen. Op dit moment betaalt een gezin gemiddeld €1800 per jaar voor energie. Daar komt nu een bedrag bovenop. Mevrouw Faber noemde een bedrag hoger dan €300, maar sprak toen wel over het jaar 2031. Ik weet niet hoe het in dat jaar zit met de energieprijzen en hoe de inflatie zich dan zal hebben ontwikkeld. Ik kan dus geen schatting maken van het bedrag, maar het is een feit dat de prijs van energie omhoog gaat als gevolg van wat wij hier besluiten. Dat beïnvloedt de koopkracht van de burgers.

Wij wensen de koopkracht van de burgers te beschermen en het alternatief voor productie van fossiele energie, te weten de productie van duurzame energie, te stimuleren. Wij denken dat het een niet met het ander in strijd is. Als wij niets doen aan de productie van duurzame energie en afhankelijk blijven van degenen die over fossiele brandstoffen beschikken, zal op een gegeven moment, gelet op de schaarste aan fossiele brandstoffen die zal ontstaan, de prijs daarvan onder druk komen te staan. Die rekening moet door de burgers betaald worden. Als de ontwikkeling op klimaatgebied doorzet en de vrees bewaarheid wordt dat de zeespiegel blijft stijgen, waardoor allerlei grote infrastructurele maatregelen getroffen zullen moeten worden, zal ook die rekening gelegd worden bij de burgers. Als wij dus op de korte termijn terughoudend zijn met maatregelen, teneinde de koopkracht van de burgers te beschermen, zullen wij op de langere termijn juist grote schade aan de koopkracht van de burgers aanrichten. Vandaar dat wij, zoals in het voorstel is aangegeven, proberen om duurzame energie te laten produceren, op een zo goedkoop mogelijke wijze, waarbij wij door innovatie de kosten in de komende jaren nog verder proberen te drukken. Tevens proberen wij het Nederlandse bedrijfsleven hierbij een grote rol te laten spelen. Dat moet ertoe

leiden dat wij, door niet meer afhankelijk te zijn van fossiele brandstoffen, maar op duurzame wijze energie te kunnen produceren, uiteindelijk goede zaken doen, ook voor de portemonnee van de burgers.

De voorzitter: Mag ik de minister vragen hoeveel tijd hij nog nodig denkt te hebben?

**

Minister Kamp: Ik ben bijna klaar, voorzitter.

Tegen de heer Backer zeg ik dat wij weliswaar veel geld vrijmaken om de 16% duurzame energie in het jaar 2020 te kunnen realiseren, maar dat wij de overtuiging hebben dat wij met het SDE-plusinstrument heel goed in staat zijn om een dempend effect op de kosten te realiseren. Wij zijn daarnaast van mening -- daar zetten wij ons in Europees verband voor in -- dat het systeem van de CO₂-emissierechten beter moet functioneren, met hogere CO₂-prijzen, waardoor hier minder subsidie nodig is. Door ook gebruik te maken van de innovatieve mogelijkheden die zich aandienen -- de producenten van windenergieproductie op zee hebben al gezegd dat zij het mogelijk achten om in het jaar 2020 de kosten met 40% gedrukt te hebben -- denken wij dat het, door al die dingen te combineren, mogelijk moet zijn om minder geld uit te geven voor het stimuleren van duurzame energie dan wij op dit moment als maximale bedragen in de begroting hebben opgenomen. Wij gaan ons best doen om die kosten zo veel mogelijk te drukken.

De heer Backer vroeg naar de uitfasering die uiteindelijk zal plaatsvinden. Hij zegt daar nog niet veel van te merken, maar dat komt omdat onze doelstelling voor 2020 gevolgd wordt door een doelstelling voor het jaar 2050. Wij zullen dus nog een lange periode van zeker 38 jaar heel intensief bezig moeten zijn om het gewenste doel te bereiken. De toezeggingen die wij doen, strekken zich nu steeds uit over een periode van twaalf tot vijftien jaar. Alles wat wij nu doen, gaat dus in ieder geval nog door.

Daarna komen er nog andere dingen die zaken gaan uitfaseren. Ik kan alleen maar hopen dat de heer Backer en ik dat nog gaan meemaken. Wij moeten er rekening mee houden dat het niet zo zal zijn en dat het iets is voor onze opvolgers.

De heer Noten is kritisch ingegaan op het degressieve tarief. Ik kan alleen maar hopen dat ik hem naar behoren heb beantwoord. Hij is van mening dat het een belangrijke opgave voor mij is om de situatie internationaal te verbeteren en dat ik mij niet te veel moet concentreren op de aanpak in Nederland, maar het vooral in breder verband moet zien. De heer Noten heeft groot gelijk. Ik zie heel goed de relatie met het internationale klimaatbeleid en ik zie zeker het belang van een goed functionerend CO₂-emissiesysteem. In Europa zet ik mij daarvoor in. Ik vent ons systeem van de SDE-plusregeling uit: per energieproductiesoort kijken hoe het op de meest efficiënte wijze gedaan kan worden en verder zo min mogelijk subsidiegeld uitgeven om zo veel mogelijk te bereiken. Ik kijk naar mogelijkheden van andere landen en probeer

die in Nederland toe te passen. Ik probeer ook de relatie te leggen met onze grote buurman Duitsland met wie wij veel gezamenlijke belangen hebben. Ik probeer in internationaal verband tot oplossingen te komen en de Nederlandse activiteiten erin te passen. Ik hoop dat te doen in de geest zoals de heer Noten die voor zich ziet.

De heer Noten (PvdA): Voorzitter. Dat is inderdaad in de geest zoals ik die voor mij zie. Onder dat gedachtegoed ligt het uitgangspunt dat het in deze tijd fundamenteel verkeerd is om internationaal te concurreren op gemanipuleerde energieprijzen. Wij praten immers over het manipuleren van energieprijzen op welke wijze dan ook. Dat wordt heel goed verklaard vanuit historische ontwikkelingen, maar het is ten diepste verkeerd omdat het foute prikkels geeft. Ik snap dat het in dit verband onvermijdelijk is dat je compenseert wat andere landen doen, omdat je je concurrentiepositie in stand moet houden. Wij moeten echter naar een situatie waarin wij daarmee ophouden.

Minister Kamp: Dat is absoluut waar en dat moeten wij zo snel mogelijk bereiken. De heer Noten doelt op een situatie waarin duurzame energie zodanig geproduceerd wordt dat zij zonder subsidie kan concurreren met fossiele energie. Dat gaat natuurlijk gebeuren. Op een gegeven moment wordt de fossiele energie duurder en wordt de duurzaam geproduceerde energie goedkoper. Dan kunnen de subsidies verdwijnen en is er sprake van een normaal functionerende markt. Om die markt te krijgen, moet je echter wel wat doen en daarmee zijn wij nu bezig. Nederland heeft dat wiel niet zelf uitgevonden. Er zijn internationale afspraken gemaakt. Dat begon met het Kyotoverdrag en is vervolgens nog verder verfijnd. Europa heeft dat vertaald in een Europese richtlijn voor duurzame energie. Voor alle landen van Europa is aangegeven wat zij op het punt van duurzame energie moeten bereiken. Nederland moet 14% bereiken in 2020 en zit nu op 4,25%. Wij moeten dus nog veel doen om daar te komen. De combinatie VVD/PvdA wil vooroplopen en het bedrijfsleven kansen bieden. Wij gaan naar 16% en naar evenwicht in 2050. Op die manier dragen wij eraan bij dat zo snel mogelijk de evenwichtssituatie bereikt wordt die de heer Noten belangrijk vindt. Ik zou geen andere weg weten om die evenwichtssituatie te bereiken. Dat is niet alleen onze conclusie, zowel op Europees niveau als op wereldschaal heeft het tot dezelfde conclusie geleid.

Dank u wel, mijnheer de voorzitter.

De voorzitter: Ik dank de minister voor de beantwoording. Wij zijn nu gekomen aan de tweede termijn van de kant van de Kamer. Ik vraag de leden om zich strikt aan de tijden te houden. De heer Terpstra heeft in dezen het goede voorbeeld gegeven door 1.5 minuut te vragen. Hij krijgt anderhalve minuut.

**

*N

De heer Terpstra (CDA): Voorzitter. Ik had ook nog één minuut gekregen van mevrouw Faber. Zij zou eerst drie minuten spreken, maar zij spreekt nu twee minuten.

Ik dank de minister voor de beantwoording. Het doel van mijn eerste termijn was het belang van energiebesparing te onderstrepen en te verhinderen dat lasten voor burgers en bedrijven steeds worden verhoogd alleen door er een milieuo- of duurzaamheidstempel op te zetten.

Het antwoord van de regering kan ik volgen. Ik wacht het wetsvoorstel energiebesparing met belangstelling en vol verwachting af. Wij verwachten van de minister dat hij de lasten voor de burgers en het bedrijfsleven in deze sector scherp in de gaten zal houden.

Naar aanleiding van het debat over de klimaatcrisis merk ik op dat duurzame energie en energiebesparing altijd positief zijn, ongeacht het standpunt dat men inneemt over de opwarming van de aarde. Alle ideologieën zouden voor energiebesparing en voor duurzame energie kunnen zijn zonder dat zij zich bezighouden met hoe het met de aarde zit.

Wij steunen het standpunt van de minister over het afwijzen van het zwaarder belasten van grootverbruikers. Zwaarder belasten is niet goed voor de concurrentiepositie. Wij wensen de minister succes en sterkte in het overleg met Duitsland.

Wij steunen ook van harte de visie van collega Noten dat het manipuleren en subsidiëren van energieprijzen afgeschaft moeten worden en dat wij ons moeten baseren op reële marktprijzen. Dat is een heel goed PvdA-standpunt.

*N

Mevrouw Faber-van de Klashorst (PVV): Voorzitter. Helaas verschillen de minister en mijn fractie van mening over de klimaatgevolgen. Wij staan hier nog ver uit elkaar. Ik heb begrepen dat minister een bijeenkomst wil beleggen om met onze Kamer over duurzame energie te spreken. Dat voorstel juichen wij toe.

Ik ben het wel eens met het standpunt van de minister over de onafhankelijkheid van leveranciers van fossiele brandstoffen. Iedereen weet dat wij erg afhankelijk zijn van het Midden-Oosten, een heel onrustige regio. Ik kan de minister hier wel steunen.

Ik dank de minister van harte voor de toezegging dat hij inzichtelijk zal maken wat onze verplichtingen zijn, hoe groot de onderbesteding is en wat het resultaat is van een en ander. Dan kunnen wij ook zien waarmee wij bezig zijn. Ik vind dat heel belangrijk. Wij kunnen het misschien verkeerd hebben en heeft de minister een goed punt. De tijd zal het leren.

Over de grondrechten verschillen wij echt van mening. Het is opmerkelijk dat de grondrechtenprijs voor een hoogspanningsmast verschilt van die voor een windmolen. Het is verschil is heel groot. Je vraagt je af in hoeverre dit gemanipuleerd wordt. Ik heb daar moeite mee. Wij

juichen het toe dat de grote bedrijven worden gespaard en ondersteunen dat ook. In een mondiaal speelveld moet je immers concurrerend kunnen zijn. Ik vind het wel jammer dat het mkb op achterstand wordt gezet. Het mkb is immers de banenmotor van Nederland, maar dit is een extra lastenverzwaring. Helaas kan met het huidige beleid het mkb niet gespaard worden en dat geldt ook voor de Nederlandse huishoudens.

*N

Mevrouw Vos (GroenLinks): Voorzitter. Ik wil de minister hartelijk danken voor zijn uitvoerige beantwoording. Ik vind het bijzonder prettig om op dit terrein met hem in debat te zijn. Ik moet even een omissie herstellen. Ik doe dit debat mede namens de fractie van de SP. Ik wil dat nog even uitdrukkelijk gezegd hebben.

Ik ben blij dat de minister bevestigt dat langjarige zekerheid voor investeerders in duurzame energie een belangrijk punt is voor het kabinet. De minister verdedigt de gekozen tariefstructuur, waarbij burgers en het mkb toch duidelijk een hogere heffing betalen per gebruikte hoeveelheid energie, maar mijn fractie is daardoor niet overtuigd. Wij denken dat daarmee wel degelijk het mechanisme "de vervuiler betaalt" wordt ondermijnd en dat de prikkel om te besparen en om te investeren in energiebesparing wordt weggenomen. Wij vinden dat een lastig punt. Daarbovenop draagt de minister als verdediging aan dat er een compensatieregeling komt voor de extra lasten die bedrijven krijgen rond deze opslag voor duurzame energie. Dat maakt het beeld onevenwichtig. Ook de prikkel om te gaan besparen, wordt hiermee extra ondermijnd.

In het licht van de hier aangenomen motie waarin het kabinet wordt gevraagd inzicht te geven in de concrete effecten van de diverse maatregelen binnen het energieverduurzamingsbeleid, vragen wij de minister om het voorstel dat hij doet kritisch te evalueren en ons daarin mee te nemen om in ieder geval mijn fractie te overtuigen dat dit geen remmend effect heeft op de energiebesparing. Wij vrezen tot dusverre dat dat wel degelijk het geval zal zijn.

Ten slotte vind ik wat de minister over Duitsland zegt opmerkelijk. Hij zegt dat er in feite oneerlijke concurrentie plaatsvindt door het subsidiëringsbeleid op het gebied van duurzame energie. Wij hebben dat gehoord en zijn benieuwd naar de vervolgacties, maar stellen vast dat burger en bedrijf daar wel degelijk eenzelfde heffing per gebruikte hoeveelheid energie betalen.

*N

De heer Backer (D66): Voorzitter. Ik dank de minister voor zijn heldere uiteenzetting. Hij heeft mij een beter inzicht gegeven in de financiële achtergrond van het voorstel. We hadden een interruptiedebatje met collega Faber en daarna hebben we er ook nog even over gesproken. Ook daar dank ik voor. Dat alles heeft mij overtuigd van

de wijze waarop de structurele financiering van dit voorstel is gekoppeld aan de SDE-plusuitgaven.

Dan kom ik tot het punt van de lastenverdeling. De minister heeft uiteengezet, en dat is natuurlijk ook een klassieke lijn, dat het exporterende bedrijfsleven niet op concurrentieachterstand moet worden gezet. Ik ken dat argument ook vanuit mijn eigen werkervaring. Niettemin geloof ik dat het grote bedrijfsleven zich aanpast als het strenge regels ontmoet, mits deze regels maar voorspelbaar streng zijn. Ik zou dit argument dan ook niet het einde van het debat willen laten zijn. Ik zie er de minister overigens ook niet voor aan dat dit voor hem het einde is, maar ik wilde hem er toch nog een keer op wijzen. Wellicht zijn er toch nog innovatieve oplossingen, ook in de reguleringssfeer, die het grotere bedrijfsleven kunnen aanzetten tot een grotere stap. Zo kwam het onderwerp energiebesparing net al even aan de orde. Dat zou dan een stap moeten zijn die verdergaat dan alleen maar minder energie gebruiken en daardoor minder kosten maken. Het gaat om een stap die een multipliereffect heeft.

Ik heb het punt van het dilemma niet opgebracht, maar ik dacht even te horen dat mijn politieke groepering niet achter de keuze in dat dilemma voor het stimuleren van duurzame energie en transitie zou staan. Ik heb alleen even willen schetsen dat ik heel goed zie dat er een dilemma is. Ik begrijp ook dat dat een langjarige kwestie is. Wel ben ik optimistisch dat het misschien sneller gaat dan wij nu denken, ook al zijn er projecten toegepast. Ik heb een groot geloof in de innovatieve kracht en ik heb ook het gevoel dat de maatschappelijke beweging langzamerhand zo is, dat dit versneld gaat worden. Ik zie de minister er ook voor aan dat hij de regelgeving zal aanpassen als dat nodig is. Ik zal mijn fractie dan ook adviseren het voorstel te steunen.

Minister Kamp: Voorzitter. Ik wil de heer Terpstra graag toezeggen dat ik voortdurend attent zal zijn op de lasten voor burgers en bedrijven. Ik ben daarvan tot in al mijn vezels doordrongen. Ik heb meegemaakt hoe het met de koopkrachtplaatjes zit en ben daar twee jaar intensief mee bezig geweest. Het gaat om het besteedbare inkomen van mensen dat, in een tijd dat het economisch niet goed gaat, onder druk staat, waarop wij nog eens extra druk zetten. Ik ben zeer bereid om de aandacht die de heer Terpstra vraagt daaraan te geven.

Ik ben ook zeer bereid om de concurrentiepositie van het bedrijfsleven in de gaten te houden. Ik denk dat niets zo gemakkelijk is als door veronachtzaming bedrijven het voortbestaan onmogelijk te maken. Juist in een tijd dat het economisch moeilijk gaat, is het noodzakelijk dat je je als overheid medeverantwoordelijk voelt en samen met het bedrijfsleven kijkt op welke wijze men kan overleven om straks, als het beter gaat, weer kansen te kunnen benutten.

Ik ben zeer graag bereid om met mevrouw Faber en de andere leden van de Eerste Kamer een keer door te spreken over de relatie tussen klimaat en energie, de achtergronden van de diverse

oplossingen die wij zien voor de energieproblematiek en de voor- en nadelen die aan elk van die oplossingen verbonden zijn. Ik zal mij een keer tot de voorzitter wenden met een voorstel om ons gezamenlijk in die materie te verdiepen, maar dat zal dan op een andere wijze zijn dan dat we hier normaal in de Kamer met elkaar communiceren.

Mevrouw Faber heeft twee keer nadrukkelijk aandacht gevraagd voor de grondprijzen voor de hoogspanningsmast en de windmolen. Ik zal mij naar aanleiding daarvan nog wat verder in de materie verdiepen en bekijken hoe het met de diverse bedragen hier en daar zit. Ik zal kijken of er sprake is van een onevenwichtigheid, van een niet-logisch verschil, en indien dat het geval is, zal ik de Kamer daarover informeren.

Verder heeft mevrouw Faber uitgelegd dat zij in het bijzonder de lastenverzwaring voor het mkb zorgelijk vindt. Zij weet dat het mkb gaat tot aan 250 werknemers, dus ook veel bedrijven die wij als grote bedrijven zien, vallen onder het mkb. Met dit voorstel zorgt de regering ervoor dat de lasten die nu voor duurzame energie nodig zijn, gelijk over burgers en bedrijven worden verdeeld. We doen dat bij de bedrijven zodanig dat de werkgelegenheid in ons land per saldo zo goed mogelijk in stand blijft. Ik hoop dat ik daarvoor steun kan krijgen.

Mevrouw Vos sprak over de langjarige zekerheid die nodig is voor investeerders. Zij heeft groot gelijk, want als die langjarige zekerheid er niet is, zullen investeerders de enorme bedragen die nodig zijn voor de productie van duurzame energie, niet investeren. De regering is dus zeer bereid om die verplichtingen aan te gaan en na te komen. We voelen ons daarin gesteund door mevrouw Vos. Zij sprak ook over de prikkel tot energiebesparing die er bij de grootste bedrijven moet zijn. Die prikkel is er absoluut. Ik wil dat graag toelichten.

Het gaat dan om de CO₂-emissierechten. De CO₂-emissierechten moeten nu al gekocht worden door de energieproducenten, maar die zullen ook door bedrijven gekocht moeten worden. Bedrijven hebben die emissierechten eerst nog gratis gekregen, maar deze worden nu toegekend op basis van de meest energie-efficiënte producerende bedrijven in een bepaalde sector. Op grond daarvan krijg je CO₂-emissierechten. Als je niet zuinig met je energie omgaat, kom je daaraan tekort en doe je jezelf ook financieel tekort. Bovendien wordt het totaal aan CO₂-emissierechten dat je gratis krijgt per jaar met 2% afgebouwd. Je moet dus meer emissierechten kopen en het wordt steeds duurder om als bedrijf energie-inefficiënt te zijn. Op deze manier wordt via de bron, de CO₂-emissierechten, ook druk gezet op de grotere producenten. Dat wordt gedaan voor alle producenten in Europa. Als de landen daar niet allemaal apart in gaan compenseren, kan dit ook goed gaan werken.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Ik ben blij dat de minister hierop wijst. Mag ik hieruit begrijpen dat ook de regering vindt dat de markt voor de CO₂-emissierechten beter moet gaan functioneren? Gaat de minister zich ook inzetten voor een stevigere

prijs, zodat er echt een prikkel komt om te bezuinigen op energie? De te lage prijs die er nu is, bemoeilijkt eigenlijk de markt op dit moment.

Minister Kamp: Het antwoord daarop is tweemaal ja. Ik hoop dat ik op dit punt, dat ook door de heer Backer naar voren is gebracht, mevrouw Vos heb kunnen geruststellen. Ik hoop dat zij, als zij de afweging maakt, en ondanks bepaalde bezwaren die zij houdt, dit wetsvoorstel met haar fractie zal kunnen steunen.

Mevrouw Vos wenst ook inzicht te krijgen in de concrete effecten van het verduurzamingsbeleid, toegespitst op de materie die we vandaag met elkaar bespreken. Ik ben het met haar eens dat dit inzicht er moet komen en ik zal ook mijn best doen haar dat inzicht te verschaffen.

De heer Backer benadrukte het belang van de langjarige zekerheid. Ook zei hij dat het nodig is dat je als overheid voorspelbaar bent. Want als je voorspelbaar en redelijk bent naar grote producenten, kunnen zij zich daarop richten en hun innovatieve kracht gebruiken om in die omgeving, die dan voor hen duidelijk en zeker is, oplossingen te vinden. Ik denk dat je met het systeem van CO₂-emissierechten, dat gericht is op de meest energie-efficiënte bedrijven, en die als benchmark gebruiken, alsook het realiseren van 2% verlaging in het deel dat men gratis krijgt, een logisch systeem hebt. Op die manier komt er steeds meer druk op de bedrijven op energie-efficiency, in Europees verband, en op langere termijn. Ik denk dat je dan een systeem hebt dat ook voldoet aan de eis van de heer Backer.

Ik zie met vertrouwen het oordeel van de Eerste Kamer over dit wetsvoorstel tegemoet.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter: Ik dank de minister voor zijn bijdrage in tweede termijn.

Wenst een van de leden stemming over het wetsvoorstel? Dat is het geval. Dan zullen wij vanavond, aan het eind van deze vergadering, over dit wetsvoorstel stemmen.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Belastingplan 2013!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Belastingplan 2013) (33402);
- het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Overige fiscale maatregelen 2013);
- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet inkomstenbelasting 2001 en enige andere wetten in verband met de herziening van de fiscale

behandeling van de eigen woning (Wet herziening fiscale behandeling eigen woning) (33405);
- het wetsvoorstel Invoering van een verhuurderheffing (Wet verhuurderheffing) (33407).

De voorzitter: Ik heet de staatssecretaris en de minister wederom welkom in deze Kamer. We zijn toe aan het antwoord van de regering in eerste termijn.

De algemene beraadslaging wordt heropend.

**
*N

Staatssecretaris Weekers: Voorzitter. Allereerst wil ik de Kamer bedanken voor het razendsnelle tempo waarin hij het Belastingplan en de overige fiscale maatregelen heeft besproken. Ik onderscheid in mijn antwoord over het Belastingplan 2013 zes blokken. Eerst bespreek ik vijf thema's, te weten pensioenen, levensloop en werkbouwen, vennootschapsbelasting en vestigingsklimaat, het bodemvoorrecht, koopkracht en belastingdruk, en de fiscale agenda en constructiebestrijding. Daarna bespreek ik een blokje met overige onderwerpen.

De wetsvoorstellen Invoering van een verhuurderheffing en Herziening fiscale behandeling eigen woning zal collega Blok voor zijn rekening nemen. Op deze punten zijn twee concrete vragen aan mij gesteld. Die zal ik zelf behandelen voordat ik het woord overdraag aan de heer Blok.

Gisteren is een aantal vragen gesteld over beleidsvoornemens die niet concreet in het Belastingplan of in andere wetsvoorstellen staan die aan de orde zijn. Gelet op de tijd wil ik daar vandaag dan ook niet uitgebreid bij stilstaan. Wel wil ik enkele onderwerpen noemen waarop ik in de komende tijd zal terugkomen. Deze onderwerpen krijgen in deze Kamer namelijk de behandeling die ze verdienen. Dit betreft in ieder geval de aanpassing van het Witteveenkader. De wetsvoorstellen over de aanpassing van dit kader worden ruim voor de zomer aan het parlement verzonden.

In het tweede kwartaal van 2013, dus ook nog voor het zomerreces, wil ik de Tweede Kamer een brief sturen met daarin een schets van de uitwerking van de winstbox. Natuurlijk ben ik graag bereid die brief ook aan de Eerste Kamer te sturen. Indien u dat wenst, kan daarover een debat met mij plaatsvinden.

De verhoging van de vennootschapsbelasting tot 8% is een maatregel uit het regeerakkoord. Deze wordt nader uitgewerkt in het Belastingplan 2014.

Met name door de heer Bröcker zijn er vragen gesteld over de Verkenning loonsomheffing. Hier wordt op dit moment hard aan gewerkt. Ik zal later terugkomen op mogelijke stappen die hierin gezet worden. Mevrouw De Boer stelde een vraag over het woon-werkverkeer. Daar kan ik kort over zijn: dit kabinet zal geen stappen zetten om te komen tot een herziening van de fiscale behandeling van het woon-werkverkeer.

Dat brengt mij bij mijn eerste blok. Dat gaat onder meer over de pensioenen. De heer Van Strien heeft vragen gesteld over de tabel in de Miljoenennota waarin wordt aangegeven hoe de Nederlandse pensioenen zich tussen 2007 en 2060 ontwikkelen. Deze figuur komt uit een publicatie van de Europese Commissie uit 2009. De OESO heeft hem vervolgens opgenomen in het landenexamen, de economic survey van Nederland uit juni 2012.

De betreffende paragraaf uit hoofdstuk 1 van de Miljoenennota bevat een internationale vergelijking van het Nederlandse pensioenstelsel. Hieruit blijkt dat het Nederlandse pensioenstelsel ambitieus is. Gepensioneerden in Nederland ontvangen internationaal gezien een relatief hoog pensioen. Ook is het hoog in vergelijking met het gemiddelde loon. Dat komt onder andere doordat de AOW gekoppeld is aan de loonontwikkeling en niet, zoals in veel landen gebeurt, aan de prijsontwikkeling. Ons pensioenstelsel kent een tweede pijler die in hoge mate kapitaalgedekt is.

Deze projectie is gebaseerd op cijfers van voor de financiële crisis. Dat zeg ik erbij. Het ligt dus in de lijn der verwachting dat de benefit ratio in alle landen omlaag is gegaan door de impact van de financiële crisis. In veel landen zijn bovendien pensioenhervormingen doorgevoerd. De benefit ratio is gelijk aan het pensioen gedeeld door het gemiddelde loon. De cijfers van nu zien er dus wat minder rooskleurig uit dan die uit 2009. Dat geldt niet alleen voor Nederland, maar voor alle landen. De heer Ester heeft een vraag gesteld over de implementatie van de AOW-leeftijdverhoging en de fiscale aspecten ervan. Op dit moment zijn mij geen signalen bekend dat de implementatie op problemen zou stuiten.

De heer Van Strien (PVV): De staatssecretaris zegt dat het er wat minder rooskleurig uit ziet. Dat is wel een eufemisme. Er wordt uitgegaan van een percentage van 80% van het laatst verdiende loon. Ik weet dat we een financiële crisis hebben gehad, maar de Miljoenennota is afgelopen zomer samengesteld en in september gepresenteerd. Mijn vraag was: gaat het niet eerder naar 40% van het laatstverdiende loon in 2016? Ik zou die vraag graag door de staatssecretaris beantwoord willen hebben.

Staatssecretaris Weekers: Dat zie ik niet zo. Dat lage cijfer herken ik helemaal niet. We werken toe naar een middenloonsystematiek in plaats van een eindloonsystematiek, maar dat was al in de cijfers van 2009 verdisconteerd. Ik kan mij voorstellen dat ik aandacht schenk aan deze vraag van de heer Van Strien, als ik met het wetsvoorstel over het Witteveenkader naar beide Kamers kom. Dat lijkt mij het kader waarin we dergelijke kwesties op een ordentelijke manier met elkaar kunnen bespreken.

De heren Essers en Bröcker vragen of het kabinet stappen wil ondernemen met pensioen in eigen beheer en om iets te doen aan de effecten die optreden door de verschillen in de commerciële en fiscale waardering van de pensioenverplichtingen. Het verschil tussen de fiscale en commerciële

waardering hangt samen met de bijzondere positie van het pensioen in eigen beheer. Voor de jaarlijkse winstbepaling zijn regels gesteld die beogen dat de pensioenlasten voor een DGA evenwichtig in de tijd worden verdeeld. Op deze verdeling in de tijd zien de fiscale waarderingsregels toe. Het stuk gaat over de behandeling van het pensioen in het kader van de vennootschapsbelasting. Het vermogen dat voor pensioen is gereserveerd, mag aangewend worden voor het financieren van de ondernemingsactiviteiten van de besloten vennootschap. Tegelijkertijd blijft er op de pensioen-bv ook een pensioenverplichting rusten. Om te beoordelen of een pensioen-bv voldoende geld heeft om een dividend uit te keren, is het nodig om te kijken naar de commerciële en bedrijfseconomische waarde van de pensioenverplichting. Bij het uitkeren van dividend is namelijk de commerciële balans van de vennootschap altijd het uitgangspunt. Dat geldt dus ook voor de pensioenverplichting. Alleen bij het hanteren van een dergelijk uitgangspunt kan immers worden bepaald of een pensioen-bv aan de civielrechtelijke verplichtingen voldoet. Dat uitgangspunt kan ik niet loslaten, omdat ik dan zou goedkeuren dat concurrente crediteuren mogelijk worden benadeeld. Dat kan natuurlijk niet. Ook een gewezen partner met een pensioenrecht op de bv zou hierdoor kunnen worden getroffen.

Ik ben mij ervan bewust dat het hanteren van twee waarderingsstelsels naast elkaar kan leiden tot onduidelijkheden en naar het gevoel van sommigen ook tot onevenwichtigheden. Om die reden zeg ik toe om te kijken of er mogelijkheden zijn om de gevolgen van het huidige onderscheid tussen commerciële en fiscale waarderingsregels bij pensioen in eigen beheer te mitigeren. Ik stel voor dat ik de Kamer uiterlijk op Prinsjesdag hierover bericht.

Vooraf mevrouw Sent en de heer Van Strien hebben vragen gesteld over de levensloopregeling. Sterker nog, zij stelden dat het kabinet zich onbetrouwbaar zou tonen door de levensloop af te schaffen en het overgangsrecht levensloop te beperken tot het jaar 2022. Op de eerste plaats is de levensloopregeling feitelijk al per 1 januari 2012 afgeschaft door het vorige kabinet. Ik wijs erop, en dat zeg ik met name tegen de heer Van Strien, dat dit met medeverantwoordelijkheid en met steun van de fractie van de PVV is gebeurd. In het belastingplan dat thans voorligt, wordt de beperking van het overgangsrecht voor de levensloopregeling geregeld. Dat is niet op initiatief van het kabinet in het wetsvoorstel gekomen, maar door een breed gesteund amendement in de Tweede Kamer waar de heren Dijkgraaf van de SGP, de heer Groot van de PvdA en mevrouw Neppérus van de VVD het initiatief hebben genomen. De beperking past in het beleid om mensen te stimuleren om langer te werken. Tegenover deze beperking staat ook een verruiming van de opnamemogelijkheden van het levenslooptegoed. In het algemeen zou ik willen zeggen dat het kabinet ruimte moet houden om beleid te kunnen wijzigen zodat het kan inspelen op maatschappelijke veranderingen. Als bij

beleidswijzingen ook een tegemoetkoming wordt geboden voor eventueel nadelige gevolgen, zoals bij de beperking van het overgangsrecht levensloop is gebeurd, is er in mijn ogen geen sprake van een onbetrouwbare overheid.

De heer Van Strien (PVV): Ik weet dat de levensloopregeling al eerder is afgeschaft, maar er waren nog steeds opnamemogelijkheden en mensen kwamen tot nu toe niet echt in de problemen. Ik weet dat het in strikte zin geen fiscale maatregel is, maar door de verandering van de AOW-leeftijd zijn nu gaten ontstaan bij mensen die geld uit de levensloopregeling willen opnemen. Door deze combinatie kan voor de mensen die er daadwerkelijk gebruik van maken, een gigantisch gat ontstaan. Ik heb daar gisteravond een voorbeeld van gegeven.

Staatssecretaris Weekers: Ik kan niet uitsluiten dat er gevallen zijn waarin zaken niet naadloos op elkaar aansluiten. Feit is wel dat de huidige levensloopregeling, althans de overgangsregeling, tot 2022 blijft bestaan. Verder is een voorziening gecreëerd waarbij mensen in 2013 de levenslooptegoeden kunnen opnemen, waarbij slechts 80% van de grondslag in de belastingheffing wordt betrokken. Dat betekent dat het volgend jaar fiscaal gunstig kan worden opgenomen. Als mensen in hun persoonlijke situatie te maken krijgen met een pensioengat, bestaan er mogelijkheden om in het kader van het derde pijler pensioen het pensioengat te vullen. Het staat mensen vrij om volgend jaar of later als ze nog levenslooptegoed hebben, dat tegoed aan te wenden om het pensioengat te dichten.

De heer Van Strien (PVV): Ik probeer het nog één keer. De staatssecretaris geeft aan dat mensen dingen kunnen repareren. Dat kan alleen zolang je nog werkt. Mijn voorbeeld was daarom ook zo concreet: omdat een groot aantal mensen reeds met levensloop is en nu plotseling worden geconfronteerd met een grote schadepost. Daar gaat het om. Deze mensen kunnen niets meer repareren. Dat is mijn probleem.

Staatssecretaris Weekers: Dat begrijp ik niet, want de regeling loopt nog tien jaar. Ik ga ervan uit dat de mensen de reparatie gedurende die tien jaar kunnen uitspreiden. Ik begrijp het probleem dus niet helemaal.

De heer Van Strien (PVV): Er zijn op dit moment mensen met levensloop. Zij hebben hun carrière beëindigd en zijn met levensloop gegaan. Zij putten uit het geld dat zij gespaard hebben. Ze kunnen niet meer terug omdat ze met hun werkgever hebben afgesproken dat ze na de levensloop met vervroegd pensioen of met keuzepensioen gaan, of ze zijn al met keuzepensioen. Over die mensen gaat het. Zij hebben een financieel gat en kunnen niet meer terug naar hun werkgever. Ze kunnen niets anders dan proberen om het gat op een of andere manier te dichten maar niet meer door naar

hun oude werkgever te gaan. Ze kunnen niet meer terug.

Staatssecretaris Weekers: Toch begrijp ik het niet helemaal. De door de Tweede Kamer ingezette overgangsregeling loopt nog tien jaar. Het zou dus moeten gaan om mensen die nog jonger zijn dan 57 of 56 jaar. Je zou precies moeten uitrekenen hoe het zit met het ophogen van de pensioengerechtigde leeftijd. Als ze niet meer terugkunnen naar hun oude werkgever, staat het hen vrij om op een alternatieve manier geld te verdienen. Het algemene beleid van het kabinet is dat mensen langer blijven doorwerken, simpelweg ook door het feit dat de levensverwachting behoorlijk klimt. Dat beleid wordt breed in de samenleving gesteund.

Dat is goed nieuws. Laten we ons ook een beetje richten op dat goede nieuws.

Mevrouw Sent (PvdA): Ons punt van zorg was dat op basis van de oude overgangsregeling mensen een bepaalde keuze hebben gemaakt en er afspraken zijn gemaakt in de politie-cao's. Mensen zouden een andere keuze hebben gemaakt als de verkorting van de duur van de overgangsregeling bekend was geweest. Ons voorstel is om die mensen tegemoet te komen door het in 2021 mogelijk te maken om het levenslooptegoed fiscaal geruisloos om te zetten in een derdepijlerproduct. Ik ben benieuwd naar de reactie van de staatssecretaris op dit voorstel.

Staatssecretaris Weekers: Ik snap de achtergrond van het voorstel. Ik heb er ook wel wat sympathie voor. Tegelijkertijd wijs ik op een aantal bezwaren. Er was een uitdrukkelijke wens van een meerderheid van de Tweede Kamer. Ook de PvdA maakte deel uit van die meerderheid. Die zei het volgende. Er zit behoorlijk wat in de pot met levenslooptegoeden, ongeveer 5,5 miljard euro. Kunnen we er niet voor zorgen dat, zeker ook in deze slechte economische tijd, mensen al volgend jaar over dat geld kunnen beschikken en dat ze daarvoor een fiscale stimulans krijgen? Dat is uiteindelijk geregeld. Als je dan tegelijkertijd een aantal wensen introduceert om ervoor te zorgen dat de mensen dat geld toch nog gedurende lange tijd - sterker nog, langer dan de overgangstermijn van tien jaar die er nu nog voor staat -- in die pot blijven houden, dan staat dat min of meer haaks op de wens die is uitgesproken en gerealiseerd.

Daarnaast heeft de Tweede Kamer een andere wens vanuit dit voorstel bekostigd, namelijk het oplossen van de restschuldproblematiek. Als je nu weer terug wilt naar de oude situatie of de mensen weer wat meer mogelijkheden wilt bieden om ook na 2022 de tegoeden voor de levensloop te behouden, zij het onder een andere noemer maar wel fiscaal begunstigd, dan schiet je een gat in de dekking waarvoor is gekozen in het kader van de restschuldproblematiek. Mevrouw Sent zegt nu dat het haar gaat om de gevallen waarbij mensen te maken hebben met een bepaald pensioengat. Daar was de levensloop voor bedoeld. Die mensen kunnen straks het potje van de levenslooptegoeden

gebruiken om dat pensioengat te dichten. Het is straks mogelijk, maar je stuit dan wel op de complicatie dat de werkgever loonheffing moet inhouden op het moment dat het levenslooptegoed wordt uitgekeerd. Ik zou wel iets kunnen betekenen in de sfeer van die geruisloze doorschuif, maar dat leidt tot buitengewoon ingewikkelde berekeningen voor de werkgever, omdat hij dan per werknemer moet bekijken of die wel of geen pensioengat heeft. Daar zit de moeilijkheid in. Mensen kunnen het straks vrij goed zelf oplossen door het potje te laten vrijvallen, de werkgever daarover belasting te laten betalen en in hetzelfde jaar een pensioenproduct te kopen dat fiscaal wordt gefaciliteerd in de derde pijler. Dat kunnen ze via de inkomstenbelasting uiteindelijk ook weer aftrekken. Daarmee loopt een en ander relatief glad.

Mevrouw Sent (PvdA): Ik heb nog een vraag over het effect van mijn voorstel op de overheidsbegroting. Is het niet zo dat door dit voorstel de belastinginkomsten naar achteren worden geschoven? Het tarief zal dan effectief gemiddeld lager zijn. In die zin is er dan dus sprake van een derving van inkomsten. Dat zijn echter endogene effecten, waarmee Financiën gebruikelijk geen rekening houdt in de begroting.

Staatssecretaris Weekers: Je loopt tegen een paar dingen aan. In de door de Tweede Kamer gekozen vormgeving wordt het voor mensen aantrekkelijk om de levenslooptegoeden in 2013 te beëindigen, want ze hoeven over slechts 80% van de grondslag belasting te betalen. Als mensen daar geen zin in hebben omdat ze zeggen het geld de komende tien jaar nodig te hebben en het gespreid te willen opnemen, dan staat dat hun vrij. Zo kunnen ze de fiscale druk over die tien jaar uitsmeren. Het effect van deze maatregel is wel dat er volgend jaar naar verwachting behoorlijk wat extra middelen in kas komen. Mijn buurman op het ministerie, de minister van Financiën, heeft daar inmiddels ook op gerekend. Het is ook verwerkt in de startnota van het kabinet. Je zou dus voor 2013 een behoorlijk gat in de kas schieten.

Als je het, overeenkomstig de voorstellen van mevrouw Sent, mogelijk maakt dat mensen de zaak nog verder dan tot 2022 doorschuiven en als zij de levenslooptegoeden pas opnemen nadat ze de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt, dan rekenen ze tegen die tijd af tegen een veel lager belastingtarief dan voor hun pensioengerechtigde leeftijd. Het heeft dus wel degelijk budgettaire effecten.

Mevrouw Sent (PvdA): Dat zijn juist de endogene effecten waarmee Financiën gebruikelijk geen rekening houdt. Ik had begrepen dat er geen extra budgettaire ruimte was ingeboekt door het vrijvallen van de levenslooptegoeden, ook al komt er volgens de berekeningen mogelijk 1 miljard binnen. Kan de staatssecretaris dat nog even toelichten?

Staatssecretaris Weekers: Je ziet voor de komende jaren twee budgettaire effecten van het inperken

van de overgangsregeling voor de levensloop. De verwachting is dat we volgend jaar een kleine miljard extra ophalen als mensen en masse de levensloopregeling opnemen. Dat is gunstig voor het saldo-effect in 2013, dat om andere redenen al behoorlijk onder druk staat. De minister van Financiën hecht er dus behoorlijk aan dat dit wordt gerealiseerd.

Dan is er nog een ander punt. Als er bij de behandeling van een belastingplan amendementen komen of als ik daar zelf alternatieve dekkingsvoorstellen aandraag, dan kijken we niet naar de kasopbrengsten maar naar de netto contante waarde. Zo gaat dat. Nu heb je hoge kasopbrengsten, maar daardoor heb je in de toekomst geen kasopbrengsten meer. Er wordt gekeken naar de structurele plak aan middelen die met deze maatregel gepaard gaat. Dat bedrag was 15 miljoen, dat is ingezet in het kader van de restschuldproblematiek. Ik hoop dat ik zo een beetje duidelijk heb kunnen maken wat de budgettaire effecten zijn.

Ik ga verder met de werkbonus, waarover mevrouw Sent ook vragen heeft gesteld. Ze was gisteravond van mening dat het vaststellen van de ondergrens van de werkbonus op 90% van het WML-niveau tot een inconsistente zal leiden in relatie tot het emancipatiebeleid. Ik zie die inconsistentie niet. De achtergronden van de inkomensgrens van de werkbonus en die van het emancipatiebeleid zijn volstrekt verschillend. Het kabinet streeft ernaar de arbeidsparticipatie te optimaliseren. Daarbij past het streven naar voltijds werken. Bij het vaststellen van de inkomensgrenzen is het kabinet in tijden waarin vooral moet worden bezuinigd, gedwongen om scherpe keuzes te maken. De werkbonus is daarom zo veel mogelijk gericht op de laagste inkomens die voltijds werken. Om die reden krijgen alleen de mensen die van 100% tot en met 120% van het WML-niveau verdienen, een werkbonus die zodanig groot is dat ze daarmee voldoende kunnen sparen om het later ingaan van de AOW volledig te kunnen compenseren. Dit was ook een sterke wens van de PvdA-fractie in de Tweede Kamer in het kader van het dossier over het verhogen van de pensioengerechtigde leeftijd. Het feit dat de opbouw van de werkbonus al begint te lopen bij 90% en dat er vanaf 120% wordt afgebouwd, tot nul bij 175% van het wettelijk minimumloon, heeft te maken met de wens om een al te hoge marginale lastendruk te voorkomen.

Dat net iets meer verdienen of net een paar uur extra werken zou bij wijze van spreken meteen worden wegbelast. Het begint bij die 90% en bouwt op, omdat je anders door een euro extra te verdienen de volledige werkbonus van een paar duizend euro zou kunnen toucheren. Dat is de achtergrond van deze maatregel.

De heer Ester vraagt of er geen dubbel signaal uitgaat van de werkbonus in combinatie met de verhoging van de AOW-gerechtigde leeftijd. Ik snap die vraag. De verhoging van de AOW-gerechtigde leeftijd is een generieke maatregel om langer doorwerken te bevorderen en om uiteindelijk de AOW betaalbaar te houden bij een steeds hogere

levensverwachting. Met de werkbonus wordt voor de laagste inkomens een specifieke tegemoetkoming geboden zonder dat inbreuk wordt gemaakt op de generieke maatregel van de verhoging van de AOW-gerechtigde leeftijd. De werkbonus is voor de mensen aan de onderkant van het loongebouw. Uiteindelijk is voor deze vormgeving gekozen, omdat het voor de Belastingdienst gemakkelijk uitvoerbaar is. Hiermee is tegemoetgekomen aan de achtergrond van de discussie om de zware beroepen te ontzien. De werkbonus stimuleert dat ook deze lage inkomens in ieder geval doorwerken tot en met de leeftijd waarop recht op de werkbonus bestaat. Dat is natuurlijk een positief effect.

Mevrouw Sent vraagt wat het kabinet doet om werkgevers te prikkelen om werknemers te laten doorwerken en ook zodanig meer uren te laten werken dat zij recht krijgen op een werkbonus. In het regeerakkoord is structureel geld vrijgemaakt voor de mobiliteitsbonussen om werkgevers te stimuleren om bepaalde groepen, zoals de oudere uitkeringsgerechtigden, in dienst te nemen. Ook is er een no-riskpolis, een compensatie voor de loondoorbetalingsverplichting bij ziekte van een werknemer ouder dan 55 jaar. Het UWV organiseert tal van bijeenkomsten om werkgevers en oudere werknemers met elkaar in contact te brengen.

Mevrouw De Boer heeft gevraagd of ik bereid ben om zowel een rapportage over de effectiviteit van de werkbonus op de arbeidsparticipatie van vrouwen als een emancipatie-effectrapportage te laten opstellen. Ik zeg maar gewoon in alle eerlijkheid dat ik daar niet zo veel voor voel. Op het effect van de werkbonus op de arbeidsparticipatie van vrouwen en het eventuele indirecte discriminatoire karakter daarvan ben ik uitgebreid ingegaan in de schriftelijke voorbereiding van het wetsvoorstel. Ik verwijs naar de pagina's 4 en 5 van de nota naar aanleiding van het verslag van de Tweede Kamer en de pagina's 7 en 8 van de memorie van antwoord van de Eerste Kamer.

Het volgende blok betreft de vennootschapsbelasting en het vestigingsklimaat. De heer Bröcker, mevrouw Sent, de heer Essers, de heer Ester en mevrouw De Boer hebben vragen gesteld over belastingontwijking door multinationals en de initiatieven die op dat vlak worden genomen. Mevrouw Sent en mevrouw De Boer verwijzen in dit verband naar het actieplan tegen belastingontwijking dat, ik meen vorige week, het licht heeft gezien bij de Europese Commissie. Het vraagstuk van mogelijke belastingontwijking door multinationals is complex en vraagt een nauwkeurige analyse. Ik herinner mij levendig het interruptiedebatje dat gisteravond plaatsvond met de heer Essers. Het is ook door D66 aan de orde gesteld. Ik kan er hier uitgebreid op ingaan, maar gelet op de tijd meld ik dat ik begin januari een BNC-fiche naar de Kamers stuur over het actieplan van de Europese Commissie. Ik heb de Tweede Kamer al toegezegd dat ik voor een AO op 23 januari a.s. nog een brief zal sturen waarin ik inga op deze thematiek. Ik kan mij voorstellen dat ik die

brief ook aan de Eerste Kamer stuur en dat u, indien u daar behoefte aan hebt, op basis van uitgebreidere documenten het debat met mij aangaat. Ik zie instemmend geknik, dus dat is bij dezen toegezegd.

De heer Essers heeft een suggestie gedaan tot splitsing van de huidige winstbelasting in een vennootschapsbelasting voor het mkb en een vennootschapsbelasting voor grote multinationale ondernemingen. Het is niet de eerste keer dat ik deze suggestie hoor. Hoewel bij de vennootschapsbelasting voor mkb-ondernemingen niet altijd dezelfde vraagstukken spelen als bij de vennootschapsbelastingheffing van multinationals, is wel sprake van een grote overlap. Zo moet bij beide soorten ondernemingen worden gewaakt tegen bijvoorbeeld gekunstelde renteaftrek. Ik ben geen voorstander van verschillende heffingen, al was het maar vanwege allerlei afbakeningsproblemen. Wel vind ik dat het mkb niet mag lijden onder de aanpak van fiscale constructies die vooral bij grotere ondernemingen of in internationaal verband spelen. Daarom heb ik bijvoorbeeld gekozen voor ruimere drempels in de renteaftrekbeperking voor overnameholdings -- daar heb ik namelijk een drempel van 1 miljoen ingebouwd -- en de aftrekbeperking voor deelnemingsrente van €750.000. Daarmee wordt het mkb grosso modo ontzien. De vennootschapsbelasting kent ook nog het opstaptarief van 20% tot een winst van 2 ton versus het statutaire tarief van 25%.

Het volgende blok betreft het bodemvoorrecht. De heer Bröcker vraagt welk specifiek misbruik met de meldplicht ter zake van bodemzaken wordt bestreden. Het gaat om constructies die worden toegepast op het moment dat de kredietverschaffer heeft besloten om op een faillissement aan te sturen. Vlak voor de uitspraak van het faillissement worden overeenkomsten opgesteld of feitelijke handelingen verricht die maken dat er geen sprake meer is van bodemzaken. De constructie die op dit moment wordt toegepast, is de bodemverhuurconstructie. Daarbij wordt de bodem van de belastingplichtige vlak voor zo'n faillissement tot de bodem van een derde getransformeerd, alleen maar om de fiscus net te snel af te zijn. Die constructies zijn erop gericht om het bodemrecht van de fiscus te frustreren. Hierbij gaat het over het algemeen om loonheffing en btw. Dat zijn nu net twee belastingen die de ondernemer als tussenschakel voor een ander onder zich houdt en afdraagt. De loonheffing is hij verschuldigd op het moment dat hij zijn brutoloonverplichtingen moet voldoen. Dat hoort in een normaal financieringsarrangement met de bank begrepen te zitten. Dan is het volstrekt oneigenlijk om de onderneming nog een tijdje langer te laten draaien en alleen maar het nettoloon over te maken en om datgene wat aan de schatkist toekomt, ook in het kader van de sociale zekerheid, weg te nemen vlak voordat de fiscus er beslag op wil leggen, zodat dat als het ware wordt onttrokken of wordt ontweken. Datzelfde geldt ook voor btw. Dat is ook geen eigen belasting van de ondernemer, want hij draagt dat uiteindelijk af voor

de eindgebruiker, de consument. Ik vind dat een wezenlijk verschil met bijvoorbeeld de winstbelasting of de inkomstenbelasting, want dat is een eigen belastingschuld van de ondernemer. Daarom ben ik hier zo fel op. Toen mij werd gemeld hoe dit in zijn werk gaat, ben ik op werkbezoek geweest bij een belastingkantoor. Daar heb ik gevraagd om mij te laten zien hoe men dat doet. Ik wilde de mailwisseling zien waarop de curator uiteindelijk beslag legt. Het is echt niet fraai om vlak voor het uitspreken van een faillissement te doen alsof het ineens de bodem van een ander is. Er komen andere sloten op de deur. Dit is niet zoals het altijd hoort. Dat wil ik aanpakken en bestrijden. Tegelijkertijd wil ik de fiscus in de sfeer van voorrechten geen sterker voorrecht geven. Ik wil alleen maar het bodemvoorrecht van de fiscus, dat al sinds het midden van de negentiende eeuw bestaat -- ik doel op de Invorderingswet 1845 -- weer effectief maken. Dat is de achterliggende gedachte.

De heer Bröcker (VVD): Ik herken deze problematiek en de rechten van de fiscus daarin. Maar over het algemeen worden pandrechten toch uitgeoefend met een faillissement in zicht? Er is toch ook een alternatief voor de pandhouder om de goederen fysiek uit de omgeving van de gefailleerde te halen? Verder heb ik begrepen dat deze verhuurconstructie al gedurende langere tijd plaatsvindt. In het kader van de economische crisis zal het zich misschien vaker voordoen, maar is dit een nieuw fenomeen? En zo ja, wat vindt hij ervan dat het alternatief voor een pandhouder is om de goederen uit de fabriekshal te verwijderen?

Staatssecretaris Weekers: De stille pandhouder heeft natuurlijk altijd het recht om van een stil pand een vuistpand te maken. Ik wil een einde maken aan de ratrace tussen sommige financiers en de fiscus. Want zou ik dat moeten doen op basis van de bestaande wetgeving en de bestaande voorrechten van de fiscus -- ik heb dat laten uitzoeken -- dan zou ik in de sfeer van de invordering zo'n 500 mensen extra nodig hebben. Dat zijn dan belastingdeurwaarders die, zodra de aanslagtermijnen zijn verstreken, langsgaan bij een bedrijf. Dat is uitermate bewerkelijk voor de dienst. 500 formatieplaatsen is toch een kleine 40 miljoen extra die ik zou moeten investeren om de opbrengst van 100 miljoen, waarop de fiscus recht heeft, veilig te stellen. Dan zou ik het kunnen doen met de bestaande wetgeving.

Dat zou als neveneffect hebben dat je heel wat bonafide ondernemers treft die iets te laat zijn met betalen, maar die helemaal niet het vooruitzicht van een bankroet hebben. Dat zie ik eerlijk gezegd ook niet zitten. Het mooie van de gekozen oplossing vind ik zelf dat er niets meer en niets minder dan een meldingsplicht wordt geïntroduceerd. Wanneer een financier gebruik wil maken van zijn wettelijk recht om het bezitsloze pand tot vuistpand te maken, moet hij dat melden bij de fiscus. De ontvanger zal zich vervolgens bij de financier melden en bij de ondernemer. Ik ben ervan overtuigd dat, wanneer de problematiek via

deze weg tijdig op tafel komt, de levensvatbaarheid van een onderneming daar veel meer mee gediend is dan wanneer alleen maar de bank aan de touwtjes trekt. Ik ben daar echt van overtuigd. Ik wil de Kamer graag toezeggen dat ik op enig moment een quick-scan laat maken van de eerste bevindingen. Wat mij betreft, werkt dit per saldo gunstig uit voor schatkist en bedrijfsleven.

De heer Bröcker vroeg nog naar alternatieven die zijn aangereikt. Ja, er zijn alternatieven aangereikt, ook vanuit de bancaire sector, die inhouden: schaf dat bodemrecht van de fiscus nu maar helemaal af en ga maar eens aan een heel nieuwe regeling rondom separatisten werken. Het komt er een beetje gechargeerd op neer dat de pand- en hypotheekhouders tot zich kunnen nemen waar ze separatist in zijn, maar vervolgens een stukje afdragen voor de boedel. Dat is een heel alternatieve kijk op ons insolventierecht en hoe je aankijkt tegen de positie van separatisten. Die discussie loopt al tientallen jaren. De commissie-Kortmann heeft daar al naar gekeken en collega Opstelten heeft begin deze maand nog een brief geschreven aan de Kamer, dat hij in het kader van faillissementsfraude en de mogelijkheden tot doorstart de Kamer zal informeren. Maar vanuit mijn verantwoordelijkheid voor de schatkist, zeker ook in deze krappe budgettaire tijden, zeg ik: ik kan niet op die discussie wachten, want dan is het betere de vijand van het goede. Wat mij betreft is dit een goede maatregel binnen het huidige kader. Ik sta altijd open voor suggesties om het hele systeem beter te maken. Laat dit dan misschien een hefboom zijn, ook voor het bankwezen, om constructief mee te werken aan verdere hervorming van het insolventierecht, om ervoor te zorgen dat bedrijven gemakkelijker doorstarts kunnen maken.

De heer Bröcker (VVD): Ik dank de staatssecretaris voor deze laatste opmerking. Met het woord hefboom hoop ik dat er ruimte ontstaat voor een discussie. In het algemeen zal de kwestie van het vuistpand spelen als het faillissement aanstaande is. Doorstartsituaties of opbrengstoptimalisatie zijn we dan eigenlijk al een beetje gepasseerd. Ik onderken de belangen van de fiscus. Wil je dat op een goede manier gaan volgen, ook qua capaciteit die daarvoor benodigd is, dan wil ik daarin graag meegaan met de staatssecretaris. Maar een meldingsplicht nu leidt ook in bonafide gevallen feitelijk tot een totale uitholling van het pandrecht. Dat is mijn meer fundamentele probleem. Ik verwelkom de uitspraak over de hefboom.

Staatssecretaris Weekers: Het is niet mijn bedoeling om het pandrecht op de een of andere manier uit te hollen. Toen deze problematiek op mijn ministerie aan de orde kwam, zijn diverse alternatieven aan mij voorgelegd. Een daarvan was om een wettelijk pandrecht voor de fiscus te introduceren. Dat vind ik te ver gaan, want dan ga ik de mogelijkheid dat een stil pand kan worden omgezet in een vuistpand, frustreren. Dan ga ik iets wezenlijks veranderen in het huidige bouwwerk. Het enige wat ik hier doe, is een meldingsplicht. Wanneer melding op tijd plaatsvindt, is er niets aan

de hand. Er wordt ook rekening gehouden met bijvoorbeeld met operational lease: wanneer er een reëel eigendom bij een derde ligt, wordt dat natuurlijk ontzien. Daarvoor kennen we al jaren een safe-harbourregeling. We willen de zaak in de leidraad invordering zodanig gaan finetunen dat, wanneer sprake is van bepaalde eigendomsvoorbehouden van leveranciers, dit hierdoor niet gefrustreerd wordt. Ik wil dat de zaak evenwichtig uitwerkt. Waar ik echt een einde aan wil maken, is de ratrace die op dit moment plaatsvindt van de kant van sommige banken. Het wordt nagenoeg niet toegepast door Financial-leasemaatschappijen. Ik wil het hierbij horende evenwicht herstellen. Verder stel ik me open voor signalen vanuit de praktijk, en voor verbetering van het systeem, samen met de collega van Justitie. Maar dan uiteraard wel evenwichtig.

De heer Van Boxtel (D66): Ik heb hierover gisteren een vraag gesteld. Ik wil nog een slag explicieter van de staatssecretaris horen dat hij ook in de instructie naar de eigen dienst meegeeft dat situationeel wordt bekeken, wat die melding teweeg moet brengen. Er kunnen immers ook situaties zijn waarin het maatschappelijk relevant is dat er oplossingen worden gevonden worden, zonder dat het alleen maar gaat om het naar de staatskas toeharken van geld, met als gevolg het einde van de activiteit.

Staatssecretaris Weekers: Dit is uiteindelijk een verbetering om meer zicht te hebben op de continuïteit van de operationele activiteiten. Het is niet alleen maar het belang van de schatkist. De balans is nu verkeerd, en dat wil ik herstellen. Maar uiteindelijk moet het beter worden. Vandaar dat ik op zeker moment een quickscan wil maken van hoe een en ander uitpakt. Het gaat dan niet om het hanteren van de botte bijl, in de zin van "we hebben nu die meldingsplicht en vier weken is vier weken, dus die nemen we er ook voor". Het kan natuurlijk gebeuren dat er bepaalde belangen spelen waarbij je sneller dan die vier weken duidelijkheid moet hebben of de fiscus al dan niet persisteert. Ik ga er dus van uit dat het uiteindelijk een verbetering met zich brengt.

Verder is gevraagd wat de maatregel betekent voor de kredietverlening. In de verslagen en in de memorie van antwoord ben ik daarop al uitgebreid ingegaan. Ik deel met de Kamer de algemene zorg rondom de kredietverlening, niet zozeer in de richting van het grootbedrijf als wel in de richting van het midden- en kleinbedrijf. Collega Kamp heeft er gisteren al wat mededelingen over gedaan om er wat verbeteringen in aan te brengen. Naar aanleiding van de motie van mevrouw Sent van halverwege dit jaar heb ik aangegeven dat we de vinger goed aan de pols houden met betrekking tot de kredietverlening en dat we zullen kijken naar de stapeling van allerlei maatregelen, zoals de bankenbelasting, het depositogarantiestelsel, Basel III en ook deze maatregel. Er wordt dan niet naar elke maatregel afzonderlijk gekeken maar naar het geheel van wat er op het bankwezen afkomt en naar de effecten op de kredietverlening. De reële

economie kan het natuurlijk niet hebben dat de kredietlijnen voor gezonde bedrijven worden afgesloten.

Vervolgens kom ik op het onderwerp koopkracht en belastingdruk waarover met name de heer Reuten en mevrouw Sent vragen hebben gesteld. Ik heb hierover inmiddels een brief aan de Kamer gestuurd. Mevrouw Sent vraagt in aanvulling op mijn eerdere toezegging om per brief aan beide Kamers een en ander te verduidelijken over de gemiddelde belastingdruk van werkgevers en bedrijven en om een berekening te overleggen van de verhouding tussen de gemiddelde belastingdruk van burgers en die van bedrijven. De gemiddelde belastingdruk van burgers is geen bestaande maatstaf. Een maatstaf die wel bekend is, is bijvoorbeeld de marginale druk van personen naar verschillende typen inkomen. Zo heeft het Centraal Planbureau onlangs over de effecten van het regeerakkoord op de marginale druk voor werknemers, zelfstandigen en mensen met resultaat uit overige inkomsten bericht. Verder publiceert het CPB enkele andere kengetallen over de belastingdruk, zoals de werknemerswig en de werkgeverswig, dus het verschil tussen datgene wat bruto aan lasten wordt genomen en wat er netto in handen komt. Ik zal in de toegezegde brief de Kamer in elk geval nader informeren over de belastingdruk voor werknemers en werkgevers. Dat is een systematiek die we kunnen uitwerken.

De heer Reuten vraagt of het kabinet van oordeel is dat de inkomensverschillen in deze kabinetsperiode nauwelijks kleiner worden. In het regeerakkoord is gekozen voor een pakket van maatregelen waarmee 16 miljard wordt omgebogen. Hierbij wordt van hoge inkomens een extra bijdrage gevraagd. De doorrekening van het regeerakkoord door het CPB laat zien dat de maatregelen zorgen voor kleinere inkomensverschillen. Het koopkrachtbeeld van het totaal aan bezuinigingen inclusief de 30 miljard aan eerdere maatregelen vanuit het begrotingsakkoord van het vorige kabinet, is wat gematigder. Weliswaar wordt nu met het regeerakkoord van de hogere inkomens een extra bijdrage gevraagd, maar duidelijk is dat iedereen iets gaat merken van de ombuigingen.

De heer Reuten vraagt verder of het kabinet jaarlijks bij Miljoenennota een brief aan de Eerste Kamer wil sturen met daarin de mediane en de gemiddelde koopkrachtcijfers. Het kabinet gebruikt cijfers van het Centraal Planbureau voor de beoordeling van de jaarlijkse koopkrachtontwikkeling. Het CPB publiceert alleen cijfers over de mediane koopkrachtontwikkeling en levert geen gemiddelde cijfers. Ik heb het CPB daar stevig op bevraagd, evenals de mensen van Sociale Zaken en de mensen van Financiën, en men heeft aangegeven dat men het om methodologische redenen niet wil. Dat hangt ermee samen dat de bak van informatie van waaruit de steekproeven worden genomen, enkele imperfecties bevat. Bij het berekenen van de mediaan heb je daar geen last van en bij het berekenen van het gemiddelde kun je daar wel last van krijgen. Ik zou eigenlijk het volgende willen voorstellen aan de heer Reuten. We

kunnen er hier nu wel heel uitgebreid bij stilstaan maar dan moeten we behoorlijk diep de techniek in. In januari zal er door ambtenaren van Sociale Zaken en ambtenaren van Financiën een technische briefing worden verzorgd voor de heer Reuten, waarbij uiteraard ook de andere leden van dit huis welkom zijn. Het lijkt mij goed dat dan eens heel goed nagegaan wordt wat zinvol is om als beeld te presenteren. Als het gaat om de stukken die het kabinet presenteert, is het de collega die verantwoordelijk is voor de koopkrachtplaatjes om zijn eigen presentatie te kiezen; hij kiest voor de methodologisch meest zuivere presentatie. Als uit het gesprek met de heer Reuten blijkt dat we tot andere conclusies zouden kunnen komen, dan moeten we dat op dat moment bezien. Ik vind namelijk ook dat als de Kamer of een Kamerlid informatie vraagt, we onze uiterste best moeten doen om die informatie te verschaffen. Dat heb ik nu uiteraard ook gedaan.

De heer Reuten (SP): Daar dank ik de staatssecretaris voor. Ik dank hem ook voor de toezegging over de technische briefing. Zonder dat ik er nu verder over wil doordrammen, wijs ik erop dat ik niet heb gevraagd of het CPB die middelen wil publiceren. Ik begrijp de terughoudendheid op dat punt. Ik heb gewoon gevraagd om een brief naar de Eerste Kamer.

Staatssecretaris Weekers: Ja. De briefing vindt plaats met twee departementen. De minister van Sociale Zaken is chef koopkracht. Dus hij gaat daar primair over, maar ik snap dat de heer Reuten de behoefte voelt bij het Belastingplan om ook hierover te spreken, omdat juist een aantal fiscale maatregelen de inkomensverschillen beïnvloeden en inkomens herverdelen.

De heer Van Boxtel vraagt welke acties het kabinet gaat ondernemen om werken echt te laten lonen en welke prioriteit dat heeft in het beleid. In het regeerakkoord is een aantal maatregelen opgenomen waarmee werken aantrekkelijker wordt gemaakt, met name voor de mensen met de laagste inkomens en mensen met een uitkering. Het gaat dan onder meer om een verhoging van de arbeidskorting met €900 en ook wordt het stelsel van de kindregelingen zodanig hervormd dat werken aantrekkelijker wordt, met name voor de alleenstaande ouder. Is het nú zo dat de alleenstaande ouder die vier dagen in de week gaat werken er niet op vooruitgaat en zelfs op achteruitgaat, met de hervormingen die worden voorgesteld gaat die alleenstaande ouder er wel op vooruit. Dus werken loont dan wel zeker. Het regeerakkoord zorgt volgens het CPB ook voor een stijging van de structurele werkgelegenheid met 0,6%

De heer Van Boxtel (D66): Ik heb gisteren in mijn betoog ook aandacht gevraagd voor de alleenstaanden maar nu zoomt u alleen in op de alleenstaanden ouderen en dat het daarvoor gaat lonen. Voor de alleenstaande jongeren levert het wat betreft die marginale belastingdruk helemaal niets extra's op. Dat is toch wel raar. In het licht

van de jeugdwerkloosheid is het belangrijk om jongeren naar werk te geleiden en dat ook te laten lonen. Dus ik vraag van het kabinet daarvoor grote attentie.

Staatssecretaris Weekers: Ik zal deze vraag om attentie wat breder in het kabinet neerleggen. Ik ben overigens niet de enige die zich daarmee bezighoudt. Als het gaat om werkgelegenheid en het aanpakken van de armoedeval en de werkloosheidsval is dat primair de verantwoordelijkheid van minister van Asscher van Sociale Zaken. Dus ik zal hem de zorg, de wens van de heer Van Boxtel kenbaar maken.

Dan kom ik bij de fiscale agenda en constructiebestrijding. Bij de fiscale agenda heb ik als uitgangspunt genomen dat we moeten werken aan meer eenvoud, meer robuustheid en meer fraudebestendigheid in het belastingstelsel. Wat mij betreft staan deze elementen de komende jaren nog steeds centraal. Ik zal nieuwe voorstellen ook zo veel mogelijk langs deze lijnen uitwerken. Dat zal niet altijd lukken, want soms zijn bepaalde politieke wensen hier niet een-op-een mee te verenigen, maar ik probeer deze lijn wel als leidraad te hanteren, zodat je per saldo toch een eenvoudiger, robuuster en fraudebestendiger stelsel krijgt.

Een concreet punt dat is genoemd, is werken naar een uniformer btw-tarief. Dat stond in de fiscale agenda. Daarover zijn vragen gesteld. Ik ga geen voorstellen doen om te komen tot nadere btw-voorstellen. Dat is ook niet opgenomen in het regeerakkoord. Dus het kabinet heeft geen plannen in die richting.

De heer Reuten (SP): Ik had hierover gisteren een interruptiedebatje met mevrouw Sent, die refereerde aan de fiscale agenda. Wordt die agenda nu gecontinueerd in deze regeerperiode, of komt er een nieuwe fiscale agenda?

Staatssecretaris Weekers: Ik kom niet met een nieuwe fiscale agenda. In de fiscale agenda die ik een kleine twee jaar geleden heb uitgebracht, heb ik een aantal uitgangspunten geschetst, namelijk eenvoud, robuustheid en fraudebestendigheid. Die uitgangspunten staan nog steeds.

Daarnaast heb ik een aantal zaken aangekondigd waarmee ik in de slag zou gaan, bijvoorbeeld in de sfeer van de vennootschapsbelasting om daar bepaalde excessen uit te halen. De deelnemingsrente, de vaste inrichting en de overnameholding waren daarvan elementen.

Verder heb ik in de fiscale agenda gezegd dat ik de Vpb met rust wil laten omdat ons vestigingsklimaat is gediend met rust. Zeker ook in deze tijd, waarin de economie er niet zo florissant voorstaat, moet je niet het tapijt onder bedrijven uit trekken door een heel grote hervorming door te voeren in de winstbelasting.

Daarnaast zijn in de fiscale agenda bepaalde projecten genoemd, zoals de loonsomheffing. Daarnaast heb ik een verkenning uitgevoerd. Ik heb eerder vandaag aangegeven dat

ik over de voortgang daarvan nog separaat een bericht zal sturen naar de Kamer waarin ik aangeef wat wij nu wel en niet kunnen. Zou je daarbij heel grote stappen zetten, dan heeft dat waarschijnlijk heel grote inkomenseffecten. Geld ter begeleiding om die te matigen heb ik niet.

Over de winstbox is in het regeerakkoord de afspraak gemaakt dat die moet worden uitgewerkt. Dit werd ook al aangekondigd in de fiscale agenda, maar daarmee ga ik nu wat voortvarender aan de slag omdat dit een opdracht uit het regeerakkoord is.

Dus ik ben niet voornemens om met een nieuwe fiscale agenda te komen. Ik ben wel voornemens om langs de lijnen die zijn geschetst verder te werken. Sommige dossiers zijn inmiddels afgerond. Daar zitten een paar nieuwe opdrachten bij en enkele onderdelen waar ik nu geen plannen voor heb. U moet ook bedenken dat de Commissie herziening inkomstenbelasting en toeslagen is ingesteld, de commissie-Van Dijkhuizen, die in de loop van het komend jaar advies zal uitbrengen. Daarover zal het kabinet zich dan uiteraard ook buigen. Wellicht worden dan ook nog nadere punten op de agenda gezet.

De heer Reuten (SP): Er leeft in elk geval de schijn dat verder in deze kabinetsperiode geen substitutie van inkomstenbelasting voor omzetbelasting in het verschieft ligt. Begrijp ik dat goed?

Staatssecretaris Weekers: Ik heb aangegeven dat het kabinet daarvoor geen plannen heeft. Tegelijkertijd weet de heer Reuten ook dat de commissie-Van Dijkhuizen in de loop van het komend jaar met een eindrapport zal komen en dat ze in een tussenrapport al heeft gepleit voor hogere omzetbelasting in ruil voor lagere inkomsten- en loonbelasting. Ik wil helemaal niet op het volgende rapport van die commissie vooruitlopen. Ik wil over bepaalde suggesties die de commissie-Van Dijkhuizen mogelijk zal doen niet op voorhand een veto uitspreken, want ik heb gezegd dat die commissie in volle vrijheid haar werk moet kunnen doen. Maar het kabinet heeft op dit moment, ook ingevolge het regeerakkoord, geen voornemens om een schuif tussen indirecte en directe belastingen aan te brengen.

Dan kom ik bij het horizontaal toezicht, waarover ook vragen zijn gesteld. Daarvoor geldt dat er een balans is gezocht tussen verschillende toezichtsinstrumenten, niet alleen horizontaal toezicht waarbij je uitgaat van vertrouwen en ook niet alleen verticaal toezicht, waarbij stevige boekenonderzoeken plaatsvinden. Het zijn twee kanten van dezelfde medaille. Horizontaal toezicht wordt uitgebouwd voor bedrijven waar sprake is van gerechtvaardigd vertrouwen. Dat moet uiteindelijk ook worden geborgd door effectmeting. Dit is overigens wel een weerbarstig materie. De Belastingdienst werkt hieraan in samenspraak met wetenschappers en andere toezichthouders. Binnen en buiten de OESO zet Nederland zich hiervoor in.

Kwaadwillende belastingplichtigen krijgen te maken met een strenge handhavingaanpak door controles, boetes, sancties, invordering en

opsporing. Hierop ziet de intensivering van het verticaal toezicht, zoals ook is aangekondigd in het regeerakkoord en waarover ik ook enkele weken geleden een brief naar de Kamer heb gestuurd.

De heer De Lange wil nog graag horen welk effectief fraudebestrijdingsbeleid ik in petto heb en welke ruimte ik daarvoor in de begroting heb. Het Belastingplan 2013 bevat diverse maatregelen om fraude en ongewenste fiscale constructies aan te pakken. Ik wijs op de buitenlandse Vpb-plicht van bestuurdersbeloningen, de constructiebestrijding bodemvoorrecht, het verplicht opgeven van het burgerservicenummer van een derde in bepaalde situaties, het eerder opleggen van verzuimboetes bij aanslagbelastingen en scherpere sancties bij toeslagen. Ik kan u melden dat fraudebestrijding niet alleen een speerpunt was van mijn fiscale beleid maar dat ook zeker blijft.

De heer De Lange (OSF): Ik refereerde in mijn vragen aan het programma ZEMBLA. Het probleem daar was natuurlijk niet dat er geen voornemens waren om tot fraudebestrijding te komen, maar dat de pakkans zo miniem was dat de effectiviteit van de fraudebestrijding dus in feite niet bestond. Dus een opsomming van plannen is uiteraard goed en nuttig, zonder plannen gebeurt er helemaal niets, maar hoe denkt u over de handhaving? Hoe denkt u over het vergroten van de pakkans? Dat leek namelijk de essentie van het probleem.

Staatssecretaris Weekers: Ik weet niet welke uitzending van ZEMBLA de heer De Lange specifiek voor ogen heeft. Er wordt gewerkt aan handhavingsregie bij de Belastingdienst. Dat betekent dat er sprake moet zijn van een professioneel oordeel van de Belastingdienst, op basis van allerlei overwegingen, indicatoren en track records van belastingplichtigen, over de aanpak die een bepaalde belastingplichtige verdient. Voor sommigen geldt dat wanneer de Belastingdienst ervan overtuigd is dat een onderneming de zaak fiscaal helemaal op orde heeft een horizontaal toezichtsconvenant kan worden afgesloten. Daar waar je dat niet hebt, worden steekproeven gedaan en wordt er gekeken in welke branches men extra actief moet zijn. Zo is vrij recent de rijkschoolbranche eens onder de loep genomen en zijn deze bedrijven aangeschreven. Dan is er een hele instrumentenkist die wordt gehanteerd, van extra voorlichting tot en met extra boekencontroles, in het kader van de intensivering van het verticale toezicht en van de invordering, waarvoor ik 157 miljoen structureel beschikbaar heb gekregen vanuit het regeerakkoord. De Belastingdienst heeft business cases gemaakt. Dit moet uiteindelijk ook leiden tot 650 tot 700 miljoen aan extra belastingopbrengsten. Dat kan alleen maar door de pakkans te vergroten. Het is aan de professionals van de dienst om daarin de juiste maatvoering te zoeken.

Bij de een zal het zo zijn dat er met een bliksembezoek wordt geconstateerd dat dit een ondernemer is die men verder wel kan vertrouwen, of hier moet men op specifieke zaken gaan letten. Bij de andere ondernemer moet er een heel team

van specialisten van de Belastingdienst langs om alle boeken gedurende een paar weken of maanden binnenste buiten te keren.

Ik werk dus ook aan het vergroten van de pakkans. Een pakkans van honderd procent zal natuurlijk nooit lukken, want dan moet je naast elke belastingplichtige een belastinginspecteur zetten. Dat is ook niet de bedoeling. Overigens krijgt de FIOD er ook ruim 100 mensen bij om de aanpak van witwaszaken en andere zaken waarin de FIOD goed thuis is, te verstevigen.

De heer Essers heeft gevraagd naar de wenselijkheid van de toepassing van belastingconstructies door decentrale overheden, door banken die staatssteun ontvangen en door staatsdeelnemingen. In de memorie van antwoord heb ik benadrukt dat fiscaal of maatschappelijk ongewenste constructies met alle middelen worden bestreden. Daarover ben ik het met heer Essers eens. Decentrale overheden, met name gemeenten, heb ik de vorige maand allemaal een brief gestuurd. Die is niet alleen aan de colleges gestuurd, maar ook aan de raden, zodat men dit goed op het netvlies heeft. Er werden bijvoorbeeld tal van btw-constructies op scholen toegepast. Ik heb gezegd dat wij allemaal werken voor dezelfde belastingbetaler en dat het in de verhouding tussen de ene en de andere overheid niet past om door middel van allerlei constructies belastingen te ontwijken. Ik voer elk halfjaar samen met de minister van Binnenlandse Zaken gesprekken met de medeoverheden. Ik heb in deze gesprekken gezegd: als bepaalde problematieken in het algemeen spelen, meld het mij dan, dan kunnen wij samen kijken of een ordentelijke oplossing mogelijk is, maar ga niet proberen de fiscus te slim af te zijn door middel van allerlei constructies om belastingen te ontwijken, dat past niet.

Verder moet voor bedrijven de wet- en regelgeving worden toegepast. De Hoge Raad heeft een- en andermaal uitgesproken dat bedrijven wel de mogelijkheden hebben om binnen de fiscale wetgeving de voor hen gunstigste weg te zoeken. Dat is vaste jurisprudentie van de Hoge Raad. Wanneer bedrijven zich echter keer op keer bedienen van belastingconstructies, zich voortdurend op het randje bewegen en daarin in zekere mate agressief zijn, vind ik dat ze niet in aanmerking komen voor horizontaal toezicht. Voor hen wordt de lat wat mij betreft hoog gelegd. Men mag wel kijken wat er binnen de wet- en regelgeving is toegestaan.

Over de staatsdeelnemingen heeft de minister van Financiën vrij recent een brief aan de Tweede Kamer gestuurd omdat er wat kwesties in de media hebben gespeeld. Dit betrof ondermeer de Nederlandse Spoorwegen. Daarover heeft de minister gezegd dat hij voor 100%-staatsdeelnemingen als aandeelhouder de lat hoog legt. Ik vind dat de minister van Financiën daarin groot gelijk heeft. Daarbij trekken wij wat mij betreft dezelfde lijn.

Ik ga verder met de vereenvoudiging. De heer Ester acht de in de voorstellen opgenomen vereenvoudigingen enigszins schamel en vraagt of het kabinet niet meer in petto heeft. De thans

voorliggende voorstellen staan voornamelijk in het teken van het op orde brengen van het huishoudboekje van de overheid en het terugdringen van het tekort. Ik zal deze kabinetsperiode gebruiken om de doelen van de fiscale agenda, waaronder vereenvoudiging, te realiseren. Wel wijs ik erop, en dat kan ik niet vaak genoeg doen, dat je systeem een stukje grofmaziger wordt als je gaat vereenvoudigen. Waar je het vereenvoudigt voor burgers zullen er ongetwijfeld koopkrachteffecten ontstaan. Ook zullen er veranderingen in belastingdruk voor diverse bedrijven ontstaan als je de zaak verder vereenvoudigt. In een tijd waarin je geld hebt voor netto lastenverlichting, kun je de minnen wat wegpoetsen en de plussen laten bestaan, maar in een tijd waarin er geen geld voor netto lastenverlichting is, is het een zero-sum game en is de winst van de een het verlies van de ander. Dat beperkt mij in de mogelijkheden om vergaande vereenvoudigingsvoorstellen te doen. Over bijvoorbeeld het verkeer tussen belastingplichtige en overheid en een simpele herziening van de belastingaangifte kom ik vrij snel met wetsvoorstellen naar de Kamer.

De heer Van Boxtel heeft gevraagd naar faciliteiten voor de Nederlandse filmindustrie. Dit staat haaks op de wens van vereenvoudiging. Het is mijn wens om het instrumentalisme, het bereiken van allerlei nevendoelen via de fiscaliteit, terug te dringen. Dat staat ook in de fiscale agenda. De wens tot een nieuw instrumentje voor een heel specifieke industrie verhoudt zich niet met de algemene uitgangspunten. Ik ben daarvan geen voorstander, hoe dierbaar deze industrie mij ook is. Daarnaast zou dit budgettaire consequenties hebben. Ik wijs erop dat de heer Koolmees bij de behandeling van het Belastingplan een motie heeft ingediend om in de fiscaliteit iets voor deze filmindustrie te creëren. Wat dat betreft zijn de fracties van D66 in de Tweede en Eerste Kamer buitengewoon consistent. Die motie is met een grote meerderheid verworpen. Ik kom niet met voorstellen.

Dat laat onverlet dat dit debat kan worden gevoerd met de minister van OCW, die deze week de cultuurbegroting heeft behandeld. Ik weet niet of zij mogelijkheden en middelen ziet buiten de fiscale sfeer. Dat vind ik echter de plaats waar dit moet worden besproken. Ik wil dit niet de fiscaliteit creëren.

Ik kom toe aan het blokje "overig". De heer Ester heeft vragen gesteld over de verhoging van de assurantiebelasting. Hij vraagt of de anticipatie-effecten beperkt zijn gebleven. Wij hebben geen signalen dat op grote schaal is geanticipeerd. In de media heeft de heer Ester ook nergens meer uitingen gezien als: kom nu, betaal veel en dan betaalt u per saldo misschien wat minder. Mijn afspraken met de sector worden dus goed nagekomen. Tegelijk kunnen wij pas in het eerste kwartaal goed zicht krijgen op de feitelijke anticipatie. Daarvoor heb ik een vangnet in het wetsvoorstel staan. Uiteindelijk kunnen wij het ons niet veroorloven om een budgettair gat te laten ontstaan. Ik zal in het eerste kwartaal dan ook

moeten bezien of ik van dat vangnet gebruik moet maken.

De heer Ester heeft verder gevraagd naar het mkb en of bepaalde sectoren niet disproportioneel worden getroffen. Ik meen dat specifiek naar de glastuinbouw is gevraagd. Die wordt niet disproportioneel getroffen. Dat een gemiddeld glastuinbouwbedrijf nominaal meer assurantiebelasting betaalt, hangt samen met de grootte van het glastuinbouwbedrijf. In de glastuinbouw is de verhoging van de assurantiebelasting ten opzichte van de arbeidskosten zelfs relatief laag, vergeleken bij andere land- en tuinbouwbedrijven. Het kabinet heeft bekeken welk deel van de verhoging van de assurantiebelasting terecht komt bij het bedrijfsleven. Dat is 25%. Er is geen nadere uitsplitsing gemaakt naar mkb en grote ondernemingen.

De heer Bröcker heeft gevraagd hoe een bezuiniging op de Innovatiebox, althans op de innovatiefaciliteiten, kan worden vormgegeven en hoe je dan rekening houdt met de investeringen van bedrijven in het verleden en met de verwachtingen die zijn gecreëerd over de winstgevende activiteiten die voortkomen uit die innovatieve activiteiten. In het regeerakkoord staan drie fiscale innovatiefaciliteiten. Ten eerste de RDA. Die kent de komende jaren nog een budgettaire oploep. Dat is geld waarop misschien wordt gerekend, maar dat nog niet in huidige faciliteit is verdisconteerd. Daarin zit ruimte. Op de tweede plaats hebben we de WBSO en op de derde plaats de Innovatiebox. Er loopt op dit moment een evaluatie van de Innovatiebox. Die wordt in het voorjaar afgerond. Dat is het goede moment waarop ik mij met mijn collega van Economische Zaken kan verstaan over de wijze waarop wij de taakstelling van het regeerakkoord heel gericht invullen.

In het kader van de gewenste voorspelbaarheid en stabiliteit van het fiscale vestigingsklimaat is het mij een lief ding waard dat de innovatiebox overeind blijft en dat ook het tarief van 5% overeind blijft. Natuurlijk zal ik straks bekijken of in de evaluatie verbeterelementen of elementen van onbedoeld gebruik naar voren komen, maar ik kan niet op voorhand zeggen of er geld wordt uitgehaald. De investeerders die door de gewekte verwachtingen worden aangetrokken in de innovatieve industrie, wil ik niet tegenhouden door het creëren van onrust. Ik wil voorspelbaarheid. Dat heb ik ook tegen mijn collega van Economische Zaken gezegd.

De heer Ester vraagt of het kabinet beschikt over streefcijfers over het trendmatig gebruik van de S&O-regeling door het mkb. Uit de evaluatie van dit jaar blijkt dat het aandeel van bedrijven met 1 tot 9 werkzame personen in 2004 nog 46% was en in 2010 inmiddels is toegenomen tot 55%. Het aandeel van bedrijven met 9 tot 49 werkzame personen was redelijk stabiel, namelijk rond 30%. Het aandeel van het mkb is dus groot. Concrete streefcijfers hebben wij niet, maar wij hebben wel voor 2013 de loongrens voor de eerste schijf, waar het hoge S&O-tarief voor geldt, verhoogd van

€110.000 naar €200.000. Dat geeft al aan dat het ons een lief ding waard is dat juist het mkb investeert in innovatie.

De heer Esser vraagt naar het ambitieniveau van dit kabinet op het vlak van de fiscale vergroening. Nederland scoort behoorlijk hoog op het punt van de vergroening van het fiscale stelsel. Ik meen dat alleen Denemarken ons naar de kroon steekt, gelet op het aandeel van milieubelastingen in de totale belastingopbrengst, maar ook gelet op de opbrengst van milieubelastingen in procenten van het bbp. Ik wijs erop dat het begrotingsakkoord 2013 en het regeerakkoord een aantal nieuwe fiscale vergroeningselementen bevatten. Het feit dat de fracties van de ChristenUnie en GroenLinks partners waren bij de totstandkoming van het Lenteakkoord, heeft daar zeker aan bijgedragen. Ik wijs op de verhoging van de energiebelasting op aardgas, het afschaffen van de vrijstelling van kolenbelasting voor elektriciteitsopwekking, het afschaffen van het verlaagd tarief voor rode diesel, de verhoging van de accijns op diesel en lpg, de afschaffing van de vrijstelling van motorrijtuigenbelasting voor oldtimers, de introductie van een verlaagd energiebelastingtarief voor lokaal opgewekte duurzame elektriciteit indien bewoners een corporatie vormen en last but not least de regeling opslag duurzame energie, de SDE-plusregeling. Als ik dit allemaal bij elkaar optel, zie ik niet veel mogelijkheden om een verdere vergroening door te zetten, want tegelijkertijd willen wij ook de belastingopbrengsten robuust houden en die niet laten eroderen door de introductie van nevendoelelen naast de primaire doelstelling, het genereren van middelen voor de schatkist.

Wij moeten daarnaast kijken naar de internationale context en ons internationaal niet uit de markt laten prijzen. Wel pleit ik ervoor om in Europees verband, in het kader van de besprekingen over de energiebelastingrichtlijn, de minimumtarieven op te hogen. Als andere landen in Europa dat eveneens doen -- wij zien dat de desbetreffende landen bij het op orde brengen van hun begroting ook naar dit soort belastingmaatregelen kijken -- kunnen wij op dit terrein misschien weer een stapje bij zetten.

De heer Ester (ChristenUnie): De heer Weekers verwijst terecht naar het Lenteakkoord, maar daar heeft hij ook een heleboel uitgehaald, wat niet aan de orde komt. Ook vorig jaar, bij de bespreking van het Belastingplan 2012, zijn er een aantal maatregelen uitgenomen. Het is een verwarrend signaal naar consumenten als de milieubelastingmaatregelen niet meer gehanteerd worden. Aan de ene kant zeggen wij dat Nederland en de Nederlandse economie willen inzetten op duurzaamheid, maar aan de andere kant worden maatregelen weer weggenomen. Dat is verwarrend.

Staatssecretaris Weekers: Het staat mij niet een-twee-drie bij welke duurzaamheidsmaatregelen in de fiscaliteit worden teruggedraaid. De heer Ester moet mij op dit punt even helpen. Hij merkte in zijn bijdrage in eerste termijn op dat er niets gedaan

wordt aan het groene beleggen, maar dat is niet juist. Afsgesproken is dat sociaalethisch beleggen, cultureel beleggen en dergelijke worden afgeschaft, maar dat het groen beleggen op het niveau van 2013 blijft bestaan. Die afspraak is in het voorjaar in het Lenteakkoord vastgelegd en die is niet teruggedraaid in het regeerakkoord en ook niet in het Belastingplan 2013.

De heer Ester (ChristenUnie): Het ging mij vooral om de sociaalethische component. In het Belastingplan 2012 zijn een aantal milieubelastingen op voorstel van het kabinet afgeschaft. Van de zes milieubelastingen zijn er drie gesneuveld. Het gaat mij vooral om de continuïteit van het denken over duurzaamheid en fiscaliteit in Nederland. Ik begrijp dat het heel ingewikkeld en moeilijk is, maar tegelijkertijd is het niet alleen iets wat geld kost. Door het slim inzetten van fiscale instrumenten op het terrein van duurzaamheid en vergroening kunnen wij de Nederlandse economie veel sterker maken. Daar kunnen wij ook veel geld mee verdienen, want het jaagt innovatie aan.

Staatssecretaris Weekers: Wij hebben vorig jaar de verpakkingenbelasting en de grondwaterbelasting afgeschaft. Ik ben blij dat dit is gebeurd, want in elk geval de verpakkingenbelasting stond in de top drie van ergernissen van het bedrijfsleven. Die belasting functioneerde niet goed en droeg onvoldoende bij aan het doel, maar bracht wel de nodige bureaucratie en administratieve lasten mee. Voormalig college Atsma van Infrastructuur en Milieu heeft samen met het bedrijfsleven een nieuw systeem ontwikkeld, dat ervan uitgaat dat het bedrijfsleven aan zijn rapportageplicht voldoet, een inspanning levert om verpakkingen terug te brengen en ook een bijdrage levert aan het tegengaan van het zwerfafval. Ik vind dat een voorbeeld van het introduceren van een veel slimmere maatregel dan de belastingmaatregel die wij hadden.

Ik heb de vorige keer ook voorgesteld de leidingwaterbelasting af te schaffen. Dat zou het leidingwater goedkoper maken, wat een positief effect heeft op de koopkracht van mensen. Bij de totstandkoming van het Lenteakkoord is ervoor gekozen om die belasting nog even te laten bestaan. Vorig jaar heb ik tevens voorgesteld om het Eurovignet af te schaffen. Daarvan is bij het Lenteakkoord afgesproken om dat voorlopig nog even te laten bestaan. Dat is gedaan om budgettaire redenen, uit milieuoverwegingen -- ik wijs op het level playing field met Duitsland en de Maut -- en omdat ook België het Eurovignet heeft. Het Eurovignet is niet de beste manier om belasting te heffen, want het is erg eendimensionaal. Er wordt geen variatie aangebracht in de mate van vervuiling van de vrachtauto en het brengt enorm hoge perceptiekosten mee. Dus ook op dit punt moeten wij bekijken of wij geen alternatief kunnen bedenken dat uiteindelijk het milieu helpt, de schatkist niet schaadt en het bedrijfsleven de juiste prikkels geeft en niet onnodig opzadelt met administratieve lasten. Op die wijze wil ik daar de komende jaren mee verder gaan.

De voorzitter: Mijnheer de staatssecretaris, hoeveel tijd denkt u nog nodig te hebben?

**

Staatssecretaris Weekers: Ik denk dat ik nog een kleine vijf minuten nodig heb, misschien ietsje minder.

De voorzitter: Graag. Dan zit u op 90 minuten.

Staatssecretaris Weekers: De heer Van Boxtel heeft gevraagd of ik van plan ben een heffing in te voeren op het storten of verbranden van stoffen die hergebruikt kunnen worden. Dat voornemen heb ik niet. Vorig jaar heb ik de afvalstoffenbelasting afgeschaft. Ik wijs erop dat hier een paar jaar geleden nog 177 miljoen euro in omging en dat dit in 2010 al was teruggelopen naar 42 miljoen euro. Het ging om een heel kleine heffing en daar moeten wij geen aparte rijksbelasting voor overeind houden. In Nederland wordt 80% van het afval gerecycled. De doelstelling van het kabinet is om dit te verhogen naar 83% in 2015. Daar hebben wij geen heffing voor nodig.

De heer Van Boxtel vraagt wat het zou kosten om noodlijdende culturele instellingen een halfjaar vrij te stellen van btw-verplichtingen. Dat is simpelweg niet mogelijk. Volgens de Europese btw-richtlijn kun je kiezen voor het algemene tarief of voor het verlaagde tarief. Er is een jaar gekozen voor het algemene tarief. Dat is nu weer teruggebracht naar het verlaagde tarief. De richtlijn voorziet niet in de mogelijkheid om tot een vrijstelling te komen, nog los van het budgettaire aspect. Als het niet kan en mag, kom je niet toe aan de vraag.

Mevrouw De Boer en de heer Van Boxtel hebben vragen gesteld over de BIG-geregistreerde artsen. De maatregel vloeit voort uit het Lenteakkoord en is goed uitvoerbaar. Als het meest kenmerkende element van de medische dienst vrijgesteld is van btw-heffing, is de hele dienst vrijgesteld; als het meest kenmerkende element belast is, is ook de gehele dienst belast. Ik voel niet voor een vrijstelling van alle medische diensten van BIG-geregistreerde artsen. Daarmee zouden wij weer uitkomen op de huidige regeling, met alle problemen van dien.

Mevrouw De Boer vraagt of de minister van VWS gaat kijken naar beroepsgroepen die onder de Wet BIG vallen. VWS is op dit moment bezig met de evaluatie van de Wet BIG. Die evaluatie wordt medio 2013 afgerond. In samenhang met deze evaluatie wordt de positie van een aantal medische beroepsgroepen bezien dat nu niet onder de Wet BIG valt. Als VWS bepaalde artsen en hun handelingen onderbrengt in dat BIG-register, stel ik mij voor dat ik dat fiscaal volg. Ik moet dan natuurlijk nog wel een budgettaire opgave invullen, maar dat lijkt mij de zuiverste vorm. Het is niet aan mij of aan de Belastingdienst om te gaan kijken wat medisch verantwoord is. Daar komen wij niet uit.

Mevrouw De Boer (GroenLinks): Voorzitter. Dat laatste ben ik helemaal eens met de staatssecretaris. Ik denk inderdaad dat het in de

basis bij VWS geregeld moet worden en dat de btw-heffing dit dan volgt.

De staatssecretaris zegt ook dat er geen uitvoeringsproblemen zijn omdat het meest kenmerkende deel van de verrichtingen bepaalt of er sprake is van een btw-heffing. In de 70 mails en brieven die wij hebben ontvangen, wordt echter gesteld dat er wel degelijk uitvoeringsproblemen zijn en dat de Belastingdienst nog broedt op een antwoord op de vraag waar precies de grens gelegd moet worden bij de gemengde consulten. Is dit onjuist?

Staatssecretaris Weekers: Ik heb aangegeven dat de maatregel goed uitvoerbaar is. Dat wil echter niet zeggen dat er in concrete gevallen geen discussie kan bestaan. Ik wijs erop dat de huidige regeling waarbij ook niet BIG-geregistreerde artsen van de btw-vrijstelling gebruik konden maken, in de praktijk tot heel veel uitvoeringsvraagstukken en tot heel veel procedures heeft geleid. Steeds meer alternatieve behandelaars claimden op basis van het gelijkheidsbeginsel de btw-vrijstelling. De uitvoeringsproblemen worden nu een stuk geringer.

Ik wil graag schriftelijk of in tweede termijn terugkomen op de vraag, of er een uitvoeringsbesluit moet komen van de Belastingdienst over hoe "het meest kenmerkende" wordt ingevuld.

De heer Van Boxtel (D66): Voorzitter. Ik ga dan niet meer door op de uitvoering. Ik snap ook dat de staatssecretaris zegt dat de minister van VWS aan zet is als het gaat om de vraag wie wel en wie niet in het BIG-register staan. Ik begrijp echter niet dat de staatssecretaris toch doorgaat met deze maatregelen, ook al geven die allerlei uitvoeringsgedoe. Hij had ook gewoon vrijstelling kunnen verlenen aan alle artsen die nu BIG-geregistreerd zijn. Dan had hij al deze ellende niet naar zich toe gehaald en hadden ook veel uitvoeringsdisputen met de Belastingdienst kunnen worden voorkomen. De staatssecretaris had gewoon kunnen zeggen dat de minister straks met een nieuwe lijst komt en dat hij die dan gaat hanteren. Nee, hij kiest ervoor om nu eerst op ramkoers te gaan met heel veel mensen die in de praktijk werken en de zaak later eventueel terug te draaien. Ik begrijp dat gewoon niet.

Staatssecretaris Weekers: Voorzitter. Ik zit helemaal niet op ramkoers. Dit voorstel is een onderdeel van het Lenteakkoord. Ook de fractie van D66 heeft daarvoor getekend. Wij hebben dat in het voorjaar behandeld. In dit belastingplan staat geen enkele maatregel hieromtrent genoteerd. De Kamerleden krijgen brieven en die krijg ik natuurlijk ook. De gesuggereerde oplossing is echter geen oplossing voor het probleem, want die leidt tot zaken die juridisch uiteindelijk niet houdbaar zijn. Anderen gaan dan ook dat recht claimen. Zij zeggen dat zij precies hetzelfde doen. Ik geef het voorbeeld van een arts/acupuncturist die als huisdokter functioneert en daarnaast acupunctuurbehandelingen verricht. Dat zou in de oplossing van de heer Van Boxtel vrijgesteld zijn.

Per 1 januari aanstaande zijn de huisartsactiviteiten vrijgesteld en de acupunctuurbehandelingen belast. Als er sprake is van een gemengd karakter wordt gekeken wat het meest kenmerkende element is. Is het meest kenmerkende element die BIG-geregistreerde dienst, dan is het onbelast. Is het meest kenmerkende element acupunctuur, dan is het belast.

De heer Van Boxtel (D66): Ik moet wel bezwaar aantekenen tegen de redenering van de staatssecretaris. Mijn pleidooi was erop gericht het even eenvoudig te houden door het te beperken tot de BIG-geregistreerde artsen. De staatssecretaris zegt dat anderen dan ook een claim kunnen leggen. Nee, die kunnen geen claim leggen. Als iemand niet BIG-geregistreerd is, kan hij geen claim leggen. Het zou de staatssecretaris een hoop disputen besparen met uitvoerende medici die naast de reguliere geneeskunde ook iets alternatiefs doen. Ik zeg er meteen bij dat ik niet van de kwakzalverij ben, maar ik vind wel dat de staatssecretaris in de uitvoering heel veel problemen naar zich toe haalt. Hij had ervoor kunnen kiezen om artsen die ook alternatieve geneeskunde uitoefenen en wel BIG-geregistreerd zijn, niet extra te belasten en af te wachten waarmee de minister van VWS straks komt in het nieuwe BIG-register. Dat was een stuk eenvoudiger geweest, maar de staatssecretaris persisteert en begint er niet aan. Ik vind dat niet goed, maar ik accepteer het. De staatssecretaris moet echter niet redeneren zoals hij zojuist deed, want dat klopt niet.

Staatssecretaris Weekers: Met alle respect, die redenering klopt in mijn ogen wel, maar misschien ben ik onvoldoende duidelijk geweest. De Belastingdienst moet toetsen of het neutraliteitsbeginsel van toepassing is. Uiteindelijk gaat het in de btw-heffing om het soort prestatie dat wordt geleverd. Als die BIG-geregistreerde arts -- bijvoorbeeld de huisarts, de chirurg, etc. -- werkt volgens zijn BIG-registratie, is dat geen probleem. Veronderstel dat ik tegen een arts die ook andere diensten verricht die niet zijn vrijgesteld, zeg dat hij deze diensten zonder deze met btw te belasten mag leveren omdat hij toevallig een BIG-registratie heeft. Dan krijgt de Belastingdienst alle anderen op zijn dak die vergelijkbare prestaties leveren maar geen BIG-registratie hebben. Die doen dan een beroep op het neutraliteitsbeginsel en vragen de Belastingdienst hen ook onbelast te laten. Ik heb daar juridisch geen mogelijkheden voor. Als ik de heer Van Boxtel al ter wille zou willen zijn, kan dat juridisch niet want dat zou heel veel rechtszaken uitlokken. Er zijn nog heel wat vraagstukken en per 1 januari aanstaande blijven er natuurlijk ook nog wel uitvoeringskwesties, maar die zijn er minder dan nu. Als ik het zou doen op de wijze zoals de heer Van Boxtel suggereert, dan zouden de uitvoeringsproblemen alleen maar groter worden en dat wil de heer Van Boxtel ook niet.

Dan kom ik bij de vraag van de heer Essers om de giftenaftrek te verruimen. De heer Essers kent de bezwaren die daartegen bestaan. De verschillen tussen ANBI's en SBBI's zijn door mijn

ambtsvoorganger om goede redenen aangebracht en de ANBI is verscherpt. Het verruimen van de vrijstelling of het weghalen van de drempel kost honderden miljoenen. Ik zou van de heer Essers willen weten hoe hij dat wil betalen.

De heer Ester heeft gevraagd of er garanties zijn dat Caribisch Nederland de verlaging van de algemene bestedingsbelasting daadwerkelijk doorgeeft aan de consumenten. Een 100%-garantie is er natuurlijk niet, maar ik heb wel met de bestuurders van de eilanden afgesproken dat zij prijscontroles zullen doorvoeren en stimuleren. Ook zij vinden het belangrijk dat uiteindelijk het voordeel bij de consumenten terecht komt. Ik heb er overigens ook vertrouwen in dat dit zal gebeuren.

De heer Van Strien heeft ook een aantal vragen gesteld over de belastingmaatregelen voor de BES-eilanden. Ik wil even op het volgende wijzen. Wat ik niet doe, is de burgers en bedrijven op de BES-eilanden een nettolastenverlichting bieden. Ik houd me aan de afspraken die zijn gemaakt bij de introductie van een nieuw fiscaal stelsel voor de BES-eilanden. Dat nieuwe stelsel moest economisch effectief zijn voor de eilanden en er moest een zekere budgettaire opbrengst uitgehaald worden. Daarbij houd je uiteraard ook rekening met de inflatie. Dit zou een jaar na invoering worden gemeten. We zien dat, als de vastgoedbelasting daadwerkelijk wordt opgelegd en geheven, en daar is men nu druk mee bezig, we uiteindelijk na alle taxaties veel meer binnenhalen dan is afgesproken. De afspraak is dat dit op een of andere manier wordt teruggesluisd. Ik heb met de bestuurders van de BES-eilanden goed overleg gehad, waardoor we met een pakket hebben kunnen komen dat de Kamer in het Belastingplan aantreft. Het is een evenwichtig pakket dat tegemoetkomt aan de wensen die er leven en die invulling geven aan de afspraken die in het verleden zijn gemaakt.

Dan schakel ik nu over naar de laatste vragen, namelijk die rond de eigen woning en de verhuurderheffing. De heer Ester noemt het wetsvoorstel herziening fiscale behandeling eigen woning complex en vraagt hoe dit scoort op de uitvoerbaarheid met het oog op het Integraal Afwegingskader. In lijn met dat Integraal Afwegingskader is in de memorie van toelichting een uitgebreide paragraaf "uitvoeringsaspecten" opgenomen. Daar is ook opgesomd waarom dit wetsvoorstel vanuit uitvoeringsperspectief de voorkeur verdient. We betalen rente en dat blijft in beginsel de fiscaal aftrekbare rente; wat dat betreft is er geen verschil met de oude regeling. De financiële instellingen renseignerden de relevante gegevens aan de Belastingdienst. Daarover zijn goede afspraken gemaakt. Het aanvullen van de aangifte blijft daarmee mogelijk. Daarnaast zijn er meer mogelijkheden tot toezicht op de aftrek van rente op leningen die worden gesloten met niet-financiële instellingen. Dat neemt niet weg dat dit totale pakket uiteindelijk wel leidt tot meer uitvoeringskosten bij de Belastingdienst. De Belastingdienst heeft aangegeven dat diverse varianten denkbaar zijn, maar deze variant is voor hen uitvoeringstechnisch het meest verkieslijk.

De heer Essers vroeg in het kader van het wetsvoorstel verhuurderheffing naar een vrijstelling voor de vennootschapsbelasting voor woningbouwcorporaties voor zover ze zich met sociale huisvesting bezighouden. Ik heb zelf geen sterke gevoelens over het al dan niet belasten van de sociale volkshuisvesting in de winstfeer, maar ik wijs erop dat in 2008 de integrale belastingplicht is ingevoerd door het toenmalige kabinet-Balkenende/Bos. Ik kan niet ontkennen dat een en ander voor een belangrijk deel was ingegeven door budgettaire overwegingen; daar is gewoon geld voor ingeboekt. Daarnaast speelde nog een aspect van staatssteun, zijnde een Europees dossier dat we overigens ook zien bij het dossier Belastingplicht overheidsbedrijven. Dat is een discussie die ik ook graag met de heer Essers wil voeren. Als je die zaak nu wilt veranderen en als je af wilt van die integrale belastingplicht, en deze moet alleen nog maar partieel en voor de commerciële aspecten zijn, dan kom ik in een heel lastige discussie met Brussel terecht over staatssteun. Bovendien kom ik in een lastige discussie terecht met mijn buurman op de gang, namelijk de minister van Financiën die zal vragen om dat wel even te dekken, want het zal uit de lengte of uit de breedte moeten komen.

Waar ik geen enkele moeite mee heb, is om als collega Blok met een aantal plannen en ideeën komt rondom de woningbouwcorporaties, waarbij in taakstelling misschien zaken veranderen of waarbij enkele andere aspecten die het karakter van staatssteun hebben fors worden afgebouwd, zoals de garantiestellingen, de discussie aan te gaan. Maar dan heb je het ook echt over zo'n dienst van algemeen economisch belang, zoals dat geloof ik heet, dit is dan ook buitengewoon goed afgebakend, en je hebt ook echt aanleiding, want de ene staatssteun wordt weggehaald en daarom is er ruimte voor wat anders. Die toezegging wil ik dus wel doen, waarmee ik overigens niet de verwachting wil wekken dat ik het wel zal veranderen. Op zichzelf sta ik open voor die discussie, maar ik wijs daarbij op die twee dingen: de staatssteun in relatie tot de inhoud van het dossier en de budgettaire gevolgen, want die zullen toch door iemand moeten worden opgevangen.

De heer Essers (CDA): De budgettaire aspecten herken ik heel sterk en dat was ook nou net de reden waarom we bij de behandeling van het Belastingplan 2008 in deze Kamer een motie hebben aangenomen die de regering oproep om onderzoek te doen naar de belastingheffing van corporaties in zijn algemeenheid. We hebben dat toen gekoppeld aan een maatschappelijke onderneming, maar die is er nooit gekomen. Het was wel een heel moeizame beslissing voor deze Kamer en omdat het onderdeel uitmaakte van het Belastingplan, zijn we er eigenlijk mee akkoord gegaan.

Die budgettaire aspecten begrijp ik dus, maar wat ik nog steeds niet begrijp, en ik hoop dat de staatssecretaris mij daarmee kan helpen, is dat er verboden staatssteun zou zijn als je fiscale boekwinsten, want meer is het niet, van sociale woningverhuur in een heffing gaat betrekken. Zijn

er landen waar dat ook gebeurt? Als je kijkt naar het karakter van de winstbelasting en de vennootschapsbelasting, zou ik denken dat je alleen maar winsten belast die te relateren zijn aan commerciële activiteiten. Dan heb je ook een level playing field met echte commerciële nv's en bv's. Maar zijn er nu echt landen met sociale woningverhuurd die fiscale boekwinsten belasten?

Staatssecretaris Weekers: Die informatie heb ik niet paraat. Ik zou dan nog even heel goed moeten kijken naar de manier waarop men in andere landen de sociale volkshuisvesting heeft georganiseerd. Wel weet ik van een discussie die wordt gevoerd door Europa, namelijk over de belastingplicht van overheidsbedrijven. De Commissie vindt dat overheidsbedrijven of overheden die diensten verrichten die niet in een aparte entiteit zijn ondergebracht, belasting moeten afdragen.

De heer Essers (CDA): Maar dat begrijp ik heel goed, want daar concurreren ze.

Staatssecretaris Weekers: Ik heb in 2008 het wetsvoorstel dat de integrale belastingplicht voor woningbouwcorporaties regelt niet zelf behandeld. Mij staan dus niet alle overwegingen en argumenten helder voor de geest.

Ik constateer alleen dat de wissel op dat moment is omgezet. Mijn ervaring met Brussel is als volgt. Als je, al dan niet onder druk van Brussel, de wissel omzet daar waar mogelijk sprake is van staatssteun, is er eigenlijk geen weg meer terug. Ik laat me er daarbij nog niet over uit óf er sprake is van staatssteun. Je kunt de wissel niet op een later moment omzetten, tenzij je met heel goede redenen komt. Een van die redenen zou kunnen zijn dat we ons sociale volkshuisvestingsbestel anders gaan inrichten. Daar ga ik echter niet over. Dat is aan collega Blok. Het is mogelijk dat de markt er straks totaal anders uitziet dan nu en dat een aantal corporaties ook best een gemengd karakter heeft. De vraag kan dan zijn welk onderdeel je waaraan toerekent. Als de zaak er straks inderdaad anders uitziet, ben ik gaarne bereid om deze discussie met de heer Essers en de hele Kamer te voeren.

De heer Essers (CDA): We hebben ons gisteren heel veel zorgen gemaakt over de positie van de woningcorporaties, en daarvan afgeleid ook over de posities van de bouwwereld en de woningmarkt. Dat zal ook vandaag weer blijken. Ik denk dat dit nou een uitgelezen manier is om deze instellingen tegemoet te komen. Ik zou het zeer op prijs stellen als de staatssecretaris mij een overzicht stuurt van landen waarin een soortgelijk systeem wordt gehanteerd. Misschien ook komen we erachter dat de stelling dat geen sprake is van verboden staatssteun helemaal niet zo gek is. Dat kunnen we dan opnieuw aan Brussel voorleggen.

Staatssecretaris Weekers: Er wordt in politiek Den Haag al jarenlang gesproken over afroming van woningbouwcorporaties. Daartoe zijn tal van

maatregelen ingezet, zoals de heffing van mevrouw Vogelaar en de integrale belastingplicht. Als ik in het dossier zie wat er tot nu toe is opgehaald, vind ik dat bitter weinig. Ook de integrale belastingplicht heeft niet opgeleverd wat het toenmalige kabinet dacht dat deze maatregel zou opleveren. Een reden daarvoor is simpelweg dat daarop geconstrueerd is. Er zijn procedures gevoerd, waarbij woningcorporaties hebben aangegeven dat zij in feite algemeen nut beogende instellingen zijn. De corporaties hebben er dus op tal van manieren voor gezorgd dat er over die winst niet werd afgerekend.

In het vorige regeerakkoord, het huidige regeerakkoord en in het Lenteakkoord staan additionele maatregelen die bedoeld zijn om geld bij woningbouwcorporaties op te halen. Je kunt het daarmee eens of oneens zijn. We hebben echter een integrale belastingplicht. Die wordt in de drie genoemde akkoorden niet ter discussie gesteld. Wel wordt een verhuurderheffing opgelegd. Je kunt dan nu niet zeggen dat die vennootschapsplicht een belemmering vormt voor investeringen. Juist als corporaties investeren, komen ze misschien niet aan winst maken toe. Die verhuurderheffing mag men van de Vpb aftrekken. Als het doel is om de lastendruk voor corporaties te verlagen, staat dat haaks op het regeerakkoord. Daarin staat namelijk dat we die lastendruk willen verhogen. Als je de druk wilt verlagen, is de vraag waar je het geld vandaan haalt. Die discussie kunnen we voeren, maar ik zou daar graag een aantal suggesties bij krijgen.

*N

Minister Blok: Voorzitter. Ik wil allereerst de leden bedanken voor hun vriendelijke woorden van welkom bij mijn eerste optreden als minister. De heer Putters wees erop dat ik hier al wel twee keer heb mogen staan bij het verdedigen van een initiatiefwet. Het eerste optreden als minister is toch bijzonder. Overigens is deze dag ook om een andere reden bijzonder voor mij. Het is namelijk de eerste dag in mijn leven waarop ik een leesbril nodig heb. Waarschijnlijk ben ik niet de enige in deze zaal, maar toch. Het is zo'n moment dat je even bijblijft.

Ik spreek veel waardering uit voor de enorme inzet en ook het tempo waarmee u de beide wetsvoorstellen die ik hier mag verdedigen heeft willen behandelen. Binnen een maand na de aanvaarding in de Tweede Kamer hebben we hier twee schriftelijke ronden behandeld. Dat is voorwaar een hele klus.

De woningmarkt leeft begrijpelijkerwijs juist in uw Kamer enorm. Naar aanleiding van een motie van de heer Kuiper stuurde het vorige kabinet in mei een uitgebreide brief over de toekomst van de hypotheekrenteaftrek naar de Kamer. Een aantal componenten uit die brief herkent u in de wet die nu voorligt, waaronder de annuïtaire aflossing. Daarnaast is de overdrachtsbelasting met het Lenteakkoord structureel verlaagd naar 2%. In het regeerakkoord zijn die componenten overgenomen.

Het huidige kabinet heeft daaraan toegevoegd dat de rente op een restschuld

gedurende tien jaar aftrekbaar is. Het is ervan overtuigd dat het voor de doorstroming op de woningmarkt heel belangrijk is dat mensen met een restschuld die mogelijkheid tot aftrek hebben. Daarnaast hebben we in het regeerakkoord 20 miljoen gevonden om startersleningen mogelijk te maken. Starters zijn ontzettend belangrijk om weer beweging in de woningmarkt te krijgen. Daarnaast bevat het regeerakkoord een aantal maatregelen voor de huursector. Ook daarover spreken we nu met elkaar.

Ik begin met de Wet herziening fiscale behandeling eigen woning. Daarbij spreek ik eerst over de toekomstbestendigheid van de regeling. Velen hebben daar terecht vragen over gesteld. Vervolgens ga ik in op het onderscheid tussen bestaande en nieuwe gevallen, de positie van starters, en de positie van bestaande gevallen. Daarna beantwoord ik een aantal andere vragen en vervolgens ga ik in op de verhuurderheffing.

Ik denk dat de kern van de bijdrage van de heer Essers heel terecht was hoe we het vertrouwen in de woningmarkt terugkrijgen. Dat is ook voor het kabinet en voor mij het kernpunt. Hoe zorgen we voor vertrouwen in dit pakket voor de woningmarkt en voor het bieden van zekerheid op de lange termijn? Dat geldt specifiek voor de hypotheekrenteaftrek, maar ook voor de huuraspecten. Vertrouwen is belangrijk omdat dit een onderwerp is dat iedereen raakt. Je huis is de plaats waar je thuiskomt. Het is een onderwerp dat ons persoonlijk raakt. Ook is het een onderwerp waar wij in het land allemaal terecht op worden aangesproken, of dat nou gebeurt bij politici in een zaal of gewoon in de rij bij de supermarkt.

Zeker in het afgelopen jaar zijn er ontzettend veel plannen over elkaar heen gebuiteld. Het was de heer Essers die daarop wees. Eigenlijk is er sprake van een soort plannendichtheid. Dat illustreert nog eens de enorme urgentie die in de samenleving wordt gevoeld om nu tot een aanpak van de woningmarkt te komen. Dat is natuurlijk winst. Om vertrouwen te krijgen, moeten we echter het einde van de discussie bereiken en een heldere koers uitzetten. Dat vind ik een belangrijke opgave voor het kabinet, en specifiek voor mijzelf en mijn portefeuille Wonen.

De wetsvoorstellen die nu voorliggen, vinden hun oorsprong nog deels in het vorige regeerakkoord, maar toch vooral in het Begrotingsakkoord. Dat werd vorig jaar in april gesloten in een bijzondere vorm van politieke verantwoordelijkheid. U herinnert zich waarschijnlijk nog de beelden van Jan Kees de Jager die pendeldiplomatie bedreef tussen verschillende fracties. Gelukkig waren zij bereid om hun verantwoordelijkheid te nemen en lastige maatregelen voor hun rekening te nemen, hoe verschillend ze ook in de politiek staan. Dat deden ze om Nederland financieel weer op orde te krijgen. Ik denk daar nog steeds met zeer veel waardering aan terug. Ik merkte ook bij de behandelingen aan de overkant dat de betrokken fracties nog steeds dat commitment delen. Uiteraard maakt u uw eigen afweging, maar ik hoop iets van het gevoel van dat Lenteakkoord ook hier terug te vinden.

Het spreekt voor zich dat de twee zeer ingrijpende wetsvoorstellen die hier voorliggen uitleg behoeven, en dat het kabinet in de komende jaren een vinger aan de pols wil houden bij de uitwerking. Waar dat mogelijk was, heb ik in de afgelopen weken scherpe randjes bijgevoeld. Nog maar twee weken geleden deed uw Kamer nadrukkelijk het verzoek om extra tijd te bieden aan mensen met een aflossingsvrije hypotheek die bij nader inzien toch willen aflossen middels een kapitaalverzekering. Inmiddels had een aantal banken namelijk te maken met zoveel belangstelling voor hypotheeklen dat het ze niet meer lukt om al die aanvragen te behandelen. Ik heb uw verzoek goed gehoord en ik heb vorige week, samen met collega Dijsselbloem, bekend kunnen maken dat we die gelegenheid nog drie maanden bieden om mensen te helpen. Daarmee maken we het belangrijke doel van aflossen ook voor bestaande gevallen gemakkelijker. Dat type maatregelen heb ik genomen om de landing van beide ingrijpende wetsvoorstellen mogelijk te maken. Ik ben er echter van overtuigd dat het nu van groot belang is dat we helderheid bieden door beide maatregelen op dit moment en op deze manier door te voeren.

De heer Van Strien (PVV): De minister zegt dat hij drie maanden extra tijd heeft gegeven. Dat lijkt me heel goed, maar waarom drie maanden? Ik heb namelijk begrepen dat voor een heleboel mensen die drie maanden ook nog krap is. De regering zou er eigenlijk geen enkele moeite mee moeten hebben om er bijvoorbeeld een jaar van te maken, want het alternatief dat mensen met hun aflossingsvrije hypotheek blijven zitten, is altijd duurder. Waarom trekt de regering er niet een heel jaar voor uit?

Minister Blok: Ik heb de banken hier uitgebreid over gesproken, maar ik heb geen signalen gekregen dat drie maanden onvoldoende zouden zijn voor de groep waar het nu om gaat. We moeten ons realiseren dat de maatregel, het verplicht annuïtair aflossen, al sinds april bekend is. Hij is nog niet in wetgeving vastgelegd, maar het was wel duidelijk dat hij zeer brede politieke steun had. Hij kwam ook terug in de verkiezingsprogramma's, dus voor het publiek is het geen verrassing. Er zijn ook veel mensen die al eerder om die reden een kapitaalpolis hebben afgesloten. Ik heb van de banken, die uiteindelijk de producten moeten verkopen, het signaal gekregen dat men hier heel goed mee uit de voeten kan.

Dan vraagt een groot aantal sprekers, met name mevrouw Sent en de heer Essers, waarom de andere maatregel over de hypotheekrenteaftrek nu niet wordt meegenomen: het geleidelijk afbouwen van aftrek in de hoogste schijf en de opbrengst teruggeven in de verlenging van de derde schijf. Dat heb ik niet gedaan om de volgende reden. Ik wees er al op dat ik veel van de Eerste Kamer gevraagd heb om in korte tijd twee complexe wetsvoorstellen te behandelen. Ik wilde nu die dingen aan de Kamer voorleggen die naar mijn stellige overtuiging echt in 2013 moeten ingaan. De

maatregel die enkele Kamerleden noemden, is voorzien voor 2014. Ik denk dat het ook voor het parlementaire proces zuiver is om elkaar de gelegenheid te bieden deze maatregel zorgvuldig te behandelen.

De heer Essers vroeg specifiek of aflossen tot 50% van de schuld niet voldoende zou zijn. Voor de goede orde: het wetsvoorstel raakt niet aan de mogelijkheid om een ander type te kiezen. Het is geen productdwang. Het wetsvoorstel raakt aan de aftrekbaarheid. Voor de aftrekbaarheid wordt aangegeven dat de hypotheek ten minste annuïtair afgelost moet kunnen worden. Eigenlijk keren we daarmee terug naar een situatie die heel lang gebruikelijk was in Nederland. Althans, mijn ouders vertellen nog wel eens over vroeger: je had eerst de woningnood, dan kreeg je na een lange wachtlijst misschien een huurwoning, en daarna ging je sparen en nam je een annuïtaire hypotheek. Daar is Nederland heel lang gelukkig mee gebleven, totdat steeds ingewikkelder fiscale constructies ontstonden. Ook internationaal is het zeer gebruikelijk om de hypotheek af te lossen. Er wordt door het buitenland met enige verbazing naar de aflossingsvrije hypotheek in Nederland gekeken. Die verbazing zou tot daaraan toe zijn, als het niet zo was dat die verbazing in deze financieel onrustige tijden ook leidt tot wantrouwen richting Nederlandse banken. Dat wantrouwen vertaalt zich in problemen met de funding en die krijgen we uiteindelijk allemaal terug als wij als hypotheekvrager naar een bank gaan of als ondernemer een krediet nodig hebben. Met het oog op de financiële stabiliteit is het naar mijn overtuiging winst dat Nederlandse hypotheeklen worden afgelost, zoals internationaal gebruikelijk is.

De heer Essers (CDA): Het probleem van de hypotheekrenteaftrek zoals we die afgelopen tien jaar hebben gehad, was dat je als fiscaal onnozel werd beschouwd als je eigen vermogen gebruikte om een lagere hypotheekrenteschuld te hebben. Dat heb ik altijd vreemd gevonden. Maar slaan we nu niet wat door, als mensen in 30 jaar tot nul moeten aflossen om hun hypotheekrenteaftrek te behouden. Waar komt die harde rigiditeit vandaan, terwijl voorheen alles mogelijk was? Waarom zouden we niet wat flexibeler zijn met de aflossingsgrens, en de periode van 30 jaar iets flexibeler hanteren? Slaan we nu niet door naar de andere kant, waardoor je reële financiering met vreemd vermogen fiscaal belemmert?

Minister Blok: Ik vind terecht dat u op het moment dat we een ingrijpende maatregel nemen, de kritische vraag stelt of de maatvoering juist is. Dat moeten we allemaal doen. Ik ging net in op de financiële stabiliteit. De vraag van de heer Essers richt zich vooral op de persoonlijke financiële huishouding. Al eerder is in de wetgeving vastgelegd dat na 30 jaar de hypotheekrenteaftrek helemaal eindigt. We merken dat een deel van het publiek zich dit niet realiseert. De maandlasten schieten ineens omhoog, als men een restschuld heeft na 30 jaar, want die is dan niet meer aftrekbaar. Het is niet onze taak om mensen die

een dergelijke beslissing bewust nemen, vermanend toe te spreken, maar ik krijg veel signalen dat mensen het zich niet realiseren.

Een tweede afweging is dat we ons realiseren dat de pensioenvoorziening minder is dan in het verleden. De vorige generatie kon rekenen op 70% van het eindloon, maar voor de huidige generatie is dit niet meer de verwachting. Het zijn middenlooppensioenen geworden. De inperking van het Witteveenkader komt hier ongetwijfeld nog aan de orde, maar het is reëel om ervan uit te gaan dat veel mensen het financieel minder breed zullen hebben dan de huidige generatie ouderen. Ook daarbij past het vrij hebben van de eigen woning. De heer Essers heeft gelijk dat men technisch een andere keuze zou kunnen maken, maar die heeft wel budgettaire consequenties. Het betekent echter ook echt iets voor het huishouden dat op die manier te werk gaat. Om die reden vind ik het een uitgebalanceerd voorstel.

De heer Essers (CDA): Ik wil één korte opmerking maken. Mensen werken steeds langer. De periode van 30 jaar is afgestemd op het klassieke patroon zoals we dat pakweg 10 jaar geleden hadden. We laten mensen steeds langer werken, dus dan ligt het voor de hand dat ze wat langer doen over de aflossing van hun schuld. Die 30 jaar is wat mij betreft niet heilig.

Minister Blok: Dat is ook een wezenlijk aspect. Verschillende partijen hebben in hun verkiezingsprogramma gewezen op de mogelijkheid voor starters of voor mensen onder een bepaalde leeftijd om een langere looptijd te kiezen. Dat heeft budgettaire consequenties omdat je meer hypotheekrente kunt aftrekken over de volle looptijd. De rente bouwt geleidelijker af, wat voor de schatkist tot een grotere uitgave leidt. Ik ben het met de heer Essers eens dat een langere doorlooptijd in het kader van de levensloopgedachte mogelijk zou kunnen zijn: je legt ergens een leeftijdsgrens en daaronder kun je een langere looptijd kiezen. In deze financieel moeilijke tijden loop ik echter tegen het feit aan dat ik daar geen financiering voor heb.

De heer Bröcker constateert dat de fiscale behandeling van de eigen woning complex wordt. Anderen wezen daar ook op maar de heer Bröcker ging er het meest uitgebreid op in. Ik constateer dat vooral de producten de afgelopen jaren zeer ingewikkeld geworden zijn. Er zijn bijvoorbeeld allerlei typen beleggingsverzekeringen. Een spaarhypotheek is in zijn uitvoering ingewikkeld maar levert een helder eindbedrag op. Er zijn echter heel veel mensen die bij het afsluiten van een beleggingshypotheek ooit een berekening gezien hebben op basis van 8% rendement en een overwaarde die ze misschien zouden realiseren. Deze mensen komen voor een deel van een koude kermis thuis. Dergelijke producten worden door het wetsvoorstel niet verboden, maar we realiseren ons heel goed dat de keuze die we maken door fiscale facilitering alleen voor ten minste annuïtaire aflossende hypotheek aan te bieden, tot een grote vereenvoudiging zal leiden.

Voor een groot deel van het publiek betekent dat een grote vereenvoudiging. Ik heb ook de hoop -- daarop ga ik de komende jaren ook nadrukkelijk monitoren -- dat de totstandkoming van een standaardproduct de concurrentie aanwakkert. Bij standaardproducten wordt de distributie vaak makkelijker en wordt het voor concurrenten, zoals buitenlandse banken, makkelijker om zo'n product aan te bieden. Dat is een van de effecten die ik hier ook mee beoog. Een van de effecten die we bereiken, is juist vereenvoudiging.

De heer De Lange vroeg me, als ik het goed heb begrepen, waarom we niet een stap verder zijn gegaan en niet centraal hebben voorgeschreven welke hypotheeksoorten nog zijn toegestaan. Dat zou een inperking van de contractvrijheid zijn. De route die we nu kiezen, via de fiscale begunstiging, zal ongetwijfeld tot gevolg hebben dat er massaal zal worden gekozen voor eenvoudigere producten. Als iemand echter in het kader van zijn persoonlijke financiële planning zegt daarnaast toch een aflossingsvrije lening te willen hebben, dan zou ik niet weten waarom de overheid dat zou moeten verbieden. We zeggen dan echter wel: daar kun je geen fiscale aftrek op krijgen.

De heer De Lange en de heer Reuten vroegen of er niet een te scherp onderscheid ontstaat tussen de bestaande en de nieuwe gevallen. Er is gekozen voor de eerbiedigende werking van de bestaande gevallen. Ik ben ervan overtuigd dat het ook in juridische zin geen ongerechtvaardigd onderscheid is, omdat er een heel objectief verschil is tussen bestaande gevallen en nieuwe gevallen. De bestaande gevallen hebben op het moment waarop ze de hypotheek aangingen, keuzes gemaakt op grond van de toen geldende wetgeving en hun financiële situatie op dat moment. Op die basis hebben ze een inschatting gemaakt van hun vermogen om te kunnen terugbetalen. Als je deze mensen met ingrijpende wijzigingen zou confronteren, dan kunnen we niet uitsluiten dat ze financieel heel erg knel zullen komen te zitten, mogelijk zelfs zodanig dat ze de maandlasten niet meer kunnen dragen en het huis moeten verkopen. Dat zou ik echt onwenselijk vinden. Verder is er ook een juridische traditie van het respecteren van bestaande gevallen. Ik kan goed visualiseren wat het betekent voor mensen. Daarom vind ik het logisch dat we het onderscheid op deze manier maken.

De heer De Lange (OSF): Ik begrijp de redenering die de minister ophangt. Die is helder genoeg. Maar als we het woord "hypotheekrenteaftrek" nu eens vervangen door "pensioenen", dan is het toch niet zo heel anders? Ook daarbij zijn heel heldere verwachtingen gewekt. Ook daarbij zijn heel veel mensen met hun financiële planning afgegaan op wat ze in redelijkheid konden verwachten. Bij dat onderwerp schroomt het kabinet niet om, in de woorden van de staatssecretaris, zeer ingrijpende maatregelen te nemen die op een zeer vergelijkbare manier een heel grote groep, namelijk 3 miljoen gepensioneerden, treffen. Dat zal bij de hypotheekrenteaftrek en het aanpakken van de bestaande gevallen overigens ook gebeuren. Kan

de staatssecretaris uitleggen wat het verschrikkelijk principiële verschil is tussen wat hij voor ogen heeft bij de hypotheekrenteaftrek, namelijk het volledig beschermen van de bestaande rechten zonder welke ingreep dan ook, en wat hij bij de pensioenen beoogt? Ik weet dat de pensioenen vandaag niet als zodanig als onderwerp op de agenda staan, maar het moet me toch van het hart dat dit bij mij tot totaal onbegrip leidt.

Minister Blok: Ik kijk even naar de voorzitter. Ik wil wel even kort ingaan op de pensioenen als hij mij dat toestaat. Dat is het geval. De heer De Lange weet van een vorig optreden dat dit onderwerp me zeer aan het hart gaat. Mijn beide initiatiefwetsvoorstellen gingen daarover. Ook bij de oudedagsvoorziening wordt gewerkt met uitgebreide overgangstermijnen. De AOW-leeftijd wordt zeer geleidelijk verhoogd. Dat is ook allang aangekondigd. Het Witteveenkader, zoals geschetst in het regeerakkoord, wordt vanaf een bepaalde datum minder ruim, maar dat betekent niet dat al betaalde pensioenen daardoor beperkt zouden worden. Dus ook hierbij wordt gewerkt met een overgangstermijn, maar ongetwijfeld wordt daar ook in dit huis nog uitgebreid over gediscussieerd. De heer De Lange heeft gelijk: ook dat is een zeer wezenlijk onderwerp.

De heer Reuten (SP): Ik begrijp de overwegingen van de minister over dat respecteren et cetera, maar het gaat in feite om een afweging tussen enerzijds discriminatie en anderzijds hetgeen hij noemt. In die afweging zegt hij: die discriminatie kan me niet schelen, ik leg alle accent op het respecteren van oude rechten. Daarom heb ik gevraagd of hij met die twee punten niet tot een andere afweging had kunnen komen. Hij negeert nu één kant.

Minister Blok: De heer Reuten formuleert het scherp. Dat mag. Ik heb echter niet gezegd dat het me niet kan schelen. Het gaat hier om een heel grote ingreep op een belangrijk onderwerp. Daarover verschillen we niet van mening. Er is echter een zeer objectief verschil tussen bestaande hypotheek en het aangaan van een nieuwe hypotheek of het verhogen van een bestaande hypotheek wegens een verhuizing of om een andere reden. Ook voor dat laatste geldt na 1 januari de verplichting tot annuïtair aflossen. Er is een wezenlijke onderscheid. Mensen met een bestaande hypotheek hebben op die basis hun woonlasten, hun vermogen om terug te betalen, berekend en kunnen dat niet veranderen zonder ingrijpende maatregelen, waaronder mogelijk zelfs verkoop. Bij het aangaan van een nieuwe hypotheek gaat het echt om een nieuwe beslissing.

De heer Essers vroeg met betrekking tot dit onderwerp specifiek welke effecten dit zou hebben op de woningmarkt. Ik beluisterde in zijn woorden heel duidelijk dat hij van de lijn is dat het respecteren van bestaande gevallen daarbij het uitgangspunt moet zijn. Bestaande gevallen die verhuizen en daarbij een hogere hypotheek aangaan, worden gerespecteerd in hun rechten

voor zover het het al bestaande deel betreft, dat bijvoorbeeld aflossingsvrij is. Dat is heel bewust gedaan. Als we dat niet gedaan zouden hebben, zou de woningmarkt nog meer bevrozen en zouden de mensen zeggen: ik heb nu de oude, gunstige regeling en die verlies ik nu door de verhuizing. Die mensen hebben nu alleen wat betreft de verhoging te maken met de nieuwe regeling. Ik ben ervan overtuigd dat je de doorstroming op die manier niet blokkeert, maar dat je toegroeit naar een systeem waarin uiteindelijk iedereen na 30 jaar aflost en waarin over 30 jaar iedereen onder de nieuwkomers zal vallen. De doorstroming blokkeren we op die manier niet.

De heer Essers vroeg ook of we nog verdere aflossingsstimulerende maatregelen konden overwegen. Ik wees er al op dat ik naar aanleiding van het verzoek de mogelijkheid daartoe met drie maanden heb verruimd. Het punt is dat een aflossingsstimulerende maatregel financieel voordeel moet opleveren ten opzichte van niet aflossen. Anders is die niet aantrekkelijk voor een rationeel handelend persoon. Een financieel voordeel voor de persoon betekent een nadeel voor de schatkist. Het is technisch mogelijk om regelingen te bedenken. Ik ben graag bereid om een aantal opties aan de Kamer toe te zenden. Dat lukt overigens niet op heel korte termijn. Conceptueel kom je echter op regelingen die de schatkist geld kosten, want anders zijn ze niet aantrekkelijk. Dan kom je ook op de vraag waarover we het net hadden, over de bestaande en de nieuwe gevallen: hoe rechtvaardig is het om bestaande gevallen, die nog een voor hen gunstige aflossingsvrije hypotheek hebben, ook nog eens extra te begunstigen met een fiscaal aantrekkelijke aflossingsregeling? Nogmaals, ik wil dat de Kamer graag nog eens uitgebreider voorleggen, met een aantal opties, maar deze aspecten kan ik zo, filosoferenderwijs, al wel bedenken.

De heer Essers (CDA): Toch zijn er maatregelen te bedenken die, als je het netto bekijkt, een eigenwoningbezitter per saldo geld kosten. Je lost af en het rentevoordeel dat je daarvan hebt, is altijd minder. Aan de andere kant wordt zijn eigenvermogenspositie wel een stuk verbeterd. Je moet niet een maatregel bedenken die een-op-een is qua fiscaal voordeel of die zelfs nog meer fiscale voordelen oplevert. Nee, de belastingplichtige moet overtuigd worden, net zo goed als dat nu geldt voor nieuwe woningbezitters, dat het in hun belang is dat zij hun eigen woningpositie verbeteren. Het uitbreiden van de Hillenregeling zou een heel goed alternatief zijn dat helemaal niet zo veel geld hoeft te kosten, maar er is een regeling die de Staat heel weinig hoeft te kosten. Mensen die nu een aflossingsvrije hypotheek hebben en gewoon willen houden, kunnen over een jaar of wat tot de conclusie komen: dat is niet verstandig, ik kan die beter omzetten in een spaarhypotheek. Dan is toch altijd beter voor de Nederlandse economie, voor die mensen zelf en ook voor de schatkist om daarin mee te gaan? Nu hebben zij een onbeperkte

hypotheekrenteaf trek. Waarom zijn wij daar niet wat soepeler in?

Minister Blok: Wij delen het belang van aflossen. Ik zal zo nog ingaan op de vragen over het feit dat er meer spontaan wordt afgelost. Dat is inderdaad een gunstige ontwikkeling.

In de doorrekeningen van het Lenteakkoord en het regeerakkoord is er wel degelijk een opbrengst door het niet meer aanbieden van kapitaalverzekeringen. Mensen die boven de vrijstelling in box 3 uitkomen, betalen een vermogensrendementsheffing. Juist zij zullen kiezen voor een kapitaalverzekering en daarmee hun belastingdruk reduceren. De spiegelbeeldige situatie is dat je een opbrengst voor de schatkist mist. Nogmaals, ik ben graag bereid een aantal opties op papier te zetten. De heer Essers noemde een uitbreiding van de Hillenregeling, maar gaf ook aan dat dat geld vraagt. Laten wij afspreken dat ik een aantal rekenvoorbeelden maak en dat aan de Kamer doe toekomen.

De heer Bröcker vroeg specifiek of er nog mogelijkheden zijn om de regels voor starters te versoepelen. Ik gaf al aan dat wij met de 20 miljoen voor de startersleningen in het regeerakkoord, ondanks de financieel magere tijden, niet alleen het belang van starters hebben onderkend, maar ook echt de daad bij het woord hebben gevoegd. In het interruptiedebat met de heer Essers ging ik al in op een andere mogelijkheid: het verlengen van de lening. Technisch kan dat, maar het brengt kosten met zich voor de schatkist. Daarom kan ik, hoe vervelend ik dat ook vind, op dit gebied geen toezegging doen.

Als ik de heer Van Boxtel goed heb begrepen, was zijn zorg dat de annuïtaire aflossing de leencapaciteit beperkt. Dat is niet zo, want in de normen voor hypotheekverstrekking wordt al uitgegaan van annuïtaire aflossing. Ook als iemand op dit moment een aflossingsvrije hypotheek neemt, wordt zijn leencapaciteit berekend op basis van een annuïteit.

De heer Van Boxtel en de heer Ester vroegen of starters nu nog een koopwoning kunnen kopen. Ik weet niet hoe het u vergaat, maar u kunt zich voorstellen dat ik erg veel word aangesproken op het onderwerp wonen. Inmiddels heb ik al meerdere malen meegemaakt dat mensen tegen mij zeiden: ik woon in een huurwoning en ik heb gehoord van uw plannen. Ik kreeg er niet altijd applaus voor, maar mensen deelden wel met mij dat zij om die reden hebben gekeken hoeveel hypotheek zij kunnen krijgen en of zij daarvoor een huis kunnen kopen. Hier geldt natuurlijk het Cruiffiaanse gezegde: elk nadeel heeft zijn voordeel. De huizenprijzen waren door de onzekerheid al het dalen, ook voordat wij deze maatregelen aankondigden. Daardoor zijn starterswoningen veel toegankelijker geworden. Hier in de stad Den Haag staan op dit moment 3.000 woningen te koop rond de €170.000. Die starterswoningen zijn toegankelijk bij een hypotheeklast van rond de €700 per maand. Dan wordt zo'n stap aantrekkelijk voor een huurder met een middeninkomen. Juist voor deze groep is het

van belang dat het in het Lenteakkoord gelukt is om de overdrachtsbelasting permanent te verlagen. Vroeger rekende je zo 10% voor de kosten koper, waarvan 6% voor deze belasting en 4% voor de notaris en de makelaar. Die verlaging met 4% helpt mensen echt over de drempel. Dus ja, het zijn lastige tijden, maar gelukkig worden die starterswoningen toegankelijker. Je ziet het ook in de analyses van onderzoeksbureaus, ook buitenlandse onderzoeksbureaus, zoals Moody's kort na het verschijnen van het regeerakkoord en vanochtend Fitch. Zij zeggen allemaal: de maatregelen hebben een grote impact, maar door de balans tussen de ontwikkelingen op de koopmarkt en op de huurmarkt ontstaat er een nieuw evenwicht omdat een deel van de huurders de stap naar de koopmarkt maakt. Dat commentaar van mensen die zelf helemaal niet betrokken zijn bij de precieze werking van de woningmarkt in Nederland illustreert dat iedereen die werking onderkent.

De heer Ester vroeg specifiek of het kabinet de mogelijkheid wil bekijken om bouwsparen te stimuleren. Hij realiseert zich met mij dat een aparte regeling die door de overheid wordt ondersteund weer een beslag op de schatkist betekent en dat hij om die reden van mij al een voorzichtige houding mag verwachten. Er is nog een tweede aspect. Veel analyses van de Nederlandse financiële markten geven aan dat wij in Nederland al heel veel beklemd vermogen hebben. Er zijn in Nederland begrijpelijke zorgen over de pensioenen, maar in vergelijking met andere landen is erg veel geld beklemd in pensioenen. De mogelijkheid tot het sluiten van een kapitaalverzekering eigen woning wordt met dit wetsvoorstel beëindigd, maar ook daarin zit heel veel geld beklemd. Ik hoor toch regelmatig van mensen die, omdat het ze later in het leven tegenzit, zeggen: had ik dat maar niet gedaan. Een bouwspaarregeling zou op de een of andere manier ook beklemd zijn, want de bonus die je eraan koppelt hangt samen met het bestedingsdoel, dat alleen maar een eigen huis kan zijn. Los van de budgettaire overwegingen vind ik dat ook een reden om er voorzichtig mee te zijn.

De heer Essers vroeg nog naar de mogelijkheden om bestaande aflossingsvrije hypotheeken af te lossen. Ik meen dat ik hem beantwoord heb door middel van de verruiming die het kabinet mogelijk heeft gemaakt.

De heer Van Boxtel vroeg hoeveel huishoudens momenteel onder water staan. De meest recente cijfers die ik daarover heb, zijn van de Amsterdam School of Real Estate. Men schat in dat momenteel zo'n 700.000 huishoudens een schuld hebben die hoger is dan de waarde van het huis. Men berekent daarbij een gemiddelde schuld per huishouden van €34.000 en landelijk een schuld van 24 miljard. Dat is zo'n 4% van de totale hypotheekschuld in Nederland. Dat is een aanmerkelijke groep. Dat was ook de reden voor het kabinet om de restschuldfaciliteit in het leven te roepen die de aftrek mogelijk maakt. Daaraan gekoppeld hebben wij in het besluit vorige week, waarin wij ook de mogelijkheid hebben

geïntroduceerd om meer rekening te houden met een groei in inkomen, aangegeven dat de loan-to-value ratio, het bedrag van de lening ten opzichte van de waarde van de woning, ruimer mag zijn voor het geval sprake is van restschulden. Anders zou je in de regelgeving financiering onmogelijk maken.

De heer Van Boxtel vroeg of restschulden daadwerkelijk worden gefinancierd door banken. Ik heb mijn eerste weken nadrukkelijk ook gebruikt om die gesprekken aan te gaan. De mensen met wie ik sprak bij de verschillende banken zeiden dat zij blij zijn met de fiscale aftrek en ook dat zij echt bereid zijn om die leningen te verstrekken. Ik gaf net al aan dat ik het van groot belang vind om de vinger aan de pols te blijven houden. De Tweede Kamer heeft mij er in een motie ook om gevraagd. Ik ben van plan te meten in welke mate die restschulden worden gefinancierd.

De heer Van Boxtel (D66): Ik dank de minister voor deze gegevens. Ik schrik overigens best wel van die aantallen en naar ik aanneem de minister ook. 700 huishoudens is geen flauwekul; dat is echt heel veel. Ik heb de minister horen zeggen dat hij in het voorjaar met nadere maatregelen wil komen om te kijken hoe het moet met de verhuurheffing. De Nederlandsche Bank heeft zorgen geuit over de stagnatie op de woningmarkt en roept eigenlijk op tot haast.

Ik heb gisteren in een interventie aan de heer Bröcker en anderen gevraagd of zij niet met mij van mening waren dat de minister eerder met informatie zou moeten komen, eigenlijk rond 1 februari. Zeker nu ik deze enorme aantallen hoor, die ook tot stagnatie in de doorstroming leiden, doe ik u het vriendelijke verzoek om eerder met aanvullende plannen te komen dan ergens in het voorjaar, want dan praat je misschien wel over mei.

Minister Blok: Vindt u het goed als in het onderwerp verhuurderheffing straks behandel?

De heer Van Boxtel (D66): Ik vind het goed, maar alles hangt in dit dossier met alles samen. Dat is de reden waarom ik het nu al vraag.

Minister Blok: Dit was niet het enige antwoord dat ik u ging geven. Het gevoel van urgentie deel ik namelijk. Dat is precies de reden waarom ik hier sta en aan u voorleg om beide voorstellen te steunen. Ook ik neem natuurlijk waar dat hier en daar in de samenleving wordt gevraagd of het niet kan worden uitgesteld of op een andere manier kan worden gedaan. Tegelijkertijd ben ik er zo van overtuigd dat na al die rapporten waar de heer Essers op wees, en na jarenlang debat, we waarschijnlijk allemaal nog wel een onderdeel kunnen vinden dat anders kan. Tegelijkertijd geven veel externe analyses aan dat dit wel een gebalanceerd pakket is. Het publiek realiseert zich inmiddels volop dat dit eraan komt. Vanmiddag zag ik een krant die keurig voor zijn lezers beschreef, wat er per 1 januari gaat gebeuren, als deze Kamer daarmee instemt. Daarom vind ik het zo belangrijk dat we dit snel doen. Bij de verhuurdersheffing kan ik u hopelijk er ook van overtuigen dat ik ook daar met

alle mogelijke spoed te werk wil gaan. Wat wij nu met deze wet aan het doen zijn, is mijn invulling van de spoed. Ik realiseer mij dat ik daarmee een groot beroep op de Kamer doe, want zij heeft in een maand twee heel complexe wetten moeten doorgronden.

De heer Van Boxtel vroeg specifiek of ik al cijfers heb over de extra aflossing. Die heb ik nog niet. Het is logisch dat ik die cijfers pas na de jaarafsluiting heb.

De heer Reuten ging specifiek in op de vraag, of de hypotheekrenteaftrek de hogere inkomens meer bevoordeelt dan de langere inkomensgroepen, een klassiek politiek debat. Het is eigenlijk een onvermijdelijk gevolg van een progressief belastingstelsel dat, op het moment dat er een aftrek is, mensen die onder een hoger tarief vallen, ook tegen dat hogere tarief aftrekken. Ook met die aftrek is het nog steeds zo dat de 20% hoogste inkomens in Nederland 75% van de inkomstenbelasting betaalt, ook na aftrek van de hypotheekrente. De heer Reuten maakt de analyse puur binnen het woondossier. Er zijn natuurlijk andere onderwerpen waar lagere inkomens juist veel meer profijt van hebben, waarbij ik denk aan de huurtoeslag en de zorgtoeslag. Dat is de reden waarom we, met alle beperkingen die eraan zitten, met koopkrachtplaatjes werken die al die effecten meenemen. Zij laten voor Nederland, in vergelijking met de landen om ons heen, een heel gebalanceerd beeld zien.

De heer Reuten en de heer Van Strien vroegen naar de hoogte van de hypotheekrente in Nederland, en of ik daarnaar onderzoek wil doen. De marge op woninghypotheken in Nederland ligt hoger dan in landen om ons heen. Dat heeft overigens zeer waarschijnlijk te maken met het aspect waarover ik het eerder had, namelijk dat in landen om ons heen wordt afgelost op hypotheken, en daarnaast dat het buiten Nederland vrijwel nooit voorkomt dat je 100% of meer van de waarde van een huis kunt lenen. Er zit dus een risicopremie in de Nederlandse hypotheken. Dat neemt allemaal niet weg dat ik wel vind dat we de vinger aan de pols moeten houden, want er zijn relatief gezien maar weinig hypotheekverstrekkers in Nederland. Dan is het reden om goed op te letten of daarover niet impliciet of expliciet afspraken worden gemaakt. De NMa heeft daar al een onderzoek naar gedaan, en heeft dat toen niet geconstateerd. Maar ik weet dat ze weer bezig is met zo'n onderzoek, dat in de loop van komend jaar zal worden gepubliceerd. De vinger wordt dus aan de pols gehouden.

De heer Van Strien (PVV): Ik ben erg blij met wat de minister zegt over dat onderzoek. Het gaat over heel veel geld: al snel enkele miljarden euro's, ook aan aftrek. Kan de minister de toezegging doen dat hij daarover eind volgend jaar rapporteert aan deze Kamer?

Minister Blok: Het onderzoek wordt gedaan door de NMa, en de NMa-onderzoeken zijn openbaar. Eigenlijk hebt u mij niet nodig om daarvan kennis te nemen. Ik hoop dat ik u met de constatering dat

de lage rente in andere landen deels wordt veroorzaakt door het aflossen wat daar gebeurt, ervan kan overtuigen dat u deze wet zou moeten steunen. Uiteindelijk hebben consumenten daar voordeel van.

De heer Reuten (SP): Kunnen we de conclusies van de minister uit het NMa-onderzoek horen?

Minister Blok: De conclusies die ik eraan verbind? Geen probleem, krijgt u van me.

Ik wil de verhuurderheffing in drie blokken behandelen: de maatschappelijke effecten van het voorliggende voorstel, eventuele alternatieven en aanpassingen en maatregelen die worden aangekondigd in het regeerakkoord. Daar zal ik naar vermogen op ingaan.

De voorzitter: Kunt u daar wat tempo bij maken?
**

Minister Blok: Zeker, voorzitter.

Mevrouw Sent, de heer Ester en de heer De Lange vroegen hoe de verhuurderheffing bijdraagt aan het functioneren van de woningmarkt en past in onze bredere visie op die woningmarkt. De huurmarkt vraagt -- dat is een analyse die al jaren wordt gemaakt -- ook om een ingrijpende hervorming. De huurmarkt functioneert niet goed, met als meest opvallende aspect dat er tegelijkertijd sprake is van veel mensen op een wachtlijst, vaak juist mensen voor wie sociale huisvesting bedoeld is, mensen met lage inkomens, en dat er tegelijkertijd huurwoningen bewoond worden door mensen die ooit zo'n laag inkomen hebben gehad, want anders hadden ze geen recht op een sociale huurwoning, maar met wie het gelukkig beter is gegaan in het leven. Ze constateren echter dat ze een zodanige woonkwaliteit hebben tegen een relatief lage prijs dat ze blijven wonen. Dat zorgt voor nodeloos lange wachttijden, juist bij de groep voor wie het nodig is. Vandaar dat we tegelijkertijd voorstellen om de huren te verhogen -- die wetgeving ligt deels bij de Kamer voor, en het regeerakkoord geeft er nog een verdere invulling aan -- en de verhoging af te romen met de verhuurderheffing. Ja, die verhuurderheffing is een bijdrage aan het algemene financiële probleem. Het is ook zo dat we in Nederland financieel zeer moeilijke tijden doormaken en dat het kabinet in dezen heeft afgewogen: het is waar we de mogelijkheid bieden van hogere inkomsten in de sociale verhuur, redelijk dat we vragen om ook een bijdrage te leveren aan het algemene financiële probleem. Het is ook historisch juist, omdat er decennialang, heel begrijpelijk tegen de achtergrond van de wederopbouw en de woningnood, miljarden aan gemeenschapsgeld in sociale huisvesting zijn geïnvesteerd. Daar heeft vervolgens de enorme waardeontwikkeling plaatsgevonden die we allemaal kennen. Dan is het ook redelijk dat, waar je liquiditeiten genereert met die huurverhoging, je ook een bijdrage van de sector vraagt. Ik wijs er nogmaals op dat de samenhang van de maatregelen in de huur- en koopsfeer door externe

analyses wordt onderschreven als een verstandige aanpak. Maar ik loop er tegelijkertijd niet voor weg dat dit pijnlijke maatregelen zijn. Ik realiseer me dat een huurverhoging mensen in de portemonnee raakt, het zorgt voor onrust, het maakt het noodzakelijk om andere investeringsafwegingen te maken, maar ik ben er wel van overtuigd dat het totale pakket echt bijdraagt aan de werking van de woningmarkt.

De heer Van Boxtel (D66): Ik denk dat u in ieder geval mijn fractie niet hoeft te overtuigen van de al jarenlang bij ons bestaande notie dat er op de hele woningmarkt ingrijpende hervormingen nodig zijn. Ik sta dat hier niet te zeggen voor eigen gelijk, maar het is gewoon goed dat we nu ook die stappen zetten. Dit Belastingplan en de 800 miljoen die geraamd zijn, daar gaan we mee akkoord. Dat is evident. U hebt er zelf als kabinet nog eens 1,2 miljard boven op gedaan. Ik lees dan interviews waarin u zegt dat de corporaties dan maar eventueel woningen, onroerend goed moeten verkopen om te kijken of ze aan die bedragen kunnen komen. U hebt net verteld hoeveel er onder water staan en dat er dus ook geen kopersmarkt is. Ik ben zo bang dat u als kabinet met deze planvorming die voorbijgaat aan dit Belastingplan dat we gaan accorderen, eigenlijk zelf al onder water staat met die ramingen. Wat vindt u daarvan?

Minister Blok: Wat u noemt, ligt nu niet voor; wat nu voorligt is het komend jaar 50 miljoen en het jaar daarna 800 miljoen. Voor die 800 miljoen is een uitgebreide analyse gemaakt door het Centraal Fonds Volkshuisvesting. Daarin heeft het fonds aangegeven dat dit goed te dragen is. Er zijn geen dramatische consequenties op het gebied van investeringscapaciteit. Ik ben ervan overtuigd dat wat nu voorligt, getoetst en dragelijk is. Ik kom natuurlijk bij u terug met het vervolg, de 1,2 miljard. Ook kom ik natuurlijk bij u terug met de uitwerking van zowel de huurverhoging -- die ligt al voor, maar op grond van het regeerakkoord ben ik voornemens die deels aan te passen -- als ook -- en daar zit eigenlijk de crux in de discussie -- het woningwaarderingssysteem. Eigenlijk is er ook geen discussie dat de 2 miljard op te brengen is uit de huurverhoging. Waar het spaak zou kunnen lopen, is dat je tegelijkertijd een woningwaarderingssysteem introduceert gebaseerd op 4,5% van de WOZ-waarde. Die 4,5% heeft een intrigerende geschiedenis. Die werd eigenlijk heel breed gedragen. Die stond in Wonen 4.0 en ook in veel verkiezingsprogramma's, in ieder geval in die van CDA, PvdA en GroenLinks. Die werd dus eigenlijk heel breed gedragen als alternatief voor het vrij ingewikkelde puntenstelsel. Het is op die manier ook in het regeerakkoord terechtgekomen. Bij de doorrekening door het CPB gingen geen alarmbellen af. Vervolgens ontstond een maatschappelijk debat. Het is goed dat er kritisch naar gekeken wordt want dit zijn ingrijpende maatregelen. Het Centraal Fonds Volkshuisvesting maar ook andere instellingen zeiden dat de samenloop tot problemen aanleiding kan geven.

Dat is nu ook precies de reden dat ik heb aangegeven, niet alleen in het interview in de Volkskrant maar ook in de Kamer, dat ik niet voornemens ben de 4,5% onverkort in te voeren. Het is namelijk niet mijn doel om onuitvoerbare regelingen op te leggen of woningcorporaties financieel over de kling te jagen.

Pas sinds vorige week beschik ik over de echt uitgewerkte vergelijking tussen de berekeningen van het Centraal Planbureau en die van het Centraal Fonds Volkshuisvesting. Ik heb die ook openbaar gemaakt omdat ik het ook van belang vind dat er op een bijna wetenschappelijke manier een openbaar debat over kan plaatsvinden. Met die cijfers zijn we nu hard aan het rekenen. Ik kan u in plaats van het voorjaar, het vroege voorjaar toezeggen. Ja, ik onderken de urgentie. Ik hoop ook dat u het met mij eens bent dat we dit zorgvuldig moeten doen. Ik kan waarschijnlijk niet alle partijen gelukkig maken. Het is een heffing en ik realiseer me dat mensen daar in feite niet gelukkig van worden. Ik wil in ieder geval de gelegenheid hebben om wat betreft de uitwerking af stemmen met corporaties, gemeenten en huurdersorganisaties over welke kant ik opdenk. Nogmaals, u krijgt de gelegenheid om op beide onderdelen te discussiëren. Daarmee hoop ik aan uw zorg tegemoet te komen.

De heer Van Boxtel (D66): Dank. Dat scheelt voor de tweede termijn. Ik ben de minister erkentelijk voor deze toezegging. Bij het vroege voorjaar ga ik echt uit van februari, omdat het richting de markt en de gehele bevolking nodig is om met signalen van weer opbouwend vertrouwen te komen. We moeten door die stagnatie. Dus dank voor deze toezegging. Ik vertrouw er ook op dat wij net als de Tweede Kamer meteen actueel geïnformeerd zullen worden.

Minister Blok: Ik zeg graag toe dat de brief die ik aan de Tweede Kamer heb beloofd ook direct naar de Eerste Kamer gaat. Voor de goede orde: het gaat uiteindelijk om wetgeving. Dus echte zekerheid is er op het moment dat de Eerste en de Tweede Kamer ja hebben gezegd. Wat ik in het vroege voorjaar lever, is een notitie met de invulling. Echter, zekerheid is er natuurlijk pas als het in het Staatsblad staat.

De heer Essers (CDA): Het wetsvoorstel dat nu voorligt, ziet zowel op 2013 waarbij sprake is van een vrij beperkte budgettaire dekking van 50 miljoen, als op 2014 waarbij het gaat om 800 miljoen. En daar moeten we nu over beslissen. Gegeven de onduidelijkheden die er nog bestaan en gegeven de verschillende varianten die naar voren zijn gebracht om de opbrengst die ingecalculeerd is op een andere manier te realiseren, zonder dat dit de investeringscapaciteit van woningcorporaties aantast, is mijn vraag of u bereid bent een splitsing aan te brengen in het wetsvoorstel voor 2013 en voor 2014.

Minister Blok: Ik begrijp uw vraag maar die introduceert toch een zekere onzekerheid. Waar ik

het net met de heer Van Boxtel en, naar ik vermoed, ook met u hartgrondig eens ben dat we zekerheid moeten creëren, ook waar het vervelend nieuws is -- zo'n verhuurderheffing is namelijk vervelend nieuws -- zou zo'n knip toch een onzekerheid introduceren. De 800 miljoen is doorgerekend en leidt niet tot grote zorgen, althans niet over de financierbaarheid ervan. U hebt alle mogelijkheden om over de vervolgstap en de manier waarop de huurverhoging en de woningwaardering wettelijk vastliggen, uw rechten te laten gelden.

De heer Essers (CDA): Die rechten hebben we nu. Er zijn eigenlijk een aantal smaken. We kunnen de wet aannemen. Dan zitten we ook vast aan 2014. We kunnen de wet verwerpen en dan hebt u een groot probleem en wellicht ook de Nederlandse economie. U kunt ook zeggen, gehoord de bezwaren en de alternatieven die zijn voorgedragen, dat u bent bereid om er nog eens goed naar te kijken en de mogelijkheden voor 2014 open te laten.

Minister Blok: Ik ben blij dat de heer Essers het zo formuleert dat niet alleen ik maar ook de Nederlandse economie een probleem heeft als we een gat van 800 miljoen zouden hebben. Dat is ook de reden van mijn terughoudendheid. Niet omdat ik u niet alle gelegenheid wil bieden om over de woningwaardering en de huurverhoging te discussiëren en er uiteindelijk ja of nee tegen te zeggen, maar wel omdat ik de grote zorg in Nederland maar ook in de buitenwereld heb gezien voordat het Lenteakkoord er was. Europa was ongerust, de financiële markten waren ongerust en wij waren ongerust. Wij hebben toen zekerheid weten te creëren door op een aantal belangrijke terreinen, zoals de annuïtaire aflossing en de verhuurderheffing, niet alleen 2013 mee te nemen maar ook andere jaren. Dat doorbreek je dan toch door zo'n scherpe knip er in aan te brengen, hoewel ik de heer Essers goed versta dat hij zegt dat die 800 miljoen er op de een of andere manier moeten komen. Dus begrijp mijn terughoudendheid uit zorg over de financiële stabiliteit en de begroting.

Naar aanleiding van de interruptie van de heer Van Boxtel heb ik eigenlijk al een aantal vragen beantwoord die door mevrouw Sent zijn gesteld. Mevrouw De Boer heeft gewezen op de dialoog met de samenleving. Ik heb al aangegeven dat ik mijn eerste weken ook heb gebruikt voor uitgebreide gesprekken met corporaties en huurdersorganisaties. Voordat ik met genoemde notitie kom, wil ik nog een keer die sondering doen. Maar ik denk ook dat wij met elkaar moeten constateren dat de grote financiële nood soms leidt tot maatregelen waarvan een deel van de samenleving zegt: dit doet echt wel pijn. Dat is ook zo. Dat was ook zo op het moment dat onze partijen goed samenwerkten bij het Lenteakkoord. Wij hebben toen ook beiden meegemaakt dat een deel van ook onze achterban dat zei. Uiteindelijk staan wij als regering ook voor de taak om de financiën op orde te krijgen en helderheid in de woningmarkt te brengen. Dus ja, ik werk aan

draagvlak, maar ik kan niet garanderen dat ik voor alle aspecten uiteindelijk ook iedereen zal meekrijgen.

Ik heb hiermee hopelijk al heel veel vragen beantwoord. De heer Essers heeft nog een aantal varianten geschetst voor de manier waarop je de huurverhoging zou kunnen doorvoeren. Hij noemde onder meer een aanpak via een huursombenadering, die wij overigens ook in het regeerakkoord delen, maar in zijn tekst noemde hij dat specifiek voor een periode van één jaar. Ik wil wel met een voorstel komen dat ook die langjarige zekerheid biedt, want een oplossing voor één jaar is natuurlijk voor de meerjarige investeringsbeslissingen van een woningcorporatie misschien minder dan een half ei. Dus ik hoop de heer Essers er op het moment dat ik met die voorstellen kom, waarin een huursombenadering zal zitten, toch van te kunnen overtuigen dat wij dan ook een langjarige aanpak moeten schetsen.

Een tweede optie die de heer Essers noemde, is om in één keer, of in ieder geval heel snel, naar 100% van de maximaal redelijke huur te gaan. Ik neem aan dat hij doelt op het feit dat gemiddeld tussen de 70 en 75% van de maximale huur wordt berekend. Als je het in één keer zou doen -- maar ik denk ook niet dat de heer Essers het zo bedoelt -- maak je natuurlijk een enorme sprong. De 6,5% op de inflatie die nu als hoogste bandbreedte wordt genoemd, is ingrijpend, maar in één keer 20 of 25% zou zeer ingrijpend zijn. Dus ik denk dat je hoe dan ook in die groei toch een fasering zult moeten aanbrengen. Ook in het model dat in het regeerakkoord wordt geschetst en dat nog aan u wordt voorgelegd, bied je een groei die natuurlijk uiteindelijk leidt tot die maximaal wettelijk toegestane huur, en die zelfs kan worden doorbroken voor die mensen die echt een goed inkomen hebben. Het is goed om daarvoor wat meer tijd te nemen. Ik weet namelijk ook niet of je echt zou moeten verplichten om altijd 100% te berekenen, omdat dat in schaarstegebieden waarschijnlijk wel een marktconforme huur is, maar het in krimpgebieden zeer waarschijnlijk onredelijk is. Je zult dus ook geen huurders vinden wanneer je altijd 100% van de wettelijk toegestane huur berekent.

Dus ook op zo'n aspect zou je moeten doorrekenen. Ook dat zal een onderdeel zijn van de analyse die ik maak. Daarop kom ik graag bij u terug om te kunnen beoordelen de resultaten goed uitpakken. Dit is een interessante optie, die ik zal meenemen.

De heer Essers en mevrouw Sent vroegen naar de mogelijkheid om de heffing alleen toe te passen op de verhuurders waarvan de activiteiten voornamelijk bestaan uit sociale verhuur, dus diensten van algemeen economisch belang. Een van de rechtvaardigingen voor de verhuurdersheffing is het feit dat wij als samenleving in het verleden heel veel rechtstreekse subsidies hebben verstrekt en dat op dit moment nog steeds doen, via de huurtoeslag en voor een belangrijk deel overigens ook via garanties. De subsidies die in het verleden zijn verstrekt, maakten geen onderscheid tussen corporaties en andere aanbieders van sociale

huurwoningen, dus tot 1990 zijn ook aan particuliere verhuurders dergelijke subsidies verstrekt. Ook de huurtoeslag is beschikbaar voor huurders van particuliere verhuurders op het moment dat zij daarvan een sociale huurwoning huren.

Dus tegen die achtergrond is het niet logisch om dat onderscheid op die manier te maken. Het zou overigens ook de liquiditeit in de markt beperken. Denk aan de situatie van Vestia, die op zoek gaat naar kopers van sociale huurwoningen. Een sociale huurwoning blijft een sociale huurwoning, ongeacht de eigenaar. Dat is gebaseerd op het woningwaarderingssysteem. Daarin zouden wij ook een lastige knip kunnen maken op die manier.

In het voorstel zit nu de kleine verhuurder waarnaar de heer Bröcker ook vroeg, de oud-ondernemer die als pensioenvoorziening een paar woningen heeft. Die ontzien wij, want de verhuurdersheffing gaat in vanaf tien woningen. Ik las in de schriftelijke inbreng ook de zorg over bijvoorbeeld landgoederen. Over het algemeen zullen die onder de tien woningen blijven.

Er werd ook gevraagd naar de positie van studentenwoningen en verzorgingsflats. Onzelfstandige woonruimte zal niet onder de verhuurdersheffing vallen, alleen zelfstandige woonruimte. Er zijn wel zelfstandige studentenwoningen. Ik zal overigens ook daarop ingaan in de notitie in het vroege voorjaar, maar het grootste deel zal er überhaupt niet mee te maken hebben.

Mevrouw Sent en de heer Ruers hebben gevraagd naar de suggestie dat je ook door een extra investering een vergelijkbare opbrengst zou kunnen genereren.

Mevrouw Sent (PvdA): Ik heb nog een vraag over het vorige punt van de minister. Uit berekeningen blijkt dat van de huurtoeslagen 8% naar de particuliere verhuurders gaat en de rest naar woningcorporaties. Is de minister bekend met die berekeningen en heeft dat ook zijn weerslag op de verhouding waarin de heffing wordt gedragen door particuliere verhuurders en woningcorporaties?

Minister Blok: Ik ken de berekening niet zoals u die noemt, maar het percentage komt wel dicht in de buurt van het aandeel sociale huurwoningen bij particuliere verhuurders versus woningcorporaties. Dus als u de cijfers hebt, ben ik daarin geïnteresseerd. Waarschijnlijk is dit gewoon dezelfde correspondentie. Dan zit die in de verhuurdersheffing omdat die alleen wordt geheven over het aandeel sociale huurwoningen. Hij wordt alleen daarover geheven, deels omdat daar inderdaad die subsidiestromen uit het verleden en het heden liggen maar ook omdat de huurverhogingswetsvoorstellen alleen op dat segment betrekking hebben. Het niet-sociale deel van de huurwoningen valt onder de vrije markt en heeft deze wetgeving dus ook niet nodig voor de huurverhoging.

De voorzitter: Mijnheer de minister, hoeveel tijd hebt u nog nodig?
**

Minister Blok: Ik zie dat ik nog tweeënhalve A4'tje heb, dus dat moet mij in drie minuten lukken.

De voorzitter: Tien minuten geleden zei u hoopvol dat u de meeste vragen al had beantwoord.
**

Minister Blok: Ja, maar als de Kamer mij vragen stelt, dan ga ik daarop in.

De voorzitter: Dat weet ik, maar deze Kamer moet zich ook realiseren dat wij inmiddels zeven uur bezig zijn met dit onderwerp, dus ik zou u willen vragen om snel af te ronden.
**

Minister Blok: Ik nader het eind.

Mevrouw Sent en de heer Ruers, die dat deel namens de SP deed, vroegen om de suggestie dat je een vergelijkbaar bedrag zou kunnen opbrengen door juist extra te laten investeren door woningcorporaties en daarmee btw-inkomsten te genereren. Mevrouw Sent verwees daarbij even naar Keynes. De Financial Times luisterde mee, want de voorpagina berichtte vanochtend "Stop invoking Keynes". Dat was een artikel van Jeffrey Sachs, die nog een keer inging op de voors en tegens van Keynesiaans beleid, eigenlijk met een hoofdlijn die mevrouw Sent denk ik ook wel kent. Keynesiaans beleid in zijn ideale vorm gaat ervan uit dat je in goede tijden de hand op de knip houdt en dan in magere tijden zoals wij die nu kennen de reserves hebt om te investeren. Maar wij weten ook allemaal dat Keynesiaans beleid nooit op die manier heeft gewerkt en dat wij nu moeten constateren dat wij als overheid in een situatie zitten waarin wij om vertrouwen te houden op de financiële markten de hand op de knip moeten houden. Inderdaad maakt de verhuurdersheffing daarvan onderdeel uit. Wij hebben dus geen ruimte voor zo'n investeringsimpuls.

Een tweede is, maar dat is wat mij betreft een minder belangrijk aspect, dat wij de sector ook niet kunnen dwingen om het op die manier uit te geven. Dus je hebt nooit een garantie dat je op die manier de inkomsten genereert. Dominant voor mij is dat wij op die manier de overheidsfinanciën niet op orde kunnen krijgen.

De heer Ruers (SP): De minister zei: wij kunnen de sector niet dwingen. Als dit wetsvoorstel, met deze 800 miljoen, wordt aangenomen, dwingt hij de sector tot een forse heffing. Daartoe kan hij die dus wel dwingen. Ik denk dat de sector best bereid is om met de minister te spreken over het investeren en zelfs vrijwillig mee wil doen als hij van de heffing afziet. Die dwang is het niet. Is de minister bereid om met die open mind met de sector te praten?

Minister Blok: Ik ga met een open mind met de sector praten, maar ook met het verantwoordelijkheidsgevoel voor de rijksfinanciën

dat men van een minister mag verwachten. De situatie is zeer zorgelijk. Ik kan niet werken met een mogelijke opbrengst. Wanneer wij uit verantwoordelijkheid voor de Nederlanders de financiën op orde moeten brengen, uit Europa zeer waarschuwend signalen krijgen en mogelijk nog met somberder cijfers over de economische groei zullen worden geconfronteerd -- ik hoop het niet, maar wij volgen allemaal de ontwikkelingen -- dan kan ik niet werken met hoop. De heer Ruers heeft gelijk dat er dwang achter zit, maar omdat die is gekoppeld aan een mogelijkheid tot huurverhoging die weer van belang is bij de aanpak van het scheefhuren, vind ik de dwang, gekoppeld aan de vrijheid van de huurverhoging, in dit geval zeer redelijk.

De heer Ester noemde zelf een aantal criteria die hij hanteert bij de vormgeving van zo'n heffing. Ik vond dat een constructieve insteek. Hij noemde de maatschappelijke doelstellingen van de sociale huisvesting, een redelijke solvabiliteit, een handhaafbaar sociaal huurbeleid, ook in verschillende regio's, en de mogelijkheid om ook op de middellange termijn onderhoud en nieuwbouw te plegen. Dat zijn de aspecten waarmee hij rekening zal houden. Ik zeg volmondig toe dat ik precies hiermee in de verdere uitwerking rekening zal houden.

Ik meen van de Kamer in de eerste termijn goed te hebben begrepen dat ze in grote mate zegt: wij hebben begrip voor de financiële situatie waarvoor Nederland staat. In die zin onderschrijven de meeste sprekers dat een vorm van heffing plaatsvindt. Het overgrote deel van de Kamer zegt ook: de aanpak van scheefhuren, gecombineerd met de aanpak van de koopmarkt, levert in potentie een gebalanceerde aanpak op. Ze vraagt daarbij echter om terug te komen met de exacte uitwerking, zeker van de tweede fase van de verhuurderheffing, van de manier waarop het woningwaarderingstelsel wordt vormgegeven en van de manier waarop de huurverhoging wordt vormgegeven. Dat heb ik goed verstaan en zeg ik hartgrondig toe.

De voorzitter: Ik dank de minister voor zijn antwoord in eerste termijn. Dames en heren, het is ruim 19.10 uur. Wij hadden voorzien dat wij om 20.00 uur zouden kunnen beginnen aan ons kerstdiner. Dat gaan wij niet redden, tenzij wij in de tweede termijn een uiterste inspanning leveren, zoals gebruikelijk in deze Kamer omdat er in de eerste termijn ruim mag worden geïnterrumpeerd. Ik stel voor om direct met de tweede termijn van de Kamer te beginnen. Wij hebben wederom tien sprekers met verschillende tijden. Ik vraag om de nodige zelfbeperking en om puntige vragen die ook puntig kunnen worden beantwoord, zodat wij een beetje in de buurt van het geplande tijdstip aan ons diner kunnen beginnen.

**
*N

De heer Essers (CDA): Voorzitter. Wij danken de staatssecretaris en de minister en de ambtenaren voor de uitgebreide beantwoording van onze

vragen. Ik zal uw advies opvolgen. Ik zal buitengewoon kort zijn en mij beperken tot de toelichting van een viertal moties.

De eerste motie is wat ons betreft heel zwaarwegend. Die heeft betrekking op de verhuurderheffing. Ik heb hierover in de eerste termijn het een en ander gezegd. Ik heb gelukkig ook andere fracties daarover veel zorgen horen uitspreken. Voor ons is een belangrijke barrière dat die wet niet alleen geldt voor 2013, zoals wij bij het Belastingplan gewend zijn, maar dat daarin ook rekening wordt gehouden met een aanzienlijke verhoging voor 2014 en volgende jaren. Ik heb al tijdens een interruptie gezegd dat er zo veel bezwaren zijn gerezen tegen deze heffing, dat ze er mogelijk toe kunnen leiden dat de investeringsmogelijkheid van woningcorporaties wordt aangetast. Dat, in een tijd van grote crisis op de woning- en bouwmarkt. Het is voor ons daarom buitengewoon moeilijk om zonder meer in te stemmen met de verhuurderheffing. Wij zullen de instemming met dit wetsvoorstel laten afhangen van de uiteindelijke plannen van de regering voor de jaren 2014 en verder. Wij zien geen andere mogelijkheid dan de regering te verzoeken om met een novelle te komen om de verhuurderheffing voor 2013 af te splitsen van de daaropvolgende jaren.

De heer Van Boxtel (D66): Neemt de heer Essers met dit verzoek afstand van de 800 miljoen van de verhuurderheffing in het Lenteakkoord, waaraan ook de CDA-fractie zich heeft gecommitteerd?

De heer Essers (CDA): Het CDA staat bekend om zijn financiële soliditeit. 800 Miljoen is geen kleinigheid en wij zijn er niet op uit om zomaar gaten te schieten in de begroting. Wij zijn wel reëel genoeg om in nieuwe omstandigheden en wanneer het draagvlak buitengewoon dun blijkt, te bekijken of er geen alternatieven zijn. Dat hebben wij ook gezien bij de forensentax. Daaraan willen wij constructief meewerken.

De heer Van Boxtel (D66): Ik probeer het verschil te markeren tussen de 800 miljoen in het Lenteakkoord, die nu ook in dit Belastingplan is doorvertaald, en de aanvullende plannen van dit nieuwe kabinet om er nog eens 1,2 miljard bovenop te zetten. De heer Essers zegt in dit verzoek nu al dat ook die 800 miljoen voor zijn fractie niet meer zeker is.

De heer Essers (CDA): Nee, die 800 miljoen is voor ons een heel belangrijk punt. Daarmee hebben wij, net als de fractie van de heer Van Boxtel in de Tweede Kamer, ingestemd via het Lenteakkoord. Dat is geen klein bier. Het gaat ons om de invulling. Hoe kom je aan die 800 miljoen? Wat erna komt, is onderdeel van een apart wetsvoorstel.

De heer Ruers (SP): Ik lees hier net op onze befaamde iPad: "De Eerste Kamerfractie van het CDA stemt niet in met de heffing voor de woningcorporaties. Het kabinetsplan heeft daardoor geen meerderheid. Achter de schermen onderhandelen VVD en PvdA nu druk met het CDA

over alternatieven." Misschien kunnen fracties daarop even reageren?

De heer Essers (CDA): Is dat een vraag aan mij, voorzitter?

De voorzitter: Nee, dat lijkt mij niet.
**

De heer Essers (CDA): Ik roep wel mijn collega's op om in hun tweede termijn hun mening te geven over onze oproep om met een novelle te komen en de discussie over de situatie in 2014 te openen in 2013.

*M

De voorzitter: Door de leden Essers, De Vries-Leggedoor, Terpstra, Brinkman, Franken en Hoekstra wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het voor de aanpak van scheefhuren van belang is dat huren marktconform worden en dat hiervoor voorstellen zijn gedaan voor een inkomensafhankelijke huurverhoging van respectievelijk 1,5% - 2,5% - 6,5% boven inflatie;

constaterende dat ten behoeve van reductie van het financieel tekort de regering voornemens is een verhuurderheffing oplopend tot structureel 2,1 miljard in te voeren;

tevens constaterende dat er discussie is ontstaan over de haalbaarheid van de verhuurderheffing, gekoppeld aan een ander woningwaarderingssysteem;

verzoekt de regering, met een novelle te komen om de verhuurderheffing 2013 te splitsen van de jaren daaropvolgend;

verzoekt de regering, binnen de randvoorwaarden van bovengenoemde opbrengsten en inkomensafhankelijke huurverhoging met een uitgewerkt voorstel te komen voor een woningwaarderingssysteem en verhuurderheffing die corporaties de mogelijkheid biedt op termijn te blijven investeren in onderhoud en nieuwbouw, en recht doet aan de draagkracht van huurders en corporaties;

verzoekt de regering, de verhuurderheffing vanaf 2014 niet door te laten gaan dan nadat een voorstel is uitgewerkt en de Eerste Kamer daarover voor 1 maart te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.
Zij krijgt letter F (EK 33.407).

**

De heer Essers (CDA): Mijn tweede motie heeft ook betrekking op de verhuurderheffing. Daarin wordt beoogd om particuliere verhuurders van de verhuurderheffing uit te sluiten en alleen partijen die DAEB-kerntaken verrichten, hiermee te belasten.

*M

De voorzitter: Door de leden Essers, De Vries-Leggedoor, Holdijk, Terpstra, Franken en Brinkman wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de verhuurderheffing ook neerslaat bij particuliere verhuurders van woningen;

constaterende dat partijen die willen investeren in de particuliere huursector hun potentiële rendement hierdoor fors zien afnemen en hierdoor besluiten niet of niet meer in deze markt te investeren;

constaterende dat deze verhuurders geen overheidssubsidie ontvangen of hebben ontvangen, en dat daarmee de ratio voor het opleggen van een verhuurderheffing voor deze verhuurders ontbreekt;

verzoekt de regering, de verhuurderheffing alleen van toepassing te verklaren op partijen waarvan de kerntaken DAEB-activiteiten zijn, en niet op partijen die zich hoofdzakelijk met niet-DAEB-activiteiten bezig houden,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter G (EK 33.407).

**

De heer Essers (CDA): De derde motie handelt over het beperken van de vennootschapsbelastingplicht voor woningcorporaties tot commerciële activiteiten. Ik heb het debat daarover gevoerd met de staatssecretaris en dat bekrachtig ik graag met een motie.

*M

De voorzitter: Door de leden Esser, De Vries-Leggedoor, Reuten, Holdijk en Terpstra wordt de volgende motie voorgesteld.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat woningcorporaties sedert 2008 ook ten aanzien van hun niet-commerciële activiteiten in de vennootschapsbelasting worden betrokken;

constaterende dat de regering voornemens is om een verhuurderheffing op te leggen en de

aansturing van de woningcorporaties op te dragen aan de gemeenten;

verzoekt de regering, de onbeperkte vennootschapsbelastingplicht voor woningcorporaties zo spoedig mogelijk te wijzigen in een beperkte vennootschapsbelastingplicht, inhoudende dat corporaties alleen in de vennootschapsbelasting worden betrokken indien en voor zover zij commerciële activiteiten verrichten,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt letter H (33402).

**

De heer Essers (CDA): Mijn laatste motie betreft de verplichte aflossing die nu in het wetsvoorstel 33405 is opgenomen. Wij doen een beroep op de regering om ons uiterlijk eind januari 2013 te rapporteren over alternatieven voor de verplichte aflossing.

*M

De voorzitter: Door de leden Essers, De Vries-Leggedoor, Holdijk, Terpstra, Franken en Brinkman wordt de volgende motie voorgesteld.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende de ernstig achterblijvende investeringen in de woningmarkt;

constaterende dat het kabinet heeft toegezegd om op korte termijn met werkgevers en werknemers intensief te zullen overleggen over noodzakelijke stimulering van de binnenlandse economie;

constaterende dat de hypotheekrenteaftrek voor "nieuwe bezitters" zal worden gehandhaafd mits volgens een systeem van annuïtaire aflossing 100% van de hypothecaire lening in 10 jaar wordt afgelost;

verzoekt de regering, uiterlijk eind januari 2013 aan het parlement te rapporteren over onder meer:

- a. mogelijkheden om met behoud van de door het kabinet voorgenomen beperking van de hypotheekrenteaftrek voor nieuwe gevallen toe te staan dat na 50% aflossen van de lening de tweede 50% alsnog ter vrije beoordeling staat van hypotheekgever en hypotheeknemer;
- b. mogelijkheden om de aflossing over een langere termijn dan de nu gebruikelijke 30 jaren te spreiden;
- c. mogelijkheden om energiebesparing in de woningvoorraad te stimuleren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt letter F (33405).

**

De heer Van Boxtel (D66): In het eerste punt van het dictum van deze motie wordt voorgesteld om na het 50% aflossen van de lening weer ruimte te creëren voor andere producten. Waar komt dat verzoek vandaan? Ik meen dat dit punt de afgelopen tijd in Nederland bij heel veel burgers helderheid heeft gecreëerd: één type hypotheekrenteaftrek met een annuïtaire aflossing. In de motie wordt gesuggereerd dat er toch weer andere producten op de markt kunnen komen.

De heer Essers (CDA): Die andere producten zijn sowieso nog mogelijk. Het gaat er puur om wanneer men nog hypotheekrenteaftrek krijgt. Vandaag en gisteren heb ik meermalen gezegd dat het probleem met het vorige stelsel was dat er niet met eigen vermogen gefinancierd mocht worden. Het probleem met het nu voorgestelde stelsel is dat reële financiering met vreemd vermogen wordt tegengehouden. Ik pleit ervoor om dit iets te versoepelen, door voor de bestaande gevallen aflossing te stimuleren en voor de nieuwe gevallen niet zo rigide om te gaan met bijvoorbeeld de dertigjarentermijn of het stellen van de keiharde eis dat men tot nul moet aflossen.

De heer Van Boxtel (D66): Wij gaan er straks over stemmen, maar mijn afdronk is dat de CDA-fractie zegt dat er weer hypothecaire vormen mogelijk zijn waarbij schuld op schuld kan worden gestapeld. Op dat punt hebben wij in de afgelopen jaren toch wel ons lesje geleerd.

De heer Essers (CDA): Ik pleit niet voor aflossingsvrije hypotheekleningen of zaken die daarmee samenhangen. Men kan ook heel reële producten hebben die uitgaan van een gezonde financiering, zonder dat dit volledig tax-driven is. Een en ander moet natuurlijk nog worden uitgewerkt. Ik ben het met de heer Van Boxtel eens dat wij ons lesje hebben geleerd.

*N

De heer Reuten (SP): Voorzitter. Ik dank de bewindsleden voor de schriftelijke en mondelinge beantwoording. Ik had de staatssecretaris gevraagd om bij zijn verzoek aan het CPB de gelijkstelling van de daling van het arbeidsaanbod aan de werkgelegenheid te betrekken. Ik zeg het nu even wat kort, maar ik heb het gisteren iets uitgebreider geformuleerd. Ik verwijs korthedshalve naar mijn inbreng in eerste termijn.

Ik vraag de minister nogmaals te overwegen om bij een volgend wetsvoorstel de eigen woning over te brengen naar box 3. Volgens mij past dit in de systematiek van inkomen versus vermogen.

Voorts wil ik nog een keer ingaan op de oude en de nieuwe gevallen. De minister heeft in de memorie van antwoord argumenten gegeven tegen

onmiddellijke werking -- vandaar de respectering -- maar argumenten tegen onmiddellijke werking is iets anders dan geleidelijke werking. Ik verbind daar graag het idee aan van de 4,5% huur WOZ-waarde. Ik begrijp dat ook daarvan het idee is dat het onmiddellijk, dus volgend jaar of het jaar daarna ingevoerd zal worden. Als je een woning neemt van €200.000 en je past daar het puntensysteem op toe, dan kom je, afhankelijk van de locatie waar die woning gelegen is, uit op een huur van €500 per maand. Als je uitgaat van 4,5% WOZ-waarde, kom je uit op ongeveer €750 in de maand. Dat is 1/3 erbij. Gaat de minister ook op dit punt de respecterende werking invoeren? Dit geldt vooral voor iemand die ooit op de grens heeft gestaan om te kopen of te blijven huren en uiteindelijk de beslissing heeft genomen om de rest van zijn leven te huren. Ik ga dan terug naar de hypotheekrenteaftrek van 52% versus het box 3-tarief. Ook dat is een verschil van 1/3. Het is een van de twee. Ik vraag de minister of hij op dit punt consequent zal zijn ten opzichte van de huurders, dan wel zal discrimineren.

Ik heb geen stapeltje moties, maar ik constateer wel dat zodra een partij in de oppositie gaat, het aantal moties toeneemt. Het aantal van zeventien moties, ingediend door de heer Bierman bij het belastingplan van enige jaren geleden, toen zijn partij in de oppositie zat, haalt de CDA-fractie echter bij lange na niet.

*N

De heer Ruers (SP): Voorzitter. Ik dank de bewindsleden voor hun uitgebreide en interessante bijdrage. Graag wil ik nog iets zeggen over de Wet verhuurderheffing. De minister zei dat er volgens het onderzoek van CFV geen dramatische effecten te verwachten zijn van het wetsvoorstel. Heel veel andere rapporten geven echter juist aan dat de gevolgen desastreus zullen zijn. Ik hoor dus twee verschillende opvattingen. De minister moet toch maar eens nakijken of zijn wetsvoorstel inderdaad geen desastreuze effecten zal hebben. Ik denk dat dit wel zo is en dat het helemaal de verkeerde kant uitgaat als het wordt aangenomen.

Vervolgens een opmerking over het verhaal van de investering van 10 miljard euro. Ik denk dat de corporaties graag willen meewerken, zonder dwang, als zij weten dat de heffing daarmee weg is. Ik zeg dus: laten wij het vooral doen. De minister zegt dat het beleid van Keynes niet werkt, maar ik denk dat het wel zal werken. Ik vraag de minister dit serieus op te pakken. De PvdA zal daar blij mee zijn. Wij kunnen beter 10 miljard euro investeren, waarmee wij een heleboel problemen voorkomen en de zaak in beweging krijgen. Ik denk dat dit enorm goed zal zijn.

In de eerste motie van de CDA-fractie wordt om een novelle gevraagd. Ik ben prettig verrast, gelet op wat er aan de overkant, in de Tweede Kamer, is gebeurd. Misschien heeft niet iedereen het gevolgd, maar daar is een amendement ingediend door mijn partijgenoot Paulus Jansen die precies deze inhoud heeft. Dat komt dus uitstekend overeen. Ik ben blij dat de CDA-fractie zich nu

achter ons schaarst. Wij zullen de bedoelde CDA-motie zeker steunen, want de CDA-fractie steunt ons in feite ook.

*N

De heer Van Strien (PVV): Voorzitter. Ik dank de minister en de staatssecretaris voor de beantwoording van mijn vragen. Mijn fractie is tevreden met het feit dat de NMa nog steeds onderzoek doet naar de hoogte van de hypotheekrentetarieven en dat de minister daarover aan deze Kamer wil rapporteren. De grote verschillen met de ons omringende landen zijn eenvoudigweg niet logisch te verklaren.

Over de beantwoording van een aantal vragen ben ik minder tevreden en over enkele daarvan wil een uitspraak van de Kamer vragen. De eerste betreft het omzetten van aflossingsvrije hypotheeklen in bankspaarhypotheeklen. Ik heb daarvoor een motie.

*M

De voorzitter: Door de leden Van Strien, Reynaers, M. de Graaff en Frijters-Klijnen wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat aflossingsvrije hypotheeklen enig risico in zich houden voor zowel de huiseigenaar als de maatschappij;

overwegende dat er alternatieven voor omzetting zijn die noch de huiseigenaar noch de Nederlandse Staat geld kosten ten opzichte van het alternatief geheel aflossingsvrij;

overwegende dat de regering onlangs heeft besloten deze mogelijkheden tot 1 april te verruimen;

overwegende dat huiseigenaren royaal de tijd moeten krijgen om zich van de voordelen van zo een omzetting bewust te worden en die te kunnen realiseren;

verzoekt de regering, huiseigenaren tot 1 januari 2014 de gelegenheid te bieden vrijwillig hun aflossingsvrije hypotheek om te zetten in een bankspaarhypotheek,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter G (EK 33405, G).

**

De voorzitter: Ik ga nu de moties nummeren. Dat heb ik bij het CDA niet gedaan, maar nu wel. Dit is motie nr. 5.

**

De heer Van Strien (PVV): Wij blijven buitengewoon ongelukkig met de antwoorden over de

prepensioenregelingen, de levensloop- en de spaarregelingen. Ook hierover dienen wij een motie in.

*M

De voorzitter: Door de leden Van Strien, Reynaers, M. de Graaff en Frijters-Klijnen wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,
overwegende dat het geheel aan pensioenvoorzieningen de komende jaren drastisch lijkt te verslechteren;

overwegende dat veel mensen die de afgelopen jaren op enigerlei wijze met vervroegd pensioen zijn gegaan daardoor nu, door de plotselinge onvoorziene vervroeging van de AOW-leeftijd, onevenredig financieel nadeel ondervinden;

overwegende dat de verslechterende situatie op de arbeidsmarkt het thans voor 60-plussers extra moeilijk maakt om zich staande te houden, laat staan een nieuwe baan te vinden;

overwegende dat de levensloopregeling een belangrijk onderdeel uitmaakt van afspraken binnen een aantal groepen werkgevers en werknemers, waaronder de politie, om eerder te stoppen met werken;

verzoekt de regering, het gehele hoofdstuk verhoging AOW- en pensioenrichtleeftijd met de bijbehorende inkomensvoorzieningen te herzien en vóór 1 april 2013 met een alternatief te komen dat recht doet aan de wensen van de Nederlandse bevolking,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter I (EK 33402, I).

**

*N

De heer Ester (ChristenUnie): Voorzitter. Ik concentreer mij even op de verhuurderheffing. Wij blijven van mening dat deze heffing onvoldoende doordacht is op negatieve effecten en dat de empirische basis zwak is. Bij een heffing die oploopt tot 2 miljard euro voorzien wij grote problemen. Er zullen woningcorporaties failliet gaan en het heeft een negatief effect op investeringen, op nieuwbouw en op onderhoud. Als het Centraal Fonds voor de Volkshuisvesting gelijk heeft, zal dat vermogen van corporaties interen met ongeveer 17 miljard euro. De mogelijkheden voor corporaties om extra inkomen te realiseren via verkoop van kantoren of huurpanden zijn de huidige crisis nagenoeg nihil. Daar zit dus ook weinig rek in. Wij moeten echt meer tijd nemen om na te denken over de verhuurdersheffing en de consequenties te wegen.

Het is goed dat de minister aangeeft dat hij ook zal bewegen en dat hij in het vroege voorjaar

komt met een notitie waarin een aantal criteria is vervat. Mijn fractie is dankbaar voor het feit dat hij de criteria wil overnemen die wij gisteren in eerste termijn hebben genoemd. Dat betreft in ieder geval de mate waarin de heffing de maatschappelijke doelstellingen en de solvabiliteit van woningcorporaties aantast, de effecten op het socialehuurbeleid in de verschillende regio's en de effecten op onderhoud en nieuwbouw.

Er moet meer tijd genomen worden. Wij steunen het CDA in het verzoek aan de minister om in een novelle een aanpassing van het wetsvoorstel aan de Kamer aan te bieden. Daarin moet nadrukkelijk rekening gehouden worden met de genoemde criteria. Mocht dat niet het geval zijn, dan is het voor mijn fractie moeilijk om het voorliggende voorstel te steunen.

*N

De heer Van Boxtel (D66): Voorzitter. Ook wij danken de bewindslieden voor alle antwoorden.

Ik begin graag met staatssecretaris Weekers omdat hij in antwoord op mijn hartstochtelijke pleidooi om toch iets voor de cultuursector te betekenen, uitsluitend ingegaan is op de onwenselijkheid van de filmtaks. Ik heb een alternatieve dekking gevonden om toch nog iets voor deze sector te doen, ondanks de enorm moeilijke tijden waarin wij verkeren. Wie zijn cultuur ook in moeilijke tijden niet hoog wil blijven achten, verdient dat ook niet. Daarom dien ik de volgende motie in en houd een hartstochtelijk pleidooi om hieraan steun te verlenen. Dat geldt ook voor de regeringspartijen.

*M

De voorzitter: Door de leden Van Boxtel, Exter, Reuten, Bröcker en De Boer wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat:

- gelet op de omvang van de bezuinigingen op de culturele sector en het negatieve effect daarvan op talent, scholing en expressiemogelijkheden;
- gelet op de zeer beperkte tijd enerzijds en de economische recessie anderzijds om alternatieve financieringsbronnen in de markt aan te boren;

verzoekt de regering, uit de te verwachten onderuitputting van de rijksbegroting 2013 een bedrag van 25 miljoen euro te reserveren voor extra aanwending ten behoeve van de culturele sector,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter J (EK 33402, J).

**

De heer Van Boxtel (D66): Ik ga nu over naar minister Blok. Ik ben de minister zeer erkentelijk voor zijn bereidheid om, zoals hij eufemistisch zegt, in het vroege voorjaar met een nader plan te komen voor de hele woningmarkt. Ik ga ervan uit dat het in februari gebeurt. Ik heb wat twijfel bij de motie zoals die is ingediend door het CDA en waarin gevraagd wordt om een novelle. Ik wil die twijfels ook duidelijk maken. Wij moeten in de fractie deze motie nog beoordelen. Ik voorspel echter een heel heet voorjaar op dit dossier. Dat wens ik de minister zonder portefeuille niet voorshands toe, want daar is het probleem te groot voor. Deze motie bevat het risico dat de ene partij roept dat zij de verhuurdersheffing van de baan geschoten heeft en dat andere partijen zeggen dat zij alleen maar even gaan kijken wat er straks komt. Die gelaagdheid zit in dat verzoek om een novelle. Ik ben heel benieuwd naar het oordeel van de minister hierover. Dat zal voor ons zwaar wegen.

Onze handtekening is goed voor het Belastingplan en voor de 800 miljoen. Ik heb ook in eerste termijn gezegd dat wij niet meegetekend hebben voor de 1,2 miljard. Ik zie op dit moment echt paniek in de sector. Nieuwbouwplannen worden stilgelegd en corporaties dreigen failliet te gaan. Ik heb het niet alleen over de foute corporaties die de afgelopen jaren het geld verkeerd hebben uitgegeven, het ligt breder. Er is echt sprake van een groot probleem op de Nederlandse woningmarkt. Dat onderken ik ook. Ik geef u op een briefje dat het nu vragen om een novelle, om uitstel en impliciet een mogelijk afzien van de verhuurderheffing, zal leiden tot een buitengewoon verdeeld huis als het gaat om de vraag hoe wij deze woningmarktproblematiek gaan oplossen. Ik ben dan ook heel benieuwd naar het advies van het kabinet op de voorliggende moties.

Ik dank de minister nogmaals voor zijn bereidheid en ga ervan uit dat onder vroeg voorjaar echt februari verstaan wordt. Kan de minister dat bevestigen?

*N

Mevrouw De Boer (GroenLinks): Voorzitter. Ook ik dank de bewindslieden voor hun antwoorden. Ik wil even twee punten aansnijden.

De staatssecretaris geeft aan dat hij niet voelt voor een emancipatie-effectrapportage naar de werkbonus, omdat het de bedoeling is dat alleen voltijdwerkenden hiermee bediend worden. De staatssecretaris veronachtzaamt hiermee naar ons oordeel het ongeoorloofd zijn van discriminatie, of dat nu directe of indirecte discriminatie is, onder meer naar sekse maar ook naar deeltijd/voltijd. Om te kunnen beoordelen of er sprake is van indirecte discriminatie, is het noodzakelijk inzicht te hebben in de emancipatie-effecten van maatregelen. Hetzelfde geldt voor de beoordeling of er mogelijk sprake is van rechtvaardigingsgronden. Hoewel de staatssecretaris heeft aangegeven er weinig voor te voelen een Emancipatie-effectrapportage te maken, zouden wij toch graag zien dat dit gebeurt en daarom dien ik de volgende motie in.

*M

De voorzitter: Door de leden De Boer, Reuten, Essers, Van Boxtel en Ganzevoort wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de vormgeving van de werkbonus een mogelijk indirect discriminatoir effect voor vrouwen zal hebben, omdat zij doordat zij vaker dan mannen in deeltijd werken en gemiddeld een lager uurloon verdienen, het aan de werkbonus verbonden minimumvereiste minder eenvoudig kunnen halen;

overwegende dat het kabinet een rechtvaardigingsgrond voor dit indirecte discriminatoire effect aanwezig acht, welke gelegen is in de verhoogde arbeidsparticipatie;

overwegende dat de regering niet heeft laten onderzoeken of vrouwen minder dan mannen gebruik zullen kunnen maken de werkbonus, en evenmin heeft laten onderzoeken of de werkbonus in zijn huidige vormgeving daadwerkelijk een positief effect heeft op een verhoogde arbeidsparticipatie van vrouwen;

verzoekt de regering, zo spoedig mogelijk alsnog een cijfermatige analyse te laten maken van de emancipatie-effecten van de werkbonus,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter K (EK 33402).

**

Mevrouw De Boer (GroenLinks): Verder heb ik nog een opmerking over de verhuurderheffing. Wij danken de minister voor zijn antwoorden, maar wij delen zijn conclusie niet dat de 800 miljoen euro niet tot negatieve gevolgen zal leiden. Wij hebben voldoende signalen ontvangen dat ook een verhuurderheffing van 800 miljoen zal leiden tot teruglopende investeringen, problemen op de huurmarkt en de gehele woningwoningmarkt. Bovendien legt naar ons oordeel het nu vastleggen van die 800 miljoen een enorm grote druk op het accepteren van de voorstellen tot huurverhoging en huurprijsvaststelling die we nog te zien krijgen. De Partij van de Arbeid kan wel zeggen dat ze zich het recht voorbehoudt om dat op zijn merites te beoordelen, maar zeker als coalitiepartij zal de druk om akkoord te gaan enorm hoog zijn als de 800 miljoen opbrengsten via de verhuurderheffing al zijn ingeboekt. Met het vastleggen van die 800 miljoen, ontbreekt ook de prikkel om alternatieven voor het nu voorgestelde systeem te ontwikkelen. Naar onze overtuiging zijn er ook alternatieven. Wij ondersteunen dan ook van harte het verzoek van het CDA om een knip aan te brengen en om door

middel van een novelle de verhuurderheffing te beperken tot 50 miljoen voor 2013.

*N

De heer Bröcker (VVD): Voorzitter. Ik dank de bewindslieden voor hun beantwoording. Ik ga toch even het lijstje af dat ik al had opgesteld, maar ik zal dat heel snel doen. In mijn bijdrage heb ik gesproken over het vestigingsklimaat en fiscaal beleid is daarvoor uiteraard een van de pijlers. We verwelkomen de oproep van de staatssecretaris voor rust in de vennootschapsbelasting. Dat is uiteraard goed voor een zekere bestendigheid. Ook is aan de orde geweest dat wij in Nederland moeten waken voor uitholling van de belastinggrondslag en dat ondersteunen wij uiteraard. In hoeverre we actief moeten meewerken aan de uitholling buiten Nederland, is op zich een interessant punt dat ook in de discussie met mevrouw Sent aan de orde kwam en dat ook door de heer Van Boxtel is genoemd. Mijn fractie ziet dat niet primair als de verantwoordelijkheid van Nederland, maar uiteraard heeft Nederland zich wel te houden aan alle internationale regels, en dat doen wij ook. Wij zijn daarover ook transparant en zullen en moeten ons inzetten voor multilateraal overleg binnen de Europese Unie, OESO en andere organen. De dossiers die we de komende periode in deze Kamer behandelen zijn: de aanbeveling van de Europese Commissie rond het onderwerp belastingontwijking, het verdragstelsel en het Nederlandse belastingverdragbeleid. In Europa krijgen we aan de orde de gezamenlijke grondslag in de vennootschapsbelasting, dat een ontwikkeling is, en uiteraard de financiële transactiebelasting waarover Nederland ook meepraat dat nog helemaal niet aan de orde is geweest. Dat zal ongetwijfeld de volle aandacht van deze Kamer en de commissie voor Financiën gaan krijgen.

Dan heb ik nog een aantal kleine puntjes, zoals het bodemrecht. Nogmaals, mijn fractie benadrukt, erkent en onderkent de problematiek die de staatssecretaris hier heeft genoemd. We zoeken echter naar een evenwichtige uitvoering van deze wet in de praktijk. Het is goed dat de staatssecretaris dat gaat bewaken. Ook is het goed dat hij bij dit wetsontwerp de hefboom zal gebruiken om wellicht te komen tot betere en andere afspraken over het onderwerp bodemvoorrecht en pandrecht.

Met betrekking tot de dga-pensioenen ben ik blij dat de staatssecretaris het probleem erkent en daarover ook overleg zal voeren. Een van de overwegingen bij de fiscale waarderingsregels is een evenredige verdeling van pensioenlasten in de tijd. Helaas zit daar met de huidige rekenrentes en sterftabel nu juist het probleem. We kijken uit naar het verdere verloop hiervan.

Wat betreft de eigen woning ben ik het met minister Blok eens dat naar de toekomst toe de voorstellen zullen leiden tot simpelere producten. Ook is mijn fractie het eens met de behandeling van de bestaande hypotheeken. Mijn enige constatering is en was dat als je kijkt naar de geschiedenis en de inperkingen die wij in de loop

der jaren in het hypotheekdossier hebben gehad en als je kijkt naar de overgangsregelingen die we in dit wetsvoorstel hebben, dan is dit gewoon een complex stuk tekst geworden. Ik heb gisteravond gelezen dat dit punt ook aan de orde is geweest tijdens de behandeling in de Tweede Kamer en dat is toegezegd dat de staatssecretaris en de minister zullen kijken in hoeverre in de loop der tijd een betere stroomlijning en een vereenvoudiging in de teksten aangebracht kunnen worden. Wij wachten dat af.

Over de verhuurderheffing is op dit moment heel veel dialoog in deze Kamer. Wij zijn blij met de toezegging van de minister om in het voorjaar daarover snel met een notitie te komen over de samenhang, de impact assessment, waarvoor ik in het algemeen ook aandacht heb gevraagd in mijn bijdrage. We lezen ook met grote belangstelling de motie van het CDA op stuk nr. F. Ik denk dat er nog wel een break zal komen om in de fracties over alle moties te overleggen, maar voor dat overleg wil ik toch even melden dat mijn fractie ervan uitgaat dat waar deze motie de regering verzoekt om binnen de randvoorwaarden met een uitgewerkt voorstel te komen, die randvoorwaarden terugslaan op de constatering die eerder in de tekst zijn gedaan. Ik zie de heer Essers knikken, dus dat kan ik dan meenemen naar ons overleg.

De heer Van Boxtel (D66): Dat betekent dat voor de VVD-fractie alternatieven allemaal bespreekbaar zijn, maar dat het gaat om de opbrengsten. In de motie staat in de overweging inderdaad 1,2 miljard. Is dit voor de heer Bröcker voldoende zekerheid dat dit hele dossier niet gaat glijden?

De heer Bröcker (VVD): Dat zullen we even moeten afwachten. Ik ken het standpunt van de heer Van Boxtel. Hij had er misschien liever nog een tweede knip in gezien. Ik denk dat het verstandig is dat we in de komende periode integraal gaan kijken, niet alleen naar het tweede stapje, maar ook naar het derde stapje. Ik denk dat dit ook in de geest van deze motie is.

De heer Van Boxtel (D66): Ik wil nog even zeggen dat de constatering van de heer Ruers die op de iPad stond dus klopt.

*N

Mevrouw Sent (PvdA): Voorzitter. Ik dank de minister en de staatssecretaris voor hun beantwoording van onze vragen. In eerste termijn hebben wij vijf punten aangestipt. Die loop ik heel snel nog even langs, in de tegenovergestelde volgorde ten opzichte van de eerste termijn.

Het eerste punt is de verhuurderheffing. Wij hebben in eerste termijn aangegeven dat wij het van belang vinden om in overleg te treden met het veld over een alternatieve vormgeving van de voorgenomen verhuurderheffing. Wij zijn blij met de toezegging van de minister dat hij het veld zal consulteren. We staan sympathiek tegenover de eerste motie van het CDA, maar uiteraard wordt ons stemgedrag uiteindelijk in de fractie bepaald.

Over de andere moties van het CDA wil ik opmerken dat de minister wel de ruimte moet krijgen om zijn werk te doen. Het is niet aan de Eerste Kamer om op de stoel van de wetgever te gaan zitten. Met dat in ons achterhoofd zullen wij de andere moties van het CDA beoordelen.

Ik kom dan op mijn tweede punt, de fiscale behandeling eigen woning. Wij zijn blij met de beweging richting simpeler producten en we vragen nogmaals aandacht voor de inzichten hierover vanuit de gedragseconomie.

De heer Van Boxtel (D66): Ik wil voor de Handelingen toch even het volgende opmerken. Mevrouw Sent zei namelijk dat haar fractie niet erg voor die twee andere moties van het CDA is, omdat we hier niet op de stoel van de wetgever moeten gaan zitten. Mevrouw Sent is echter medewetgever. Dat staat nog los van waar zij formeel voor kiest, maar zij is echt medewetgever.

Mevrouw Sent (PvdA): Oké. Wat ik duidelijk wilde maken, is dat het voor ons belangrijk is om de minister de ruimte te geven. Het is dan vervolgens aan ons om zijn werk te beoordelen.

De voorzitter: U bedoelde de regering.
**

Mevrouw Sent (PvdA): O, oké. Dank u wel, voorzitter. Dat kan dan zo in de Handelingen opgenomen worden.

Het derde punt is belastingontwijking. We zijn blij dat de BNC-fiches en de brief eraan komen. De staatssecretaris heeft gezegd dat hij de belastingdruk van werknemers en werkgevers in die brief zal bespreken. We zouden daarbij graag expliciet om een berekening willen vragen. We wensen dus niet alleen een analyse, maar ook een cijfermatige onderbouwing van de belastingdruk voor werknemers en werkgevers.

Het vierde punt is de werkbonus. Op dat punt staan wij sympathiek tegenover de motie van GroenLinks. Ook het stemgedrag over deze motie moet nog in onze fractie bepaald worden.

Het laatste punt betreft de levensloopregeling. Wij hebben begrip voor het beëindigen van de regeling. Het is wat vreemd om aan de ene kant de AOW-leeftijd te verhogen en aan de andere kant vervroegd uittreden weer fiscaal te gaan faciliteren. Dat neemt niet weg dat politiemensen en anderen een andere keus zouden hebben gemaakt als ze dit hadden geweten. Daarom wil ik graag een motie indienen.

*M

De voorzitter: Door de leden Sent, Reuten, De Boer, Ester en De Lange wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het kabinet voorstelt dat werknemers die op 31 december 2011 een aanspraak ingevolge een levensloopregeling hadden waarvan de waarde in het economische verkeer op die datum 3.000 euro of hoger was tot en met 31 december 2021 bestedingsvrij over hun aanspraken ingevolge de levensloopregeling kunnen beschikken;

constaterende dat dit voor alle deelnemers aan de levensloopregeling met een pensioendatum na 2012 betekent dat het op 31 december 2021 aanwezige levenslooptegoed op die datum verplicht (belast) vrijvalt;

overwegende dat geld storten in een lijfrenteverzekering of bankspaarproduct voor de meeste mensen maar heel beperkt mogelijk is (voor zover zij geen pensioentekort hebben) en hun uiteindelijk dus niet dezelfde mogelijkheid geeft om (eventueel parttime) met vervroegd pensioen te gaan zoals dat kan bij de huidige levensloopregeling;

overwegende dat deelnemers aan de levensloopregeling als ze dit hadden geweten een andere keus zouden hebben gemaakt;

verzoekt het kabinet, de mogelijkheid te onderzoeken om levenslooptegoeden in 2021 fiscaal geruisloos om te zetten in een derde pijlerproduct en de Kamer daar voor 1 juli 2013 over te berichten,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter G (9).

**

Mevrouw Sent (PvdA): Ter toelichting: als je de omzet van de levensloopregeling in een pensioenproduct mogelijk maakt, zoals voorgesteld in de motie, zal een deel van de levensloopsparenders daar ook voor kiezen. Belastinginkomsten worden hierdoor uitgesteld. Dat is het rente-effect. Bovendien zal het tarief gemiddeld effectief lager zijn, omdat het inkomen na pensionering meestal daalt. Dat is het tariefeffect. Het kost geld. Dat zijn echter endogene effecten waarmee Financiën nooit rekent. Om dezelfde reden is er ook geen extra budgettaire ruimte ingeboekt bij het vrijvallen van de levensloop, al komt daarmee volgend jaar naar verwachting 1 miljard aan extra belastinginkomsten binnen.

Kortom, naar de mening van de fractie van de PvdA kan de maatregel niet om budgettaire redenen worden afgewezen. Voor alle duidelijkheid: er is geen sprake van verlenging van de einddatum. Dit voorstel biedt geen mogelijkheid om premie te blijven inleggen en is geen verlenging van de neo-VUT. Wij zijn benieuwd naar de reactie van de staatssecretaris. Nogmaals: ons verzoek is slechts om dit te onderzoeken en ons te berichten over de uitkomsten van dat onderzoek.

*N

De heer De Lange (OSF): Voorzitter. Ik dank de minister en de staatssecretaris voor hun uitgebreide beantwoording van de vele vragen. Mede gezien de tijd wil ik mij op twee onderwerpen uit het totale aanbod richten. Dat is de hypotheekrenteaftrek en de verhuurderbelasting voor woningcorporaties.

De minister wijst er naar mijn mening terecht op dat er internationaal al heel lang onbegrip is over de bestaande regeling voor hypotheekrenteaftrek in ons land. Het beleid dat er decennialang op gericht is geweest om deze regeling in stand te houden, pakt voor Nederland buitengewoon slecht uit. Nu zitten we met de gevolgen daarvan.

De minister stelde dat herstel van vertrouwen buitengewoon belangrijk is. Dat kunnen we niet bestrijden. Uiteraard is dat zo. Tegelijkertijd zou ik willen betogen dat de verwachting dat het vertrouwen zich snel herstelt buitengewoon onrealistisch is. Voor de huizenmarkt kunnen we alleen maar constateren dat de prijzen van huizen nog jaren zullen dalen. Als ik mij in de positie van een starter verplaats en ik zou al een huis kunnen kopen, dan zou ik toch buitengewoon terughoudend zijn om dat nu te doen. De verwachting is immers dat de prijzen nog een heel stuk verder zullen dalen. We zullen er dus nog een hele tijd mee moeten leven dat de woningmarkt in het slop zit. Dat zal echt niet op korte termijn veranderen.

Waar mijn fractie grote, grote, grote problemen mee heeft, is het onderscheid dat gemaakt wordt tussen oude en nieuwe gevallen bij de hypotheekrenteaftrek. Wij vinden die verschillen schrijnend. We vinden de bescherming van bestaande gevallen voor een periode van maar liefst 30 jaar overdreven. Ook vinden we dat dit in wezen een continuering inhoudt van een onwenselijke en ook ongewenste praktijk. Daar zouden we eigenlijk zo snel mogelijk vanaf moeten. Zonder de bestaande gevallen in welke zin dan ook onrecht aan te doen, zou het voor mijn gevoel mogelijk moeten zijn om die termijn aanzienlijk te verkorten. Eigenlijk dwingen we de mensen die een hypotheek hebben alleen maar tot sparen. Dat is toch geen vorm van onrecht? Als geen maatregelen worden getroffen tegen deze ongelijkheid tussen oude en nieuwe gevallen, denk ik dat mijn fractie tegen dit wetsvoorstel zal stemmen.

Dan kom ik op de verhuurderbelasting, zoals ik deze maatregel toch maar blijf noemen. Uitgebreid is besproken dat deze verhuurderbelasting een carrousel is van enerzijds een verhoging van huren en anderzijds een afroming van de vermogenspositie van corporaties die hoge huren opstrijken. Er is geen duidelijkheid over de vraag of er een balans is tussen de opbrengsten uit de huurverhogingen en de afroming bij de corporaties. Wel is zeker dat het afromen van de corporaties buitengewoon kwalijke neveneffecten heeft. De bedoelingen die een kabinet in het huidige stadium zou moeten hebben om de sociale woningbouw in kwaliteit, volume en investeringen te verbeteren, komen met deze effecten in ieder geval in gevaar. In de huidige vorm zal mijn fractie dit wetsvoorstel hoe dan ook niet steunen.

De voorzitter: We beginnen aan de tweede termijn van de kant van de regering. Het woord is aan de staatssecretaris.

**

*N

Staatssecretaris Weekers: Voorzitter. Ik was nog een antwoord verschuldigd aan mevrouw De Boer over de nieuwe regeling BIG-registratie voor artsen. Zoals ik eerder heb gezegd maakt de nieuwe regeling een einde aan een al jarenlange discussie. Er komt een eind aan de situatie dat de belastingdienst moet oordelen op kwaliteit. Ook is er een helder aangrijpingspunt: datgene wat je als BIG-geregistreerde arts doet, maar dan ook uit die hoedanigheid, dus binnen het gebied waarvoor je bent opgeleid en waarvoor je de kwalificatie hebt, is vrijgesteld. De nieuwe regeling is goed uitvoerbaar en maakt een eind aan de bestaande discussies. Er is geen sprake van een knip in de consulten. Consulten zijn niet deels belast en deels vrijgesteld, maar het is het een of het ander. De vraag is waar in overwegende mate sprake van is. Indien nodig kan men de Belastingdienst om duidelijkheid vragen. Dat geldt voor individuele beroepsbeoefenaren en voor koepels. Afhankelijk van de vraag of dat uiteindelijk ook nodig blijkt, kan er een beleidsbesluit worden genomen. Vooralsnog is hiertoe geen aanleiding, maar als daartoe wel aanleiding ontstaat, ben ik bereid om een dergelijk beleidsbesluit te nemen. Ik denk dat het goed is dat zowel individuele beroepsbeoefenaars alsook de koepels met de Belastingdienst in overleg treden.

Ik dank de Kamer voor de reacties in tweede termijn. Ik zal mij beperken tot de moties en een enkele vraag die is gesteld. De eerste motie (EK 33402, letter H) is van de heer Essers en gaat over de Vpb-plicht van corporaties. De heer Essers wil van de integrale Vpb-plicht af en een partiële Vpb-plicht invoeren, dus alleen ten aanzien van de commerciële activiteiten. Zoals de huidige motie luidt, moet ik haar ontraden, simpelweg vanwege het feit dat de kosten niet gedekt zijn. Uitvoering van de motie kost honderden miljoenen euro's. Er bestaan bezwaren in het kader van staatssteun. Ik heb al gezegd dat ik bereid ben om de discussie te voeren op het moment dat minister Blok de corporatiewereld op een andere manier inregelt, dus als de corporaties worden ingesnoerd, en er andere zaken die als staatssteun worden gekwalificeerd, zouden wegvallen. Op dat moment ontstaat er weer ruimte. Als er een budgettaire oplossing gevonden zou kunnen worden, ben ik bereid om de discussie te voeren. Ik zou daartoe graag wat suggesties hebben. Ik sta er in die zin open in, want ik leer het niet af. Alleen de tekst die de huidige motie bevat, moet ik ontraden. Misschien is het een idee dat de heer Essers de motie met deze toezegging, of in elk geval met deze attitude, intrekt of aanhoudt.

De heer Essers (CDA): Ik houd de motie aan.

Staatssecretaris Weekers: Ik dank de heer Essers daarvoor zeer. De heer Reuten heeft een vraag gesteld om een bepaald verzoek aan het Centraal Planbureau door te geleiden. Hij had dit verzoek in eerste termijn gedaan. Ik zal het zeker doen.

De heer Van Strien heeft een motie ingediend (EK 33402, letter I) waarin de regering wordt verzocht het gehele hoofdstuk verhoging AOW- en pensioenrichtleeftijd met bijbehorende inkomensvoorzieningen te herzien en met een alternatief te komen. Het zal de heer Van Strien helder zijn dat de motie veel geld kost. Hij biedt echter geen enkele dekking aan. Dat is al een reden om haar te ontraden. Het kabinet wil bovendien een hogere arbeidsparticipatie van ouderen en dat beoogt deze motie juist te blokkeren. De voorgenomen maatregelen en de reeds vaststaande maatregelen worden door het huidige kabinet onderschreven. Ik ontraad daarom de motie.

In de motie van de heer Van Boxtel (EK 33402, letter J) wordt de regering verzocht uit de te verwachten onderuitputting van de Rijksbegroting 2013 een bedrag van 25 miljoen euro te reserveren voor extra aanwending ten behoeve van de culturele sector. Ook deze motie ontraad ik, want hoe sympathiek elk gebaar in de richting van de culturele sector ook is, het is een kwestie voor de minister van OCW. Zo worden hier ook de kaders en de begrotingsafspraken doorbroken door in het wilde weg te zeggen: er zal misschien wel ergens onderuitputting zijn, en bestem dat zo vlak voor kerstmis maar voor cultuur. Dat is geen ordentelijke budgettaire dekking wat mij betreft. Deze motie moet ik dus ontraden.

Mevrouw De Boer heeft een motie ingediend (EK 33402, letter K) die op sympathie kan rekenen, maar de vraag is of ze uiteindelijk ook op steun van de Partij van de Arbeid kan rekenen. Het betreft een verzoek om een emancipatie-effectrapportage uit te voeren. Ik ben gevoelig ingegaan op de emancipatoire effecten van de maatregel. Ik heb ook aangegeven waar ik dat heb geschreven aan de Tweede en de Eerste Kamer. Elke grens heeft in zekere zin een indirect discriminatoir effect. Maar zoals ik schriftelijk heb aangegeven, is het maar zeer de vraag of vrouwen minder profijt van de werkbonus hebben dan mannen. Iedere maatregel met inkomensgrenzen is in potentie discriminerend. De motie uitvoeren zou aanleiding zijn om alle maatregelen met een inkomensgrens op indirecte discriminatie te toetsen en dat is onbegonnen werk. Om die reden ontraad ik de motie.

Mevrouw De Boer (GroenLinks): Dat is wel een schot voor open doel. Eigenlijk is Nederland verplicht, ook volgens internationale normen over gender mainstreaming, om juist alle maatregelen die mogelijk een discriminatoir effect hebben, in elk geval globaal te toetsen op hun emancipatie-effecten. Ik ben blij dat de staatssecretaris dat onderkent en ik hoop dat hij daar ook gevolg aan geeft.

Staatssecretaris Weekers: Ik heb aangegeven dat hier aandacht aan wordt besteed. Dat heb ik ook

gedaan in de schriftelijke voorbereiding. Daarmee maakt het onderdeel uit van de parlementaire geschiedenis van het voorliggende wetsvoorstel. Daar zou ik het bij willen laten. Als we nu nog een nadere emancipatie-effectrapportage gaan uitvoeren is niet alleen veel werk, maar uiteindelijk ook onbegonnen werk. In deze tijd, waarin we speciaal een minister hebben aangesteld voor een compacte rijksdienst en waarin we behoorlijk moeten snoeien in de ambtelijke ondersteuning, zou ik voorstellen om ons te concentreren op de dingen die echt een bijdrage kunnen leveren aan betere wetgeving en niet op dingen die uiteindelijk tot niets leiden. Om die reden zou ik mevrouw De Boer willen vragen om de motie in te trekken.

Mevrouw Sent (PvdA): De reden waarom wij sympathiek staan ten opzichte van de motie is dat het kabinet heel behulpzaam is geweest, in de memorie van antwoord en nota naar aanleiding van het verslag, om verschillende groepen te identificeren maar geen cijfermatige onderbouwing geeft. Wij vinden het prettig dat in deze motie om een cijfermatige onderbouwing wordt gevraagd. Het gaat niet om een uitgebreide emancipatie-effectanalyse maar om een cijfermatige onderbouwing van de beschrijving in de memorie van antwoord en nota naar aanleiding van het verslag.

Staatssecretaris Weekers: Het lijkt mij op het eerste gezicht onbegonnen werk. Als het zo is dat een cijfermatige onderbouwing vrij simpel te geven is, ben ik graag bereid om die nader op schrift aan de Kamer te sturen, maar wat mij zinloos lijkt, is om een aantal ambtenaren of zelfs een onderzoeksinstituut dagenlang onderzoek te laten doen.

Ik verzoek daarom nogmaals om deze motie in te trekken, met het aanbod dat ik graag kom met een kwantitatieve onderbouwing als ik die kan geven.

Mevrouw De Boer (GroenLinks): Ik wil toch nog even heel kort reageren, omdat ik het verzoek krijg om de motie in te trekken. Dat zal ik niet doen, omdat ik het antwoord van de staatssecretaris eigenlijk heel erg vind. Hij geeft daarmee namelijk aan dat hij emancipatie-effecten eigenlijk onbelangrijk vindt. Juist daarom vind ik het van belang om, waar nodig, daarover wel cijfers boven tafel te krijgen. Op grond van een cijfermatige onderbouwing kun je immers zien of je wellicht andere maatregelen zou moeten nemen. Als je het niet onderzoekt, weet je het niet zeker. Dan kun je allerlei veronderstellingen uiten. Het is belangrijk om het cijfermatig te onderzoeken.

Staatssecretaris Weekers: Ik heb niet aangegeven dat ik emancipatie onbelangrijk vind. Integendeel, ik vind emancipatie uitermate belangrijk. Het kabinet en deze coalitie hebben ervoor gekozen om een flankerende maatregel te treffen ten aanzien van het verhogen van de pensioenleeftijd. Die flankerende maatregel slaat neer bij de mensen aan de onderkant van het loongebouw. Daarmee krijgen

mensen met een wat zwaarder beroep de facto een compensatie. Dat heeft een indirect effect, maar het kabinet acht dat uiteindelijk ondergeschikt aan het hoofddoel van het beleid. Je kunt dan een aantal zaken nog uitentreuren gaan onderzoeken, maar dat zal de beslissing van het kabinet niet anders maken.

Ik kom bij de motie (EK 33402, letter L) die als laatste is ingediend, en wel door mevrouw Sent van de PvdA. Ze vraagt om de mogelijkheid te onderzoeken om de levenslooptegoeden in 2022 om te zetten in een pensioenproduct. Ik begrijp uit haar opmerking dat dit zou moeten kunnen gelden boven op een mogelijk pensioengat, dus los van de ruimte die fiscaal in de derde pijler bestaat. Dat kan ik onmogelijk omarmen, want het zou betekenen dat het linksom of rechtsom een hoop geld kost, oplopend tot enkele honderden miljoenen. Het kaseffect in 2013 is in elk geval zwaar negatief. Ook het te zijner tijd afrekenen tegen een lager tarief kost geld. Ik wil in het midden laten of het nu een endogeen of een exogeen effect is. We moeten echter alle zeilen bijzetten om in 2013 de 3%-norm te halen. We moeten alle zeilen bijzetten om uiteindelijk het huishoudboekje op orde te krijgen. Het past dan niet om gratis cadeautjes weg te geven. Als er een concreet voorstel ligt, dan zou ik graag zien dat dat van een concrete dekking wordt voorzien. Ik moet deze motie dan ook ontraden.

Mevrouw Sent (PvdA): Voor de duidelijkheid: er ligt geen optie, er ligt alleen een verzoek aan het kabinet om mogelijkheden te onderzoeken en daarbij de effecten op de begroting mee te nemen.

Staatssecretaris Weekers: Als het mevrouw Sent helpt, wil ik best in een brief de diverse effecten op een rijtje zetten. Daarin wil ik dan graag ingaan op de budgettaire aspecten, het acute kaseffect in het komende jaar en alle fiscale uitvoeringsproblemen, zowel bij werkgevers als bij de Belastingdienst. Ik wil hier echter niet de indruk wekken dat ik met een onderzoek naar dit fenomeen ook binnen een halfjaar een oplossing op tafel heb. De bedoeling van onder anderen de heer Groot van de PvdA-fractie in de Tweede Kamer was nu juist dat mensen levenslooptegoeden in 2013 daadwerkelijk gaan aanwenden om de consumptie in dit land wat te versterken. Als ik vervolgens allerlei onderzoeken ga toezeggen die de mensen mogelijkwerwijs een worst op langere termijn voorhouden, dan komt van de eerste doelstelling van de heer Groot niets terecht. Om die reden vraag ik mevrouw Sent om deze motie ten minste aan te houden en dan zal ik in een brief op een rijtje zetten wat de bezwaren zijn. Dan kan mevrouw Sent er nog heel even over nadenken.

Mevrouw Sent (PvdA): Dat is precies waar in de motie om wordt gevraagd. Ik trek haar dus gaarne in. Ik ben blij met de toezegging van de staatssecretaris.

De voorzitter: Aangezien de motie op stuk EK 33402, letter L is ingetrokken, maakt zij geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

**

*N

Minister Blok: Voorzitter. Met het oog op de klok en het kerstmaal dat, naar ik heb begrepen, de Kamerleden wacht, zal ik direct ingaan op de ingediende moties. In zijn eerste motie (EK 33407, letter F) vraagt de heer Essers mij om met een novelle te komen. Ik heb al aangegeven dat ik groot belang hecht aan duidelijkheid en ook ben gehecht aan het Lenteakkoord en het vervolg daarop in het regeerakkoord. In de motie worden twee heel belangrijke randvoorwaarden gehanteerd, die overigens ook weer verder gaan dan het Lenteakkoord. Dat deel waardeer ik. De inkomensafhankelijke huurverhoging van 1,5%, 2,5% en 6,5% boven inflatie wordt expliciet genoemd, evenals de uiteindelijke structurele opbrengst van 2,1 miljard. Dit zijn stevige randvoorwaarden, die ook weer een stukje verder gaan dan wat in het Lenteakkoord is aangegeven. Met die harde randvoorwaarden kan ik, alles overwegend, deze motie aan het oordeel van de Kamer overlaten.

In de tweede motie van de heer Essers (EK 33407, letter G) wordt verzocht om de verhuurdersheffing alleen van toepassing te verklaren op partijen waarvan de kerntaken DAEB-activiteiten zijn. De constatering in deze motie dat de organisaties die wel sociale huurwoningen hebben maar niet in meerderheid DAEB-activiteiten ontplooiën, in het verleden geen overheidssubsidie zouden hebben ontvangen en die ook nu niet zouden ontvangen, is niet juist. Ik zou de heer Essers kunnen toezeggen om in het overzicht betreffende de implementatie van de verhuurdersheffing en de woningwaardering, die ik toch al voor het vroege voorjaar, zo zeg ik tegen de heer Van Boxtel, heb toegezegd, in te gaan op de consequentie van zo'n keuze. Ik hoop dat ik daarmee de heer Essers kan verleiden om deze motie in te trekken en dat hij daarna het debat met mij vervolgt.

De heer Essers (CDA): Intrekken gaat me wat ver, maar ik houd haar graag aan.

De voorzitter: De motie van de heer Essers op stuk EK 33700, letter G wordt aangehouden.

**

Minister Blok: In de derde motie (EK 33405, letter F) van de heer Essers wordt mij verzocht om eind januari te rapporteren over een aantal varianten die betrekking hebben op de aflossing van woninghypotheken. Ik begrijp de motie zo dat we geen onzekerheid laten bestaan over de invoering van de annuïtaire aflossing per 1 januari a.s. en dat mij wordt verzocht om met een open mind een aantal opties te bekijken, daarbij natuurlijk ook de budgettaire aspecten te betrekken en de Kamer daarover te berichten. Op die manier kan ik de motie uitvoeren.

De heer Van Strien heeft een motie (EK 33405, letter G) ingediend waarin wordt verzocht om de termijn om bestaande aflossingsvrije

hypotheken nog te koppelen aan een kapitaalverzekering, te verlengen tot 1 januari. Ik heb al aangegeven dat ik niet hoor dat er behoefte zou zijn aan zo'n langere termijn. Verder is sinds april al bekend dat de aflossingsvrije hypotheken gaan verdwijnen. Ik ontraad dus deze motie.

Tot zover mijn reacties op de moties.

De beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter: Ik dank de minister en de staatssecretaris voor hun antwoord in tweede termijn. Wij zullen straks stemmen over de wetsvoorstellen en de moties, maar de fracties moeten even gelegenheid hebben om zich te beraden over hun stemgedrag.

**

*B

!Hamerstuk!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Geneesmiddelenwet ter implementatie van Richtlijn 2010/84/EU ter verbetering van de publieke gezondheid door het systeem van de geneesmiddelenbewaking van humane geneesmiddelen efficiënter te maken (33208).

Dit wetsvoorstel wordt zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

De voorzitter: Vanmiddag is door de fractie van het CDA gevraagd om een heropening van het debat over de Wet aanpassing bestuursprocesrecht. Daartoe is de minister van Veiligheid en Justitie uitgenodigd wederom in deze Kamer te verschijnen.

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Wet aanpassing bestuursprocesrecht!

Aan de orde is de heropening van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Algemene wet bestuursrecht en aanverwante wetten met het oog op enige verbeteringen en vereenvoudigingen van het bestuursprocesrecht (Wet aanpassing bestuursprocesrecht) (32450).

De beraadslaging wordt heropend.

*N

Mevrouw Lokin-Sassen (CDA): Voorzitter. Ik voer hier het woord namens de fracties van het CDA, de SGP, de OSF, GroenLinks en de SP.

De minister stelt dat het wetsvoorstel als uitgangspunt heeft dat de rechterlijke procedure gericht moet zijn op het definitief beslechten van het geschil, dus vaststellen waar de burger recht op heeft. Dat uitgangspunt wordt door ons onderschreven. De rechter mag echter niet op de

stoel van het bestuur zitten. Hij toetst dan ook slechts de rechtmatigheid van bestuursbesluiten. Art. 6:22 beperkt nu juist deze rechterlijke bevoegdheid door in zijn algemeenheid te stellen dat, als aannemelijk is -- het hoeft dus niet eens bewezen te worden -- dat belanghebbende niet wordt benadeeld, inhoudelijk onrechtmatige besluiten in stand blijven. De minister schrijft zelf heel iets anders in zijn brief op pag. 3: als evident is dat geen enkele belanghebbende door het beweerde gebrek is benadeeld. Maar zo staat het niet in de wet. De wet spreekt niet van evidentie, maar van aannemelijkheid en het gaat niet om "geen enkele belanghebbende", maar alleen deze belanghebbende die bezwaar of beroep aantekent. Het gaat ook om meer dan het passeren van vormvoorschriften zoals in de brief wordt gesteld, want dat kan nu immers al volgens de huidige formulering van art. 6:22.

In de Crisis- en herstelwet is de werking van het relativiteitsvereiste beperkt in de tijd én tot besluiten op het gebied van de ruimtelijke ordening. In zijn brief citeert de minister dan ook uitsluitend rechterlijke uitspraken op het terrein van de ruimtelijke ordening. Maar dit wetsvoorstel gaat veel verder. Het breidt zowel de werking van art. 6:22 als het relativiteitsvereiste voor onbepaalde tijd uit én naar alle bestuursbesluiten. In het civiele recht is het relativiteitsvereiste zelf alweer gerelativeerd door de correctie-Langemeijer; ik heb er in de vorige termijn naar gevraagd. Moet deze correctie ook worden toegepast in het bestuursrecht? Graag krijg ik een antwoord van de minister.

De minister stelt dat met de twee genoemde artikelen -- bedoeld worden de artikelen 6:22 en 8:69a -- slechts wijzigingen van beperkte strekking worden voorgesteld, maar daarvan blijkt niets uit de woorden van de wet. Art. 6:22 is zeer algemeen geformuleerd. Het in stand blijven van onrechtmatige besluiten geldt in zijn algemeenheid, als maar aannemelijk is dat er voor deze belanghebbende geen nadeel ontstaat. Het is niet nodig dat gebleken is, laat staan dat evident is, dat belanghebbenden door die besluiten niet zijn benadeeld. Met andere woorden, het gaat hier om twee artikelen die fundamentele, inhoudelijke wijzigingen van de Algemene wet bestuursrecht beogen te bewerkstelligen. Het gaat inderdaad om een breuk met tot dusver algemeen aanvaarde uitgangspunten, dus niet om procesrechtelijke vereenvoudigingen, waarvan de consequenties niet zijn doordacht en niet zijn te overzien als daarmee wordt gebroken.

Er is geen sprake van een misverstand tussen ons en de minister, zoals de minister in zijn brief stelt. Wij weten immers heel goed dat een bezwaar ontvankelijk is als het gericht is tegen een inhoudelijk onrechtmatig genomen besluit. Het is dan ook niet voor niets een terecht bezwaar. Het gaat er hierbij om dat een terecht ingesteld bezwaar en/of beroep -- klager is immers ontvankelijk -- tegen een onrechtmatig besluit desalniettemin ongegrond wordt verklaard als aannemelijk is -- daarvoor is niet eens bewijs nodig, laat staan evidentie -- dat deze

belanghebbende -- en niet: geen enkele belanghebbende -- daar geen nadeel van ondervindt. Iemand die dus terecht bezwaar en/of beroep heeft ingesteld, krijgt toch zijn griffierechten niet terug, omdat het onrechtmatige besluit in stand blijft. Over benadeling gesproken!

In combinatie met de leer van de formele rechtskracht leidt art. 6:22 er bovendien toe dat het onrechtmatige besluit geacht wordt rechtmatig te zijn als het niet wordt vernietigd. Heeft de minister deze consequentie gezien en, zo ja, vindt hij dit in overeenstemming met het recht? Graag een antwoord, want dat heb ik nog niet gekregen, hoewel eerder wel gevraagd.

Art. 6:22 voegt niets toe aan wat de minister beoogt te bereiken, want dat kan nu al via art. 8:72 lid 3, namelijk dat de gevolgen in stand kunnen blijven, ook als het besluit wordt vernietigd. Het is een overbodig artikel dat het gevaar in zich bergt dat het bestuur onrechtmatige besluiten in stand laat.

In de afgelopen jaren zijn via verschillende deelwijzigingen al wezenlijke verbeteringen aangebracht om het doel te verwezenlijken dat de minister wil bereiken: de bestuurlijke lus. het opleggen van een dwangsom aan een nalatig bestuur, het aanscherpen van het begrip "belanghebbende" enzovoorts; ze zijn alle al genoemd.

Deze recente veranderingen zijn nog niet of nauwelijks geëvalueerd. Zij werken in de praktijk bevredigend, waardoor in het bestuursprocesrecht reeds aanmerkelijke verbeteringen zijn opgetreden. De twee gewraakte bepalingen vormen een breuk met de tot dusver algemeen aanvaarde uitgangspunten, zijn overbodig en inadequaat voor het doel dat de minister voor ogen heeft en perken de rechtsbescherming van de burger op onaantvaardbare wijze in.

In zijn rede voorafgaand aan de aanbieding van de Code Civil zei Portalis:

"Moet men de corruptie der wetten nog toevoegen aan de corruptie der mensen? Als de misbruiken slechts het werk van de hartstochten zijn, kunnen zij nog door de wetten gecorrigeerd worden, maar als het misbruik het werk van de wetten is, is het kwaad niet te genezen, omdat zij in het geneesmiddel zelf zit".

Wij doen een beroep op de minister, en wij doen dat op rechtsstatelijke gronden, omdat wij ons als wetgevende macht zelf ook hebben te houden aan het recht, en verzoeken hem om alsnog met een novelle te komen met als inhoud: schrapping van de artikelen 6:22 en 8:69a. Als hij dat toezegt, dan zouden wij, samen met de novelle, alsnog voor dit wetsvoorstel kunnen stemmen. Want onze overige bezwaren zijn niet van dusdanig principiële aard dat wij ons koste wat kost hiertegen willen verzetten. Wij zien de antwoorden van de minister met spanning tegemoet.

*N

Minister Opstelten: Voorzitter. Dank aan mevrouw Lokin voor de derde termijn, en haar betoog daarin. We hebben natuurlijk in twee instanties met elkaar

heel intensief gedebatteerd. Zwaarwegende argumenten hebben de regeringscommissaris en ik aangegeven, met name op de punten die ook mevrouw Lokin heeft genoemd. Ik doel met name op de verruiming van artikel 6:22 en het relativiteitsvereiste. Het spijt me zeer dat ik de indruk heb dat we haar niet hebben kunnen overtuigen. Het gaat hierbij bepaald niet om een breuk in het bestaande bestuursrecht. Wat in dit wetsvoorstel aan de orde is, ligt heel erg in het verlengde van het bestaande bestuursrecht en de jurisprudentie daarvan. Ik heb gedacht: laat ik dit nu eens helder formuleren in een brief. Het gaat om regels die er voor het eindresultaat niet toe doen. Ik heb daaraan nog een paar concrete voorbeelden toegevoegd die in het debat een rol hebben gespeeld: mandaatgebreken en het niet ter inzage leggen van bepaalde bijlagen. Verder kan de beperking niet worden gebruikt voor serieuze gebreken. We hebben gezegd dat de evaluatie van het relativiteitsvereiste in 2015 zal plaatsvinden. Ik bied mevrouw Lokin aan dat we dat ook voor artikel 6:22 doen, als ik haar daarmee kan helpen.

De heer Scheltema (regeringscommissaris): Voorzitter. Ik begin met de vraag of artikel 6:22 alleen maar geldt wanneer de belanghebbende die in beroep is gegaan geen nadeel ondervindt, of dat het ruimer is. Nee, het is ruimer. Het moet aannemelijk zijn dat geen enkele belanghebbende door het passeren van het gebrek geschaad is. Dat is toch veel minder vaak mogelijk dan mevrouw Lokin voorstelt.

Mevrouw Lokin zegt dat artikel 6:22 ten gevolge heeft dat een onrechtmatig besluit in stand kan blijven. De rechter kijkt naar lang niet alle besluiten, maar het is misschien ook een beetje een woordenspel. Wat is een onrechtmatig besluit? Als er een bepaald besluit is genomen, er is in dat besluit geen voldoende dragende motivering gegeven en het besluit wordt gecorrigeerd door het toevoegen van een voldoende dragende motivering, was het eerste besluit dan onrechtmatig omdat de motivering niet goed was, of is het eindresultaat dat dat besluit rechtmatig is en blijft? Dan kun je verschillen over de vraag, hoe zwaar je procedurele regels die voor het eindresultaat niet relevant zijn, wilt wegen en of je dat altijd onrechtmatig kunt noemen.

Ten slotte de correctie-Langemeijer. Zoals ik al eerder heb gezegd, zie ik niet in waarom die correctie niet ook in bepaalde gevallen in het bestuursrecht kan worden toegepast.

*N

Minister Opstelten: Voorzitter. Ten slotte het voorstel van mevrouw Lokin om een novelle uit te brengen. Het moge duidelijk zijn dat dat voor mij geen aantrekkelijke oplossing zou zijn, dus daar kan ik niet in meegaan.

De beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter: Er is stemming gevraagd over het wetsvoorstel. Dat gaan we straks doen. Verder is

het goed om over de hele linie moties in stemming te brengen voor de wetsvoorstellen.
**

De vergadering wordt van 20.30 uur tot 20.45 uur geschorst.

*B
!Stemmingen!

Aan de orde is de stemming over een motie, ingediend bij het debat over het wetsvoorstel Wijziging van de Politiewet 2012 in verband met de positie van de korpschef en van de regioburgemeester alsmede enkele andere verbeteringen (33368), te weten:
- de motie-Thom de Graaf c.s. over aanbeveling van twee leden voor het "artikel 19-overleg" door de Commissie Bestuur en Veiligheid van de VNG (33368, letter D).

(Zie vergadering van heden.)

De voorzitter: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring vooraf.
**
*N

De heer Hoekstra (CDA): Voorzitter. Mijn fractie heeft met belangstelling het debat tussen twee oud-burgemeesters gevolgd en heeft besloten om oud-burgemeester De Graaf te volgen en daarmee ook voor de motie te stemmen.

In stemming komt de motie-Thom de Graaf (33368, letter D).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PvdA, het CDA, de ChristenUnie, GroenLinks, de SP, D66, de PvdD, de OSF en 50PLUS voor de motie hebben gestemd en de aanwezige leden van de fracties van de PVV, de VVD en de SGP ertegen, zodat zij is aangenomen.
**

*B
!Stemmingen!

Aan de orde zijn de stemmingen in verband met het wetsvoorstel Regels voor de opslag duurzame energie (Wet opslag duurzame energie) (33115).

(Zie vergadering van heden.)

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, de PvdA, de ChristenUnie, de SGP, GroenLinks, de SP, D66, de PvdD, de OSF en 50PLUS voor het wetsvoorstel hebben gestemd en de aanwezige leden van de fractie van de PVV ertegen, zodat het is aangenomen.
**

*B
!Stemmingen!

Aan de orde zijn de stemmingen in verband met het wetsvoorstel Wijziging van de Algemene wet bestuursrecht en aanverwante wetten met het oog op enige verbeteringen en vereenvoudigingen van het bestuursprocesrecht (Wet aanpassing bestuursprocesrecht) (32450).

(Zie vergadering van 11 december 2012.)

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PVV, de VVD, de PvdA, de ChristenUnie, D66, de PvdD en 50PLUS voor het wetsvoorstel hebben gestemd en de aanwezige leden van de fracties van het CDA, de SGP, GroenLinks, de SP en de OSF ertegen, zodat het is aangenomen.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn de stemmingen over moties ingediend bij het debat over:

- het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Belastingplan 2013) (33402);
- het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Overige fiscale maatregelen 2013) (33403);
- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet inkomstenbelasting 2001 en enige andere wetten in verband met de herziening van de fiscale behandeling van de eigen woning (Wet herziening fiscale behandeling eigen woning) (33405);
- het wetsvoorstel Invoering van een verhuurderheffing (Wet verhuurderheffing) (33407),
te weten:
 - de motie-Essers c.s. over een novelle om te komen tot een splitsing van de verhuurderheffing 2013 van de jaren daaropvolgend (33407, letter F);
 - de motie-Essers c.s. over noodzakelijke stimulering van de binnenlandse economie (33405, letter F);
 - de motie-Van Strien c.s. over de gelegenheid vrijwillig aflossingsvrije hypotheek om te zetten in een (bank)sparhypotheek (33405, letter G);
 - de motie-Van Strien c.s. over de herziening van het hoofdstuk verhoging AOW- en pensioenrichtleeftijd (33402, letter I);
 - de motie-Van Boxtel c.s. over reservering van 25 miljoen euro voor extra aanwending ten behoeve van de culturele sector (33402, letter J);
 - de motie-De Boer c.s. over een analyse van de emancipatie-effecten van de werkbonus (33402, letter K).

(Zie vergadering van heden.)

In stemming komt de motie-Essers c.s. (33407, letter F).

De voorzitter: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf.

**

*N

De heer Van Boxtel (D66): Voorzitter. Wij zullen voor het Belastingplan stemmen maar wij zullen deze motie van de heer Essers niet steunen en wel om de reden dat er in de overwegingen al een commitment ligt aan een opbrengst van 2,1 miljard, terwijl in het dictum om een novelle wordt gevraagd. Ik voorspel u en het hele kabinet dat het een buitengewoon warm vroeg voorjaar gaat worden, omdat het CDA in de Tweede Kamer zich nog helemaal niet gecommitteerd heeft aan de 2,1 miljard. Ik ben dus heel benieuwd hoe het gaat. Ik ben in ieder geval zo ver om de heer Brinkman vanaf deze plek van harte te feliciteren met de nieuwe gedoogstatus bij dit kabinet.

*N

De heer Ruers (SP): Mijnheer de voorzitter. Ik mag mede namens de Partij voor de Dieren en de OSF mijn stemverklaring afleggen. Eerst een inleidende zin. Ik heb het nog nooit meegemaakt dat de minister een motie die aanstuurt op een novelle kenmerkt als ondersteuning voor zijn beleid. Levend staatsrecht, zullen we maar zeggen!

Invoering van de verhuurderheffing zal rampzalige gevolgen hebben voor woningzoekenden, woningcorporaties, bouwvakkers en bouwbedrijven. Afstel van dit onzalige plan is voor ons een verklaard doel. Uitstel en het maken van een knip tussen 2013 en daarna een eerste stap. In de Tweede Kamer is ons dat niet gelukt maar inmiddels wil ook het CDA zo'n knip. Dat is voor ons de essentie van de motie van de heer Essers, waarvan wij de verdere overwegingen zeker niet tot de onze maken. Maar alles wat kan helpen om dit plan in de nabije toekomst alsnog van tafel te krijgen, is ons welkom. Daarom en alleen daarom zullen wij voor de motie stemmen.

*N

Mevrouw De Boer (GroenLinks): Voorzitter. Ook de GroenLinks-fractie zal voor deze motie stemmen die vraagt om een novelle om de verhuurderheffing vooralsnog te beperken tot 2013 en daarmee tot 50 miljoen. Ook een verzoek om te komen tot nadere uitgewerkte plannen ondersteunen wij, maar dat hoeft wat ons betreft niet per se binnen de in de motie genoemde randvoorwaarden. Sterker nog, we hopen dat er ook breder gekeken kan worden in samenwerking met het veld. We willen ons net als de SP niet vastleggen op de in de overweging genoemde opbrengsten. Wat ons betreft is echter het verzoek in de motie om de novelle en om die knip aan te brengen tussen 2013 en daarna de kern van deze motie. Om die reden en, ik zeg het de heer Ruers na, enkel om die reden stemmen wij voor deze motie.

*N

De heer Van Strien (PVV): Voorzitter. Wij zullen voor deze motie stemmen maar we maken ons wel zorgen over het tussenzinnetje in het tweede

dictum, luidende: binnen de randvoorwaarden van bovengenoemde opbrengsten en inkomensafhankelijke huurverhoging. Wij vrezen dat hierdoor alsnog de middengroepen het kind van de rekening zouden kunnen worden. We behouden ons dan ook het recht voor om de eventuele voorstellen op hun merites te beoordelen.

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP, de PvdD, de PvdA, GroenLinks, 50PLUS, de OSF, de VVD, het CDA, de ChristenUnie, de SGP en de PVV voor de motie hebben gestemd en de aanwezige leden van de fractie van D66 ertegen, zodat ze is aangenomen.
**

In stemming komt de motie-Essers c.s. (33405, letter F).

De voorzitter: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring vooraf.
**
*N

Mevrouw Sent (PvdA): Mijnheer de voorzitter. Wij stemmen voor, met dien verstande dat dit binnen de gestelde budgettaire kaders plaatsvindt.

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PVV, de VVD, de PvdA, het CDA en de SGP voor de motie hebben gestemd en de aanwezige leden van de fracties van de ChristenUnie, de PvdD, GroenLinks, de SP, D66, de OSF en 50PLUS ertegen, zodat ze is aangenomen.

In stemming komt de motie-Van Strien c.s. (33405, letter G).

De voorzitter: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring vooraf.
**
*N

De heer De Lange (OSF): Voorzitter. Ik leg een stemverklaring af over beide moties. De eerste motie is naar mijn gevoel overbodig. Daar zullen wij dan ook tegen stemmen.

De tweede motie heeft alle voordelen van simpelheid. Omdat zij ook alle nadelen daarvan heeft, zullen wij daartegen stemmen.

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PVV, de SP, de PvdD en 50PLUS voor deze motie hebben gestemd en die van de VVD, de PvdA, het CDA, de ChristenUnie, de SGP, de OSF, GroenLinks en D66 ertegen, zodat zij is verworpen.
**

In stemming komt de motie-Van Strien c.s. (33402, letter I).

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PVV, de SP en 50PLUS voor deze motie hebben gestemd en die van de fracties van de VVD, de PvdA, het CDA, de ChristenUnie, de

SGP, de OSF, GroenLinks, de PvdD en D66 ertegen, zodat zij is verworpen.
**

In stemming komt de motie-Van Boxtel c.s. (33402, letter J).

De voorzitter: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring vooraf.
**
*N

Mevrouw Sent (PvdA): Voorzitter. De PvdA staat sympathiek tegenover deze motie, maar vanwege het ontbreken van dekking kunnen wij de motie helaas niet steunen.

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de ChristenUnie, GroenLinks, de SP, D66, 50PLUS en de PvdD voor deze motie hebben gestemd en die van de fracties van de VVD, de PvdA, het CDA, de SGP, de OSF en de PVV ertegen, zodat zij is verworpen.
**

In stemming komt de motie-De Boer c.s. (33 402, K).

De voorzitter: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring vooraf.
**
*N

Mevrouw Sent (PvdA): Voorzitter. De PvdA is ervan overtuigd dat het mogelijk is een cijfermatige analyse te geven van de emancipatie-effecten van de werkbonus. Wij zijn dan ook blij met de toezegging van de staatssecretaris om een cijfermatige onderbouwing te geven voor zover mogelijk. Daarom achten wij de motie overbodig en stemmen wij ertegen.

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van het CDA, de ChristenUnie, GroenLinks, de SP, D66, de PvdD, de OSF en 50PLUS voor deze motie hebben gestemd en die van de fracties van de PVV, de VVD, de PvdA en de SGP ertegen, zodat zij is verworpen.
**

*B
!Stemmingen!

Aan de orde zijn de stemmingen in verband met het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Belastingplan 2013) (33402).

(Zie vergadering van heden.)

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, de PvdA, het CDA, de ChristenUnie, de SGP, GroenLinks, D66 en 50PLUS voor dit wetsvoorstel hebben gestemd en die van de fracties van de PVV, de SP, de PvdD en de OSF ertegen, zodat het is aangenomen.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn de stemmingen in verband met het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Overige fiscale maatregelen 2013) (33403).

(Zie vergadering van heden.)

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, de PvdA, het CDA, de ChristenUnie, de SGP, GroenLinks, de SP, D66 en 50PLUS voor dit wetsvoorstel hebben gestemd en die van de fracties van de PVV en de OSF ertegen, zodat het is aangenomen.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn de stemmingen in verband met het wetsvoorstel Wijziging van de Wet inkomstenbelasting 2001 en enige andere wetten in verband met de herziening van de fiscale behandeling van de eigen woning (Wet herziening fiscale behandeling eigen woning) (33405).

(Zie vergadering van heden.)

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, de PvdA, het CDA, de ChristenUnie, de SGP, GroenLinks, de SP en D66 voor dit wetsvoorstel hebben gestemd en die van de fracties van de PVV, de OSF en 50PLUS ertegen, zodat het is aangenomen.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn de stemmingen in verband met het wetsvoorstel Invoering van een verhuurderheffing (Wet verhuurderheffing) (33407).

(Zie vergadering van heden.)

De heer Essers (CDA): Voorzitter. Het is van belang dat de minister aangeeft of hij de aangenomen motie waarin wordt gevraagd om met een novelle te komen, gaat uitvoeren.

Minister Blok: Voorzitter. Die zal ik uitvoeren.

De voorzitter: Dat betekent dus dat de stemming over dit voorstel wordt aangehouden. Met dank aan de minister.

Wij zijn door de agenda heen. Ik sluit de vergadering.

**

Sluiting 21.09 uur.